

Cha♥Mẹ là Người thầy đầu tiên tốt nhất

Cuốn sách kinh điển
ghi lại những phương pháp hiệu quả nhất của cha mẹ
trong việc bồi dưỡng trẻ trở thành thiên tài.

Sự kết hợp của 3 phương pháp giáo dục
tốt nhất trên thế giới

Sẽ mang đến một nền giáo dục toàn diện cho trẻ,
bạn sẽ được tiếp cận những phương pháp giáo dục tối ưu nhất
để trẻ có thể phát huy phẩm chất,
phát triển tri tuệ và trở thành người xuất sắc nhất.

Table of Contents

[LỜI NÓI ĐẦU](#)

[CHƯƠNG I: MỌI TRẺ EM ĐỀU LÀ THIÊN TÀI](#)

[CHƯƠNG II: NĂM BẮT THỜI KÌ MẮN CẢM TRONG QUÁ TRÌNH TRƯỞNG THÀNH CỦA TRẺ](#)

[CHƯƠNG III: ĐEM NHỮNG VẤN ĐỀ CHUYỂN HÓA THÀNH KỸ NĂNG](#)

Albert Einstein từng nói: "Mọi trẻ em khi sinh ra đều là thiên tài, thế nhưng trong những giai đoạn bắt đầu tìm hiểu và học hỏi, những phương pháp giáo dục sai lầm có thể bóp chết tố chất thiên tài sẵn có trong các bé". Đối với các em, cha mẹ chính là người thầy đầu tiên, người thầy cuối cùng, cũng là giáo viên mầm non tốt nhất. Chính vì vậy, quan niệm cũng như phương pháp giáo dục của cha mẹ có ảnh hưởng trực tiếp đến sự trưởng thành của trẻ.

Cuốn sách này tuyển chọn ba quan niệm và phương pháp giáo dục xuất sắc nhất trên thế giới: phương pháp giáo dục của Karl Witte, phương pháp giáo dục của Maria Montessori, phương pháp giáo dục và bồi dưỡng kỹ năng cho trẻ. Nơi đây tập hợp những phương pháp và kinh nghiệm giáo dục thực tiễn, định hướng cho cha mẹ cách giáo dục trẻ một cách khoa học ngay từ thời kì đầu, để bồi dưỡng những phẩm chất tốt đẹp, phát huy tiềm năng trí tuệ, giúp trẻ có những khởi đầu thắng lợi!

Chia sẻ ebook : <http://downloadsachmienphi.com/>

Tham gia cộng đồng chia sẻ sách :

Fanpage : <https://www.facebook.com/downloadsachfree>

Cộng đồng Google : <http://bit.ly/downloadsach>

LỜI NÓI ĐẦU

Albert Einstein từng nói: "Mọi trẻ em khi sinh ra đều là thiên tài, thế nhưng trong những giai đoạn bắt đầu tìm hiểu và học hỏi, những phương pháp giáo dục sai lầm có thể bóp chết tố chất thiên tài sẵn có trong các bé." Đối với các em, cha mẹ chính là người thầy đầu tiên, người thầy cuối cùng, cũng là giáo viên mầm non tốt nhất. Chính vì vậy, quan niệm cũng như phương pháp giáo dục của cha mẹ có ảnh hưởng trực tiếp đến sự trưởng thành của trẻ.

Để giúp các bậc cha mẹ có thể nắm bắt một cách nhanh chóng những phương pháp và quan niệm giáo dục đúng đắn, cuốn sách này tuyển chọn ba quan niệm và phương pháp giáo dục xuất sắc nhất trên thế giới: Phương pháp giáo dục của Karl Witte, Phương pháp giáo dục của Maria Montessori, Phương pháp giáo dục và bồi dưỡng kỹ năng cho trẻ. Cuốn sách tập hợp những phương pháp và kinh nghiệm giáo dục thực tiễn, định hướng cho cha mẹ cách giáo dục trẻ một cách khoa học ngay từ thời kì đầu, để bồi dưỡng những phẩm chất tốt đẹp, phát huy tiềm năng trí tuệ, giúp trẻ có những khởi đầu thắng lợi.

1. Phương pháp giáo dục của Karl Witte

Nói đến thiên tài và những phương pháp giáo dục mầm non, người ta đều nhớ tới Karl Witte - một người Đức thế kỉ XIX. Karl Witte là vốn là một vị mục sư ở làng Lochau - Đức, ông nổi tiếng nhờ đã giáo dục thành công con trai mình trở thành một thiên tài. Con trai tên Karl của ông: 8 tuổi đã có thể nói thành thạo 6 thứ tiếng, đồng thời am hiểu mọi kiến thức về động thực vật học, đặc biệt là số học; 14 tuổi nhận được học vị tiến sĩ; 16 tuổi được bổ nhiệm làm giáo sư giảng dạy tại trường đại học Berlin - Đức.

Trong thời đại của Karl Witte, người ta cho rằng tài năng thiên phú quan trọng hơn giáo dục, nhưng ông đã nghĩ ngược lại và dùng hành động thực tế để chứng minh quan điểm giáo dục của mình, kiên trì giáo dục con trai trở thành một thiên tài của nước Đức. Karl - con trai ông luôn thể hiện một năng lực bác học phi phàm với tinh thần trí lực khỏe mạnh, phong thái cao thượng.

Mặc dù cho đến ngày nay, một vài quan điểm của Karl Witte được đánh giá có chút nóng vội, nhưng nó không gây trở ngại cho các bậc phụ huynh trong việc tiếp thu những phương pháp và quan niệm giáo dục tích cực từ ông.

2. Phương pháp giáo dục của Maria Montessori

Maria Montessori được biết đến là một tiến sĩ y học, đồng thời cũng là một nhà giáo dục nổi tiếng của nước Ý. Hiện nay, có rất nhiều trường mầm non mở những lớp thực nghiệm phương pháp giảng dạy của bà, đồng thời sử dụng chính những giáo cụ do bà sáng tạo ra.

Nhiều người cho rằng, những thành tựu mà Montessori đạt được có thể sánh ngang với Khổng Tử (Trung Quốc), bởi Montessori đã phát hiện ra tiềm năng và từng giai đoạn trưởng thành của trẻ. Bà tìm hiểu quá trình phát triển của trẻ từ khi sinh ra đến khi trưởng thành thuận theo những bản năng tự nhiên, từ đó đưa ra phương pháp giáo dục trẻ một cách hợp lý, chú trọng đến giai đoạn phát triển nhạy cảm, có những tác động tích cực đối với sự trưởng thành của các bé.

Cuốn sách này chủ yếu xoay quanh tư tưởng giáo dục trong thời kì nhạy cảm, đưa ra một số phương pháp giúp các bậc cha mẹ biết cách định hướng phát triển cho con cái trong cuộc sống và học tập.

3. Phương pháp giáo dục và bồi dưỡng kỹ năng cho trẻ

Trẻ có vấp ngã thì mới trưởng thành được, vậy khi đối mặt với những lỗi lầm hoặc vấn đề của trẻ, chúng ta nên làm thế nào? Nên phê bình hay động viên để giúp các bé hiểu rõ lỗi của mình, từ đó có định hướng đúng đắn cho các bé? Câu trả lời đương nhiên là đáp án thứ hai.

Phương pháp giáo dục và bồi dưỡng kỹ năng cho trẻ do Ben Furman - một bác sĩ tâm lý người Phần Lan nghiên cứu ra, là phương pháp và quan niệm giáo dục thịnh hành nhất ở Phần Lan. Ben Furman cho biết, nguyên nhân tất cả những vấn đề của trẻ là ở sự phát triển. Vì vậy, khi đối mặt với muôn vàn những vấn đề của trẻ, chúng ta cần có tinh thần lạc quan, tích cực và những đối sách kịp thời, khoa học. Cuốn sách này chia sẻ những tinh hoa trong phương pháp giáo dục và bồi dưỡng kỹ năng cho trẻ, đồng thời đưa ra một vài phương pháp giải quyết những vấn đề thường gặp ở trẻ em.

Ba phương pháp trên có ý nghĩa hết sức quan trọng đối với giáo dục trẻ từ 0-6 tuổi. Hi vọng chúng có thể giúp các bậc phụ huynh giáo dục con cái mình tốt hơn.

Xin chân thành cảm ơn Vương Ba, Vương Mẫn, Hứa Tĩnh, Thiệu Minh, Trương Đào, Trương Hữu Trân, Thang Bằng Phi, Tạ Lí Quyên đã nhiệt tình giúp đỡ tôi trong quá trình biên soạn cuốn sách này.

THÔI HOA PHƯƠNG

Mọi đứa trẻ khi mới sinh ra đều giống nhau, nhưng tại sao có trẻ sau này trở thành những bậc anh tài, trong khi có trẻ lại chỉ trở thành những người bình thường, thậm chí là ngu ngốc? Đối với trẻ em, môi trường sống có ảnh hưởng rất lớn, điều quan trọng nhất không phải là tài năng thiên phú mà là phương pháp giáo dục chúng được hưởng. Tài năng thiên phú nhiều hay ít không quyết định trẻ sẽ trở thành người thiên tài hay vô dụng mà phương pháp giáo dục của cha mẹ trong giai đoạn 6 năm đầu đời mới là nhân tố chính. Đương nhiên, tài năng của mỗi trẻ là khác nhau, nhưng sự khác nhau đó không nhiều. Vì thế, ngoài những đứa trẻ khi sinh ra đã có tài năng thiên bẩm, thì chỉ cần những đứa trẻ có tố chất bình thường, nếu được giáo dục một cách đúng đắn đều có thể trở thành những con người phi thường.

CHƯƠNG I: MỌI TRẺ EM ĐỀU LÀ THIÊN TÀI

TIẾP THU PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC CỦA KARL WITTE

1. THIÊN TÀI LÀ KẾT QUẢ CỦA GIÁO DỤC

Tại sao giáo dục mầm non lại có thể đào tạo ra những thiên tài? Bởi con người khi sinh ra đã mang trong mình những khả năng tiềm ẩn, nếu các bậc phụ huynh biết áp dụng những phương pháp giáo dục hợp lý và khoa học thì có thể đánh thức được những tiềm năng đó của trẻ, đồng thời giúp trẻ phát huy được mọi khả năng trong cuộc sống sau này.

1.1 GIÁO DỤC TRẺ NGAY TỪ KHI TRONG BỤNG MẸ

Tôi luôn tin tưởng vào hiệu quả mà việc giáo dục trẻ ngay từ trong bụng mẹ đem lại; trước khi kết hôn tôi đã từng đọc nhiều sách về việc sinh con và bồi dưỡng năng khiếu cho con, cũng từng đọc một vài cuốn sách về giáo dục trẻ từ trong bụng mẹ. Sau này khi có bầu, tôi mong muốn cục cưng trong bụng mình sinh ra sẽ thông minh, hoạt bát, để sau này có một tương lai tươi sáng, vì vậy mà tôi thường xuyên chú ý điều chỉnh cảm xúc của bản thân, luôn giữ tâm lý thoải mái trong thời kì thai nghén, đồng thời ăn uống đầy đủ chất dinh dưỡng.

Mang bầu được bốn, năm tháng tôi bắt đầu thực hiện kế hoạch giáo dục cho bé.

Tôi chủ yếu nghe nhạc, chọn những loại nhạc nhẹ nhàng thích hợp cho thai nhi để bé nghe được. Để trí lực cũng như tinh thần của thai nhi được ổn định, tôi kiên trì nghe nhạc mỗi ngày, mỗi lần khoảng 10 phút, vào những giờ cố định là 9 giờ tối và 7 giờ sáng.

Có lúc, tôi cho bé nghe những bài hát dân gian bằng tiếng Anh, thỉnh thoảng hát ru cho con, hoặc phát những đoạn hội thoại đơn giản.

Ngoài ra, tôi còn hay nói chuyện với bé, đặc biệt là những lúc bé đạp, tôi nhẹ nhàng xoa bụng, thủ thủ để bé cảm nhận được tình yêu và sự quan tâm mà mẹ dành cho mình.

Trải qua mấy tháng được giáo dục trong bụng mẹ, cục cưng của tôi - một công chúa nhỏ cuối cùng đã chào đời khỏe mạnh. Nhìn khuôn mặt hồng hào non nớt, đôi mắt long lanh cùng đôi bàn tay bé nhỏ của con, tôi tin tưởng rằng việc giáo dục của mình đã có kết quả tích cực.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Thai giáo là phương pháp giáo dục trẻ ngay từ lúc còn trong bụng mẹ. Phương pháp này nhằm kiểm soát môi trường trong và ngoài cơ thể người mẹ, tránh được những kích thích gây ảnh hưởng không tốt, đồng thời tạo những tác động tích cực giúp thai nhi phát triển khỏe mạnh. Thai giáo có lợi cho sự phát triển khỏe mạnh của trẻ sau khi chào đời, là bước khởi đầu của giáo dục mầm non và là động lực để phấn đấu đến mục tiêu "sinh con khỏe mạnh, nuôi dưỡng tốt, giáo dục giỏi".

Trẻ khi sinh ra đã có đầy đủ những chức năng sinh lí và cơ quan nội tạng, có đủ năm giác quan nhạy cảm (thính giác, thị giác, khứu giác, vị giác, xúc giác), vì vậy cơ thể trẻ lớn lên nhanh chóng. Đương nhiên, sức sống này không phải khi ra đời mới có mà nó đã tồn tại từ lúc trẻ còn nằm trong bụng mẹ.

Karl Witte đã từng nói: "Muốn giáo dục con cái thì trước tiên phải bắt đầu từ người mẹ. Mặc dù cơ quan não bộ hay các chức năng tâm lí của bé còn non yếu nhưng tất cả đều là kết quả tác động của hệ thống thần kinh. Những khả năng yếu ớt khi còn trong bụng mẹ chính là cơ sở cho sự phát triển của trẻ sau này. Vì vậy, việc người mẹ áp dụng phương pháp giáo dục nào đối với thai nhi mang một ý nghĩa vô cùng quan trọng.

Có nhiều bà mẹ chỉ quan tâm đến sức khỏe của con mình mà không quan tâm đến việc bồi dưỡng phát triển trí tuệ của các bé, Karl Witte cho rằng đây là một sai lầm và là hành động thiếu trách nhiệm. Người mẹ đừng cảm hoặc luôn vui vẻ sẽ tác động tích cực đến đứa trẻ, trí tuệ và tình yêu mà người mẹ dành cho con sẽ giúp các bé vững vàng hơn khi gặp khó khăn trong quá trình gia nhập xã hội và trưởng thành.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Chúng ta đều biết, người mẹ có ảnh hưởng rất lớn đối với trẻ nhỏ, vì vậy, mỗi người mẹ trong quá trình thai nghén đều phải chú ý đến vấn đề giáo dục thai nhi.

LỜI KHUYẾN 1: Mẹ là người giữ vai trò chủ đạo trong việc giáo dục thai nhi

Con trai của Karl có được những thành tựu lớn như vậy trước tiên phải cảm ơn đến người mẹ - chính là vợ của ông. Bà không chỉ là một người hiền lành, lương thiện mà còn vô cùng hiểu biết. Bà luôn ý thức rằng: nếu trong thời kì thai nghén mà tâm trạng không vui vẻ, hay phiền muộn thì sẽ ảnh hưởng không tốt cho sự phát triển của thai nhi, khi lớn lên trẻ sẽ trở nên yếu ớt. Vì muốn con mình khi sinh ra có một trái tim dũng cảm, nên trong lúc mang thai cho dù có gặp chuyện không vui bà cũng cố gắng điều tiết, kiềm chế cảm xúc, không để những điều phiền muộn ảnh hưởng đến con mình.

Trong thời kì mang thai, mẹ của Karl cũng hết sức chú ý đến chế độ dinh dưỡng bởi bà biết rằng tất cả mọi thứ của người mẹ sẽ đều ảnh hưởng đến thai nhi đang nằm trong bụng. Vì vậy, trong thời kì này, bà kiêng ăn những đồ cay, chua và nhiều muối như dưa góp, thịt lợn muối... ngay cả món ăn yêu thích như cá rán, đồ chiên bà cũng hạn chế, bởi những món ăn này đều không có lợi cho sự trưởng thành khỏe mạnh của thai nhi.

LỜI KHUYẾN 2: Người cha cũng cần tham gia giáo dục thai nhi

Theo nghiên cứu của khoa học hiện đại, khi còn nằm trong bụng mẹ, thai nhi không chỉ có quan hệ mật thiết với người mẹ mà còn có liên hệ khăng khít với người cha. Ngày nay, ở các quốc gia phát triển như Nhật Bản hay Hàn Quốc... rất nhiều ông bố đã cùng các bà mẹ tham gia hoạt động giáo dục thai nhi. Vậy người sắp được làm cha phải thực hiện những hoạt động nào?

1. Quan tâm chăm sóc cuộc sống của bà bầu

Nếu như trước kia, người phụ nữ đã luôn chăm sóc cho cuộc sống của chồng, thì khi người phụ nữ mang bầu, người chồng nên gánh vác một vài nhiệm vụ như: làm các công việc nhà, cố gắng chăm sóc vợ, giảm bớt những áp lực mà vợ phải chịu trong thời kì mang thai...

2. Đem lại niềm vui cho vợ

Khi mang bầu, ngoài những biến đổi lớn về sinh lí, người phụ nữ còn xuất hiện những trạng thái tâm lí như: khủng hoảng, lo âu, nghĩ ngợi, thậm chí trầm cảm... Những cảm xúc này sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến thai nhi, nếu tâm trạng này cứ kéo dài mãi sẽ có ảnh hưởng rất xấu

đến trẻ. Những lúc như vậy, người chồng nên dành tình yêu thương nhiều hơn cho vợ, thông cảm, tìm cách an ủi, kể những câu chuyện cười hay cùng vợ làm những việc mà cô ấy thích... Tóm lại, cần tìm cách làm cho vợ cảm thấy vui vẻ, điều này có lợi cho sự ổn định tinh thần của thai nhi.

3. Cùng vợ giáo dục thai nhi bằng ngôn ngữ

Giọng nói trầm ấm của người cha sẽ dễ truyền cảm hơn, kích thích sự phát triển thính giác của trẻ, đồng thời có thể làm tăng khả năng thích ứng và cảm giác được yêu thương của trẻ.

4. Mát xa cho vợ

Người chồng mát xa cho vợ sẽ giúp xóa bỏ những căng thẳng hay cảm giác không thoải mái, giúp vợ thả lỏng cơ thể.

5. Nhắc nhở vợ từ bỏ những thói quen xấu

Theo nghiên cứu, chế độ ăn uống hay thói quen trong cuộc sống của người mẹ sẽ ảnh hưởng đến thai nhi trong bụng ở một mức độ nào đó. Vì thế, nhiệm vụ quan trọng mà người chồng phải làm là khuyên vợ từ bỏ những thói quen không tốt như: bổ sung dinh dưỡng không đầy đủ, hay uống cà phê, không ngủ đúng giờ giấc... Cả cha và mẹ đều phải sống, sinh hoạt một cách lành mạnh và khoa học.

Tóm lại, người chồng cần phải yêu thương, quan tâm hơn đến người vợ đang mang thai, tạo không gian sống thoải mái, đem lại cuộc sống đầy đủ cả về vật chất và tinh thần, thường xuyên đi dạo, tâm sự để vợ có thể vui vẻ chăm sóc cho "cục cưng" trong bụng.

LỜI KHUYÊN 3: Chú ý bổ sung dinh dưỡng hợp lí

Để thai nhi lớn lên khỏe mạnh, cơ thể người mẹ cần được hấp thu nhiều chất dinh dưỡng khác nhau. Hơn nữa, trong những giai đoạn khác nhau của thai kì, nguyên tắc bổ sung dinh dưỡng cho cơ thể mẹ cũng khác nhau.

Trong thời kì đầu mang thai, thai nhi còn nhỏ, phát triển chậm, các chất dinh dưỡng cần được hấp thu không nhiều, người mẹ chỉ cần bổ sung những thực phẩm chứa nhiều vitamin và khoáng chất là được. Nhưng trong giai đoạn giữa thai kì, thai nhi phát triển rất nhanh, các chất dinh dưỡng cần hấp thu ngày càng nhiều hơn, lúc này người mẹ lại cần ăn đầy đủ và đa dạng các thực phẩm như trứng, thịt, cá, rau xanh, hoa quả, ngũ cốc... Vào giai đoạn cuối, não bộ, da thịt, xương của thai nhi phát triển nhanh chóng, người mẹ cần bổ sung nhiều những thực phẩm có hàm lượng vitamin, protein, calcium cao như cá, thịt, trứng, gan...

LỜI KHUYÊN 4: Luôn giữ tâm trạng vui vẻ, thoải mái

Cho đến nay, người ta vẫn chưa phát hiện ra mối liên hệ tinh thần trực tiếp nào giữa người mẹ và thai nhi, nhưng các thành phần hóa học có trong huyết mạch của người mẹ có thể giúp hai mẹ con trao đổi thông tin với nhau.

Nghiên cứu sinh lí học hiện đại phát hiện, tâm trạng của người mẹ ảnh hưởng trực tiếp đến nội tiết tố bên trong cơ thể, những nội tiết tố này thông qua mạch máu và truyền vào cơ thể thai nhi, vì thế mà ảnh hưởng đến thai nhi. Nếu như người mẹ cảm thấy căng thẳng, lo âu, sợ hãi, các hormone trong thận sẽ tăng lên, thông qua tuần hoàn máu sẽ làm tim của thai nhi đập nhanh, thai nhi cử động bất thường, ảnh hưởng đến sự phát triển bình thường của bé sau này. Nếu như tâm trạng vui vẻ, cơ thể mẹ sẽ tiết ra một loại hormone có liên quan đến sự vui vẻ ấy, đồng thời truyền vào thai nhi thông qua dây rốn, trong quá trình thả lỏng của huyết quản trong dây rốn, thai nhi sẽ được tiếp thêm nhiều dưỡng khí và các chất dinh dưỡng.

Trong thời kì mang thai, người mẹ nên giữ cho tinh thần thoải mái, đừng suy nghĩ nhiều về những điều phiền muộn, thưởng thức những bản nhạc nhẹ nhàng, đi dạo công viên, duy trì cuộc sống điều độ. Những lúc rảnh rỗi nên xem những tác phẩm nghệ thuật tạo nhã hay đọc các câu chuyện thần thoại... Cũng có thể đặt ở đầu giường một con búp bê, tưởng tượng rằng mình cũng sẽ sinh ra một em bé xinh như búp bê vậy.

Tóm lại, trong thời kì mang thai, người mẹ nhất định phải vui vẻ, biết tạo ra cảm giác hạnh phúc cho mình, tâm lí vui vẻ sẽ tiết ra những chất có lợi cho sự phát triển của thai nhi, đây là nguồn dinh dưỡng tinh thần tốt nhất mà người mẹ có thể đem lại cho con mình.

LỜI KHUYÊN 5: Vận động cùng thai nhi

Những cảm giác khi vận động hay tiếp xúc của người mẹ đều có thể thông qua dây thần kinh mà truyền đến đại não của thai nhi. Cùng với sự phát triển của não bộ, thai nhi từ hai đến ba tháng đã bắt đầu có những cử động đầu tiên, những cử động này sẽ ngày một tăng dần. Người mẹ khi mang thai tháng thứ tư đã có thể cảm nhận được thai nhi đang động đậy. Thai nhi có thể nuốt, nhả nước ối, nheo mắt, xoay người, mút tay, đá chân, lặn lộn trong tử cung người mẹ, tất cả những hành động này đều là những vận động mang tính bản năng trong quá trình phát triển của con người. Trên cơ sở ấy, người mẹ cần biết kích thích những cảm giác về vận động hay tiếp xúc cho trẻ, giúp con phát triển một cách toàn diện.

Khi vận động cùng thai nhi, người mẹ cần chú ý những điểm sau:

- Người mẹ khi vuốt ve con cần thả lỏng toàn bộ cơ thể, dùng ngón tay xoa nhẹ những vùng mà bé hay đạp, cứ như vậy một ngày vài lần, dần dần thai nhi sẽ đem lại cho mẹ những điều vô cùng bất ngờ: bạn xoa một chút, bé sẽ động đậy, đây chính là tác động qua lại giữa hai mẹ con, giúp thúc đẩy sự phát triển não bộ và độ nhạy bén cơ thể của thai nhi.

- Người mẹ mang thai ở tháng thứ bảy và thứ tám có thể nhẹ nhàng thúc đẩy sự vận động của thai nhi trong tử cung, đồng thời cho thai nhi nghe những bản nhạc êm ái, để bé cảm thấy vui vẻ.

- Đôi khi, người mẹ cần tập một vài động tác nhẹ nhàng dành cho thai phụ, để giúp cho bản thân cảm thấy thoải mái, giúp thai nhi vận động, từ đó thúc đẩy sự phát triển toàn diện cho bé.

Những thai nhi được giáo dục theo phương pháp vận động như vậy, khi ra đời khả năng phát triển về vận động của các bé sẽ sớm hơn những bé khác, thêm nữa, vận động còn giúp cho não phát triển, giúp các bé ngày càng thông minh, khỏe mạnh.

LỜI KHUYÊN 6: Tránh những kích thích không tốt

Cơ thể nhỏ bé non nớt của thai nhi không thể chống đỡ được những tác động xấu dù chỉ rất nhỏ. Người mẹ không biết được rằng, những tác động ấy có thể khiến thai nhi bị tổn thương nghiêm trọng. Vì thế, thai phụ cần biết bảo vệ thai nhi, tránh để các bé phải chịu tổn thương do những kích thích không tốt đem lại.

Có rất nhiều việc phụ nữ mang thai cần tránh, đầu tiên là phải chú ý đến sức khỏe của bản thân, tránh bị cúm, tránh mắc các bệnh truyền nhiễm... Ngoài ra, không nên uống rượu, hút thuốc, cẩn thận khi sử dụng thuốc, tránh các tia phóng xạ, không ngồi quá lâu trước màn hình máy tính, không tắm nước quá nóng, không nuôi động vật trong nhà, không nghe âm thanh mạnh, có tính kích động, không trang điểm quá đậm...

Tóm lại, trong suốt thời kì mang thai, cần giữ cho cơ thể luôn khỏe mạnh. Thai phụ cũng nên nghe theo lời khuyên của bác sĩ phụ sản, điều hòa tốt tâm lí, không được vận động quá mạnh và không đi du lịch xa...

1.2 KHUYẾN KHÍCH TRẺ TÌM TÒI SÁNG TẠO

Lúc nhỏ, Thanh cũng như bao bạn bè cùng lứa tuổi, vô cùng hiếu kì trước những sự vật xung quanh, trong đầu lúc nào cũng đầy ắp những câu hỏi. Cậu bé thường quẩn lầy cha hỏi, nhưng cha của Thanh cho rằng một đứa trẻ còn nhỏ tuổi như vậy không nên có quá nhiều câu hỏi, ông thường phớt lờ, miễn cưỡng cho qua, cho rằng những thắc mắc của con chẳng đáng để mình bận tâm. Thế nhưng, trẻ nhỏ luôn có tâm lí phải hỏi bằng được mới thôi, và Thanh cũng chỉ mong nhận được một câu trả lời chính xác từ người cha.

Một lần, cậu bé hỏi cha: “Tại sao khi nắng bầu trời lại có màu xanh, mà khi râm bầu trời lại nhiều mây âm đạm?” Người cha lặng đi một lúc, hình như ngày bé ông cũng đã từng hỏi qua câu hỏi như vậy, nhưng người lớn lại trả lời rằng bầu trời như thế là như thế, chẳng vì sao cả. Người cha đem đáp án mơ hồ ấy trả lời đứa trẻ, cậu con trai không hài lòng, nói lí nhí: “Không đúng, con nghĩ bầu trời trở nên như vậy phải có lí do chứ!”

Người cha thấy khó chịu: “Không có lí do gì cả, bố nói như thế nghĩa là như thế, hỏi nhiều để làm gì, hiểu với không hiểu thì có liên quan gì?”

Đứa trẻ lắp bắp: “Nhưng... con muốn hiểu...”

Những thắc mắc của cậu bé hết lần này đến lần khác bị người cha khước từ, tinh thần ham học hỏi sẵn có trong bản năng của trẻ cũng từ đó mà dần mất đi, cậu bé sẽ không bao giờ mong muốn hay có khả năng tìm ra đáp án cho bất kì câu trả lời nào nữa.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Có lẽ một số phụ huynh cho rằng, khi còn bé, trẻ chỉ thích ăn và chơi đùa. Trên thực tế, mong muốn tìm tòi khám phá thế giới của trẻ đã bắt đầu nảy mầm từ khi trẻ được hai đến ba tuổi. Biểu hiện cụ thể của khả năng này đó là, trẻ thường làm những việc mà cha mẹ cho là không nên làm, kèm theo đó là vô vàn những câu hỏi vì sao. Những thắc mắc của trẻ có thể hơi ngây ngô, có lúc buồn cười, đôi khi lại rất kì quặc, muôn hình muôn vẻ. Trên thực tế, đây là điều mà lẽ ra các bậc phụ huynh phải cảm thấy vui mừng, nó chứng tỏ trẻ nhỏ đã bắt đầu biết dùng con mắt của chính mình để quan sát, nhìn nhận thế giới và suy nghĩ về nó. Tuy nhiên, rất nhiều bậc cha mẹ cảm thấy những thắc mắc mà trẻ đưa ra thật vụn vặt, tầm thường, nếu không phớt lờ những câu hỏi đó thì cũng chỉ giải thích cho trẻ một cách hời hợt. Những thái độ như vậy in sâu trong tiềm thức của trẻ, kìm hãm tinh thần tìm tòi học hỏi của các bé.

Karl Witte đã dùng những kinh nghiệm của mình trong việc giáo dục con trai để chia sẻ cùng các bậc phụ huynh: Khi năng lực suy nghĩ của trẻ bắt đầu nảy mầm, nếu như cha mẹ không tìm được đối tượng thích hợp để trẻ vui đùa hoặc không xem trọng những câu hỏi mà trẻ đặt ra, dần dần tinh thần ham tìm tòi học hỏi của trẻ sẽ bị phai nhạt đi. Nếu cha mẹ xem thường những câu hỏi của trẻ, không động viên; thậm chí còn đả kích ý thức tư duy tự lập của trẻ thì đến khi các bé đi học, cha mẹ sẽ phải kêu lên rằng: “Sao thành tích của con mình lại kém thế? Tại sao vấn đề gì con mình cũng không nêu ra được, tại sao việc gì cũng phải dựa vào cha mẹ?” Những người cha người mẹ như vậy chỉ biết trách móc con mình mà chưa một lần xem xét lại những hành động lời nói của bản thân. Chính những hành vi, lời nói của họ đã kìm hãm sự phát triển tâm lí, hủy hoại tiềm năng của trẻ.

Một vài bậc phụ huynh không những thiếu kiên nhẫn trong việc bồi dưỡng tinh thần ham học hỏi của trẻ, mà còn luôn tự cho mình là đúng, đối xử với con một cách thô bạo, cho rằng con còn nhỏ nên cái gì cũng không hiểu, cả ngày chỉ biết nghĩ ngợi linh tinh. Những bậc cha mẹ không biết đối xử với con cái một cách bình đẳng, thậm chí bắt con nhỏ phải tiếp thu vô điều kiện những quan điểm của mình, đã mắc phải một sai lầm lớn trong việc dạy dỗ con cái.

Trẻ tuy tuổi còn nhỏ, hiểu biết không nhiều nhưng không bao giờ chịu thua hay chịu đựng bất kì một sự kiểm chế nào của uy quyền. Nếu cha mẹ cứ áp đặt trẻ thì năng lực tư duy tự lập của

các bé sẽ dần mất đi. Một khi năng lực này không còn nữa, thì tinh thần sáng tạo hay sự nhìn nhận vấn đề một cách đặc biệt cũng sẽ mất dần. Không chỉ như vậy, những áp đặt mà cha mẹ dành cho trẻ còn tạo nên tâm lí phải chấp nhận, lâu lâu các bé sẽ không dám phản đối lại hay chống lại những uy quyền của cha mẹ nữa, chỉ biết ngoan ngoãn nghe lời.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Có lẽ nhiều bậc cha mẹ sẽ cảm thấy đau đầu khi phải đối mặt với những thắc mắc kì quặc của trẻ. Ban đầu, thường thì cha mẹ vẫn kiên nhẫn trả lời, dần dần, câu hỏi của các bé ngày càng nhiều và họ bắt đầu cảm thấy phiền phức, bắt đầu phớt lờ, có lúc còn quát tháo: “Sao mày lắm chuyện thế, phiền phức quá đi mất!” Có lẽ vì thế mà về sau trẻ không dám thắc mắc nữa. Những phương pháp sai lầm ấy có thể giúp cha mẹ tìm được những khoảnh khắc yên lặng, nhưng vô tình lại kìm hãm tính hiếu kì, nghiêm trọng hơn là mất đi tinh thần ham tìm tòi học hỏi - điều đáng quý nhất ở mỗi đứa trẻ.

Tính tự lập hay khả năng tìm tòi sáng tạo của trẻ phải được bồi dưỡng ngay từ khi còn nhỏ, điều này đòi hỏi các bậc cha mẹ phải biết kiên nhẫn, đối với những thắc mắc của trẻ, dù biết giải thích hay không cũng không nên phản ứng với sự hiếu kì của các bé. Vậy làm thế nào để nâng cao tinh thần yêu thích tìm tòi sáng tạo đó?

LỜI KHUYẾN 1: Định hướng cho trẻ khám phá thế giới từ sớm

Đa số cha mẹ đều hết sức quan tâm đến sự phát triển của trẻ, đặc biệt là vấn đề giáo dục các bé. Thế nhưng, chỉ đến khi các bé bắt đầu đi học, họ mới đặc biệt chú ý đến vấn đề này mà xem nhẹ việc giáo dục con ở giai đoạn sơ sinh hay mầm non. Một điều ít người biết đến, đó là trẻ càng nhỏ thì sự giáo dục của gia đình lại càng có hiệu quả, vì thế nên giáo dục trẻ ngay từ sớm, càng sớm càng tốt.

Phần lớn đáng sinh thành của những người đoạt giải

Nobel đều áp dụng phương pháp giáo dục con ngay từ khi còn nhỏ. Ví dụ như Marie Curie đã bắt đầu bồi dưỡng cho con gái bà về năng lực trí tuệ ngay từ khi cô bé chưa đầy một tuổi. Richard Kuhn, nhà hóa sinh người Đức gốc Áo đoạt giải Nobel hóa học năm 1938 cũng từng được cha mẹ rèn luyện, bồi dưỡng về phương diện trí nhớ hay cảm hứng ngay từ rất sớm.

Thực tế cho thấy, xem trọng việc giáo dục từ sớm chính là kinh nghiệm quý báu mà cha mẹ của những người đoạt giải Nobel có được trong quá trình giáo dục, bồi dưỡng con cái của họ.

Trong giáo dục trẻ, có một nguyên tắc là: “Năng lực của trẻ tồn tại theo quy tắc giảm dần”. Một đứa trẻ được trang bị đủ 100 phần năng lực, nếu được giáo dục tốt ngay từ khi sinh ra thì có thể phát huy đủ 100 phần năng lực ấy, nhưng nếu chỉ được giáo dục từ lúc 5 tuổi thì dù có làm tốt đến mấy cũng chỉ phát huy được 80 phần, nếu bắt đầu từ lúc 10 tuổi thì năng lực chỉ phát huy tối đa được 60 phần, nghĩa là thời điểm bắt đầu càng muộn bao nhiêu thì khả năng phát huy năng lực sẵn có càng giảm đi bấy nhiêu.

Vậy làm thế nào để năng lực của trẻ không còn tồn tại theo quy tắc giảm dần đó nữa? Bí quyết duy nhất chính là hãy giáo dục trẻ ngay từ sớm. Karl Witte chủ trương giáo dục và bồi dưỡng cho trẻ càng sớm càng tốt, tốt nhất là ngay từ khi trẻ được sinh ra. Tuy rằng, con trai Karl của ông khi ra đời không được khỏe mạnh, cũng không thông minh bằng những đứa trẻ khác, nhưng Witte luôn tin rằng chỉ cần con trai được giáo dục theo đúng cách thì tiềm năng của cậu nhất định sẽ phát huy hiệu quả. Thực tế chứng minh, phương pháp giáo dục của Karl Witte đã thành công, con trai ông cuối cùng cũng vượt qua được bao đứa trẻ khác, trở thành một trong những nhân tài xuất sắc nhất nước Đức.

Mọi năng lực trong giai đoạn sơ sinh hay mầm non nếu không được khám phá và phát huy kịp thời, sẽ rất khó phát triển về sau. Nếu tiềm năng của trẻ được khám phá từ sớm, mọi cơ quan

chức năng trong não cũng sẽ phát huy hiệu quả tối đa, điều này có nghĩa là trẻ có thể trở thành những con người có trí tuệ phi phàm trong tương lai.

LỜI KHUYÊN 2: Tạo ra những kích thích có lợi cho trẻ

Khi mới sinh, thính giác của trẻ đã rất nhạy bén, cha mẹ nên tận dụng lúc trẻ thức để nói chuyện, kể chuyện hoặc hát cho trẻ nghe.

Âm nhạc cũng có thể định hướng cho tính cách của trẻ sau này. Ví dụ, một đứa trẻ đang nghịch nước trong bồn tắm nếu nghe thấy tiếng nhạc sẽ trở nên hoạt bát, tinh nghịch hơn. Những thay đổi trong tiết tấu, âm điệu, âm thanh trong tiếng nhạc là phương pháp tuyệt diệu để gây sự chú ý của trẻ. Một số cặp vợ chồng thường có hứng thú ghi âm lại những đoạn nhạc nhẹ nhàng và hát cho con nghe. Đương nhiên, cha mẹ có thể tự biên tự diễn những bài hát do chính mình sáng tác, như vậy không chỉ làm cho trẻ thấy thích thú mà còn có tác dụng kích thích trí tưởng tượng của chúng.

Cha mẹ phải thường xuyên thay đổi tư thế của trẻ, để trẻ nằm trên giường hay trên ghế, khuyến khích trẻ hoạt động tay chân, thân thể. Một đứa trẻ có thể kiểm soát được phần đầu hay phần cổ của cơ thể thì thường rất thích lăn qua lăn lại hay nghịch ngợm tay chân. Lúc này, bạn có thể kéo nhẹ chân con đưa đi đưa lại, cũng có thể đặt vào tay con một vật gì đó để con nắm chặt. Tuy nhiên, những trò chơi này chỉ có thể kéo dài trong vài phút đồng hồ, tốt nhất là thực hiện khi thay bỉm hay tắm cho trẻ. Bạn cũng có thể đặt trên sàn nhà những thứ đồ chơi khác nhau để thu hút sự chú ý của trẻ, khuyến khích trẻ tập bò, rèn luyện gân cốt.

LỜI KHUYÊN 3: Trong lúc chơi đùa, bồi dưỡng tinh thần tìm tòi sáng tạo ở trẻ

Trẻ nhỏ luôn thích tham gia các trò chơi, bởi khi chơi trẻ có thể rèn luyện được sự chủ động. Cha mẹ cũng nên khắc phục nhược điểm lấy bản thân làm trung tâm, để cho trẻ có cơ hội phát triển tính chủ động khi tham gia các trò chơi. Thông qua kiểu hoạt động giáo dục theo sở thích này, giúp trẻ có thể vừa chơi vừa học, vừa làm vừa học, vừa hỏi vừa học, từ đó đem lại cho trẻ hứng thú tìm tòi, sáng tạo.

Xin gợi ý một vài trò chơi nhỏ không chỉ đơn thuần là mang tính thú vị mà còn chứa đựng những kiến thức khoa học vô cùng phong phú như: tạo bóng hình bằng bàn tay, thổi bong bóng, soi gương, giẫm bóng... Trên cơ sở chơi các trò chơi như vậy, cha mẹ có thể kích thích cho trẻ học cách tìm hiểu về những hiện tượng hay kiến thức khoa học trong đó.

Ví dụ như chơi trò thổi bong bóng. Trẻ dùng nhiều loại ống thổi khác nhau xem, quan sát hiện tượng gì sẽ xảy ra, trộn những nguyên liệu khác nhau để xem bong bóng khi thổi ra sẽ có những sắc màu gì và ở hình dạng như thế nào. Kiểu trò chơi như vậy sẽ từng bước giúp trẻ có được ý thức hay cảm hứng trong việc chủ động tìm hiểu một sự vật nào đó, đồng thời trẻ cũng dần hiểu được một vài kiến thức hay hiện tượng khoa học tồn tại trong cuộc sống hàng ngày.

LỜI KHUYÊN 4: Kịp thời định hướng những phát hiện của trẻ

Trong quá trình trẻ tìm tòi học hỏi, cha mẹ nên quan sát và phân tích những hành động của trẻ, đồng thời có những điều chỉnh phù hợp. Trẻ dưới 3 tuổi càng cần cha mẹ phải kiên nhẫn hơn nữa để hiểu được suy nghĩ và hành động của chúng, đồng thời cần tích cực tìm ra những phát hiện của con.

Ví dụ, khi trẻ đang nghịch nước chẳng hạn, phát hiện chai thủy tinh nổi trên mặt nước, nhưng khi đổ nước vào chai lại chìm xuống, trẻ sẽ thấy phát hiện của mình thật thú vị và làm đi làm lại nhiều lần.

Cha mẹ nên thấy vui mừng về phát hiện đó của con, đồng thời khuyến khích con thử nghiệm với những chiếc bình khác. Cảm hứng thích tìm tòi của trẻ sẽ kích thích trẻ có những hành

động để thể hiện sự thích thú ấy, có trẻ còn đem phát hiện của mình khoe với cha mẹ.

Nhiều khi không phải là cha mẹ định hướng cho trẻ đi tìm tòi mà có khi chính trẻ là người khiến cha mẹ phải đi tìm tòi phát hiện. Tất nhiên trong quá trình tìm hiểu ấy, nếu có sự tham gia của cha mẹ, trẻ sẽ càng thêm phần hứng thú.

LỜI KHUYÊN 5: Không được thể hiện quyền uy trước mặt trẻ

Khi trẻ thắc mắc, nếu bạn hiểu, hãy kiên nhẫn cho trẻ một đáp án, nếu không biết cũng nên thành thật nói với con rằng mình không biết, tuyệt đối không nên lừa gạt chúng.

Mỗi người cha người mẹ đều phải hiểu, trong giáo dục con cái thì điều cấm kỵ nhất là dạy con những điều sai trái. Bởi ấn tượng đầu tiên luôn sâu sắc nhất, những sai lầm đó có thể sẽ ảnh hưởng đến cả cuộc đời của trẻ.

Karl Witte luôn luôn đối xử bình đẳng với con trai, tuyệt đối không vì bản thân hiểu biết hơn mà tỏ vẻ ra mặt trước con. Khi con trai hỏi những vấn đề mà ông không hiểu, ông cũng không ngần ngại thừa nhận bản thân không hiểu.

Có lần, con trai hỏi Witte một câu hỏi về thiên văn học, ông đành nói thật với con rằng: “Vấn đề này cha cũng không biết.” Thế là hai cha con cùng đến thư viện tìm hiểu vấn đề ấy. Sau lần đó, ông còn cảm ơn con trai: “Nếu hôm nay con không thắc mắc, thì có lẽ cha sẽ không bao giờ biết được đáp án, sau này con cứ hỏi thật nhiều, như vậy thì kiến thức mới không ngừng được tích lũy”. Được cha khuyến khích, nên những câu hỏi của cậu bé từ đó cứ nhiều dần nhiều dần lên.

Khi còn nhỏ, cha mẹ có thể trực tiếp đưa ra đáp án cho thắc mắc của trẻ. Đến khi trẻ có đủ khả năng tự đi tìm đáp án thì lúc ấy bạn không nhất thiết phải trả lời con ngay, trước tiên nên để các bé tự suy nghĩ để tìm lời đáp. Có thể đó là đáp án sai, cũng đừng nên phủ định nó, hãy cùng các bé phân tích và tìm ra điểm thiếu sót của vấn đề.

Nếu bạn không biết phải giải đáp thắc mắc của trẻ thế nào, hoặc không biết phải tìm đáp án ở đâu, thì ít nhất cũng có thể trả lời với bé rằng: “Cha (mẹ) không biết đáp án, nhưng câu hỏi của con rất hay đấy, muốn hiểu rõ hơn, chỉ cần tích lũy nhiều kiến thức, có lẽ trong sách sẽ có câu trả lời mà con cần.” Như thế, tính hiếu kì và tinh thần tìm tòi của trẻ sẽ được duy trì, trẻ sẽ tự giác đi khám phá, học hỏi.

Tóm lại, trong quá trình giáo dục bồi dưỡng cho trẻ, cha mẹ đừng nên thể hiện quyền uy hay hiểu biết hơn con, hãy cùng con phát triển, như vậy có thể giúp trẻ xây dựng được tinh thần học hỏi, kiên trì theo đuổi chân lí và không nhu nhược trước bất kì uy quyền nào.

1.3 TẬP ĐỌC TỪ SỚM LÀM TRẺ THAY ĐỔI

Từ khi sinh ra đến lúc 2 tuổi, Thao sống ở quê cùng bà ngoại. Người già thường nghĩ chỉ cần Thao ăn ngon, không bệnh tật, chơi vui vẻ là tròn trách nhiệm với các con rồi, bà hoàn toàn không chú ý đến việc giáo dục cháu. Vì thế, bà chỉ biết dành hết tình yêu thương cho Thao. Khi bố mẹ đón Thao về, cậu bé vẫn chỉ là một đứa trẻ cả ngày chỉ khóc lóc ăn vạ, lại nghịch ngợm, ngang bướng, tính tình hay thay đổi, mọi việc đều dựa dẫm vào cha mẹ, không biết giữ vệ sinh.

Rất may, nhờ sự giáo dục của cha mẹ, cậu từ một đứa trẻ đầy khuyết điểm, đến năm 3 tuổi đã có thể nhận diện mặt chữ, 5 tuổi biết đọc, 6 tuổi có thể đi học như bao đứa trẻ khác, học hết lớp 2 đã có thể lên lớp 4, sau đó lại được chuyển tiếp lên lớp 6. Cậu bé Thao ngày nào nay đã được 9 tuổi, là một học sinh cấp II, rất nhiều trường cấp II trọng điểm muốn nhận cậu vào học.

Điều đáng ngạc nhiên là cậu bé thông minh này, không chỉ đơn thuần là một đứa trẻ ngoan, chỉ biết học; mà còn rất hoạt bát và có nhiều sở thích, biết đánh cờ vua, cờ tướng, lại thích vẽ tranh, bơi lội, trượt patin. Trong năm đầu tiên của cấp II, ngoài tham gia lớp học bơi lội và vẽ

tranh thì Thao không tham gia thêm một lớp phụ đạo nào cả.

Những thay đổi đáng kinh ngạc của Thao đều bắt nguồn từ sự định hướng đúng đắn của cha cậu bé. Vậy anh đã áp dụng phương pháp giáo dục nào để Thao có thể trưởng thành được như bây giờ?

Người cha tâm sự, phương pháp giáo dục trẻ là vô cùng quan trọng, khả năng phát triển và bồi dưỡng nên những phẩm chất tốt đẹp ở trẻ không phải tự nhiên mà có, điều này phần lớn phụ thuộc vào sự giáo dục từ sớm mà trẻ nhận được, đặc biệt là việc trẻ sớm được tập đọc. Việc Thao có thể liên tiếp nhảy lớp hay có sở thích phong phú như thế, và việc cậu bé được học cách tập đọc từ sớm có quan hệ mật thiết với nhau. Thực tế, Thao chỉ bắt đầu được giáo dục từ năm 2 tuổi, như vậy là đã bị muộn mất 2 năm. Giai đoạn sơ sinh hoặc mầm non là thời kỳ tốt nhất cho trẻ học cách nhận biết các mặt chữ, tập đọc, điều này sẽ đặt nền móng vững chắc cho sự phát triển năng lực và học tập của các bé sau này.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Cậu bé Thao ngang ngược, bướng bỉnh ngày nào trở thành một đứa trẻ hoạt bát thông minh, chủ yếu là do cha cậu đã áp dụng phương pháp giáo dục sớm, đặc biệt là phương pháp tập đọc, điều này đã giúp phát triển tiềm năng của bé một cách mạnh mẽ.

Tập đọc từ sớm - mà chủ yếu là nhìn tranh tập đọc có thể giúp trẻ hình thành thói quen nghe, nói, tiếp xúc với mô hình ngôn ngữ tốt nhất, từ đó tìm ra ngôn ngữ phù hợp để giao tiếp. Trên cơ sở ấy, có trẻ còn tự giao tiếp bằng ngôn ngữ mà chính mình sáng tạo ra. Không chỉ vậy, năng khiếu tập đọc, khả năng ghi nhớ, trí tưởng tượng, hay ý thức sáng tạo của các bé cũng sẽ được phát triển.

Đương nhiên, trọng tâm của việc dạy trẻ tập đọc từ sớm là phải làm cho trẻ cảm thấy hứng thú với việc đó, chứ không phải ở việc nhận biết được bao nhiêu mặt chữ, trẻ có biết viết hay không và viết được bao nhiêu chữ. Lí do rất đơn giản, bởi các cơ ở tay của trẻ vẫn chưa phát triển hoàn thiện, không thích hợp với việc dùng bút để viết, nếu viết chữ ở tư thế không đúng, đến khi đi học sẽ rất khó chữa.

Để khơi gợi ở trẻ nguồn cảm hứng với chữ viết và tập đọc sớm nhất có thể, các bậc cha mẹ nên áp dụng những phương pháp tự nhiên và phù hợp với bản tính của trẻ. Nếu trẻ rèn luyện được thói quen yêu thích đọc sách từ khi còn nhỏ giống như cậu bé Thao thì kiến thức tích lũy được cũng như sở thích của sẽ ngày một nhiều hơn, trẻ sẽ trở thành nhân tài của đất nước.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Được tập đọc từ sớm chính là điều kiện quan trọng quyết định sự thành công trong học tập sau này của trẻ, bởi năng khiếu đọc cũng là cơ sở cho việc học tập. Một trong những nhiệm vụ quan trọng của việc giáo dục sớm là bồi dưỡng cho trẻ khả năng đọc, đồng thời đặt nền móng cho học tập cũng như sự phát triển trên nhiều mặt của trẻ sau này.

Vậy khi áp dụng phương pháp giáo dục sớm, cần định hướng thế nào để giúp trẻ phát triển năng khiếu đọc?

LỜI KHUYẾN 1: Tạo môi trường đọc sách phong phú

Trong căn nhà có đầy đủ ánh sáng, nên dựng một góc đọc sách cho trẻ, đặt một giá sách với nhiều tập san, atlas để trẻ tha hồ lựa chọn.

Đương nhiên, trẻ mới một hai tuổi thì không thể tự đọc các câu chuyện trong sách được, cha mẹ có thể dành ra một ít thời gian trong ngày để cùng trẻ đọc sách, hát hoặc tự sáng tác truyện để kể...

Mỗi lần tham gia hoạt động giao lưu biểu diễn, hãy cùng trẻ hợp tác biểu diễn, thông qua nhiều hình thức như diễn theo kịch bản, kể chuyện, tiểu phẩm, hay sáng tác truyện, trẻ sẽ thể hiện hết những nội dung đã được đọc để mọi người cùng thưởng thức. Tạo cho con một môi trường đọc sách hài hòa, thoải mái, sẽ giúp trẻ cảm thấy không bị gò bó, có thể tự do tận hưởng những giây phút đọc sách vui vẻ.

LỜI KHUYÊN 2: Lựa chọn những cuốn sách phù hợp với lứa tuổi nhi đồng

Sách dành cho trẻ mầm non chủ yếu gồm 3 loại:

Sách đồ chơi, chất liệu chủ yếu là vải hoặc bìa cứng. Loại sách này giống như đồ chơi vậy, bề mặt chỗ chìm chỗ nổi, còn có cả cửa sổ để mở ra, thêm nữa màu sắc lại tươi sáng, rất dễ thu hút ánh nhìn của trẻ. Loại sách này còn có một ưu điểm khác là khó xé nên có thể sử dụng nhiều lần, rất có sức hút đối với trẻ.

Sách khổ lớn, dễ lật trang. Thông thường, loại sách này có nhiều màu sắc, hình ảnh kèm theo đẹp mắt, không chỉ vậy mà câu chuyện trong đó cũng rất sinh động và thú vị. Thường thì một trang chỉ có một tranh, chữ không nhiều, nội dung đơn giản nên dễ đọc hiểu, trẻ nhỏ cũng rất thích loại sách này.

Những chữ viết và hình ảnh đều đơn giản, tiện cho trẻ sắp xếp, ra ngoài du lịch cũng có thể mang theo dễ dàng, trẻ cũng có thể học đọc bất cứ khi nào.

Các bậc cha mẹ lưu ý khi chọn sách cho trẻ mầm non, hình vẽ phải to, rõ ràng, màu sắc tươi sáng, hình tượng phải chân thực, rõ nét và đáng yêu. Các chữ trên tranh chủ yếu là do cha mẹ đọc cho trẻ nghe, vì thế phải chọn câu ngắn gọn, đơn giản, có tính thẩm mỹ rồi nhắc đi nhắc lại nhiều lần, như vậy trẻ mới thích được nghe và bắt đầu thích học.

LỜI KHUYÊN 3: Hướng dẫn trẻ cách nhận biết mặt chữ

Trên tường, góc đọc sách, có thể dán những phụ âm, nguyên âm có tần suất xuất hiện cao trong quá trình đọc hoặc xuất hiện nhiều trong cuộc sống hàng ngày. Bạn cũng có thể tự làm ra những thẻ ảnh với một bên là hình ảnh, một bên là chữ viết đối chiếu nhau, giúp trẻ rèn luyện trí nhớ. Ngoài ra những đồ vật như giá sách ở góc tường, bàn, ghế, cửa ra vào phòng hay thậm chí là những bồn cây, lọ hoa ở phòng khách đều có thể là công cụ để trẻ học chữ. Những bậc cha mẹ cẩn thận hơn thường dùng máy tính in chữ ra, dán vào những đồ vật đó, giúp con học chữ nhanh hơn.

Đương nhiên, tập đọc trong giai đoạn mẫu giáo sẽ khác so với việc chính thức đọc. Việc đọc một cách chính thức, lấy cơ sở từ văn tự, chủ yếu nói đến đối tượng là học sinh và người lớn, còn tập đọc ở giai đoạn mầm non lấy việc đọc sách có tranh vẽ dành cho đối tượng trẻ em ở lứa tuổi mầm non làm chủ yếu. Có thể dễ dàng nhận thấy, trọng tâm của tập đọc trong giai đoạn mầm non không phải là các từ các chữ mà là các hình vẽ minh họa, thậm chí có lúc không phải là hình ảnh mà đơn giản chỉ quá trình học đọc ấy. Đây là quá trình mà cha mẹ mượn tranh ảnh để cùng trao đổi, giao lưu cùng trẻ nhỏ, thông qua sách vở mà mở rộng làm phong phú hơn tầm hiểu biết cũng như kinh nghiệm của các bé đối với thế giới xung quanh.

Tóm lại, cha mẹ nên hiểu, tập đọc từ sớm không phải là buộc trẻ biết chữ, viết chữ, nếu không, cảm hứng đối với việc tập đọc đó ở trẻ còn chưa kịp được khơi gợi thì có thể đã bị phá vỡ rồi.

LỜI KHUYÊN 4: Chơi trò chơi để khơi nguồn cảm hứng đọc sách cho trẻ

Phần lớn trẻ em đều thích đọc sách, nhưng lúc nào cũng bắt trẻ đọc sách, các bé tự nhiên sẽ thấy nhàm chán. Vì thế, cha mẹ khôn khéo thường thay đổi phương thức học bằng cách lồng ghép nó vào một trò chơi nào đó tùy theo đặc điểm tâm lí của trẻ, giúp các bé luôn có cảm hứng đối với việc này.

Cha mẹ có thể đảo lộn thứ tự những bức hình trẻ thích sau đó khuyến khích chúng xếp lại cho đúng trên cơ sở hiểu được ý nghĩa của những bức hình, căn cứ vào mối quan hệ logic trong câu truyện và thông qua sự hiểu biết, phân tích của chính mình.

Cha mẹ cũng có thể để trẻ thử làm họa sĩ hay nhà văn, tự sáng tác tranh vẽ. Ví dụ như, để trẻ vẽ ra những điều trẻ muốn biểu đạt, hoặc dùng giấy phế liệu cắt thành những hình mà mình thích, hoặc cũng có thể theo miêu tả của trẻ mà cha mẹ viết thêm chữ, rồi đóng bìa, sau đó làm thành một quyển sách hoàn chỉnh. Nên tạo cho trẻ cơ hội để khoe tác phẩm của mình với mọi người và bạn bè.

Bạn còn có thể đặt trước mặt trẻ một nhóm những bức hình gồm 3 hay 4 cái, sau vài giây thì rút lại, để các bé trả lời xem đã nhìn thấy những gì. Kiểu trò chơi như vậy không chỉ khơi nguồn cảm hứng đối với việc đọc cho trẻ, mà còn rèn luyện được khả năng ghi nhớ, bồi dưỡng khả năng nhận biết và lí giải sự vật, các bé sẽ dần hiểu được nội dung của từng bức tranh, từ đó nâng cao khả năng nhận biết chữ.

2. TỰ LẬP LÀ BƯỚC KHỞI ĐẦU CHO CUỘC ĐỜI CỦA TRẺ

Độc lập tự chủ là một trong những biểu hiện của nhân cách lành mạnh, việc này có ảnh hưởng vô cùng to lớn đối với cuộc sống, học tập và thành công trong sự nghiệp sau này của trẻ. Karl Witte cho rằng, bồi dưỡng tính tự lập cho trẻ chính là thể hiện tình yêu thực sự đối với các bé, ngược lại nếu quá nuông chiều hay làm theo ý trẻ thì đó chính là bạn đã tự tạo vật cản lớn nhất cho việc hình thành tính tự lập ở các bé, điều này chỉ làm cho các bé khi bước vào cuộc sống sẽ gặp nhiều khó khăn hơn.

2.1 SỚM DẠY TRẺ HỌC CÁCH TỰ LẬP

Chồng tôi có một anh bạn đồng nghiệp nước ngoài tên Larry, lập gia đình được 3 năm thì vợ anh ấy sinh được một cô công chúa vô cùng xinh đẹp. Đi đâu anh ấy cũng khoe rằng con gái mình rất xinh và đáng yêu, để mọi người chia sẻ niềm vui cùng mình.

Trong dịp nghỉ lễ Quốc khánh, Larry có hẹn cả gia đình tôi đi dã ngoại. Con gái tôi hơn con gái anh ấy 4 tháng. Anh ấy và bà xã đưa cô con gái chưa tròn 6 tháng tuổi đi chơi cùng, cô bé quá thật đáng yêu như thiên thần vậy.

Chúng mình cùng ngồi ăn ngoài trời, trên một tấm thảm to. Tôi giữ chặt con trong lòng, không lúc nào rời mắt khỏi con. Khi con khóc, tôi dỗ con ngay, lúc con muốn bò nghịch trên thảm, tôi nhất định ôm con không rời, tôi gần như chẳng có thời gian để vui chơi. Nhưng bà xã anh La thì khác, lúc dùng bữa mà con gái khóc, chị ấy chỉ đưa cho con một bình sữa tự uống; sau bữa ăn, dọn dẹp sạch sẽ, chị ấy để con gái ngồi trên tấm thảm, rồi cả hai vợ chồng dắt tay nhau đi chơi.

Tôi cảm thấy khá phiền lòng khi nhìn thấy những điều, còn cần nhằn với ông xã: “Ai đời lại có cha mẹ như thế, con mình không chăm, lại lo đi chơi!” Trên đường về, tôi quyết định đem chuyện ấy nói với vợ của Larry. Chị ấy nghe xong cũng không giải thích gì, chỉ mời vợ chồng mình tới thăm nhà và cho xem một đoạn băng giáo dục của gia đình họ.

Trong đoạn băng ghi hình là hình ảnh một bà mẹ người Mỹ, đẩy con trên chiếc xe đẩy đi siêu thị, từ lúc ở siêu thị đến khi ra bên ngoài khi mặt trời đã lên cao, cậu bé vẫn cứ ngủ suốt. Về đến nhà, người mẹ liền đặt đứa trẻ xuống giường, thằng bé tỉnh giấc khóc òa lên, người mẹ đó không ôm con vào lòng, bà chỉ kiểm tra xem bím có vấn đề gì không, sau đó lấy một bình sữa để con tự uống. Tiếp theo đó là hình ảnh của cậu bé khi được hơn một tuổi lon ton chạy sau lưng mẹ rồi bị ngã, người mẹ chỉ đứng một bên nhìn con tự bò dậy.

Larry cười, bảo với tôi và ông xã: “Người phụ nữ trong hình ấy là mẹ tôi, còn đứa bé đó là tôi đấy.” Cuối cùng, anh ấy còn nói một câu thật ý nghĩa: “Trong cuộc đời mỗi con người, có hai việc quan trọng nhất, một là giáo dục, việc còn lại chính là tự lập.”

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Tự lập, xét trên một góc độ nào đó chính là thoát li. Sự tự lập của trẻ cũng chính là sự thoát li khỏi cha mẹ. Thoát li là một quá trình được bắt đầu ngay từ lúc trẻ được sinh ra. Tính tự lập của trẻ phụ thuộc vào sự sinh trưởng và phát triển hoặc khả năng tự giải quyết mọi việc trong cuộc sống. Cha mẹ nên biết chọn lúc thích hợp và buông tay để con có thể tự đi, tự ăn cơm, rồi đưa con đến học trường mầm non...

Có rất nhiều cha mẹ nghĩ rằng, trẻ còn nhỏ chưa hiểu chuyện nên không nhất thiết phải bắt các bé làm việc này việc nọ, đợi con lớn một chút rồi học cách tự lập cũng chưa muộn. Thực ra, có thể trẻ vẫn chưa thể tự giác làm một việc gì đó, nhưng ý thức và tính tự lập cần phải được bồi dưỡng càng sớm càng tốt.

Khi trẻ được khoảng một tuổi là cha mẹ có thể dạy các bé tính tự lập. Con rồi cũng sẽ có lúc phải rời xa cha mẹ để sống tự lập, vậy thà để trẻ học cách tự lập từ sớm còn hơn để các bé sau này cứ mãi dựa dẫm vào cha mẹ, không thoát li được cuộc sống chật hẹp của gia đình.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Trong quá trình trưởng thành của trẻ luôn tồn tại một thứ cảm bầy vô cùng ngọt ngào, chính là sự nuông chiều của cha mẹ, nó khiến trẻ mất đi nhiều cơ hội để rèn luyện, vì thế mà trẻ không thể tự lập được. Vậy phải làm gì mới có thể rèn luyện khả năng tự lập cho các bé?

LỜI KHUYẾN 1: Buông tay để trẻ tự lập

Trong cuộc sống, chúng ta thường gặp cảnh một người cha hay người mẹ nào đó cầm bát cơm chạy theo đứa con, đứa trẻ vừa nô đùa vừa ăn, thỉnh thoảng ăn được vài ba miếng mà nuốt mãi không xong. Người lớn phải mất đến hơn một tiếng đồng hồ mới bón xong một bữa cơm cho con, thế mà trẻ vẫn gầy như cây giá đỗ vậy. Trẻ ăn cơm là một việc vốn dĩ hết sức bình thường, nhưng rất nhiều cha mẹ lại không muốn để con mình tự xúc.

Thực ra, dù trẻ tự xúc cơm, tự đi hay tự làm những việc khác thì đều là biểu hiện của tính hiếu kì và mong muốn được học hỏi. Đương nhiên, nhìn từ quá trình phát triển tâm sinh lí của trẻ nhỏ, có thể thấy trẻ sau một tuổi đã bắt đầu tự ý thức được nhiều thứ, bắt đầu có những biểu hiện của việc mong muốn tự lập, ví dụ, trẻ thích nói những câu như: “Con có thể” hoặc “Để con”. Trẻ luôn khát khao được tự làm một việc nào đó, lúc tập đi, trẻ cũng bắt đầu muốn học ăn cơm; muốn tự mình cầm thìa để tự xúc, đến nỗi mặt mũi nhem nhuốc toàn cơm cũng không chịu để cha mẹ giúp. Tự mình xúc cơm cũng giống như tập đi hay chơi đồ chơi vậy, đều là biểu hiện của tính hiếu kì và mong muốn được học hỏi ở trẻ.

Tính cách hiếu kì và khát vọng học hỏi ấy sẽ mở rộng phạm vi nhận biết, đồng thời bồi dưỡng khả năng tự lập của các bé. Không những thế, trẻ còn cảm thấy mình có khả năng thực hiện những việc mình thích, đồng thời cũng bước đầu được nếm trải mùi vị thành công.

Con trai của Karl Witte khi sinh ra tứ chi co giắt, thở gấp cho thấy sức khỏe suy nhược, nhưng điều đó không hề gây trở ngại đến việc bồi dưỡng tính tự lập. Khi cần để con tự tập đi, ông liền buông tay để con tự học. Mặc dù Karl cứ ngã hết lần này đến lần khác, ông vẫn để con trai tự bò dậy. Nhờ đó, con trai Karl nhanh chóng có những bước đi vững chãi.

Có lẽ không người mẹ nào có thể quên được khoảnh khắc xúc động khi con mình chập chững những bước đi đầu tiên. Mọi mặt trong quá trình trưởng thành và phát triển của trẻ cũng giống như việc trẻ chập chững đi bước đầu tiên vậy: người mẹ lùi một bước rồi đưa tay ra phía đứa trẻ, bé bắt đầu bước thêm một bước, nhưng không với tới mẹ, mẹ dùng tình yêu và sự tin tưởng tiếp tục cổ vũ cho con bước tiếp, cho con không gian để tự học, nhưng không phải là hoàn toàn không quan tâm. Nếu như các bà mẹ đều biết cách dạy con tự lập ngay từ sớm, dùng tình yêu và sự tin tưởng khuyến khích con bước tới phía trước, thì đứa trẻ đó thật may mắn!

Thường chẳng cha mẹ nào cố ý gây tổn thương cho con bằng việc động chạm vào khả năng độc lập, tự giải quyết vấn đề của các bé. Nhưng trong cuộc sống, nếu cứ bao bọc con mãi sẽ chỉ làm khả năng tự lập của bé mất dần đi. Trên truyền hình hay internet, chúng ta được xem rất nhiều clip hài hước mà những gia đình phương Tây ghi lại: hình ảnh một cô bé tự mình xúc cơm đến nổi cả mặt nhem nhuốc, hay một cậu nhóc vừa ngồi trên bồn cầu vừa kéo giấy vệ sinh dài tới hàng mét... nhưng chẳng có người cha người mẹ nào trong số chúng ta lại đồng ý để con mình làm như thế. Thực ra, trẻ 1 - 2 tuổi mặc ngược quần áo, tè dầm ra quần hoặc ăn cơm làm rơi ra bàn... cũng chẳng sao cả. Theo quan niệm giáo dục trẻ nhỏ của người phương Tây thì việc tắm rửa sạch sẽ cho trẻ sau khi các bé nghịch bẩn còn dễ hơn rất nhiều so với việc bồi dưỡng lại từ đầu cho các con dũng khí và tính tích cực khi hành động. Vì thế, mỗi bậc cha mẹ nên biết buông tay đúng lúc để các bé tự rèn luyện khả năng tự lập và ý thức tự lập.

LỜI KHUYÊN 2: Đối với trẻ nhỏ phải biết kiên nhẫn

Có những trẻ 2 tuổi mà vẫn chưa biết tự xúc cơm cho mình, điều này không hoàn toàn là lỗi của các bé, phần lớn là do cách giáo dục của cha mẹ.

Trẻ 1 - 2 tuổi do tính phối hợp động tác còn kém nên lúc bắt đầu tự xúc cơm thường chẳng ăn được mấy, thậm chí làm mặt mũi dính đầy cơm hoặc thức ăn rơi vãi ra khắp nhà. Một vài cha mẹ sẽ nóng vội, thiếu kiên nhẫn, những lúc như thế họ thường to tiếng mắng con, không để con tự xúc nữa. Kết quả là những hành động như vậy đã làm hạn chế tinh thần tìm tòi của các bé, gây ra cảm giác thất vọng, sau này có thể hình thành tính ỷ lại, dựa dẫm vào người khác.

Thực ra, quá trình trẻ nhỏ học cách tự xúc cơm cũng chính là quá trình quan trọng của sự phát triển tâm lí lành mạnh. Đến một lúc nào đó, trẻ sẽ nỗ lực tự mình ăn no, các bé sẽ có cảm giác thành công và cảm thấy tự tin hơn rất nhiều. Trẻ ăn không được mấy, thậm chí còn làm cơm dính đầy người, cũng là một trải nghiệm tốt, như thế có thể tăng cường thêm sức chịu đựng về tâm lí của bản thân. Vì thế, với việc trẻ tự xúc cơm, cha mẹ nên biết kiên nhẫn, cần buông tay để con có thể tự làm những việc cần làm.

Những vấn đề khác ở trẻ cũng cần được xử lí theo hướng như vậy, đối xử với các bé cần phải kiên nhẫn, cố gắng tạo cơ hội để con tự đi trải nghiệm, tận hưởng niềm vui tự lập.

LỜI KHUYÊN 3: Không được xem nhẹ những cảm xúc của trẻ

Tính tự lập ở trẻ nhỏ không chỉ bao gồm việc trẻ tự mình làm một thứ gì đó trong cuộc sống, mà còn bao gồm cả việc trẻ tự kiểm soát được tâm lí. Phần lớn các bậc cha mẹ đều hi vọng con mình có thể tự lập trong cuộc sống mà quên mất những cảm xúc của các bé. Đặc biệt, đối với trẻ mầm non, cha mẹ nhận thấy việc giảng giải về căn bản sẽ không giúp các bé hiểu được vấn đề, nên ép buộc các bé phải làm theo ý mình. Không chỉ vậy, người lớn cũng hay viện cớ trẻ còn nhỏ không hiểu chuyện mà nhắm mắt làm ngơ trước sự hình thành nên những hành vi không đúng ở trẻ, đến một mức độ nào đó mới bắt đầu chỉ trích nặng nề. Cách làm như vậy sẽ chỉ khiến tâm hồn nhỏ bé của trẻ trở nên chai sạn, không thể nào tự lập được.

Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ không chỉ nên rèn luyện cho con tính độc lập, mà phải luôn chú ý đến tình trạng tâm lí cũng như khả năng trí tuệ của trẻ, để trẻ có thể tự lập cả về tâm lí và sinh lí.

Ở nước Mỹ, các bậc cha mẹ khi rèn luyện cho trẻ tính tự lập thường bắt đầu từ việc bồi dưỡng lòng can đảm. Họ biết rằng để con mình lớn lên có lòng dũng cảm cần phải rèn luyện ngay từ khi còn nhỏ, vì thế khi trẻ bước vào giai đoạn mầm non, họ cho con ở riêng một phòng. Khi trẻ được 3 - 4 tuổi bắt đầu biết sợ hãi, cha mẹ thường mua cho con một cái đèn ngủ, giúp bé xua đi nỗi sợ bóng tối. Họ kiên quyết không vì thấy trẻ sợ hãi mà ngủ cùng con, bởi nếu làm như vậy sẽ tạo thành thói quen cho trẻ.

Đương nhiên, trẻ luôn cần được yêu thương, và tình yêu thương từ cha mẹ sẽ vun đắp cho sự

trưởng thành khỏe mạnh của các bé. Nhưng trẻ nhỏ ngày nay thường không phải là thiếu tình yêu thương mà là được yêu chiều quá mức, vì thế người lớn cũng phải học cách kiềm chế tình cảm của mình, cắt bớt tình yêu ấy đi một chút.

LỜI KHUYÊN 4: Dạy con học cách tự bảo vệ

Một mặt, trong quá trình trưởng thành của trẻ, cha mẹ nên động viên các bé phải biết dũng cảm, dám mạo hiểm, đồng thời cũng phải nói với con rằng xã hội có vô vàn cạm bẫy, vì thế phải biết học cách tự bảo vệ mình.

Trong cuộc sống thường ngày, cha mẹ nên dạy cho trẻ những kiến thức cơ bản về an toàn, dạy trẻ học cách tự bảo vệ. Chỉ có như vậy mới giúp trẻ tránh khỏi những mối nguy hại khi vui chơi và học tập.

Chẳng hạn như khi đưa trẻ đi dạo phố, ở mọi lúc mọi nơi nên dạy trẻ những quy tắc giao thông và một vài điều cần chú ý, nhắc nhở các bé đi như thế nào thì để gặp nguy hiểm, đi thế nào thì mới an toàn.

Để trẻ không bị tổn thương hoặc gặp nguy hiểm trong những trường hợp đột xuất, nên giúp con ghi nhớ số điện thoại liên hệ, như số điện thoại ở cơ quan cha mẹ, số điện thoại báo cảnh sát, số điện thoại cứu hỏa hay cấp cứu...

LỜI KHUYÊN 5: Dạy trẻ đối diện thực tế một cách khách quan

Nếu trẻ không cẩn thận vấp phải bàn hay ghế, bị ngã và khóc, thường thì ông bà sẽ giả vờ đánh chừa cái bàn, trút giận thay cho cháu mình để bé nín khóc. Nhưng làm như vậy, trẻ sẽ không nhận ra nguyên nhân là do mình không cẩn thận hoặc không chú ý mà bị ngã, lần sau có lẽ các bé cũng sẽ không cẩn thận như vậy. Vì thế, các bậc cha mẹ không chỉ nên dạy trẻ biết nhìn nhận thực tế một cách khách quan, mà còn phải dạy con nếu mắc lỗi thì không được đổ cho người khác, đây cũng là một biểu hiện quan trọng của tính tự lập.

2.2 BUÔNG TAY ĐỂ TRẺ TỰ LÀM

Ly mới đi học mầm non, vì ở nhà được cha mẹ quá yêu chiều (từ ăn đến mặc đều phải có mẹ giúp đỡ), nên khả năng tự làm của bé rất kém. Ly không thể nào thích nghi được với cuộc sống trong trường, ăn cơm thì làm cơm vãi ra sàn, đi ngủ thì không thể tự thay quần áo... thành thử cô bé gào khóc nhất định không chịu đi học, mẹ của Ly vì thế mà buồn phiền.

Minh là bạn cùng lớp với Ly, nhưng so với cô bé thì Minh hiểu biết hơn nhiều, ở nhà không cần cha mẹ phải chăm quá, ở trường cũng tự ăn, tự mặc, thậm chí còn giúp cô giáo lau bàn, bê ghế...

Không như phụ huynh của Ly, cha mẹ Minh việc gì cũng để con tự làm. Thực tế đã chứng minh rằng phương pháp này rất có lợi cho sự trưởng thành và phát triển của Minh.

CHUYỆN GIA PHÂN TÍCH

Cha mẹ thường hay trách móc trẻ: "Không biết cái gì cả, cơm đến miệng thì há, quần áo đến người chỉ việc giơ hai tay, gặp chuyện gì cũng gọi cha, gọi mẹ." Thực ra, nguyên nhân là do cha mẹ đã ôm đồm hết mọi việc của con, khiến trẻ mất đi khả năng và cơ hội để làm việc một cách độc lập.

Có một cậu bé học sinh cấp I, cứ đi học về là lại khóc nhè, mẹ cậu hỏi nguyên nhân, thì ra là do con mình không biết dùng kéo, cắt không nổi một hình tròn, nên bị các bạn cười nhạo.

Người mẹ nghe thế, cười nhạt: "Có gì đâu? Cũng chỉ là không biết dùng cái kéo thôi mà. Đợi lát mẹ cắt cho con một trăm hình tròn to nhỏ khác nhau, con đem đến lớp xem có bạn nào còn dám cười con nữa không!"

Thực tế, về lâu dài, cách làm của người mẹ này sẽ mang lại hậu quả xấu:

Một là tước mất cơ hội được một lần rèn luyện khả năng trí tuệ của trẻ, khiến con mất đi cơ hội được tự tay làm một việc gì đó.

Hai là tước mất cơ hội phát triển khả năng sống của trẻ. Ba là kìm hãm khát vọng tìm tòi học hỏi của trẻ.

Không những thế, hành động như người mẹ trong ví dụ trên còn thể hiện rằng phụ huynh đó không tin tưởng vào khả năng của con mình. Khi trẻ được nuông chiều quá mức cũng đồng nghĩa với việc trẻ lúc nào cũng phải dựa vào cha mẹ, không có tính tự giác và cũng rất khó để tạo ra sự khác biệt.

Trong mỗi đứa trẻ đều luôn ẩn chứa một nguồn năng lượng rất lớn, chỉ cần buông tay để các bé tự trải nghiệm thì cha mẹ nào cũng sẽ ngạc nhiên và tự hào về con. Vì thế, ngay từ nhỏ, cha mẹ phải biết kiên trì khi để trẻ làm một việc nào đó, để con tự rút ra kinh nghiệm, như vậy mới có thể bồi dưỡng, rèn luyện lòng dũng cảm và sự tự tin, khiến trẻ ngày càng trưởng thành và tự lập hơn.

Mầm non là giai đoạn quan trọng trong quá trình bồi dưỡng khả năng tự lập của trẻ, vì thế các bậc cha mẹ nhất định phải kiên trì điều này: Những việc của trẻ thì nên để trẻ tự làm.

Thực ra, cha mẹ ngày nay luôn rất coi trọng việc giáo dục trẻ từ sớm, đặc biệt là sự phát triển trí tuệ, nhưng họ lại không mấy chú trọng về vấn đề rèn luyện tính tự lập cho trẻ. Đôi khi, cha mẹ không thể kiên nhẫn bảo ban khi trẻ ăn cơm quá chậm, thậm chí làm cơm rơi vãi lung tung, mặc quần áo không đúng chiều... mà thay vào đó là làm hộ con luôn. Lâu dần, trẻ sẽ hình thành một loại tư duy quán tính, cho rằng cha mẹ đã làm thay rồi thì bản thân mình không biết làm hay không muốn làm cũng chẳng sao.

Cho nên, lời khuyên đối với các bậc cha mẹ là những việc trẻ nhỏ có thể làm được thì hãy cố gắng để các bé tự làm, đừng làm thay con. Người lớn lùi một bước, trẻ nhỏ tiến một bước, như thế mới là phát triển.

CHUYÊN GIA KHUYÊN

Phần lớn các bậc cha mẹ đều cho rằng trẻ được làm gì, không được làm gì không phải do chúng quyết định. Cha mẹ quản càng nhiều thì càng an tâm, đây chính là tình trạng của đa số trẻ nhỏ bây giờ. Nguyên nhân của tình trạng này là do cha mẹ thiếu tin tưởng vào khả năng xử lý tình huống của các bé.

Nếu tất cả mọi việc đều do cha mẹ lo liệu thì rõ ràng các bé sẽ mất đi cơ hội cọ sát thực tế - một yếu tố quan trọng cần có trong quá trình trưởng thành. Một đứa trẻ nếu không có cơ hội cọ sát thực tế, hay không có cơ hội được rèn luyện thì rất dễ nảy sinh tính ỷ lại, lúc gặp khó khăn sẽ không thể tự mình tìm ra cách giải quyết, chỉ biết trông chờ vào sự giúp đỡ của người khác.

LỜI KHUYÊN 1: Để trẻ tự mặc quần áo và tự xúc cơm

Lấy việc trẻ mặc quần áo làm ví dụ, mặc dù trẻ đã cố gắng hết sức nhưng việc tự mặc quần áo đối với các bé vẫn không hề dễ chút nào, lúc này cha mẹ nên nghĩ cách giúp con.

Chẳng hạn khuyên con chuẩn bị sẵn quần áo hôm sau phải mặc vào tối hôm trước, sắp xếp theo thứ tự, cái nào mặc trước thì xếp lên trên.

Lúc hướng dẫn trẻ mặc đồ, đầu tiên phải dạy bé cách phân biệt mặt trước - mặt sau, đây là điều quan trọng nhất. Nên cho trẻ quan sát: “Con nhìn xem, mặt trước của áo có cái hình nhỏ” hoặc

“Con thấy không, đằng sau quần có hai túi nhỏ ở hông”, như thế trẻ có thể hiểu được khái quát về khái niệm trước - sau.

Nếu như trẻ vẫn chưa phân biệt được mặt trước - mặt sau, bạn có thể đính một cái móc nhỏ ở mặt trước để con dễ nhận biết, sau khi mặc xong thì tháo ra.

Sau đó, hãy kiên nhẫn làm mẫu cho trẻ, dạy các bé làm thế nào để mặc được quần áo.

Cách mặc quần nhỏ cũng tương tự như vậy. Đa số quần trong và quần ngoài của trẻ đều không có nút thắt, chỉ có dây chun, người lớn có thể giúp trẻ khâu một cái nút nhỏ ở vị trí rốn, chỉ cho trẻ thấy cái nút ở quần phải xoay đúng vị trí trước rốn. Lớn hơn một chút, quần trẻ thường mặc sẽ có nút thắt hoặc khóa kéo ở vị trí đó, đây là dấu hiệu quen thuộc để phân biệt loại quần ở từng độ tuổi từ nhỏ đến lớn.

Đương nhiên, khi dạy trẻ mặc đồ cũng nên lưu ý một chút, lựa chọn những đồ dễ mặc để dạy cho con trước, hướng dẫn con từ đơn giản đến phức tạp. Với trẻ, việc cởi ra dễ hơn một chút so với mặc vào, những áo chui đầu thường dễ mặc hơn áo cài cúc... Ngoài ra, khi mua quần áo cho trẻ, nên chọn mua giầy, tất, quần áo có size to hơn cỡ người thực tế một chút, như thế sẽ thuận tiện hơn khi luyện tập.

Khi ăn, nên nhắc trẻ biết giữ vệ sinh. Sẽ là một quá trình khá dài từ lúc trẻ học được cách sử dụng bộ đồ ăn, rồi biết cách đưa thức ăn vào miệng, cho đến lúc tự xúc ăn thành thạo và không làm rơi vãi đồ ăn ra ngoài. Điều này đòi hỏi phải có thời gian và sự kiên nhẫn của cha mẹ.

Sau khi dùng cơm, cha mẹ nên dạy trẻ xếp gọn bát đĩa, lau sạch bàn ăn, xếp lại ghế, những việc này không dễ đối với trẻ, nếu trẻ làm chưa tốt, hãy nhắc nhở.

LỜI KHUYÊN 2: Để trẻ tự làm việc của mình

Nam năm nay 3 tuổi, cậu bé không chỉ hoạt bát, đáng yêu mà còn rất thích bắt chước. Lúc ăn cơm xong, thấy mẹ thu dọn bát đĩa, Nam cũng bắt chước mẹ, nhưng mẹ thì nghĩ Nam còn nhỏ, những việc có thể làm được không nhiều, nên bắt con ngồi yên một chỗ. Mẹ không chỉ sợ con ngã, làm vỡ bát gây phiền phức mà hơn nữa còn sợ Nam bị thương.

Tình cờ một lần, sau khi nghe được bài giảng của một chuyên gia giáo dục mầm non, mẹ Nam mới bắt đầu nhận ra mình đã tước đi quyền tự lập của con. Thế là chị thay đổi cách làm từ đó, việc gì cũng cho con tự làm. Bát vỡ thì có thể mua cái mới, quần áo giặt không sạch thì có thể giặt lại. Cứ như vậy, đến khi Nam 5 tuổi đã có thể tự rửa bát, rửa rau; quần áo hay khăn tay đều có thể tự giặt. Khi học tiểu học, cậu bé đã có thể tự làm bài tập về nhà. Cô giáo khen Nam là có tính tự lập rất cao, gặp việc gì cũng tự giải quyết, có cá tính. Như vậy, sự buông tay của mẹ đã giúp Nam dần học được tính tự lập.

“Cha, giúp con thu dọn sách vở được không?”

“Mẹ, giúp con dọn dẹp phòng được không?”

Mỗi lần nghe con trai nói như vậy, Karl Witte đều kiên quyết từ chối. Ông còn nhắc vợ và người thân tuyệt đối không tùy ý giúp đỡ Karl. Trong quá trình trưởng thành của con trai, chỉ cần việc mà sức lực của con có thể làm được, Witte tuyệt đối không ra tay giúp đỡ.

Khuyến khích trẻ tự thực hiện những việc mình có thể làm được là việc rất có ích cho sự phát triển của các bé. Khi nhìn thấy thành quả lao động của mình, trẻ sẽ tự nhiên có được cảm giác thành công, mà thành công ấy sẽ khiến các bé ngày càng tự tin hơn, sự tự tin lại chính là nguồn động lực để trẻ vươn tới thành công. Việc của trẻ nên để trẻ tự làm, như vậy có thể bồi dưỡng cho các bé khả năng sinh tồn, rèn luyện khả năng làm việc độc lập.

LỜI KHUYÊN 3: Cho trẻ cơ hội trải nghiệm

Hầu như mọi đứa trẻ đều trải qua một giai đoạn đặc biệt, đó là khi nhìn thấy vật gì lạ trẻ cũng cảm thấy hiếu kỳ, muốn cầm thử, sờ thử, sau đó không do dự cho tọt vào miệng. Bình thường, đối phó với tình trạng này, người lớn sẽ rất căng thẳng chẳng khác nào cảnh sát rình bắt trộm, không phút nào rời mắt khỏi cục cưng của mình, nếu chỉ lơ là một chút thì các bé đã bỏ ngay một thứ gì đó không ăn được vào miệng. Thế là, cha mẹ luôn cố đặt đồ vật ở nơi trẻ không thể với tới, hoặc không nhìn thấy được...

Thực ra, làm theo một cách khác có lẽ sẽ tốt hơn, đó là dùng thực tế để giáo dục các bé, giúp các bé tự đưa ra kết luận của riêng mình.

Ví dụ, trẻ 1 - 2 tuổi hay tò mò muốn sờ nút bơm nước nóng ở bình nước nóng lạnh, mẹ càng không cho trẻ động vào thì trẻ lại càng muốn biết đó là cái gì, thế là mẹ liền rút điện ra vì sợ con bị bỏng. Thế nhưng lại có người mẹ không ngần ngại để con tự trải nghiệm: Lấy một chiếc cốc, nhấn nút bơm nước nóng, để con tận mắt nhìn thấy nước từ vòi chảy vào cốc, sau đó để con tự tay sờ vào, bé thấy nóng bỏng tay, sau này tự khắc không dám động vào đó nữa.

Đương nhiên, khi để trẻ tự trải qua những tình huống có phần nguy hiểm, nhất thiết phải có sự kiểm soát của cha mẹ, nếu có chuyện gì xảy ra thì đó chính là lỗi thiếu cẩn trọng của người lớn.

LỜI KHUYÊN 4: Rèn luyện cho trẻ cách làm việc hợp lí, có trật tự

Cha mẹ phải rèn cho trẻ cách làm việc có trật tự, có thể khuyên trẻ hãy giữ cho phòng ngủ luôn gọn gàng sạch sẽ, dạy trẻ cách dọn phòng, gấp chăn và quần áo của mình. Buổi tối trước khi đi ngủ phải thu dọn đồ đạc, xếp gọn đồ chơi vào tủ... Thu dọn một số đồ chơi hay quần áo đều là những động tác hết sức cơ bản, có ích cho việc phát triển khả năng phối hợp giữa mắt và tay, đồng thời nâng cao tinh thần tự giác ở trẻ, điều này là vô cùng quan trọng khi trẻ bắt đầu đi học mầm non.

Ngoài ra, trẻ 3 - 6 tuổi thường thích làm những công việc nhà như rót nước, nhặt rau, xếp bát đĩa..., điều này có lợi cho việc thúc đẩy sự phát triển kĩ năng vận động ở trẻ, cha mẹ có thể cố ý sắp xếp một vài việc nhà để trẻ hoàn thành.

LỜI KHUYÊN 5: Khuyến khích trẻ tự tay làm việc

Một hôm, Karl Witte đang nói chuyện cùng bạn, đột nhiên nghe thấy tiếng gõ leng keng từ phòng kế bên. Khi chạy qua xem thì ông thấy cậu con trai đang cầm búa gỗ vào một tấm sắt hình vòng cung.

Witte hỏi con: “Con đang làm gì vậy?”

“Con đang làm một con lăn.”

Người bạn Witte đứng bên cạnh liền nhắc: “Đây không phải việc cháu có thể làm được đâu, cháu có thể nhờ người thợ sửa chữa làm giúp cháu mà.”

Với gương mặt đầy tự tin, cậu bé trả lời: “Không, cháu có thể làm được mà, cháu nghĩ việc này cũng không khó lắm.”

Karl Witte cổ vũ con trai: “Con trai, giỏi lắm, nghĩ ra cách làm một thứ đồ chơi thế này. Để cha chỉ cho con làm sao để cán miếng sắt tròn một chút nhé.” Sau khi làm mẫu cho con, ông trở về phòng tiếp chuyện bạn.

Không lâu sau, cậu bé đã làm được con lăn đồ chơi, tuy là không mấy tinh xảo, nhưng chơi cũng khá thú vị.

Thực ra, cha mẹ cho trẻ cơ hội để "động tay động chân" làm việc gì đó chính là đã bồi dưỡng một cách tốt nhất ý thức tự giác của trẻ. Không cần phải tận tay giúp trẻ, chỉ cần dạy các bé cách giải quyết vấn đề, cũng chính là sự giúp đỡ tốt nhất cho trẻ.

LỜI KHUYÊN 6: Giúp con bồi dưỡng tinh thần trách nhiệm

Có một số việc phải để cho trẻ thử sức mới biết là bé có làm được hay không, nếu chỉ ngồi phán đoán rồi đưa ra kết luận thì vĩnh viễn không thể nào chính xác được. Cha mẹ nên khuyến khích trẻ thử sức, tự khám phá khả năng của bản thân, thể hiện chính mình. Rất nhiều bậc cha mẹ luôn cho rằng trẻ nhất định làm không tốt, nhưng trên thực tế thì những biểu hiện của các bé lại hoàn toàn ngoài sức tưởng tượng của họ.

Một người cha nọ thường có thái độ hoài nghi, ông luôn cảm thấy sao con trai mình thế này cũng không được mà thế kia cũng không xong, việc gì trong nhà cũng không thêm quan tâm, việc vặt cũng làm không nổi, lại còn hay làm cho mẹ tức giận. Khi đơn vị cử người cha đi công tác xa, trước lúc đi ông dặn con: “Mẹ con sức khỏe vốn không tốt, cha đi rồi, mọi việc trong nhà con phải biết lo liệu, mỗi tối trước khi đi ngủ thì nhớ đóng cửa cẩn thận, kiểm tra khí ga, chú ý an toàn đấy. Con nhớ nhé, mọi việc trông cậy cả vào con đấy.”

Sự tin tưởng của người cha khiến cậu con trai có chút ngạc nhiên, nhưng cậu vẫn ngoan ngoãn gật đầu.

Một năm sau, người cha trở về và thấy con mình trưởng thành hơn hẳn, mọi việc trong nhà ngoài nhà đều do một tay cậu lo liệu.

Người vợ vui mừng kể cho chồng: “Sau khi anh đi, con mình như biến thành người khác vậy, việc nhà siêng năng, lại luôn quan tâm đến em, thằng bé thật là ngoan.”

Người mẹ thực sự không hiểu vì sao con trai lại thay đổi như vậy, thực ra là vì cậu đã nhận được sự tin tưởng từ cha mà cảm thấy mình phải có trách nhiệm, chính bởi tinh thần trách nhiệm ấy mà cậu đã luôn cố gắng tự rèn luyện mình.

Có thể thấy trong cuộc sống hàng ngày, nhiều cha mẹ không ngần ngại tạo cơ hội cho trẻ gánh vác một vài trách nhiệm nào đó. Làm như vậy sẽ giúp cho tinh thần trách nhiệm, dũng khí, sự tự tin và khả năng của trẻ ngày càng lớn mạnh, thậm chí còn khiến người khác phải kinh ngạc.

2.3 BỒI DƯỠNG CHO TRẺ TÍNH ĐỘC LẬP

Sau bữa cơm tối, mẹ đang bận dọn dẹp trong bếp, đột nhiên nghe Hải hét một tiếng to rồi từ trong phòng ngủ chạy ra: “Mẹ ơi, giúp con với!” Không một lời giải thích, cậu bé kéo mẹ vào trong phòng ngủ, ngồi cạnh bàn máy tính.

Thì ra, Hải đang chơi trò chơi câu cá, cuối cùng có một con cá to thần bí bơi ra, nếu câu được thì sẽ được thêm điểm, nhưng vấn đề là cậu bé câu không được.

Biết được nguyên nhân, mẹ ôm cậu bé vào lòng: “Mẹ biết con không câu được nên rất sốt ruột, nhưng mẹ không thể câu cá giúp con được, bởi chơi là việc của con, gặp vấn đề thì con phải tự mình nghĩ cách giải quyết chứ.”

Hải cảm thấy ảm ức: “Nhưng mà con câu không được.”

“Mẹ biết con rất nóng ruột. Nhưng con phải thử vài lần, chắc chắn sẽ câu được nó thôi, được không? Con thử đi!”

Hải hậm hực ngồi cạnh cái máy tính.

Chưa đầy 2 phút, cậu bé lại chạy qua đòi mẹ giúp: “Vẫn không câu được mẹ ơi, phải làm sao ạ?”

Mặc dù rất thương con nhưng mẹ Hải không hề nuông chiều, bà rất kiên quyết: “Hải, mẹ đã nói không thể giúp con mà, việc của con thì con phải tự giải quyết lấy.”

Cậu bé nghẹn ngào: “Nhưng con thử nhiều lần lắm rồi mà vẫn không được.”

“Vậy con thử lại vài lần nữa đi!”

“Thử vài lần nữa cũng không được, con không làm được!” Hải bắt đầu khóc.

“Con làm lại lần nữa đi, mẹ sẽ ở bên cạnh cổ vũ cho con, lúc con cá sắp xuất hiện, chỉ cần con chuẩn bị sẵn sàng là ổn thôi mà, xem lần này thế nào?”

Hải lau nước mắt, tập trung tinh thần để bắt được con cá thần bí ấy. Lần này, cậu bé đã rút ra được bài học từ những lần thất bại trước, cá lớn sắp xuất hiện là cậu không câu cá bé nữa, mà dùng cá bé làm mồi nhử, rình chờ cá lớn xuất hiện. Khi con cá thần bí xuất hiện, Hải nhanh nhẹn di chuột, tóm gọn con cá, cậu bé vui mừng cuống quýt ôm lấy mẹ.

Mẹ ôm Hải vào lòng: “Cũng giống như chơi trò chơi vậy, đường đời của con sẽ còn có rất nhiều khó khăn mà tự con phải đối mặt, tự nghĩ cách để giải quyết. Mặc dù nhìn con nóng ruột mẹ cũng thương lắm, nhưng mẹ không thể lúc nào cũng ở cạnh con trai mẹ được, cho nên con phải học cách tự làm những việc của mình. Đương nhiên, khi khó khăn mẹ sẽ vẫn luôn ở bên cạnh, cổ vũ cho con.”

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Tính độc lập ở trẻ thể hiện ở chỗ trẻ không bị phụ thuộc ai, cả về tư tưởng và hành động trong cuộc sống hàng ngày, không làm theo người khác, có thể suy nghĩ một cách độc lập.

Mọi đứa trẻ đều có ý thức về sự tự lập. Càng lớn thì ý thức này cũng sẽ ngày càng rõ ràng hơn, nó được biểu hiện ra ngoài qua nhiều phương diện khác nhau như học tập, tư tưởng, hành vi... Nhưng nếu cha mẹ không chú ý định hướng, bồi dưỡng hay tạo cơ hội cho trẻ thì ý thức độc lập ấy sẽ bị đình trệ, tính tự lập trong con người trẻ cũng sẽ không được khai phá.

Để trẻ nhỏ có đủ dũng khí và khả năng đối mặt với những khó khăn thử thách hay thất bại trong cuộc sống, các bậc cha mẹ phải biết cách yêu thương con, nhưng cũng phải biết khi nào nên kìm nén tình yêu ấy, tạo điều kiện để con có cơ hội được trải nghiệm cuộc sống, từ đó tạo dựng cho trẻ một nhân cách độc lập.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Bồi dưỡng cho trẻ một nhân cách độc lập thực ra rất đơn giản, cần biết đặt niềm tin vào trẻ, tin tưởng vào năng lực của các bé, tạo cơ hội để các bé được rèn luyện. Chỉ trong hoàn cảnh khó khăn, trẻ mới trở nên kiên cường, học được cách tự lập. Sự trải nghiệm sẽ đem lại nhiều kinh nghiệm, những kinh nghiệm đó có thể là thành công, cũng có thể là thất bại, nhưng xét cho cùng thì chúng đều giữ những vai trò vô cùng quan trọng trong cuộc sống của trẻ. Sự tôi luyện một nhân cách có thể bắt đầu từ những phương diện sau:

LỜI KHUYẾN 1: Phải thực sự hiểu trẻ

Cha mẹ nên hiểu rõ những khả năng mà trẻ phải có ở từng lứa tuổi, nên biết ở độ tuổi nào các bé học làm việc gì. Có như thế, cha mẹ mới có thể buông tay đúng lúc để trẻ tự đi làm việc của mình, không ỷ lại vào người khác.

Các bậc cha mẹ còn phải nắm được con mình có những điểm gì khác so với những bạn bè cùng lứa. Chủ yếu là xem con mình có những ưu - nhược điểm gì, từ đó tìm cách giáo dục các bé. Ví dụ, có một vài trẻ khi ra đời đã có bản tính mạnh dạn, thì cha mẹ có thể đặt cho con những yêu cầu cao hơn một chút; nếu trẻ sinh khi ra đã rất nhay cảm hoặc bản tính nhút nhát, thì nên biết

cổ vũ con mạnh dạn hơn nữa.

LỜI KHUYÊN 2: Để cuộc sống tôi luyện cho trẻ

Trong quá trình giáo dục con trai, Karl Witte không bao giờ tỏ ra quá nuông chiều cậu bé, ông luôn để con tự làm những việc mà bản thân bé có thể làm được. Có lúc, dù Karl chỉ là một đứa trẻ, nhưng chỉ cần là việc người lớn phải làm thì cậu bé cũng muốn thử, đặc biệt là những công việc bếp núc. Karl Witte cho rằng là một thành viên của gia đình, trẻ cũng nên học làm việc nhà, vì thế ông để con tích cực tham gia vào những công việc trong gia đình. Theo yêu cầu của con trai, hai vợ chồng ông đã làm riêng cho con một bộ dụng cụ nấu ăn đặc biệt, không chỉ vậy Karl Witte cũng thường khuyến khích con quan sát để trải nghiệm cuộc sống, điều này giúp cậu bé tích lũy được nhiều kiến thức hơn.

Có thể thấy, cuộc sống chính là trường học tốt nhất. Những cha mẹ khôn khéo, biết dùng chính cuộc sống để rèn luyện cho trẻ sẽ phát hiện ra rằng, khi được trải nghiệm cuộc sống, trẻ sẽ tự trở nên độc lập. Những cha mẹ sáng suốt thì không ngần ngại học theo cách làm của người Mỹ: Trên 6 tuổi, các bé sẽ được học cách sử dụng bếp ga, nồi áp suất hay máy giặt... những đồ vật trong gia đình nếu bị hỏng, họ thường khuyến khích con tìm tòi sửa chữa. Tóm lại, trong cuộc sống chỉ cần việc trẻ có thể làm được thì đừng ngần ngại để các bé tự làm, như vậy ý thức tự lập ở trẻ sẽ ngày càng lớn mạnh.

LỜI KHUYÊN 3: Để trẻ tiếp nhận sự rèn luyện của môi trường

Tính cách độc lập của trẻ nảy sinh và phát triển ngay từ những trò chơi mang tính độc lập, muốn rèn luyện được, cha mẹ phải tạo cơ hội cho các bé độc lập về suy nghĩ, độc lập khi giải quyết các vấn đề. Một nhà giáo dục từng xuất bản cuốn "Tâm quan trọng của thực tiễn đối với tính cách độc lập của trẻ", nói: "Tôi nhìn qua rồi, tôi quên rồi; tôi nghe qua rồi, tôi nhớ không rõ; tôi làm qua rồi, tôi đã nhớ rồi."

Ở Mỹ, người ta hay đưa con nhỏ cùng đi du lịch ở những vùng rừng núi hiểm trở. Khi gặp khe suối phải băng qua, cha mẹ thường dạy trẻ trước tiên phải quan sát hướng đi của dòng nước, tìm chỗ nào nông và nước chảy chậm, sau đó cha mẹ sẽ đánh giá con có được đi qua chỗ đó không. Nếu trẻ chọn không đúng thì sau khi đi qua, cha mẹ sẽ giải thích tận tình cho các bé, sau đó dạy con làm thế nào để phân biệt nước nông-sâu và tốc độ chảy của nước. Khi gặp vách đá hay vật cản, họ cũng sẽ để trẻ tự phán đoán xem có nguy hiểm hay không, liệu có leo được lên hay không, làm thế nào để giữ được an toàn cho bản thân... Qua nhiều lần rèn luyện thực tiễn như vậy, dù trẻ có gặp núi cao, thác ghềnh thì các bé cũng không đầu hàng.

Trong quá trình định hướng cho trẻ, cha mẹ phải khẳng định nhiều hơn, chỉ trích ít hơn, tạo điều kiện để các bé có cơ hội tiếp xúc thực tiễn, bồi dưỡng tính tự lập cả về hành động và tư tưởng. Chỉ cần tuân theo nguyên tắc như vậy, trẻ nhỏ sẽ ngày càng tự lập, tự cường.

LỜI KHUYÊN 4: Tin tưởng vào khả năng của trẻ

Karl Witte cho rằng, cha mẹ giúp hoặc thay trẻ hoàn thành công việc là một sự dă kích lớn đến tính tích cực trong con người trẻ, bởi như vậy sẽ khiến các bé mất đi cơ hội tiếp xúc thực tiễn, điều này cũng đồng nghĩa với việc nói với trẻ rằng: "Cha không tin vào khả năng của con!", quan trọng hơn là cách làm này của cha mẹ sẽ gây tổn hại nghiêm trọng đến nhân cách độc lập ở trẻ.

Tất Thư Mẫn, nhà văn đương đại Trung Quốc, vì muốn con học được cách xem bệnh mà một lần con bị cảm sốt đã để mặc con tự đi khám bệnh, bà nói: "Con đã lớn thế này rồi, cần phải biết khi bị ốm thì nên làm thế nào."

"Nếu con ốm thì mẹ sẽ đưa con đi khám bệnh." Cậu bé trả lời rành rọt.

“Nếu như mẹ không ở bên cạnh con thì sao?”

“Thế thì con gọi điện thoại tìm mẹ.”

“Nếu không tìm được mẹ thì sao?”

“Thế thì con sẽ đợi, đằng nào mẹ chẳng phải về nhà chứ.”

“Có một vài trường hợp không thể đợi được, muộn một phút cũng nguy hiểm.”

“Mẹ, con hiểu ý rồi, mẹ muốn con tự đến bệnh viện khám bệnh.”

“Phải rồi!” Người mẹ kiên quyết, cố gắng không thay đổi ý định.

Đứa trẻ đành chấp nhận: “Vâng.”

“Con ra ngoài bắt taxi đến bệnh viện, vào đến nơi, đầu tiên phải lấy số thứ tự, nếu không biết thì hãy hỏi cô hộ lý trực ban ở ngoài sảnh nhé.”

Cũng giống như tất cả những bà mẹ khác, mặc dù không đi cùng con, nhưng trong lòng người mẹ vẫn thấp thỏm không yên, chỉ đến khi nghe thấy tiếng bước chân con trở về, Tất Thụ Mẫn mới thở phào nhẹ nhõm.

Cậu bé tự hào tuyên bố: “Con đã học được cách khám bệnh, hơi lằng nhằng một chút, nhưng cũng không khó lắm. Bác sĩ đã tiêm thuốc hạ sốt, bây giờ con đỡ hơn rồi.”

Các bậc cha mẹ không nên lúc nào cũng nghĩ con mình còn nhỏ, không thể làm việc này việc kia, nhất nhất phải làm thay con. Thực ra, cho trẻ cơ hội để tự trải nghiệm cuộc sống chính là đang nâng cao năng lực tự lập cho các bé.

LỜI KHUYÊN 5: Để trẻ độc lập suy nghĩ

Một chuyên gia giáo dục nổi tiếng từng nói: “Nếu trẻ nhỏ có thể tự nghĩ, thì hãy để các bé tự nghĩ.”

Khi trẻ gặp khó khăn, cha mẹ không nên vội vàng giúp trẻ, hãy lùi thời gian giúp đỡ ấy lại một chút, khuyến khích các bé tự tìm cách đối phó, như vậy mới có thể rèn luyện cho con khả năng giải quyết vấn đề một cách độc lập.

Khi trẻ gặp những vấn đề khó, trước tiên đừng vội giảng giải cho trẻ biết phải làm thế nào, nên để trẻ suy nghĩ, rồi tùy theo trình độ của trẻ mà cha mẹ có thể nêu ra một hướng tư duy nào đó. Trẻ có thể giải quyết được vấn đề nhờ vào chính suy nghĩ của bản thân thì tự nhiên sẽ có cảm giác thành công, sau đó không ngừng rèn luyện khả năng này, nếu có gặp khó khăn thêm lần nữa thì các bé sẽ dễ dàng tìm được cách khắc phục.

Cho nên, cha mẹ muốn bồi dưỡng nhân cách độc lập cho trẻ thì cần rèn luyện khả năng tự giải quyết vấn đề của các bé, tạo nhiều cơ hội để con được trải nghiệm, tự mình đối mặt với mọi vấn đề. Ngoài ra, việc bồi dưỡng nên một nhân cách độc lập là cả quá trình lâu dài, cần được tiến vào trẻ, các bậc cha mẹ phải hết sức kiên nhẫn trong quá trình bồi dưỡng ấy.

3. CÁCH GIÁO DỤC VÀ BỒI DƯỠNG ĐÚNG ĐẮN LÀ VÔ CÙNG QUAN TRỌNG

Phương thức giáo dục được phân chia và hình thành trong quá trình cha mẹ và trẻ hoạt động, tương tác cùng nhau, đây cũng đồng thời là nguyên nhân chủ yếu tạo nên sự phân hóa cao thấp về trình độ của trẻ trong xã hội. Nghiên cứu cho thấy, phương thức giáo dục theo kiểu chuyên chế sẽ chỉ mang lại nhiều tác động tiêu cực cho sự phát triển tâm sinh lý của trẻ. Karl Witte khuyên mỗi gia đình nên giáo dục trẻ theo phương thức dân chủ.

3.1 ĐỪNG CHE LẤP LÍ TRÍ CỦA TRẺ

Mỹ An từ nhỏ đã là một đứa trẻ rất biết nghe lời, từ ăn đến mặc, chuyện gì cũng nghe theo mẹ. Cũng có lúc cô bé muốn chia sẻ ý kiến của mình, nhưng mẹ thường bảo: “Con còn nhỏ thì hiểu chuyện gì chứ, mẹ cũng chỉ là muốn tốt cho con thôi.” Vậy là Mỹ An không mấy khi nói ra ý kiến của mình.

Lúc học tiểu học, có lúc Mỹ An tâm sự với cha về suy nghĩ của mình, nhưng cha lại chỉ cười, chế giễu con ngây thơ, ấu trĩ. Dần dần, Mỹ An thành ra chẳng còn ý tưởng hay suy nghĩ về việc gì nữa.

Khi chuẩn bị lên cấp 2, mẹ hỏi cô bé muốn vào học trường nào, Mỹ An cũng chẳng bận tâm suy nghĩ, một chút chính kiến cũng không có. Kết quả là mẹ lại phải chạy đôn chạy đáo tìm hiểu để giúp cô bé tìm được trường học phù hợp.

Vào học cấp 2, mẹ ngày càng thấy rõ Mỹ An không tự quyết định được việc gì, cha hỏi nghĩ hè muốn học gì, cô bé cũng chỉ trả lời là tùy cha. Có lúc mẹ bảo đi mua ít rau, Mỹ An cũng không biết là mua rau gì, phải hỏi mẹ căn kẽ mới thôi. Được mẹ đưa đi mua quần áo, mẹ có hỏi con gái muốn mua gì cô bé cũng chỉ nói nghe theo ý mẹ. Mẹ của Mỹ An rất lo lắng liệu sau này con mình có thể tự lo liệu lấy cuộc sống của bản thân hay không?

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Trẻ nhỏ là một cá thể độc lập, chúng luôn có những suy nghĩ và phán đoán của riêng mình. Là người làm cha làm mẹ, nếu không hiểu được thế giới nội tâm của trẻ, không tôn trọng những yêu cầu tự chủ của các bé, một mực bắt con phải sống theo khuôn khổ mà mình đặt ra, lâu dần, các bé sẽ hình thành thói quen ỷ lại vào người khác. Những đứa trẻ như vậy sau này lớn lên rất có thể sẽ trở thành những người nhút nhát, hay do dự, không có chủ kiến trong bất cứ việc gì.

Trong quá trình giáo dục con, Karl Witte luôn luôn chú trọng việc định hướng đúng đắn cho suy nghĩ của con. Từng có người hỏi ông rằng: “Trong việc nuôi dạy con cái thì điều gì là quan trọng nhất?” Karl Witte trả lời: “Nuôi dạy con nhỏ là một việc vô cùng phức tạp, liên quan đến rất nhiều khía cạnh, nhưng điểm quan trọng nhất là đừng che lấp mất lí trí của trẻ, đừng hủy hoại năng lực phán đoán của các con.”

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Muốn bồi dưỡng một đứa trẻ thành người có chính kiến, cần phải tôn trọng sự khởi đầu của trẻ, phải tin tưởng rằng trẻ có thể hình thành được năng lực phán đoán đúng đắn của bản thân, có khả năng tự làm tốt công việc của mình, đồng thời phải tạo không gian để con tự chủ. Để làm được điều này, cha mẹ có thể tham khảo những lời khuyên dưới đây.

LỜI KHUYẾN 1: Tin tưởng rằng trẻ có năng lực phán đoán

Tuy giáo dục con vô cùng nghiêm khắc, nhưng Karl Witte luôn để con tự phân biệt đúng sai, nhìn nhận con trai như một người độc lập. Mặc dù trẻ còn nhỏ tuổi, có nhiều hành động không logic, nhưng cha mẹ cũng không nên cười nhạo các bé, phải trả lời câu hỏi của con nhiều hơn, truyền đạt cho trẻ nhiều kiến thức mà chúng không biết. Nuôi dạy con cũng không nên quá cứng nhắc, bởi như vậy sẽ làm tổn thương đến lòng tự trọng của các bé, khi đó, trẻ có thể sẽ trở thành một người thiếu lí trí.

Trong cuộc sống hiện tại, rất nhiều bậc cha mẹ không để con được làm chủ. Vì không tin tưởng trẻ, sợ con sẽ làm hỏng chuyện, nên không cho trẻ làm việc này việc kia, khiến trẻ trở nên thiếu tự tin về bản thân mình.

Thực ra, trẻ nhỏ luôn mong muốn cha mẹ có thể tin tưởng vào mình, có thể để cho mình tự lựa

chọn. Nếu cha mẹ hay nói với trẻ những câu như: “Con có thể làm được đấy” hay “Con có thể tự đưa ra lựa chọn cho bản thân”... thì trẻ sẽ cảm thấy được động viên rất nhiều, và sẽ có thêm dũng khí tự trải nghiệm cuộc sống.

LỜI KHUYÊN 2: Cho trẻ cơ hội tự đưa ra phán đoán

Suy nghĩ của cha mẹ và trẻ nhỏ có lúc không đồng nhất, những lúc như thế đừng nên gạt bỏ ý kiến của con, vì trẻ sẽ nghĩ rằng bạn không tôn trọng trẻ. Nếu như suy nghĩ của các bé luôn bị cha mẹ phủ định, thì tính tích cực của các bé sẽ bị tổn hại nghiêm trọng. Trên thực tế, cha mẹ có thể thông qua việc phân tích tường tận mọi phương diện để giúp con hiểu vấn đề, sau đó để trẻ tự suy nghĩ và đưa ra quyết định, tuyệt đối không lựa chọn thay trẻ. Nếu trẻ đã suy nghĩ thật kĩ rồi mới đưa ra kết luận thì bạn nên ủng hộ con.

Ví dụ, vào ngày sinh nhật trẻ, nên mời những bạn nào, đến cửa hàng mua những quần áo gì, chọn loại đồ chơi nào... hãy để trẻ tự quyết định. Cha mẹ cần thể hiện thái độ nghiêm túc để các bé cảm nhận được bạn đang tin tưởng vào khả năng làm việc của con, đồng thời động viên khuyến khích con thử sức.

Nên tạo điều kiện để trẻ có cơ hội tham gia vào một vài hoạt động của gia đình. Ví dụ như bài trí phòng, lựa chọn đồ dùng gia đình... Bạn cũng có thể cùng trẻ vẽ ra những thiết kế, tôn trọng những ý tưởng của con, khuyến khích con đưa ra ý tưởng, đồng thời tích cực áp dụng những ý tưởng ấy.

Trẻ cũng là một cá thể độc lập, có những quan niệm và phán đoán của riêng mình. Có thể, kinh nghiệm sống của trẻ còn chưa đủ, nhiều khả năng sẽ đưa ra những phán đoán không chính xác, nhưng những sai lầm ấy đều có thể thông cảm được, và cũng là điều bắt buộc phải có, bởi nó giúp trẻ tìm được nhiều bài học quý giá. Nếu không có đủ không gian phát triển tự do, không có cơ hội tiếp xúc thực tiễn thì sau bế tắc. Ban đầu, hiếm ai có thể đưa ra cho mình một phán đoán chính xác ngay được.

LỜI KHUYÊN 3: Dạy trẻ không sợ hãi trước quyền uy

Là cha mẹ, trước tiên bạn nên hiểu rằng không nên lấy quyền uy của mình để áp đặt các con, đồng thời cũng phải để trẻ hiểu rằng, quyền uy chỉ duy trì trong một phạm vi nhất định chứ không phải là tất cả. Quyền uy cũng chỉ diễn ra trong một lúc nào đó, và theo đà phát triển của xã hội thì quyền uy mới sẽ thay thế quyền uy cũ, vì vậy, mọi người không nên mù quáng đi theo một uy lực nào, nhất định phải giữ thái độ hoài nghi, phải học cách tự mình suy nghĩ, kiên trì với chủ kiến của mình.

Rainwater - nhà vật lí học người Mỹ lúc còn nhỏ rất giỏi tư duy. Khi học tiểu học, trong một buổi học ngữ văn, thầy giáo có đưa ra câu hỏi: “Các trò, một cộng một bằng mấy?”

Học sinh nhất loạt trả lời: “Bằng hai ạ.”

Chỉ có mình Rainwater là đang ngây người, không trả lời câu hỏi của thầy.

Thầy giáo lấy làm lạ, bèn hỏi cậu bé: “Rainwater, sao trò không trả lời? Chẳng lẽ trò không biết đáp án của câu hỏi này sao?”

Rainwater nghĩ một lúc rồi đáp lại: “Thưa thầy, trò không phải không biết một cộng một bằng hai, nhưng tại sao thầy lại hỏi chúng em một câu hỏi số học đơn giản như vậy chứ? Hay là thầy có đáp án nào khác ạ?”

Thầy giáo nghe thế vô cùng vui mừng, bởi mục đích đưa ra câu hỏi của thầy đã bị Rain đoán trúng! Thầy cười và nói với các học trò: “Các trò, Rainwater nói không sai, trên phương diện toán học thì một cộng một bằng hai, nhưng trên nhiều phương diện khác thì có thể không

đúng như vậy. Cũng giống như hôm nay chúng ta đã đọc một bài văn, trong đó có nói hai người cùng giúp đỡ nhau thì sức mạnh của hai người sẽ lớn hơn sức mạnh của từng người cộng lại. Vì vậy, chúng ta cần biết giúp đỡ lẫn nhau, quan tâm lẫn nhau, làm một người thích giúp đỡ những người khác.”

LỜI KHUYÊN 4: Làm hậu phương cho trẻ

Khi trẻ đưa ra bất kì một phán đoán nào đó, cha mẹ cũng nên thử tìm hiểu một chút về những căn cứ hay động cơ để các bé đưa ra phán đoán như thế. Cha mẹ có thể đem kinh nghiệm cũng như suy nghĩ của mình để chia sẻ cùng các bé, nếu năng lực phán đoán của các bé thực sự tồn tại vấn đề thì nên cùng con suy nghĩ tìm ra cách giải quyết.

Ngoài ra, tự lựa chọn không có nghĩa là nhắm mắt chọn bừa, chọn một cách mù quáng. Khi trẻ đưa ra một quyết định quan trọng, cha mẹ có thể giúp trẻ thu thập một vài tư liệu, tìm hiểu kĩ mọi phương án lựa chọn, việc này giúp trẻ biết cách lựa chọn một cách khoa học hơn. Nếu như khả năng tự lựa chọn của trẻ còn kém, cha mẹ có thể cùng các bé phân tích tư liệu, tìm ra điểm yếu - mạnh của mỗi lựa chọn, cuối cùng khiến trẻ hiểu được động cơ đưa ra lựa chọn. Nếu khả năng tự lựa chọn của trẻ tương đối tốt, thì có thể hoàn toàn để các bé đưa ra lựa chọn cho bản thân. Chỉ cần trong những việc quan trọng, trẻ nhận được sự giúp đỡ từ cha mẹ thì ngăn chặn được những sai lầm xảy ra là điều hoàn toàn có thể. Đương nhiên, ở những độ tuổi khác nhau thì trẻ sẽ có khả năng tự chủ khác nhau, vì thế mức độ ngăn chặn những sai sót ấy của cha mẹ cũng khác nhau.

3.2 PHẢI TIN TƯỞNG CON MÌNH

Hệ hô hấp của Gia Bảo lúc vừa sinh không được tốt, vì thế mà từ nhỏ cậu đã bị suy nhược cơ thể và thường hay mắc bệnh. Do chậm phát triển nên lúc một tuổi, có lần Gia Bảo bị chẩn đoán là mắc bệnh não úng thủy. Mẹ Gia Bảo không lúc nào rời con, khi cậu bé ba tuổi, cứ cách vài ba ngày là phải đến viện một lần, lúc nào cũng phải uống thuốc.

Mẹ thấy có lỗi với Gia Bảo vì đã không thể cho cậu một thân thể khỏe mạnh. Thế là mẹ vừa tìm cách chữa bệnh cho con trai, vừa tìm cách giáo dục con. Mẹ nghĩ, đến đứa trẻ có IQ thấp như con trai của Karl Witte mà khi được giáo dục đúng phương pháp vẫn trở thành một thiên tài, nếu Gia Bảo cũng được giáo dục như vậy, thì chỉ cần được bằng bạn bằng bè, ngày ngày cấp sách đến trường là mẹ đã mãn nguyện lắm rồi.

Quan sát thấy Gia Bảo rất thích chơi trò chơi nên mẹ hay ngồi chơi cùng con. Trong mỗi trò chơi, mẹ luôn cố gắng rèn luyện cho Gia Bảo khả năng biểu đạt ngôn ngữ và khả năng đếm số.

Dần dần mẹ phát hiện Gia Bảo thích làm phép tính cộng, nên lại càng hay chơi trò này cùng con, lần nào cậu bé cũng chơi rất vui. Đến năm 6 tuổi, các phép tính cộng trừ trong phạm vi 100, Gia Bảo đều có thể làm rất nhanh và chính xác. Lên tiểu học, cậu đã thực sự hồi phục sức khỏe, vậy là nỗi lo lắng vốn đè nặng trong lòng người mẹ từ rất lâu cuối cùng cũng đã tan biến.

Năm lớp 3, mẹ thấy Gia Bảo vẫn còn nhiều tiềm năng bèn cho cậu thi tuyển vào lớp Olympic toán, nhưng kết quả không mấy lí tưởng. Mẹ cảm thấy có thể do tốc độ học của lớp Olympic toán quá nhanh khiến Gia Bảo không thể theo kịp, nên quyết định mua tất cả các sách về Olympic toán để cùng con học ở nhà.

Năm học lớp 5, một lần nữa mẹ quyết định cho Gia Bảo thi olympic toán học ở trường và kết quả là cậu đã đỗ vào lớp chọn toán. Nhưng mới học được một học kì, vì lí do điểm thi thấp mà Gia Bảo lại bị chuyển xuống lớp thường. Lần này lòng tự tin của Gia Bảo bắt đầu bị dao động, về nhà cậu đã khóc rất to. Thế nhưng mẹ không hề trách Gia Bảo, xem bài thi của cậu xong, mẹ nói: “Lần này bài thi kém không phải tại con không biết làm, mà là cách giải chưa đúng quy chuẩn, nếu có thể rèn luyện thói quen giải đề theo một chuẩn mực nhất định thì con sẽ không

thể mất nhiều điểm như thế này.” Nghe được những lời động viên từ mẹ, cậu bé tự tin hơn hẳn.

Đến năm lớp 6, Gia Bảo lại đầy tự tin tham gia và giành được giải thưởng trong cuộc thi tài năng toán học quốc gia.

Mẹ Gia Bảo thấy khả năng học tập cũng như sự tự tin của con trai đã được thể hiện rất tốt nhưng Gia Bảo vẫn là một cậu bé sống rất nội tâm, ít khi nói chuyện. Bởi vậy, khi vào cấp hai, mẹ bắt đầu chú ý đến việc rèn luyện và phát triển khả năng giao tiếp cho cậu. Mẹ cho Gia Bảo tham gia rất nhiều các hoạt động xã hội, cho con tham gia tiệc sinh nhật bạn bè, đồng thời mời bạn bè con đến nhà chơi. Mẹ luôn dạy cậu khi gặp người quen thì phải biết chào hỏi, mặc dù Gia Bảo không mấy chủ động trong việc giao tiếp xã hội, nhưng nhờ các hoạt động trên nên mọi việc trở nên tốt hơn rất nhiều so với trước kia.

Mục tiêu tiếp theo của mẹ là có thể bồi dưỡng Gia Bảo trở thành một đứa trẻ vui vẻ, được mọi người yêu quý.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Cho dù tố chất của đứa trẻ khi ra đời như thế nào đi chăng nữa, cha mẹ cũng phải gánh vác trách nhiệm nuôi dạy trẻ khôn lớn. Khi Karl Witte nhận ra con trai mình thực sự bị thiếu năng bẩm sinh, để vợ có thể vượt qua những tháng ngày đau buồn, ông không hề than thân trách phận mà luôn dũng cảm nhìn nhận sự thật, đồng thời kiên trì với phương pháp giáo dục của mình. Bởi ông hiểu rằng, bản thân không thể thay đổi được hiện thực, con trai không thông minh bằng những đứa trẻ khác, nhưng chỉ cần tin tưởng ở con và thông qua phương pháp giáo dục đúng đắn thì có thể phát huy một cách tối đa tiềm năng trong con, cuối cùng con trai Karl của ông cũng đã vượt qua tất cả những đứa trẻ khác, trở thành một thiên tài xuất chúng.

Mọi cố gắng cuối cùng cũng được đền đáp, không bao lâu, nhờ sự giáo dục của Karl Witte mà những biểu hiện hơn người của cậu con trai ngờ ngạc ấy đã làm chấn động người dân địa phương, trở thành câu chuyện kinh ngạc nhất trong lịch sử ngành giáo dục nơi đây.

Người mẹ trong ví dụ trên cũng giống như Karl Witte, tin tưởng vào tiềm năng của con trai mình, đồng thời dành cho con phương pháp giáo dục thích hợp, giúp con trở thành một đứa trẻ thông minh xuất sắc. Thực tế đã chứng minh, chỉ cần tin tưởng trẻ có khả năng này, thì tiềm năng của trẻ sẽ được phát huy một cách tối đa.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Trong cuộc sống, việc cha mẹ thiếu tin tưởng vào năng lực của trẻ là rất thường gặp. Chính vì không tin tưởng ở các bé, mà cha mẹ đã áp dụng các phương pháp giáo dục thiếu hiệu quả, làm hạn chế tiềm năng của trẻ, trẻ rất khó thể hiện được năng lực của bản thân ra bên ngoài. Mặc dù có rất nhiều bậc cha mẹ nói rằng họ tin tưởng vào con cái mình, nhưng trên thực tế họ vẫn chưa thực sự khám phá năng lực của các bé, thậm chí để tiềm năng của con bị thui chột đi một cách đáng tiếc. Vì thế, chuyên gia khuyến cha mẹ không chỉ tranh thủ giáo dục trẻ ngay từ sớm mà còn phải biết tin tưởng vào khả năng của con, đồng thời giúp con ngày càng tự tin hơn.

LỜI KHUYẾN 1: Tin tưởng rằng giáo dục có thể làm thay đổi trẻ

Cho dù năng lực của con mình khi sinh ra thế nào, thì bạn cũng phải cố hết sức mình để gánh vác trách nhiệm của người làm cha làm mẹ, dùng hết tâm sức để nuôi dạy con khôn lớn. Có thể những người xung quanh sẽ không đồng tình với cách làm của bạn, nhưng bạn phải luôn luôn tin tưởng rằng: “Tôi đã có một phương pháp giáo dục hết sức đúng đắn và chặt chẽ, mặc dù con tôi hiện giờ vẫn chưa có gì xuất sắc, nhưng tôi nhất định nuôi dạy bé trở thành một người tài giỏi.”

Cha mẹ phải truyền lại cho trẻ thái độ tích cực này, tin tưởng rằng con nhất định có thể làm

được, giống như Karl Witte, khi người ta dùng con mắt xem thường để nhìn nhận con trai ông, đồng thời dùng những lời lẽ thăm dò để hỏi han về kết quả, ông luôn kiên định với câu trả lời của mình rằng: “Vâng, tôi nhất định sẽ cho mọi người một bất ngờ lớn.”

LỜI KHUYÊN 2: Giáo dục tiểu học là rất quan trọng

Khi trẻ bắt đầu có hứng thú với việc học tập, cha mẹ nên biết cách định hướng cho trẻ, đặc biệt là thời kì giáo dục tiểu học, không nhất thiết phải mời một thầy giáo có trình độ quá cao, hay phải thực hiện việc dạy học quá quy cách, chủ yếu chỉ cần khơi gợi hứng thú học tập của trẻ, làm cho các bé tình nguyện học.

Có một cao thủ chơi cờ, hồi nhỏ sống cùng ông nội. Ông nội thường hay chơi cờ nên cậu bé cũng luôn được ông đưa đi xem đánh cờ, mỗi lần ông nội chơi cờ với ai, cậu cũng ở bên cạnh xem. Có lần, đối phương của ông có việc gấp nên chơi nửa ván phải bỏ dở, cậu bé lúc đó mới 4 tuổi đã có thể tiếp tục đi cờ hộ người khác. Ông nội thấy cháu có hứng thú nên đã mời một thầy giáo về dạy cho cháu, lên 6 tuổi, cậu bé đã trở thành một kì thủ nhí nổi tiếng ở địa phương.

Vào tiểu học, niềm hứng thú với cờ vẫn không bị mất đi, cậu bắt đầu nghiên cứu các cuộc thi đấu. Chơi cờ trở thành một phần không thể thiếu trong cuộc sống, cậu chủ động không ngừng học tập và rèn luyện bản thân. Cha đã xem xét tình hình chơi cờ của con và khuyến khích cậu tham gia thi đấu, để tạo điều kiện so tài cùng các cao thủ, như vậy sẽ có cơ hội nâng cao khả năng hơn nữa. Về sau, cậu bé chơi cờ ngày một giỏi, được nhận vào đội tuyển quốc gia, cuối cùng trở thành một cao thủ xuất sắc nhất trong môn thi đấu này.

Có thể thấy, muốn giúp trẻ thành tài, không nhất thiết phải ép buộc các bé rèn luyện quá mức, chủ yếu là phải khơi gợi cảm hứng ở trẻ. Từ đó, tiềm năng trong con người trẻ sẽ được phát huy một cách nhanh nhất. Khi trẻ đã thực sự có hứng thú, đồng thời thể hiện năng khiếu về một mặt nào đấy, bạn nên mời giáo viên có chuyên môn để giảng dạy bài bản cho bé.

LỜI KHUYÊN 3: Hãy để trẻ tin rằng mình có thể làm được

“I can do it” (tôi có thể làm) là câu nói mà trẻ em Mĩ hay nói, người Mĩ cho rằng thay trẻ làm việc mà các bé có thể làm là một sự đả kích rất lớn đến tính tích cực của trẻ.

Chẳng hạn, khi trẻ lên tiểu học, phải tham gia hoạt động dã ngoại trên núi, mặc dù không hề có kinh nghiệm đối với việc này, nhưng các bé vẫn rất tự hào khoe với cha mẹ mình có thể tự chuẩn bị hành lí. Trước lúc đi, mẹ phát hiện con không mang theo quần áo đã chuẩn bị, nhưng lại không hề nhắc nhở. Lúc trở về đứa trẻ nói lại với mẹ rằng, lần sau con sẽ liệt kê tất cả đồ cần mang theo ra một tờ giấy, giống như cha làm trước khi đi công tác, như vậy sẽ không bỏ quên đồ.

Cho trẻ một cơ hội để trải nghiệm, không ngừng tích lũy kinh nghiệm và lòng dũng cảm là cách làm mà rất nhiều ông bố bà mẹ Mĩ áp dụng, chúng ta cũng nên thử làm xem sao.

Chỉ khi được học tập trong môi trường chủ động tự giác, trẻ nhỏ mới có thể thực sự phát huy tiềm năng của bản thân, cách giáo dục của cha mẹ mới có hiệu quả. Nếu không, việc cha mẹ thay trẻ làm việc này việc kia sẽ chỉ làm ảnh hưởng đến sự phát triển khỏe mạnh về tâm sinh lí ở các bé.

LỜI KHUYÊN 4: Để trẻ trải nghiệm sự thành công

Tiềm năng của trẻ tồn tại ở nhiều mặt, không chỉ là trên phương diện ngôn ngữ mà còn có thể ở lĩnh vực khác như hát, vẽ tranh... Nếu cha mẹ kịp thời phát hiện và bồi dưỡng, sẽ làm tiềm năng của trẻ trên những mặt này được khai phá một cách triệt để, đồng thời giúp trí tuệ của trẻ được phát triển một cách toàn diện.

Khi trẻ bắt đầu có một vài thành tựu, cha mẹ nên cổ vũ con, đồng thời tạo điều kiện để các bé có cơ hội thể hiện hơn nữa khả năng của bản thân, khi có cơ hội được nếm thử mùi vị của thành công, các bé sẽ càng tự tin hơn.

Không những thế, khi trẻ học được cách hoàn thành nhiệm vụ trong một thời gian nào đó, bạn nên kịp thời khuyến khích, động viên con, sau đó định hướng cho trẻ đặt ra mục tiêu tiếp theo, đồng thời tạo môi trường và điều kiện học tập tốt nhất, để trẻ không ngừng tiến bộ, bước gần tới thành công hơn nữa.

3.3 CHO PHÉP TRẺ LÀM HỎNG

Dương thích tất cả các loại ô tô đồ chơi, chỉ cần được đi siêu thị là cậu bé cứ quần lấy mẹ, đòi mua cho ô tô. Nhưng bất kể là đồ chơi đắt hay rẻ gì, hễ vào tay Dương là y như rằng hỏng: cái thì vỡ đến bảy tám mảnh, cái thì méo mó không còn hình dạng ban đầu nữa...

Dù mẹ nói thế nào thì cậu vẫn chứng nào tật ấy, không thể sửa được cái tính hay làm hỏng mọi thứ. Ngày sinh nhật, Dương làm gãy ngay chiếc ô tô cảnh sát điều khiển từ xa mà cô hàng xóm vừa mới tặng, mẹ giận quá đánh cậu một trận.

Sau sự việc đó, mẹ bắt đầu lập ra những quy tắc bắt Dương thực hiện, nếu không sẽ không mua đồ chơi ô tô cho cậu nữa. Dương cực lực phản đối, nhưng vì mẹ là người quản lý tiền nên cậu đành phải tuân theo quy tắc của mẹ. Từ ngày đó khi chơi đồ chơi ô tô, dường như cậu bé không còn thấy hứng thú gì nữa.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Trong mắt của cha mẹ, trẻ lúc nào cũng chỉ biết phá phách, điều này làm cho rất nhiều phụ huynh phải đau đầu. Thực ra, đối với trẻ, việc phá tan tành một thứ gì đó sẽ đem lại cảm giác hài lòng bởi đây là tác phẩm của các bé. Thực tế trong quá trình "phá hoại" ấy, tính sáng tạo của trẻ vô hình chung lại được rèn luyện.

Nghiên cứu phát hiện, tất cả mọi người đều có tính sáng tạo, chỉ là ở mức độ cao thấp khác nhau. Những hành động mang tính sáng tạo bắt đầu nảy sinh ngay từ khi chúng ta vừa chào đời. Theo nhiều nghiên cứu khoa học, các tế bào não được hoàn thiện triệt để trong giai đoạn từ tiểu học đến trung học. Nhưng khoảng 6-7 tuổi thì tính sáng tạo ở trẻ đã bắt đầu có xu hướng đi xuống, rất nhiều cha mẹ có lẽ không biết nguyên nhân sâu xa của vấn đề này. Nghiên cứu chỉ ra rằng, tình trạng trên được gây nên bởi những hành vi của con người: quan niệm giáo dục truyền thống lạc hậu, thái độ giáo dục của cha mẹ, mô hình dạy học ở trường... đều trực tiếp ảnh hưởng đến sự phát triển tính sáng tạo trong con người trẻ.

Nếu chúng ta dành thời gian tìm hiểu một chút về thời thanh thiếu niên của các nhà khoa học thì có thể thấy, rất nhiều những nhà khoa học đoạt giải Nobel hồi nhỏ đều rất nghịch ngợm, còn hay có những suy nghĩ kì quặc, có lúc còn gây rắc rối. Nguyên nhân của hiện tượng trên là vì những người có tính sáng tạo thường thích làm những việc mà người khác chưa từng làm hoặc thực nghiệm qua, mà những sự cố do sự thực nghiệm ấy tạo thành thì nhiều vô kể. Chẳng hạn như: Compton Crick đoạt giải Nobel Sinh lí và Y học năm 1962, Leon Cooper đoạt giải Nobel Vật lí năm 1972, Davis Hunter Hubel đoạt giải Nobel Sinh học và Y học năm 1981, Richard R.Ernst đoạt giải Nobel Hóa học năm 1991... họ đều từng là thủ phạm của những vụ "đánh bom".

Có thể thấy, cha mẹ không thể dùng con mắt của người lớn để phán đoán đúng sai những hành vi của trẻ, càng không thể vì muốn giữ cho phòng sạch sẽ gọn gàng mà ngăn cấm trẻ phá phách nghịch ngợm. Trẻ làm như vậy cũng chỉ vì cảm thấy hiếu kì và mong muốn được tìm tòi học hỏi, nếu như trẻ có thể tự học cách lắp đặt một thứ gì đó mà không cần người lớn hướng dẫn, thì tinh thần sáng tạo trong trẻ sẽ làm cho chúng ta kinh ngạc.

CHUYÊN GIA KHUYÊN

Spencer - nhà giáo dục nổi tiếng người Anh từng nói: “Không có đứa trẻ nào mà không bướng bỉnh, khó bảo, nhưng sự nghịch ngợm lại thường liên quan đến tính sáng tạo, đó là động lực ban đầu cho sự phát triển trí tuệ của trẻ.” Từ những suy luận này, chúng ta có thể thấy, sự tinh nghịch của các bé chính là khúc dạo đầu cho những sáng tạo sau này. Cha mẹ đừng nên cho rằng con mình thông minh nằm ở thành tích học tập tốt, biết nghe lời, không gây rắc rối. Bướng bỉnh là bản năng của trẻ, những trẻ tinh nghịch thì thường thông minh, bởi các bé can đảm, có chủ kiến, ý chí kiên cường. Vậy trong cuộc sống, cha mẹ cần có thái độ như thế nào với những trẻ bướng bỉnh, tinh nghịch?

LỜI KHUYÊN 1: Cho phép trẻ tham gia những hoạt động khám phá

Trong quá trình trưởng thành, trẻ luôn có sở thích tìm tòi và nghịch phá. Cái gì đến tay trẻ cũng đều có một kết cục thảm hại, thậm chí có thứ bị phá đến tan tành, có lúc khiến các bậc cha mẹ lâm vào tình trạng phải dờ khóc dờ cười. Thực tế, đây là một phương thức để trẻ khám phá thế giới bên ngoài và học hỏi thêm nhiều kiến thức. Khi tham gia vào hoạt động khám phá, cái mà trẻ sẽ thu lại được đó là niềm vui, sự thích thú, sự phát triển về tư duy và năng lực, sự phát triển về tính sáng tạo. Giáo dục Mĩ rất xem trọng việc để trẻ được tự mình trải nghiệm mọi tình huống, khám phá thế giới mới lạ.

Có một vài cha mẹ vì muốn giữ gìn, bảo quản đồ chơi hay những vật dụng trong gia đình mà không cho trẻ tùy ý nghịch đồ, càng không cho các bé tự ý tháo gỡ đồ chơi. Cách làm này thực ra là đã lẫn lộn giữa cái nên và không nên, đặt cái thứ yếu lên trên cái chủ yếu, vì muốn bảo quản đồ chơi mà làm mất đi tinh thần tìm tòi học hỏi và ý thức sáng tạo của trẻ.

Linus Pauling, người đoạt giải Nobel Hóa học năm 1962 có cha là một dược sĩ. Từ nhỏ Pauling đã rất thích được chơi trong phòng thí nghiệm của cha. Cậu bé vô cùng hâm mộ tài năng pha chế thuốc của cha, cũng rất muốn được tự tay thử chế thuốc.

Cha của Pauling đã sớm phát hiện ra con trai mình có nguồn cảm hứng đặc biệt với việc thí nghiệm, dần dần ông bắt đầu dạy con làm sao để chế thuốc, thí nghiệm như thế nào, cậu bé vô cùng thích thú. Mỗi ngày, cứ sau giờ học là Pauling lại đến phòng thí nghiệm của cha, cậu đã học được rất nhiều kiến thức mà quan trọng nhất là học được tinh thần tự tìm tòi sáng tạo của cha.

Có thể thấy, trẻ nhỏ luôn cảm thấy hiếu kì với những sự vật xung quanh, bất kể là chuyện gì cũng muốn tìm hiểu bằng được mới thôi, chẳng có thứ gì khiến các bé thấy sợ cả. Trẻ rất thích khám phá, thích chơi một vài trò chơi mạo hiểm và tìm được niềm vui trong đó. Các bậc cha mẹ không nên ngăn trẻ tham gia vào các hoạt động tìm hiểu, khám phá, nên khuyến khích trẻ mạnh dạn suy nghĩ, cho phép con được thỏa sức sáng tạo.

LỜI KHUYẾN 2: Cho phép trẻ phạm lỗi

Người lớn đôi khi thấy trẻ nhỏ làm sai chuyện gì liền la mắng thậm chí đánh con mà không biết được rằng làm như vậy không chỉ khiến trẻ phải cam chịu phạt tù mà còn làm mất đi nguồn cảm hứng và niềm vui từ việc khám phá những thứ mới lạ.

Trong lần nói chuyện về việc làm thế nào để bồi dưỡng tinh thần và ý thức sáng tạo ở trẻ nhỏ, hiệu trưởng của một trường tiểu học từng nói: “Các hoạt động trên lớp cần có môi trường bình đẳng và thân thiện, giúp học sinh cảm thấy an toàn, như vậy tư duy mới nhạy bén, mới phát huy tính được sáng tạo.” Cũng giống như vậy, cha mẹ nên tạo cho trẻ một môi trường phát triển an toàn, thích hợp, dân chủ; đồng thời phải hiểu, tôn trọng và chú ý tới sở thích tìm tòi của các bé, đừng để bụng khi con làm sai chuyện gì; cũng đừng trách con bướng bỉnh khó bảo, làm mất thời gian của cha mẹ. Trẻ nhỏ chỉ có thể khám phá và sáng tạo khi được trưởng thành trong môi trường hợp lí.

LỜI KHUYẾN 3: Kích thích tiềm năng sáng tạo của trẻ

Các quốc gia phương Tây rất xem trọng việc nghiên cứu về hành động nghịch ngợm, bướng bỉnh của trẻ. Họ cho rằng những đứa trẻ nghịch ngợm, khó bảo, hay phản kháng thì thường có khả năng sáng tạo rất lớn, cũng có ý chí vô cùng kiên cường, có thể dùng chính năng lực phán đoán của bản thân để giải quyết vấn đề.

Dương Chấn Ninh - nhà vật lí nổi tiếng người Trung Quốc từng đoạt giải Nobel chia sẻ: “Tôi nghĩ cha mẹ nào mà có con nhỏ bướng bỉnh, tinh nghịch là một niềm hạnh phúc lớn chứ không có vấn đề gì hết... Tôi biết rất nhiều người thành công, họ đều chẳng phải con ngoan, mà ngược lại, chính vì không sự ngoan ngoãn ấy mà giờ họ đều rất thành công, có nhiều thành tựu. Họ khá liều lĩnh, dám bứt phá và sáng tạo, chính điều đó đã sản sinh ra những con người thành đạt (chẳng hạn như Bill Gates). Những thứ mà họ sáng tạo ra có ảnh hưởng vô cùng to lớn đối với thế giới.”

Chẳng có đứa trẻ nào mà không nghịch ngợm cả, chỉ là khác nhau ở mức độ mà thôi. Cha mẹ nên biết cách tìm kiếm và phát hiện tiềm năng sáng tạo của trẻ ngay trong sự bướng bỉnh ấy.

Charles Thomson Rees Wilson đoạt giải Nobel Vật lí năm 1927, lúc nhỏ là một đứa trẻ vô cùng bướng bỉnh và khó bảo. Từ sáng đến tối, chân tay không lúc nào ngừng nghỉ, chẳng có lúc nào chịu ngồi yên. Những ý nghĩ kì quái của Wilson thì nhiều vô kể, cứ một lát, một “ý tưởng tồi tệ” lại nảy sinh, làm cho mọi thứ trong nhà lộn xộn hết cả, dường như việc tạo ra những rắc rối nhỏ hay làm những việc ngoài sự tưởng tượng chính là việc mà Wilson thích nhất và cũng giỏi nhất. Vì thế mà cha mẹ không thương cậu, cho rằng sau này cậu sẽ chỉ trở thành một tên ham chơi, vô công rồi nghề, chẳng có tiền đồ gì hết. Họ dường như không hi vọng gì ở tương lai của cậu con trai phá hoại này, buông xuôi việc nuôi dạy con, mặc kệ cậu bé thỏa sức phá phách.

Lúc đó, ở thị trấn có một mục sư cảm thấy rất thích thú với Wilson, ông cho rằng đây là một

đưa trẻ thông minh, ông nói với cha của cậu bé rằng: “Wilson nghịch ngợm khó bảo không phải là cố ý gây rối. Tính nghịch ngợm của thằng bé xuất phát từ tính hiếu kì và mong muốn được tìm tòi học hỏi vô cùng mãnh liệt, thêm vào đó lại không có sự định hướng hợp lí nên mới như vậy. Nếu có thể giúp thằng bé tìm ra một hướng đi thích hợp, nó sẽ bị cuốn vào những hứng thú và hoài bão của chính mình. Wilson bây giờ đang thiếu mất sự định hướng đúng đắn.”

Lời nói của vị mục sư đã thôi thúc cha của Wilson, ông bắt đầu thay đổi cách nhìn nhận về con trai. Ông kiên nhẫn quan sát và nhận ra được sở thích của con, đồng thời tìm hiểu về những vấn đề mà Wilson thấy hứng thú và định hướng cho con. Vậy là số phận của cậu bé đã có những bước chuyển biến căn bản chính nhờ sự thay đổi từ trong cách giáo dục của cha cậu. Wilson bắt đầu thích học, còn ước mơ sau này trở thành một nhà vật lí nổi tiếng, và cuối cùng cậu bé cũng đã thành công, ước mơ đã trở thành hiện thực.

Như vậy, nếu cha mẹ biết nắm bắt cơ hội, chú ý phát hiện và bồi dưỡng tiềm năng của trẻ, đồng thời cố định hướng đúng đắn cho con, thì sức sáng tạo ở trẻ sẽ được khơi dậy và sẽ làm mọi người phải kinh ngạc.

LỜI KHUYÊN 4: Cho phép trẻ có những ý kiến khác nhau

Có những lúc trẻ nghịch ngợm, không nghe lời người lớn lại chính là biểu hiện thái độ phản kháng với cách giáo dục chưa đúng đắn của cha mẹ. Có nhiều bậc phụ huynh quá áp đặt trẻ, những đứa trẻ có cá tính đương nhiên sẽ phản kháng, hoặc dùng cách khác để chống lại cha mẹ, đây chính là biểu hiện của ý thức tự chủ và tính độc lập. Có những cha mẹ lại nuông chiều trẻ quá mức, thành ra trẻ không coi trọng lời cha mẹ. Có thể thấy, sự phản kháng của trẻ là có nhiều nguyên nhân khác nhau.

Thông thường, khi chống đối lại người lớn, trẻ cũng cần phải có dũng khí, ý chí và sự tự tin, vì vậy làm như thế cũng chính là trẻ đang tự rèn luyện khả năng của mình trên những phương diện này. Cha mẹ nên cho phép trẻ được đưa ra ý kiến phản đối của riêng mình, đồng thời cũng phải có những phản hồi đối với những ý kiến hợp lí của trẻ, với những ý kiến phản đối không hợp lí thì cần từ chối khéo léo đồng thời đưa ra những lí giải phù hợp. Như vậy, từ trong sự bướng bỉnh hay phản đối ấy, trẻ học được cách phân biệt đúng sai, thách thức lại quyền uy, đồng thời nắm bắt được cơ hội để thể hiện ý kiến của bản thân.

Là cha mẹ, không thể lúc nào cũng bắt trẻ phải nghe theo lời mình, những đứa trẻ quá nghe lời người lớn thì thường thiếu hụt khả năng tư duy, tính cách rụt rè, tương lai có thể trở thành người không có chính kiến và khả năng sáng tạo.

Tóm lại, đối với sự bướng bỉnh khó bảo hay chống đối của trẻ nhỏ, cha mẹ cần có cái nhìn tích cực, biết nhìn rõ bản chất hay những mặt tốt ở con, học hỏi cách nhìn nhận con từ những người xung quanh, qua đó có những định hướng đúng đắn cho sự phát triển của con cái. Cho dù trẻ có nhiều khiếm khuyết, cha mẹ cũng không nên bực tức, dập tắt mất ngọn lửa ước mơ và tương lai của trẻ.

3.4 KHÔNG KHEN NGỢI TRẺ QUÁ MỨC

Cô bé Minh Nguyệt 5 tuổi không thích chơi đàn, nhưng vì để con có sở thích chơi đàn, đồng thời muốn rèn luyện thói quen chủ động chơi đàn, cha mẹ thường hay khen bé: “Minh Nguyệt của mẹ hôm nay đàn hay quá, hay hơn Ngọc Anh nhiều, còn nghe bạn ấy đàn chưa, chán lắm.”

Nghe những lời khen ngợi quá mức như vậy, cô bé Minh Nguyệt vô cùng vui sướng, còn đòi mẹ mua cho một con búp bê. Mẹ đáp ứng liền, còn nói, chỉ cần cô bé chăm chỉ luyện tập thì sau này muốn gì mẹ cũng chiều.

Lúc đầu, Minh Nguyệt luyện tập khá chăm chỉ, nhưng lâu dần, những lời khen ngợi cùng những món quà của mẹ cho con gái dần mất tác dụng.

Một lần, Minh Nguyệt đánh sai bản nhạc, mẹ nhắc nhở khiến cô bé không hài lòng, liền cãi lại: “Chẳng phải mẹ luôn khen con đánh đàn hay sao, con làm sao có thể đàn sai được chứ, con không sai, không sai gì hết!”

Từ lúc đó trở đi, sự nhiệt tình với học đàn của cô bé cũng ngày một giảm dần, lí do là: “Con không có hứng thú nữa.” Bố mẹ cô đành bất lực.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Chúng tôi luôn đề nghị cha mẹ cố vũ, động viên, khen trẻ nhiều, không nên trách phạt; nhưng khi khen con thì cha mẹ cần phải biết khen đúng lúc và có mức độ.

Karl Witte cho rằng, khi dạy trẻ cần phải tuân theo những đặc điểm tâm lí của các bé, phải học cách tán thưởng, khen ngợi con. Thông thường, trẻ rất thích người lớn khen ngợi, vì thế cha mẹ nên không ngừng tìm tòi và phát hiện những ưu điểm vượt bậc của trẻ, tán dương các bé nhiều hơn. Hãy để cho trẻ được có cảm giác thành công, không ngừng phát triển theo chiều hướng tốt đẹp. Lúc con trai có thành tích học tập tốt, Karl Witte thường biểu dương con, nhưng ông cũng muốn nhắc nhở các bậc cha mẹ rằng: Đừng nên khen con quá mức, bởi khen ngợi một cách tùy tiện sẽ rất dễ gây phản tác dụng.

Karl Witte cũng không ngần ngại cảnh cáo con trai rằng: “Học vấn chỉ to hơn hạt gạo một chút mà đã tự cao tự đại thì không làm nổi việc gì hết.” Không như cách giáo dục của Karl Witte, rất nhiều cha mẹ lúc bấy giờ đều thích khoe khoang con mình trước đám đông, khen con giỏi hết điểm này đến điểm kia, họ cho rằng làm như vậy thì có thể khiến trẻ ngày càng tự tin hơn. Nhưng thực ra, khen ngợi bừa phứa như vậy dễ làm cho trẻ theo đuổi hư vinh, kiêu ngạo tự mãn. Những đứa trẻ đã quen sống trong quá nhiều lời khen ngợi, khi có một chút biểu hiện tốt mà không được chú ý đến sẽ cảm thấy ảm ức, có khuyết điểm thì không chịu thừa nhận, điều này rất không có lợi cho sự phát triển và trưởng thành của trẻ. Cuộc sống của trẻ nhỏ luôn gắn liền với sự cố vũ, động viên của cha mẹ và người thân, nhưng khen ngợi cũng là một nghệ thuật và cha mẹ phải biết cách nắm bắt môn nghệ thuật này.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Những cách biểu dương hay khen thưởng đối với trẻ rất nhiều, trong đó có cách dùng phần thưởng bằng vật chất để động viên trẻ, trẻ sẽ vì muốn thỏa mãn niềm vui nhất thời mà tạm đồng ý theo yêu cầu của cha mẹ, nhưng lòng nhiệt tình ấy chẳng duy trì được bao lâu.

Thực ra, cha mẹ áp dụng những chiêu thức khen ngợi thích hợp để giúp trẻ tiến bộ là rất phù hợp với nguyên tắc giáo dục, nhưng điểm mấu chốt chính là phải khen thế nào thì mới khiến trẻ thực sự phát huy được ưu điểm và khắc phục những khuyết điểm của mình. Chúng tôi khuyên các bậc cha mẹ nên áp dụng một trong những cách sau.

LỜI KHUYẾN 1: Khen ngợi những cố gắng của trẻ chứ không phải về những yếu tố bẩm sinh

Nhà văn Tất Thư Mẫn (Trung Quốc) từng có một bài viết ngắn có tên “Hãy nói lời xin lỗi với những lời khen quá mức của bạn”, bài viết kể về một người bạn của bà sang một quốc gia ở Bắc Âu làm giảng viên thỉnh giảng. Một ngày cuối tuần, anh này đến thăm nhà một vị giáo sư cùng trường. Sau bữa tiệc hàn huyên, người bạn này nhìn thấy cô con gái mới 5 tuổi của vị giáo sư, cô bé tóc vàng mắt xanh, vô cùng xinh đẹp bèn trầm trồ khen ngợi: “Cháu thật xinh và đáng yêu!” Cô bé liền lịch sự cảm ơn.

Đợi khi con gái đi khỏi, vị giáo sư mới nghiêm khắc nói với học giả kia: “Cậu nói như vậy là làm tổn thương con gái tôi rồi đấy, cậu nên xin lỗi con bé.” Người học giả có chút ngạc nhiên, vì ở Trung Quốc người ta vẫn thường khen ngợi nhau như vậy.

Vị giáo sư nói: “Cậu khen con bé xinh, nhưng xinh đẹp không phải là công lao của con bé, về cơ

bản chẳng liên quan gì đến những nỗ lực của nó. Cậu khen ngợi như thế, con bé còn nhỏ, không biết phân biệt lại nghĩ rằng mình hơn người, có thể nó sẽ coi khinh những đứa trẻ bình thường khác hoặc thậm chí là những đứa trẻ có bề ngoài xấu xí. Nhưng trẻ vẫn còn có cơ hội để bù đắp lại những khuyết điểm ấy. Cậu có thể khen con bé lễ phép hay cười tươi, đây mới chính là kết quả sự nỗ lực của nó.”

Từ lúc đó, người bạn bắt đầu nhận ra: Khi biểu dương tán thưởng trẻ, nhất định phải động viên sự nỗ lực của trẻ, chứ không phải những tố chất bẩm sinh của chúng. Cho dù những yếu tố trời phú có tốt đẹp đến thế nào thì cũng không đáng để khen ngợi. Ngược lại, những cố gắng và phấn đấu mà trẻ tự mình có được đương nhiên nên được mọi người khẳng định và khen ngợi.

LỜI KHUYẾN 2: Khen ngợi trẻ phải đúng lúc

Khi trẻ có những biểu hiện tốt hay có những hành động đạt được sự kì vọng của cha mẹ, phải ngay lập tức khen ngợi các bé. Bởi biết khen ngợi đúng lúc có lợi cho việc tạo cho trẻ những thói quen hành động tốt, với trẻ càng nhỏ thì càng nên như vậy.

Với trẻ còn nhỏ, mỗi lần khen ngợi, nên tặng thêm cho các bé một nụ hôn, hay có khi là một cái ôm, những cử chỉ thân mật như thế sẽ làm trẻ vô cùng vui sướng. Với những trẻ lớn hơn một chút, cùng với việc khen ngợi thì nên vỗ vai hay dùng biểu tượng ngón cái để động viên trẻ, thể hiện rằng người lớn đã chú ý đến những việc mà trẻ đã làm, thực sự là không tồi, như thế hiệu quả sẽ tốt hơn.

Nếu như quên không kịp khen ngợi trẻ thì cần nghĩ cách để bù đắp, hãy đưa trẻ đi chơi một lần hoặc làm những động tác khiến trẻ vui thích... Nếu không, thời gian trôi qua, trẻ sẽ chẳng còn ấn tượng gì với những lời khen của cha mẹ nữa, vì vậy mà cũng khó bồi dưỡng thêm cho trẻ những hành vi, cử chỉ tốt đẹp.

LỜI KHUYẾN 3: Khen ngợi trẻ, nhưng phải có mức độ

Cha mẹ nên nhớ kĩ, khen ngợi trẻ cũng cần phải có mức độ. Đồng thời phải chú ý, đôi khi khen cũng gây ra những hậu quả không tốt, cần chú ý một nguyên tắc quan trọng là: Tán dương trẻ phải xuất phát từ chính những nỗ lực và thành tích cụ thể chứ không được tùy ý động chạm tới phẩm chất cá nhân của trẻ. vệ sinh. Mẹ nhìn thấy đương nhiên rất vui mừng, nhưng phải nói với con rằng: “Mẹ thật không ngờ con mẹ lại tháo vát như vậy, hôm nay mẹ có thể nghỉ ngơi được rồi, cảm ơn con, con trai!” Những câu đại loại như: “Con cừ quá” hay “Đúng là “cực cưng” của mẹ”... thường không mang lại hiệu quả bằng câu trên.

Tâm hồn bé nhỏ của trẻ luôn mong muốn những cử chỉ của mình được mọi người chú ý đến, mong muốn nhận được tình yêu thương vô bờ bến của cha mẹ, tình yêu thương ấy chính là cơ sở để trẻ có những hành động tích cực, hoàn toàn không phụ thuộc vào việc cha mẹ khen ngợi nhiều hay ít. Vì thế, người lớn cần chú ý: khen ngợi thì đừng quá phức tạp, cũng đừng khen con trước mặt người khác, tránh để trẻ trở nên tự mãn.

LỜI KHUYẾN 4: Khen ngợi trẻ phải cụ thể

Lời khen càng cụ thể, rõ ràng thì trẻ càng dễ hiểu, quan trọng hơn là trẻ sẽ biết rõ rằng những hành động nào của mình là tốt đẹp và sẽ tích cực làm lại những hành động ấy.

Ví dụ, khi trẻ thức giấc và chủ động thu dọn giường chiếu, sau đó đánh răng rửa mặt, mẹ thấy vậy liền khen: “Con làm rất tốt!” Như vậy, trẻ sẽ không hiểu là mình đã làm tốt việc gì mà được mẹ khen hoặc có thể sẽ hiểu nhầm, vì thế người mẹ phải cho trẻ biết con mình đã làm gì để được khen ngợi như vậy, nên thay đổi một chút cách khen ngợi. Ví dụ như: “Con ngủ dậy mà biết dọn dẹp giường chiếu như vậy là rất tốt!” Nói như vậy, trẻ sẽ biết được vì sao mình được mẹ khen ngợi, trẻ sẽ tích cực tuân theo và phát huy hành động đó.

LỜI KHUYÊN 5: Sử dụng nhiều cách khen ngợi khác nhau tùy theo tính cách của trẻ

Khả năng và tính cách của mỗi đứa trẻ là khác nhau, vì thế, nên dùng những cách khen ngợi khác nhau cho từng bé. Với những đứa trẻ nhút nhát, khả năng còn kém, thì chỉ cần các bé có một chút tiến bộ, cha mẹ cũng nên khen ngợi ngay, để giúp các bé tự tin hơn. Với những trẻ dễ tự mãn thì cách khen ngợi của cha mẹ cần có mức độ. Khi khen ngợi, tốt nhất là nên đồng thời giúp các bé định ra mục tiêu mới, không nên để trẻ tự kiêu. Một điểm cũng khá quan trọng, đó là phải giúp trẻ nhận ra những khuyết điểm và sai sót của mình.

Đương nhiên, trong cuộc sống hàng ngày, các bậc cha mẹ ngoài việc khẳng định và biểu dương trẻ, cũng phải biết khéo léo đưa ra những sai lầm và khuyết điểm của trẻ theo cách mà trẻ có thể chấp nhận được, như vậy mới giúp trẻ phát triển lành mạnh.

4. HỌC TẬP TRONG MÔI TRƯỜNG TỰ NHIÊN

Rất nhiều bậc cha mẹ có thể nhận ra rằng, trẻ chỉ cần được tiếp xúc với tự nhiên là sẽ thấy phấn khích, hiếu kì đến lạ thường. Đơn giản bởi vì trẻ có trái tim gần gũi với thiên nhiên. Vì thế, cha mẹ nên cho trẻ tiếp xúc nhiều với thiên nhiên, để các bé được tận mắt quan sát những sự vật mình yêu thích, có thể trong một khoảnh khắc nào đó trẻ lại tìm kiếm được những điều bí mật đang ẩn chứa trong thế giới tự nhiên.

4.1 TRAU DỒI KIẾN THỨC TỪ CÁC TRÒ CHƠI

Từ nhỏ Dương đã rất thích chơi những trò chơi cùng với mẹ. Lúc mới hơn 2 tuổi, mẹ đã dạy Dương cách chơi cá ngựa, trên bàn cờ có các ô từ 1 đến 100, người chơi sẽ dùng xúc xắc để quyết định xem mình đi được bao nhiêu ô, gặp cầu thang thì leo lên, gặp cầu trượt thì phải trượt xuống, cuối cùng xem ai đi hết 100 ô đó và chạm đích trước. Lúc mới chơi, Dương toàn thua mẹ, vì thế mà cũng không ít lần thất vọng, nhưng trong những lúc chơi, mẹ thường giảng cho cậu bé các quy tắc, lần được bao nhiêu ô thì đi bấy nhiêu, không được hối hận, cũng không được ăn vạ, khóc nhè. Từ trò chơi này mà Dương bắt đầu học được nguyên tắc công bằng.

Không chỉ vậy, qua trò chơi này, Dương tự nhiên học được cách đếm thứ tự các con số, sau 19 là 20, sau 29 là 30... Mặc dù mẹ không ép cậu bé phải học thuộc thứ tự từ 1 đến 100, nhưng trò chơi này đã giúp Dương học thuộc hết những con số dưới 100.

Dương còn đặc biệt thích chơi trò chơi lắc số, cũng bắt đầu chơi trò này từ lúc hơn 2 tuổi. Trò chơi dùng một vài khối bán cầu làm bằng gỗ, bên dưới có khắc các con số từ 1 đến 5, trước tiên úp mặt có số xuống, mẹ và Dương mỗi người giữ một cái cốc nhỏ màu xanh hoặc đỏ, úp lên trên khối bán cầu sau đó dùng lực để lắc sao cho khối bán cầu lật lên, khi mặt có số lật lên rồi thì so sánh cao thấp. Bên nào có số lớn hơn thì được quyền thu lại cả hai khối bán cầu về cho mình, nếu cả hai khối là bằng nhau thì hai bên hòa, cuối cùng ai giữ những khối bán cầu nhiều điểm hơn thì người đó chiến thắng. Qua trò chơi này, Dương đã học được những con số từ 1 đến 5 và biết cách so sánh to nhỏ. Cuối cùng khi phân biệt thắng thua, phải gộp tất cả các số lại để so sánh lớn nhỏ, việc này có vẻ hơi khó đối với những trẻ chỉ mới hơn 2 tuổi. Lúc đầu, Dương đếm đi đếm lại, có số bị sót, có số thì bị lặp lại, mẹ liền dạy cậu bé đếm theo một thứ tự nhất định, sau đó Dương học được cách bỏ những khối bán cầu đã đếm qua sang một bên. Cậu bé chơi trò chơi này suốt mấy năm, sau đó bắt đầu nghĩ ra nhiều cách chơi khác nhau như “ai nhỏ hơn ai”, “xếp loại”...

Khi cùng Dương chơi trò chơi, mẹ nhận ra rằng, học số học từ các trò chơi là một phương pháp không tồi. Nhìn thấy con trai thích số học như vậy, chạy đi chạy lại hỏi mẹ, mẹ Dương vô cùng vui mừng.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

0-3 tuổi được xem là khoảng thời gian quan trọng nhất cho sự phát triển trí tuệ của trẻ, vì thế

nếu nắm bắt được giai đoạn này để giáo dục trẻ thì hiệu quả thu được sẽ cao mà lại không mất nhiều công sức. Nhưng cần nắm bắt cơ hội này như thế nào, rất nhiều bậc cha mẹ cũng chưa hiểu rõ.

Nhiều phụ huynh cho rằng chỉ cần con mình ăn khỏe là được, phần còn lại để ông bà lo lắng. Nhưng trên thực tế, cách nuôi dạy như vậy hoàn toàn không có lợi cho sự phát triển trí tuệ của trẻ.

Cũng có nhiều cha mẹ nóng vội dạy con viết chữ, số học ngay khi trẻ còn quá nhỏ, những cách làm thiếu kiên nhẫn như thế sẽ chẳng đem lại hiệu quả gì mà ngược lại còn ảnh hưởng không tốt đến sự phát triển khỏe mạnh của trẻ.

Trẻ nhỏ sinh ra đã rất thích chơi đùa, chơi trò chơi cũng là một loại hoạt động mà ở đó trẻ có thể tự do tham gia. Tham ngày, cũng là một cách để tìm hiểu những thứ chưa biết. Trò chơi có một sức hút tự nhiên đối với trẻ nhỏ, khiến trẻ tham gia mà không hề thấy mệt.

Đối với người lớn, phương pháp nuôi dạy trẻ dưới 3 tuổi đúng đắn nhất là giao lưu với trẻ nhiều hơn, cùng các bé chơi trò chơi và học tập từ những trò chơi ấy. Cũng như cách làm của mẹ Dương, chơi trò chơi cùng con và bất chợt đến một lúc nào đó, cậu bé đã có sở thích với số học.

Rất nhiều cha mẹ cho rằng trò chơi chỉ làm tốn thời gian, làm lỡ dở học hành. Thực ra, đây chỉ là cách nhìn phiến diện và sai lầm. Đã có rất nhiều học giả từng nghiên cứu về tầm quan trọng của trò chơi đối với sự phát triển của trẻ nhỏ.

Nhà tâm lý học John Murray từng có một nghiên cứu khá thú vị: ông thực hiện thí nghiệm bằng việc tách một vài con khỉ chưa thành niên thường hay đùa nghịch, đuổi nhau trong chuồng sang chuồng khác, không cho chúng chơi đùa nữa. Sau một thời gian, những con khỉ bị mất đi cơ hội vui đùa cùng bầy đàn, khi lớn lên trông rất đần độn, giống như mất trí, thậm chí mất khả năng và ham muốn sinh sản. Từ thí nghiệm này, có thể thấy được chơi đùa chính là cơ sở để những con khỉ nhỏ phát triển thành những con khỉ trưởng thành khỏe mạnh về sau.

Đối với trẻ nhỏ, chơi trò chơi không chỉ đơn giản là việc nghịch đồ chơi, đồ chơi chỉ là một công cụ để giáo dục, còn trò chơi lại mang một sức sống khác, đó chính là cầu nối giúp cha mẹ và con cái có thể trao đổi với nhau. Ngoài trò chơi, thì việc hát những bài hát dành cho trẻ thơ hay kể các câu chuyện cũng có tác dụng vô cùng to lớn. Với trẻ nhỏ, chơi trò chơi không phải là lãng phí thời gian mà đó là một trong những cách rất hiệu quả để trẻ học tập. Những thứ mà trẻ học được phần lớn đều bắt đầu từ những trò chơi, vì vậy mà không thể đánh giá thấp vai trò của trò chơi đối với sự phát triển tâm sinh lý của trẻ.

Cha mẹ nên tham gia chơi trò chơi cùng với trẻ, và điều quan trọng cần phải nhớ là: Trò chơi cũng là điểm mấu chốt trong việc nuôi dạy trẻ.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Trò chơi thường có tác dụng tích cực đối với sự phát triển của trẻ nhỏ. Nó không chỉ đem lại cho trẻ những kỉ ức tuổi thơ vui vẻ, mà còn là phương pháp vừa chơi vừa học, đặt nền tảng vững chắc cho sự phát triển cũng như học tập của trẻ sau này. Vậy phải vận dụng trò chơi thế nào mới có thể khai sáng tiềm năng cho trẻ?

LỜI KHUYẾN 1: Dùng trò chơi để thúc đẩy tâm sinh lý trẻ phát triển lành mạnh

Thời ấu thơ được coi là giai đoạn quan trọng trong cuộc đời mỗi con người. Trong giai đoạn này, xương cốt, cơ bắp, đặc biệt là đại não cùng hệ thống thần kinh đều phát triển nhanh chóng. Sự phát triển của các cơ quan trong cơ thể tùy thuộc vào việc trẻ có được tiếp nhận đủ những kích thích từ bên ngoài hay không. Tham gia vào các trò chơi một cách thoải mái, tự do

rất phù hợp với yêu cầu phát triển tâm sinh lí của trẻ trong giai đoạn này. Trong những hoạt động trò chơi thiên biến vạn hóa ấy, tâm sinh lí của trẻ sẽ được tiếp nhận đầy đủ những kích thích, từ đó phát triển một cách nhanh chóng.

Những hoạt động trong trò chơi như: bò, nhảy, chạy, ném... không chỉ giúp cơ thể trẻ phát triển khỏe mạnh, mà còn từng bước tăng tính linh hoạt trong vận động, tính phối hợp, tăng cường sức đề kháng, khả năng tự bảo vệ... Khi tham gia các trò chơi, trẻ sẽ thấy vui vẻ, tinh thần lạc quan ấy lại có lợi cho việc thúc đẩy tâm lí để các bé phát triển lành mạnh.

Cha mẹ phải chú ý: Khuyến khích trẻ tham gia các trò chơi không đồng nghĩa với việc buông lỏng không quan tâm. Trẻ còn nhỏ, đôi lúc chơi quăng đá, nghịch cát có thể gây thương tích cho bản thân hoặc người khác, rất nguy hiểm. Vì vậy, khi trẻ đang chơi đùa, người lớn không nên làm phiền trẻ, nhưng phải luôn để mắt tới các bé, tránh để trẻ bị thương hoặc gặp nguy hiểm.

LỜI KHUYẾN 2: Dùng trò chơi để nâng cao khả năng ngôn ngữ của trẻ

Việc tham gia vào các trò chơi sẽ tạo cho trẻ những môi trường ngôn ngữ nhất định. Trẻ có thể thông qua những trò chơi mà trao đổi qua lại lẫn nhau, từng bước học được cách biểu đạt, lĩnh hội được vốn từ vựng phong phú.

Chẳng hạn, những bài hát thiếu nhi trong trò chơi có tiết tấu nhẹ nhàng và khá dễ hát. Hãy xem trẻ chơi trò lái tàu hỏa như thế nào nhé: Trò này cần có nhiều trẻ, một trẻ làm đầu tàu, một trẻ làm người lái tàu, những trẻ còn lại làm toa tàu, chúng bám vào lưng nhau và hát "Một đoàn tàu, nhỏ tí xiu, ấy là chúng em. Người đi đầu là chú lái tàu. Còn phía sau nối đuôi nhau, thành hàng dài cháu bước một, hai, một, hai." Đứa trẻ làm đầu tàu kêu lên tu tu, người lái tàu nói: "Hì hì, tàu hỏa của tôi sắp khởi hành rồi." Những bạn khác cùng hỏi: "Tàu đi đến đâu vậy?" Người lái tàu bèn nói: "Tàu đi đến Huế nhé!" Bọn trẻ vừa hát vừa hành động, điều này không chỉ giúp trẻ cảm thấy thoải mái, mà còn giúp tăng cường khả năng biểu đạt ngôn ngữ cũng như sự giao lưu trao đổi với các bạn cùng lứa tuổi.

LỜI KHUYẾN 3: Giúp trẻ tích lũy kiến thức qua các trò chơi

Karl Witte vô cùng xem trọng những hoạt động vui chơi của trẻ nhỏ, ông từng khuyên cha mẹ nên tích cực tham gia với một vai trò nào đó trong trò chơi của trẻ, điều này giúp trẻ có cơ hội được trải nghiệm và nhận biết cuộc sống.

Để con trai có thể nâng cao kiến thức khi chơi các trò chơi, Karl Witte đã rất kì công làm nên một sân chơi ngay trong vườn nhà mình, bề mặt phủ một lớp cát 60 cm, xung quanh trồng nhiều cây và hoa. Ở đây, con trai Karl không chỉ đơn giản là chơi đùa, mà hơn nữa còn có cơ hội quan sát các loài hoa thu hút côn trùng, bồi dưỡng tình yêu đối với thiên nhiên. Karl Witte còn làm cho con trai rất nhiều khối gỗ hình dạng khác nhau để cậu bé chơi xếp nhà, xây cầu, sửa chữa tháp... Trò chơi xây dựng là kiểu trò chơi đòi hỏi trẻ phải tư duy, vì thế mà rất có lợi cho sự phát triển trí tuệ của trẻ. Khi chơi trò chơi, Karl Witte và con trai cùng nhau thỏa sức vui đùa, mỗi khi con trai tạo nên được một hình gì mới là ông lập tức khen ngợi và khuyến khích cậu bé nghĩ thêm nhiều những hình dạng mới nữa.

Trên thực tế, các thể loại và phương thức trò chơi vô cùng đa dạng, chỉ cần cha mẹ biết cách định hướng thì trẻ có thể học được rất nhiều thứ từ những trò chơi ấy. Đương nhiên, bạn không nên để trẻ tùy ý nghịch ngợm, gây náo loạn khi chơi.

LỜI KHUYẾN 4: Dùng trò chơi để làm phong phú thêm trí tưởng tượng của trẻ

Mặc dù trò chơi là một loại hoạt động mà trẻ dùng để mô phỏng lại cuộc sống hiện thực, nhưng sự phản ánh của trò chơi đối với hiện thực không giống như việc soi gương, mà đó là sự phản ánh khái quát của hiện thực ấy.

Chẳng hạn, trong trò chơi bác sĩ, vị bác sĩ mà trẻ đóng vai hoàn toàn không như những bác sĩ mà chúng từng gặp. Những sự việc mà trẻ diễn lại hay những nhân vật mà trẻ nhập vai hoàn toàn tùy theo cảm hứng và những hiểu biết của trẻ. Vì thế, cha mẹ cần tùy theo sự tưởng tượng của trẻ mà tạo những môi trường phù hợp với ý nguyện của các bé.

Một vài phụ huynh không hiểu được thế giới tưởng tượng trong các trò chơi của trẻ, nhiều khi còn can thiệp hay làm hỏng trò chơi của trẻ, như vậy sẽ làm bé mất đi niềm vui và hạnh phúc khi tham gia trò chơi.

LỜI KHUYÊN 5: Dùng trò chơi nâng cao khả năng giải quyết vấn đề của trẻ

Khi tham gia các trò chơi tập thể, trước tiên cần biết nhường nhịn, hợp tác, biết chia sẻ, như vậy mới có thể giải quyết được mâu thuẫn hay những vấn đề phát sinh trong quá trình tham gia giữa những người cùng chơi với nhau. Vì thế, mỗi trẻ tham gia trò chơi cần tuân thủ theo quy luật của trò chơi ấy. Bởi trò chơi luôn có một sức hút kì lạ đối với trẻ, buộc trẻ phải kiềm chế những hành vi của bản thân và tuân theo quy luật của cuộc chơi, trò chơi cũng giúp trẻ học được cách đứng từ vị trí của người khác để nhìn nhận vấn đề. Như vậy, trong trò chơi, trẻ biết cách nắm bắt các quy luật, học cách vận dụng những quy luật đó để điều chỉnh các mối quan hệ, kiềm chế bản thân - loại bỏ suy nghĩ bản thân là trung tâm, để cùng hướng ra thế giới xung quanh.

4.2 HỌC TỪ CUỘC SỐNG

Cha đi công tác xa từ lúc Mạnh chưa đầy 2 tuổi, mỗi tháng cha chỉ về nhà một lần. Mặc dù một mình mẹ chăm sóc Mạnh rất vất vả, nhưng mẹ cảm thấy được cùng con lớn lên là một trải nghiệm thật sự hiếm có. Vì vậy, dù vất vả đến mấy mẹ vẫn luôn quan tâm sát sao đến sự trưởng thành khỏe mạnh của Mạnh.

Mẹ biết rõ, trẻ từ 2 đến 3 tuổi là đang ở trong giai đoạn "nảy mầm", để con sau này có thể học hành dễ dàng, mẹ đã tốn không ít công sức trong việc định hướng cho Mạnh trên con đường tìm kiếm tri thức.

Trẻ ở giai đoạn măng non, bẩm sinh đã có khát vọng học hỏi vô cùng mạnh mẽ, đối với những sự vật hiện tượng mới lạ trẻ đều quẩn lầy người lớn, thắc mắc vô vàn câu hỏi, thứ gì cũng muốn biết. Tất cả những điều này đều là động lực mạnh mẽ để trẻ khám phá thế giới khách quan, tích lũy kiến thức. Để bồi dưỡng cho con hứng thú đối với tri thức, mẹ Mạnh đã khéo léo lồng ghép quá trình học tập vào những điều rất nhỏ bé trong cuộc sống.

Chẳng hạn, khi tắm, Mạnh rất thích nghịch nước, mẹ liền lấy cái bát nhỏ bằng nhựa làm thuyền, Mạnh không ngừng tát nước vào trong thuyền, xem khi nào thì nó chìm xuống, từ đó cậu bé có thể cảm nhận được sức nặng của nước.

Lúc gió thổi, để con trai cảm nhận được sự chuyển động của gió, mẹ bế Mạnh đứng trên cửa sổ ở những hướng khác nhau cảm nhận gió và sức gió. Mẹ còn dùng quạt để Mạnh cảm nhận sự tồn tại của gió. Mẹ lấy một cái túi ni-lon, bảo Mạnh thổi khí vào đó rồi buộc chặt, nhờ đó cậu mà có thể cảm nhận được sự tồn tại của không khí. Như thế, những hiểu biết của Mạnh về gió ngày càng sâu sắc.

Vì Mạnh còn nhỏ nên mẹ cũng không quan tâm những sự việc đó cậu có hiểu hay không, cũng không cần biết cậu hiểu nhiều hay ít, nhưng chỉ cần nhìn thấy thứ gì hay thì mẹ sẽ dạy cậu thứ đó, dùng phương thức lồng ghép giữa học và chơi giúp Mạnh cảm nhận được niềm vui khi tìm tòi học hỏi kiến thức. Vốn kiến thức của Mạnh ngày càng trở nên phong phú, cậu bé cũng hoạt bát hơn trước, đầy hứng khởi với những sự vật xung quanh.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Karl Witte đề nghị nên định hướng cho trẻ học tập từ trong cuộc sống hàng ngày, bởi cuộc sống hàng ngày không chỉ chứa đựng một lượng kiến thức phong phú, mà đây còn là môi trường vô cùng thú vị để trẻ có thể trải nghiệm thực tiễn, nhờ đó mà thành tích học tập cũng sẽ tốt hơn.

Giống như ở ví dụ trên, mẹ của Mạnh đã tận dụng những hiện tượng thường gặp trong cuộc sống hàng ngày, định hướng để con đi khám phá bí mật trong đó, tìm kiếm những kiến thức mới.

Trong cuộc sống, không nơi nào mà ta không tìm thấy được những kiến thức, tri thức nhiều như lá trên cây vậy. Chỉ cần cha mẹ định hướng cho trẻ đi tìm kiếm, thì sẽ phát hiện ra cuộc sống vô cùng kì diệu, những thứ cần học hỏi trong đó thật nhiều.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Cuộc sống luôn chứa đựng hàng ngàn thứ kì lạ, và trẻ nhỏ luôn thấy tò mò trước những sự vật xung quanh mình. Chỉ cần cha mẹ biết cách phát hiện và nắm bắt thì có thể phát huy tinh thần ham học hỏi, tìm tòi sáng tạo ở trẻ. Chúng tôi có những lời khuyên như sau dành cho cha mẹ:

LỜI KHUYẾN 1: Để trẻ tự tìm kiếm kiến thức trong cuộc sống

Trẻ bẩm sinh đã có tình hiếu kì, tính cách này được thể hiện thông qua việc trẻ quan sát và đặt câu hỏi về những thứ xung quanh. Bản tính hiếu kì thôi thúc các bé đi tìm tòi, phát hiện, đây là động lực bên trong của tinh thần muốn tự mình khám phá ở trẻ. Những nguồn cảm hứng về khoa học của trẻ cũng được thôi thúc, duy trì và phát huy từ chính sự hiếu kì ấy.

Leonardo da Vinci là một họa sĩ nổi tiếng. Thành công mà ông có được một phần cũng là do tiếp nhận được sự giáo dục đúng đắn của cha ngay từ thời kì măng non.

Lúc nhỏ, Leonardo da Vinci sinh sống ở Venice, một thành phố trên mặt nước rất nổi tiếng, ở đây có đến mấy trăm cây cầu. Mỗi ngày, cha đều dành khoảng 1 -2 tiếng đồng hồ để đưa Leonardo đi bộ khắp các cây cầu, hai cha con vừa đi dạo vừa nói chuyện.

Leonardo luôn đưa ra những câu hỏi kì quặc. Cha tận tâm giải thích cho ông một vài vấn đề, cũng có những câu hỏi buộc cả hai cha con phải cùng nhau đi tìm câu trả lời. Chính vì vậy mà khả năng quan sát và trí tưởng tượng của Leonardo da Vinci ngày càng phát triển. Điều này đã đặt nền móng vững chắc cho việc ông trở thành một họa sĩ tài danh sau đó.

Để giáo dục con trong thời kì măng non, mỗi ngày các bậc cha mẹ nên dành chút thời gian để cùng trò chuyện với trẻ, đưa các bé đi dạo. Đưa con đến những miền ngoại ô hay nơi có phong cảnh thiên nhiên, tạo điều kiện để các bé được tiếp xúc, nhận biết những sự vật hiện tượng xung quanh, đồng thời khuyến khích các con đưa ra câu hỏi, thảo luận, từ đó làm phong phú thêm kinh nghiệm cuộc sống cho bé.

LỜI KHUYẾN 2: Học tập từ những trải nghiệm trong cuộc sống

Trong cuộc sống luôn chứa đựng vô vàn kiến thức, điều quan trọng là cha mẹ sẽ định hướng như thế nào để trẻ đi tìm kiếm những kiến thức ấy.

Karl Witte luôn biết cách tận dụng những sự vật trong cuộc sống để kích thích hứng thú cho con trai, mượn những sự vật hiện tượng ấy để khơi dậy tiềm năng của cậu trên mọi phương diện. Đương nhiên, không chỉ có mình ông mới làm như vậy, vợ ông cũng rất chú ý đến việc để con mình tận hưởng cuộc sống vui vẻ và nâng tầm hiểu biết trong cuộc sống.

Có lúc, bà để con trai làm chủ gia đình, bà là đầu bếp. Bà đưa ra cho con rất nhiều câu hỏi, nếu trả lời không đúng thì cậu sẽ bị mất vị trí làm chủ nhà, phải xuống làm đầu bếp. Lúc này, người

mới lên chức chủ nhà là mẹ, bà sẽ yêu cầu đầu bếp phải nấu như thế này như thế kia, chỉ cần lấy sai gia vị thì cậu bé cũng không được làm đầu bếp nữa.

Có rất nhiều trò chơi mang màu sắc cuộc sống như thế rất nhiều, con trai của Karl cũng vì thế mà lĩnh hội được không ít những kiến thức và niềm vui.

Qua minh chứng trên có thể thấy, cuộc sống chính là môi trường học tập tốt nhất, chúng ta nên biết tận dụng mọi góc độ của cuộc sống để định hướng cho trẻ học tập từ những trải nghiệm bình dị nhất.

LỜI KHUYÊN 3: Giáo dục khoa học trong cuộc sống

Cuộc sống chính là nơi bắt nguồn cho việc tiến hành giáo dục khoa học đối với trẻ, vì thế việc giáo dục cũng cần phải phù hợp với cuộc sống hàng ngày của trẻ.

Có một người bạn nhỏ, trong lúc nghịch đồ chơi đã phát hiện ra nguyên lí bay, cậu bé liền ghi lại trong nhật kí của mình như sau:

Có một lần, sau khi tan học, tôi về nhà làm hết bài tập và bắt đầu nghịch con chuồn chuồn bằng tre. Tôi lật ngửa cái cánh lên, hai tay ra sức quạt, con chuồn chuồn liền bay lên, trông y như máy bay trực thăng vậy! Tôi làm lại mấy lần và đột nhiên nghĩ đến một vấn đề, chuồn chuồn tre tại sao lại bay được lên nhỉ? Tôi nghĩ mãi không ra, liền lấy quyển bách khoa toàn thư ra đọc. Thì ra, cánh của chuồn chuồn nghiêng nên khi xoay chuyển nó làm không khí chuyển động theo, sinh ra lực làm chuồn chuồn bay lên. Điều này thật là thú vị, hóa ra việc chuồn chuồn bay lên cũng chẳng khác mấy so với trực thăng cất cánh, đây chính là cái gọi là nguyên lí bay.

Khoa học bắt nguồn từ cuộc sống, quan trọng là trẻ có thể phát hiện ra hay không và cha mẹ có định hướng cho trẻ tự giác đi tìm kiếm và phát hiện những chân lí khoa học trong cuộc sống hay không? Khi nuôi dạy trẻ, tốt nhất người lớn nên tìm những sự vật, hiện tượng xung quanh để sắp xếp các hoạt động cho trẻ. Đương nhiên, cha mẹ có thể hướng trẻ tới môi trường thiên nhiên hay môi trường xã hội để trẻ được mở rộng tầm mắt. Ví dụ như cho trẻ quan sát lá ở những loại cây khác nhau, so sánh sự khác biệt giữa chúng, trong quá trình thu thập những lá cây, mẹ có thể giúp trẻ phân loại chúng. Cách học như vậy không chỉ đem đến niềm vui cho trẻ mà còn làm phong phú hơn vốn kiến thức về cuộc sống của các bé.

LỜI KHUYÊN 4: Để trẻ học tập trong quá trình làm việc

Chẳng có đứa trẻ nào là không hay nghịch ngợm, cũng không có đứa trẻ nào lại không thích hoạt động. Vì thế, người lớn nên tìm cách để trẻ có thể học tập ngay từ trong nghiệm trực tiếp từ những hành động ấy và tiếp thu được nhiều kiến thức.

Có một người mẹ đã làm rất tốt khi tiến hành giáo dục khoa học cho con ở độ tuổi măng non.

Có lần, đứa trẻ hỏi mẹ: “Sao lá ở mấy cái cây trên cửa sổ lại hướng ra ngoài hả mẹ?” Người mẹ không trả lời cậu bé ngay, mà cùng con nghiên cứu tính hướng sáng của thực vật.

Chị bảo con trồng một cây đậu tương trong nhà, đợi đậu nảy mầm liền bảo con bịt kín lại, hai mẹ con hẹn nhau khoảng 2 ngày sau cùng nhau mở lồng ra xem có những biến chuyển gì.

Khi cậu bé cẩn thận mở lồng ra đã phát hiện ra rằng, để hấp thu được ánh sáng mặt trời mà cái mầm nhỏ đã vươn qua tấm chắn. Từ hôm đó, ngày nào cậu bé cũng tưới nước cho cây đậu, sau đó nhẹ nhàng mở lồng, quan sát thật kĩ, viết lại những điều mình quan sát được. Nhờ vậy mà cậu đã hiểu ra rằng thực vật phải dựa vào ánh sáng mặt trời mới có thể sinh trưởng được.

Các bậc cha mẹ cần lưu ý rằng, chỉ cần là việc mà trẻ có thể làm được thì nên cho các bé tự thực hiện. Chỉ trong quá trình tự tay làm việc gì đó, trẻ mới có cơ hội tiếp xúc trực tiếp với các sự

vật hiện tượng, mới trực tiếp rút ra được những kinh nghiệm quý báu, từ đó còn nhận biết được bản chất của sự vật thông qua những biểu hiện của chúng.

Các bậc cha mẹ nên hiểu rõ, những kiến thức trong cuộc sống đòi hỏi trẻ nhỏ phải tự đi tìm hiểu. Trong quá trình tìm hiểu đó, trẻ không ngừng thử sức, thất bại, suy nghĩ, rồi lại thử sức, như vậy mới có thể tập hợp được những kĩ năng và kiến thức. Qua đó, trẻ sẽ học được cách suy nghĩ, cách rèn luyện, những điều này chính là khối tài sản vô giá của chúng.

4.3 QUAN SÁT CÁC SỰ VẬT TRONG THẾ GIỚI TỰ NHIÊN

Hải Phong từ nhỏ đã rất thích những con côn trùng nhỏ đáng yêu như kiến, châu chấu, bướm... Có lúc đang cùng các bạn đùa nghịch, cậu bé chợt nhìn thấy đàn kiến rời tổ, thế là cậu lại say mê nằm bò trên sàn để ngắm chúng, mặc những đứa trẻ khác nô đùa.

Mẹ Hải Phong cũng có sở thích đặc biệt với côn trùng, thấy con trai thích thú như thế, mẹ rất vui, chỉ cần có thời gian là mẹ lại đưa cậu ra ngoài chơi, quan sát. Vào hạ, khi nghe thấy tiếng ve là mẹ lại đưa Hải Phong ra ngoài, đến mấy cái cây nhỏ để tìm tổ ve. Mùa thu, châu chấu thành đàn, mẹ hay đưa con trai ra đồng cỏ, quan sát chúng bay nhảy, rồi bắt về nhà nuôi. Mùa đông, côn trùng ít đi, nhưng mẹ vẫn định hướng cho con tự tìm đến thiên nhiên để khám phá, quan sát. Lúc đi dạo, cậu bé phát hiện trên cành cây đào có một bọc nhỏ, thì ra là côn trùng đang ngủ đông, chúng đang lặng lẽ chờ đợi mùa xuân ấm áp sắp đến.

Lúc đi học mẫu giáo, Hải Phong vẫn hiểu kì như ngày nào, chỉ cần được thả ra ngoài là y rằng cậu bé lại sờ hết chỗ nọ rồi nhìn ngó chỗ kia: Thấy hoa cỏ cũng phải ngó một chút, ngửi một chút; thấy côn trùng là nhìn không rời mắt, không biết chán... Mẹ Hải Phong cảm nhận rằng dường như con trai mình thuộc về thiên nhiên. Ở trong tự nhiên, cậu bé không bị trói buộc, lúc nào cũng tràn đầy sự hiếu kì.

Chỉ có thiên nhiên mới làm cho trẻ mê mẩn đến vậy, chỉ có thiên nhiên mới làm khát vọng tìm tòi ở trẻ trở nên mãnh liệt đến vậy!

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Nhiều bậc cha mẹ cảm thấy buồn phiền vì những hành vi không tốt của trẻ; chẳng hạn, hiện nay rất nhiều trẻ nhỏ mê mẩn với các trò chơi điện tử nhưng cha mẹ không thể làm gì hơn ngoài việc quát mắng chỉ trích. Theo Karl Witte, việc này chủ yếu do cha mẹ không hiểu rõ đặc điểm của trẻ, không biết phải định hướng cho con thế nào, đây rõ ràng là một sự lãng phí công sức và trí lực.

Tại sao cha mẹ không tìm cách đánh lạc hướng chú ý của trẻ, cuối tuần mặc đồ thoải mái đưa con ra ngoại ô, để con thả hồn vào thiên nhiên?

Karl Witte luôn biết tận dụng thời gian để cho con trai tiếp xúc với thiên nhiên. Lúc ở nhà, ông thường bảo con dọn vườn, chăm sóc cây cỏ, nuôi những động vật nhỏ. Con trai Karl của ông thật sự rất yêu thích những công việc này, ngày nào cũng chăm chú quan sát tình hình sinh trưởng của chúng. Mùa hè mỗi năm, chỉ cần thời tiết đẹp là Karl lại đưa con trai dạo chơi ở bìa rừng, hai cha con được hít thở không khí trong lành và nô đùa rất vui vẻ.

Màu xanh của thiên nhiên giúp thần kinh của trẻ được thư giãn, tạo ra tâm trạng vui vẻ thoải mái. Nước, không khí và ánh sáng mặt trời đều có thể giúp tâm hồn và thể xác được rèn luyện và thư thái. Mặc dù những đứa trẻ sống trong thành phố khó có dịp được tiếp xúc với hoa cỏ tự nhiên, nhưng trẻ luôn có cảm giác gần gũi với thiên nhiên một cách lạ thường và niềm mong muốn được tiếp xúc với tự nhiên luôn luôn tồn tại trong con người trẻ.

Vì thế, Karl Witte khuyên các bậc cha mẹ nên đưa trẻ đến với tự nhiên, được tiếp xúc với thiên nhiên không chỉ giúp cơ thể trẻ phát triển khỏe mạnh mà còn giúp tâm hồn trẻ trở nên phong

phủ. Tự nhiên là một cuốn sách mà người ta đọc mãi không hết, nhờ tiếp xúc với tự nhiên, có thể khám phá và phát triển trí tuệ ở trẻ. Khi hòa mình vào thiên nhiên, việc trẻ quan sát nhiều, hỏi nhiều, suy nghĩ nhiều, hành động nhiều sẽ thúc đẩy các bé biết phát hiện và tìm tòi. Trẻ không chỉ có thể trải nghiệm được nhiều thú thú vị, kì bí của thế giới tự nhiên cùng với niềm vui và cảm giác thân thiện mà nó đem lại, mà còn có thể xây dựng cho mình sự tự tin và cảm giác thành công.

CHUYÊN GIA KHUYÊN

Tự nhiên luôn chứa đựng vô vàn những điều thần kì và có sức cuốn hút lạ thường, những hoạt động liên quan đến thưởng ngoạn phong cảnh thiên nhiên sẽ luôn thu hút trẻ. Tổ chức các hoạt động ngoài trời không chỉ giúp trẻ có cơ hội được thưởng thức cái đẹp mà còn giúp trẻ phát triển toàn diện, khỏe mạnh. Thực ra, chỉ cần để tâm một chút, thì dù chỉ là một cành cây ngọn cỏ cũng có thể là một yếu tố quan trọng để bồi dưỡng khả năng quan sát của trẻ, tất cả đều là đối tượng để trẻ nhận biết và tìm tòi, khám phá. Vậy phải làm thế nào để định hướng cho trẻ quan sát những sự vật, hiện tượng trong tự nhiên đây? Chúng tôi có một vài lời khuyên như sau:

LỜI KHUYÊN 1: Chuẩn bị chu đáo trước khi ra ngoài

Đưa trẻ ra ngoài quan sát thiên nhiên, việc đầu tiên cha mẹ nên làm là chuẩn bị thật chu đáo cho kế hoạch này. nhiệm vụ trong chuyến đi. Ví dụ, lần này chúng ta ra ngoài phải thu thập được 10 loại lá cây khác nhau, 5 loại cánh hoa có hình dạng khác nhau, còn phải quan sát một số hàng côn trùng...

Trước khi tiến hành hoạt động quan sát, nên chỉ cho trẻ biết mục đích và nhiệm vụ quan sát rõ ràng để công việc đạt hiệu quả. Mục đích càng rõ ràng thì trẻ càng tập trung tinh thần hơn, quan sát càng tỉ mỉ hơn. Ví dụ, khi đi chơi công viên, nếu hai cha con chỉ đơn giản tiện đường đi dạo vài vòng, không có mục đích, thì khi về đến nhà trẻ sẽ rất nhanh quên tất cả những gì mình đã quan sát được. Nếu trước khi đi, bạn yêu cầu con đến công viên để quan sát hoa anh đào thì nhất định khi trở về, bé sẽ tỉ mỉ kể ra hình dạng, hương thơm và màu sắc của hoa... Như vậy, trẻ sẽ quan sát có mục đích, từ đó những thông tin mà các bé thu thập được cũng sẽ nhiều hơn.

Mỗi lần đưa con đi dạo trở về, Karl Witte luôn bảo con tường thuật lại một cách tỉ mỉ mọi thứ đã nhìn được. Lần nào cậu bé cũng quan sát rất chăm chú, nghiêm túc nghe cha giải thích, như thế kết quả của việc quan sát lại càng rõ ràng hơn, cậu bé nắm vững được rất nhiều kiến thức.

Đương nhiên, ở những độ tuổi khác nhau cần phân những nhiệm vụ tìm kiếm và quan sát khác nhau tùy theo sở thích và khả năng của trẻ.

Lần sau, trước khi xuất phát có thể kể cho trẻ nghe một vài câu chuyện liên quan đến những điều kì diệu của tự nhiên, sự thay đổi của bốn mùa... giúp trẻ tích lũy được một lượng kiến thức cơ bản về thế giới tự nhiên, khơi gợi cảm hứng với việc khám phá cho trẻ.

Để rèn luyện cho con trai khả năng quan sát thật tinh tế, mỗi lần trước khi đi du ngoạn, Karl Witte đều cho con trai đọc trước những kiến thức liên quan. Nếu đã có sự chuẩn bị về lí thuyết thật chu đáo, thì khi bản thân được tiếp xúc trực tiếp với những sự vật hiện tượng ấy, trẻ sẽ thu thập được cho mình một lượng lớn những kiến thức và thông tin bổ ích. Thông qua quan sát trực tiếp, não bộ sẽ trở nên đặc biệt nhạy bén, niềm khao khát đi tìm kiếm đến tận gốc rễ của vấn đề cũng trở nên mãnh liệt hơn. Đối mặt với vô vàn thắc mắc của con trai, Karl Witte luôn dành hết sức mình để giảng giải cho con, ông luôn giải thích một cách tỉ mỉ, căn kẽ, sâu rộng chứ không hề qua loa. Phương thức truyền đạt kiến thức như vậy thực ra là tự nhiên nhất, có hiệu quả nhất, khả năng quan sát của trẻ cũng nhờ đó mà được nâng cao.

Cuối cùng, trước khi đi quan sát, phải chuẩn bị tốt các loại phương tiện. Những đồ dùng như máy ảnh, giấy, bút, túi... đều là những thứ không thể thiếu khi ra ngoài quan sát và ghi chép.

Khi gặp những cảnh quan hay những động thực vật mà trẻ yêu thích hoặc có hứng thú thì nên chụp ảnh lại, cũng có thể tùy hứng vẽ vài bức tranh. Gặp những loại cây, đá, hoa, cỏ mà trẻ yêu thích có thể thu thập, về nhà có thể giúp trẻ làm một triển lãm nho nhỏ...

LỜI KHUYẾN 2: Khuyến khích trẻ đặt nhiều câu hỏi

Trẻ nhỏ vốn vô cùng hiếu kì, các bé luôn có những thắc mắc mà không bao giờ trả lời hết được, đặc biệt là khi được đắm chìm trong thế giới tự nhiên, chỉ cần nhìn thấy gì không hiểu là sẽ muốn hỏi. Trẻ đưa ra thắc mắc chứng tỏ các bé có lòng nhiệt tình tìm hiểu, có mong muốn khám phá tri thức thực sự. Khuyến khích trẻ đưa ra nhiều câu hỏi chính là để bồi dưỡng khả năng suy nghĩ và quan sát sự vật xung quanh.

Trẻ có rất nhiều những câu hỏi thú vị như: “Con châu chấu ăn gì, nó sống được bao lâu?”, “Tại sao quả của cây đào cảnh lại nhỏ và không ngon?”, “Tại sao lá của mỗi cây lại có hình dạng khác nhau?”, “Con ong lấy mật như thế nào?”, “Tại sao con bọ dừa lại có 7 cái đốm nhỏ?”... Người lớn và trẻ nhỏ có thể vừa chơi, vừa quan sát, vừa giải thích. Nếu cha mẹ biết cách truyền đạt những kiến thức này một cách tỉ mỉ, cuốn hút thì sẽ làm tăng niềm hứng thú đối với việc tìm tòi sáng tạo của trẻ, đến một lúc nào đó, trẻ tự nhiên sẽ tiếp thu được rất nhiều kiến thức.

Có lúc, cha mẹ chẳng thể nào tưởng tượng được, sao con mình lại có thể đưa ra những thắc mắc như vậy, hoặc có lúc cảm thấy những câu hỏi đó chẳng dễ trả lời. Những dù ở hoàn cảnh thế nào, chỉ cần trẻ đưa ra thắc mắc thì người lớn nên kiên nhẫn giải thích cho các bé. Nếu biết trước đáp án, cha mẹ cũng nên định hướng cho trẻ cùng mình đi quan sát và tìm ra câu trả lời.

Đương nhiên, những cha mẹ sáng suốt sẽ không trực tiếp đưa ra câu trả lời mà hướng dẫn cho con tự tìm đến thiên nhiên và tìm câu trả lời cho chính mình. Bởi họ biết rõ, không có người thầy nào dạy trẻ tốt hơn môi trường tự nhiên. Chỉ cần cha mẹ có tâm thì dù là một nhánh cây ngon cỏ cũng có thể trở thành công cụ tìm kiếm kiến thức hữu hiệu, một hòn đá cũng là đối tượng để trẻ nhận biết và chú ý đến. Thế giới tự nhiên có thể đem lại cho trẻ vô vàn kiến thức, cũng là môi trường tốt bồi dưỡng cho trẻ khả năng quan sát.

LỜI KHUYẾN 3: Dạy trẻ cảm nhận bằng mọi giác quan

Đắm mình trong thiên nhiên là việc rất có lợi cho sự phát triển các giác quan ở trẻ, đồng thời, tạo cơ hội cho trẻ nhìn nhận quan sát sự vật ở nhiều góc độ.

Người lớn khi đưa trẻ đi chơi ngoài thiên nhiên, đừng bắt con ngấm nhìn theo kiểu cưỡi ngựa xem hoa, cũng đừng nên thao thao bất tuyệt về những sự vật mà mình thích. Hãy để các bé tự quan sát, tự ngửi, tự nghe, tự cảm nhận, tự phát hiện, tự trải nghiệm thiên nhiên bằng chính con mắt và những giác quan của mình.

Tốt nhất cha mẹ nên cùng trẻ trải nghiệm, cùng nhau chia sẻ những điều mình cảm nhận được. Ban đầu có thể trẻ sẽ không biết phải quan sát như thế nào, cha mẹ nên thực hành trước, để trẻ học được cách quan sát khi theo dõi cha mẹ làm. Ví dụ, hướng dẫn trẻ đi tìm màu xanh trong tự nhiên, sau đó phân thành các sắc độ màu khác nhau; ngửi mùi cỏ xanh, mùi đất, hương vị của trái cây; sờ các loại vỏ cây, đá, bề mặt lá cây, sau đó phân biệt các loại cảm giác khi được tiếp xúc với chúng. Bảo con nhắm mắt và dùng tai lắng nghe phân biệt tiếng chim hót, tiếng côn trùng kêu, tiếng gió thổi, tiếng nước chảy...

Đương nhiên, không nên ép trẻ phải đi xem cái gì, nghe tiếng gì, hãy để các bé tự lựa chọn. Chỉ có như thế trẻ mới thấy được một thế giới tự nhiên của riêng mình, khác hẳn những gì mà cha mẹ cảm nhận.

LỜI KHUYẾN 4: Dạy trẻ phương pháp quan sát hiệu quả

Khả năng quan sát ở trẻ không phải ngày một ngày hai có thể bồi dưỡng nên được. Vì thế, bên

cách việc khuyến khích trẻ đi quan sát thì phải chú ý giúp con học được cách quan sát.

Mỗi lần con trai ra ngoài chơi, Karl Witte đều tranh thủ dạy cho cậu bé một vài phương thức quan sát. Chẳng hạn, khi hai cha con đang cùng đi dạo trên một con đường làng, bất giác nhìn thấy một vài bông hoa nhỏ, ông liền tiện tay ngắt một bông, ông vừa chỉ vào bông hoa vừa giảng giải cặn kẽ cho con trai nghe về những đặc điểm sinh trưởng của hoa cùng những tác dụng của nó, chỉ cho con đâu là cánh hoa, đâu là nhụy hoa, đâu là đài hoa, và cả những phần hoa bay theo chiều gió... Làm như vậy, ông đã đem tất cả những kết cấu của bông hoa cùng những tác dụng của chúng truyền đạt lại cho con trai nghe, để cậu học được phương pháp và kĩ xảo quan sát.

Có rất nhiều phương pháp quan sát, người lớn tùy vào từng thời gian, địa điểm mà dạy cho trẻ:

Phương pháp quan sát toàn diện. Tức là quan sát theo tổng thể trước, sau đó đến cục bộ hoặc ngược lại nhằm mục đích để trẻ có được nhận thức về đối tượng quan sát một cách toàn diện. Quan sát toàn diện có lợi cho việc nắm bắt tổng thể sự vật.

Phương pháp quan sát trọng điểm. Chính là chỉ quan sát điểm quan trọng của sự vật, bồi dưỡng cho trẻ cách nắm bắt vấn đề chủ yếu, nắm bắt tình tiết trung tâm.

Phương pháp quan sát so sánh, đối chiếu. Thông qua so sánh để nâng cao khả năng quan sát. Ví dụ như thông qua việc quan sát hai hay nhiều loại sự vật khác nhau, giúp trẻ nhỏ phân biệt rõ ràng hơn điểm giống và khác giữa các sự vật, đồng thời tiếp thu được nhiều kiến thức hơn.

Phương pháp quan sát lặp lại. Tức là quan sát nhiều lần một sự vật, như vậy có thể hiểu được tường tận hơn sự vật ở những giai đoạn và địa điểm khác nhau, đồng thời trẻ có được nhận thức toàn diện về sự vật mà mình quan sát. Phương pháp quan sát lặp lại này cũng giúp trẻ hình thành thói quen nhận thức một cách tổng thể về sự vật.

Phương pháp quan sát tuần tự. Sự sinh trưởng của thực vật là cả một quá trình. Muốn trẻ có được một định nghĩa hoàn chỉnh về sự sinh trưởng của thực vật thì phải quan sát theo tuần tự, từ lúc hạt nảy mầm cho đến lúc phát triển thành cây. Quan sát theo thứ tự có thể giúp trẻ suy nghĩ mạch lạc và tư tưởng rõ ràng hơn. Sự tuần tự trong lời nói, khả năng tư duy logic cũng từ đó mà được nâng cao.

Trên thực tế còn có nhiều phương pháp khác nữa, chỉ cần biết sử dụng đúng cách thức thì hiệu quả của việc quan sát sẽ đạt được tốt nhất, kinh nghiệm cũng sẽ được nâng cao hơn.

LỜI KHUYẾN 5: Giúp trẻ mang thiên nhiên về nhà

Thế giới tự nhiên chứa đựng rất nhiều thứ mà trẻ yêu thích, cha mẹ có thể đem theo máy ảnh để chụp lại những cảnh vật đẹp mắt hay những khoảnh khắc vui vẻ đáng yêu của các bé, trong lúc rảnh rỗi có thể mang ra cho trẻ ngắm nhìn, khuyến khích con vẽ lại những cảnh đẹp mà mình nhìn thấy, từ đó làm sâu sắc hơn tình cảm tốt đẹp của trẻ đối với thiên nhiên.

Cha mẹ có thể dạy trẻ thu thập những lá cây với nhiều hình dạng khác nhau làm thành những bộ sưu tập đơn giản. Chẳng hạn như làm tiêu bản gân lá: Dùng nước rửa sạch lá sau đó luộc lá trong nước, cẩn thận tước bỏ phần xác lá, tiếp đó sơn lên màu sắc mình yêu thích, như vậy là một tiêu bản thực vật đã hoàn thành. Để trẻ phân loại những tiêu bản đó rồi bảo quản cẩn thận, đây cũng là một cách hay để khơi gợi ở trẻ sự tìm tòi, sáng tạo khoa học.

Nếu trẻ thích, hãy cho phép trẻ được nuôi một con vật nhỏ mang từ tự nhiên về, ví dụ như nòng nọc, cá, ốc sên... hay cho trẻ mang một cây nào đó về trồng. Hãy giúp trẻ đem động thực vật từ tự nhiên về nhà để có thể tiếp tục quan sát và thử nghiệm.

5. NÊN GIÁO DỤC NGÔN NGỮ TỪ SỚM

Khả năng về ngôn ngữ là cơ sở của mọi khả năng. Einstein từng nói: “Sự phát triển trí tuệ cũng như phương pháp hình thành những khái niệm của một người trước tiên được quyết định bởi ngôn ngữ.” Có thể thấy, ngôn ngữ và trí tuệ có mối quan hệ vô cùng mật thiết. Giai đoạn mầm non là giai đoạn quan trọng cho việc phát triển năng lực ngôn ngữ. Sớm cho trẻ nhận biết ngôn ngữ, học ngôn ngữ là tiền đề cho sự phát triển trí tuệ, phát triển khả năng truyền đạt bằng miệng, khả năng lí giải kiến thức và khả năng biểu đạt trên giấy...

5.1 SỚM TIẾN HÀNH GIÁO DỤC NGÔN NGỮ

Mẹ của bé Chí Bảo cho rằng nên tiến hành rèn luyện ngôn ngữ cho con từ sớm, vì thế mà khi vừa mới ra đời ngày đầu tiên, mẹ đã bắt đầu nói chuyện với cậu.

Buổi sáng trước khi ngủ dậy, chị nhẹ nhàng thì thầm với Chí Bảo: “Cục cưng của mẹ ơi, dậy thôi nào, trời sáng rồi. Mẹ hát cho con nghe nhé...” Sau đó, mẹ hát cho cậu nghe những bài dành cho trẻ em như “Chú gà trống” hay “Đếm sao”... Buổi tối mẹ luôn dành một khoảng thời gian ngồi kể chuyện cho Bảo nghe. Mẹ kể những câu chuyện thường ngày mà mình thấy hứng thú, kể một cách thật say mê và sinh động, thỉnh thoảng mẹ còn đọc cho Bảo nghe một vài mẩu chuyện nhi đồng. Mẹ luôn hi vọng, thông qua việc không ngừng kích thích bằng cách truyền đạt ngôn ngữ đến với Chí Bảo một cách sớm nhất, để cậu có thể trưởng thành trong môi trường ngôn ngữ không ngừng biến đổi.

Thế nhưng bà của Chí Bảo lại không đồng tình trước cách làm này, bà nói với mẹ: “Thằng bé còn nhỏ. Dạy dỗ sớm làm gì? Nói chuyện với nó, hát cho nó nghe thì nó cũng có hiểu gì đâu.”

Bà ngoại luôn nghĩ Chí Bảo chỉ là một đứa trẻ còn quá nhỏ, chưa hiểu biết gì, chỉ khi nào đói thì đòi ăn, buồn ngủ thì đi ngủ, muốn khóc thì khóc, muốn ăn vạ thì ăn vạ. Trách nhiệm của người mẹ chỉ là tạo cho trẻ một môi trường yên tĩnh, cho con ăn no, ngủ kĩ, không ốm đau, còn việc giáo dục là việc sau này trẻ đi học, sao lại phải bắt tội đứa trẻ mới ra đời chứ?!

Mẹ không thuyết phục được bà, nhưng vẫn tiếp tục làm theo cách riêng của mình. Mẹ vẫn thường xuyên nói chuyện với Chí Bảo, không chỉ vậy, những câu chuyện mẹ kể đều có liên quan và gần gũi với cuộc sống của cậu. Chẳng hạn, lúc uống sữa, mẹ thường nói: “Con xem này, mẹ mang cho con một bình sữa, rất ngon đấy nhé!” Lúc Chí Bảo khóc, mẹ hay dỗ dành: “Ô, hình như con đói rồi, có phải muốn nói với mẹ giờ uống sữa

đã đến rồi không?” Mẹ cho rằng những câu như vậy sẽ giúp Chí Bảo học được ngôn ngữ, thế nhưng bà ngoại lại không vừa lòng với cách làm này.

Sau đó, bà ngoại thực sự đã rất ngạc nhiên khi phát hiện, đứa cháu chưa đầy tháng tuổi đã có thể chọc cười người khác, miệng còn hay nhếch lên hóng chuyện. Khi khóc, chỉ cần nghe thấy tiếng nhạc nhẹ nhàng là lập tức cậu bé nín ngay, còn chăm chú nghe nhạc nữa.

Về sau, khi ở cùng với Chí Bảo, bà cũng học cách nói chuyện với cháu. Lúc ăn cơm, bà dạy Chí Bảo nói: “Sữa”, “nước cam”, “há miệng”... Khi đi ngủ thì nói: “Đi ngủ nào”, “nhắm mắt lại nào”...

Bây giờ, mặc dù mới được 6 tháng tuổi nhưng Chí Bảo rất lanh lợi về cả tính cách lẫn ngôn ngữ. Mới 6 tháng tuổi mà cậu bé đã biết gọi “mẹ mẹ, bà bà”. Không chỉ vậy, khi mẹ nói tên một số đồ vật xung quanh, tuy không biết biểu đạt thế nào nhưng

Chí Bảo đều có thể chỉ ra hết.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Cha mẹ của trẻ sơ sinh thường rất thích nói chuyện với cục cưng của mình, mà thường nói những câu gần như chẳng có nội dung cụ thể nào. Người khác nghe thì cảm thấy những câu nói ấy không có chút ý nghĩa gì, nhưng trên thực tế nó lại giúp ích rất nhiều cho sự phát triển não

bộ của trẻ.

Một nhà khoa học người Nhật từng tiến hành nghiên cứu trên 20 trẻ sơ sinh, ông đặt trên đầu mỗi trẻ một thiết bị cảm ứng để đo lại mức độ linh hoạt của não bộ. Ông phát những đoạn ghi âm lời nói của các bà mẹ, bao gồm một đoạn chuyện kể và một số lời mẹ nói với trẻ sơ sinh. Kết quả là phần não trước của trẻ tỏ ra đặc biệt linh hoạt khi phát những đoạn ghi âm lời mẹ nói với trẻ sơ sinh.

Nhiều cha mẹ và ông bà của trẻ rất quan tâm đến sự phát triển cơ thể của các bé, nhưng khi nhắc đến việc tiến hành giáo dục từ sớm cho trẻ thì họ lại cho rằng không có tính khả thi, giống như bà của Chí Bảo trong ví dụ trên. Thực ra, người lớn chỉ cần để tâm một chút thì sẽ phát hiện, trẻ từ lúc sơ sinh đã rất nhạy cảm với tiếng nói của người khác, điều này chứng tỏ tiến hành giáo dục cho trẻ từ sớm là hoàn toàn có cơ sở. Vậy sớm nhất là khi nào?

Dựa vào kinh nghiệm giáo dục con trai, Karl Witte cho rằng, tiến hành giáo dục ngôn ngữ cho trẻ một cách sớm nhất có thể là điều vô cùng quan trọng. Ông chủ trương tiến hành “thấm nhuần” từ vựng cho trẻ ngay từ khi trẻ được 15 ngày tuổi, khi trẻ bắt đầu nhận biết được sự vật thì có thể dạy trẻ học nói.

Khi con trai mới được 15 ngày tuổi, Karl Witte đưa ngón tay ra trước mắt con, con trai nhìn thấy ngón tay là muốn bắt lấy. Mới đầu vì nhìn không chính xác nên bé bắt không chuẩn. Cuối cùng khi bắt được ngón tay cha, đưa trẻ vô cùng vui sướng, cho ngón tay vào miệng mút. Lúc này Karl Witte ở bên cạnh con khẽ nói bằng giọng nhẹ nhàng và rõ ràng để con nghe thấy: “Ngón tay, ngón tay”.

Khi con bắt đầu có khả năng nhận biết, Carl Wester đã cho con xem rất nhiều đồ vật, đồng thời dùng ngữ điệu nhẹ nhàng để nhắc đi nhắc lại tên gọi những đồ vật đó. Dần dần, con trai ông đã biết gọi tên những đồ vật ấy.

Từ kết quả giáo dục con của Karl Witte và đến kết quả các nghiên cứu của chuyên gia, tất cả đều chứng minh, trẻ sơ sinh có thể nghe hiểu ngôn ngữ mà cha mẹ thủ thỉ với mình. Điều

này không chỉ có lợi cho việc bồi đắp mối quan hệ cha mẹ và con cái, mà còn giúp nâng cao khả năng phát triển ngôn ngữ của trẻ.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Học ngôn ngữ không thể tách rời hoạt động nghe và nói, vì thế cha mẹ cần tạo cho con môi trường để nghe và cơ hội để nói. Nên nói chuyện với trẻ ngay từ sớm, bởi ngay từ khi 6 tuần tuổi trẻ đã có thể phản ứng lại với những âm thanh phát ra khi cha mẹ nói chuyện. Trong giai đoạn này, nếu người chăm sóc trẻ không thích nói chuyện hay không quan tâm đến trẻ, thì cơ hội cho trẻ tập nói cũng sẽ bị rút ngắn đi. Thực ra, không phải chỉ có lúc người lớn nói chuyện cùng, trẻ mới có phản ứng, có nhiều lúc trẻ cũng biết tự nói chuyện. Cha mẹ nên biết nắm bắt khoảng thời gian quan trọng này để trao đổi thông tin cùng con, để khả năng ngôn ngữ của trẻ phát triển mạnh mẽ.

Bồi dưỡng khả năng ngôn ngữ nên bắt đầu từ khi trẻ biết “a, a” và phải xuyên suốt thời ấu thơ của trẻ. Vậy, cha mẹ - những người thầy giáo đầu tiên cần phải làm những gì để bồi dưỡng khả năng ngôn ngữ cho con mình?

LỜI KHUYẾN 1: Kịp thời đáp ứng những yêu cầu của trẻ

Trong giai đoạn sơ sinh, nên khiến trẻ từng bước nhận thức được môi trường mà trẻ đang ở là một thế giới an toàn, tràn đầy niềm vui và hạnh phúc. Khi trẻ khóc hay phát ra những âm thanh khác mà được cha mẹ kịp thời đáp ứng thì nhu cầu của trẻ đã được thỏa mãn, dần dần hình thành nên cảm giác tin tưởng. Nếu cha mẹ trong một thời gian dài không thêm quan tâm

đến con, trẻ sẽ có cảm giác cô đơn và lạc lõng.

Vì thế hãy dành ra một ít thời gian để cùng tâm sự với trẻ hàng ngày. Ví dụ như mẹ có thể cùng nằm và nói chuyện với trẻ. Trước khi trẻ có thể nói được thì phương thức giao tiếp giữa cha mẹ và các bé không chỉ dừng lại ở giao lưu bằng âm thanh mà còn dùng cả hình thức vô thanh nữa. Ví dụ, sự vuốt ve vỗ về hay tiếng cười của mẹ... trẻ sẽ phản ứng lại bằng cách nheo miêng cười theo. Thực tế chứng minh, chỉ cần phát đoạn băng ghi âm giọng nói của mẹ thì sẽ làm trẻ trở nên phấn khích hơn nhiều, và trẻ sẽ đáp lại những âm thanh ấy bằng những tiếng “y, a”.

Do vậy, cha mẹ nên nói chuyện với trẻ nhiều hơn, tạo dựng cho các bé một môi trường vui vẻ để học tập ngôn ngữ, thúc đẩy khả năng ngôn ngữ của trẻ ngày càng phát triển.

LỜI KHUYẾN 2: Phải kiên trì theo nguyên tắc làm gì nói vậy

Muốn rèn luyện khả năng ngôn ngữ cho trẻ, phải bắt đầu từ những sự vật ở xung quanh trẻ, đồng thời tuân theo nguyên tắc làm gì nói vậy.

Ví dụ, thức ăn và dụng cụ ăn khi dùng bữa, các bộ phận trên cơ thể, màu sắc quần áo, nội thất trong nhà, cây cỏ trong vườn, tất cả tên của những sự vật có thể gây chú ý cho trẻ đều có thể trở thành công cụ dạy trẻ học ngôn ngữ.

Khi mẹ thay tã cho trẻ, hoặc lúc cho con uống sữa, hãy nói cho con biết mình sẽ làm gì. Khi rời con cũng phải nói cho con biết. Khi người mẹ nhìn thấy những hành động của thấy con cho ngón tay cái vào miệng thì có thể hỏi con: “Con yêu, sao con lại cho tay vào miệng thế, muốn tìm thứ gì phải không?” Như thế trẻ sẽ cảm nhận được rằng bạn đang quan tâm tới bé, bởi mọi thông tin mà bé phát ra đều được đáp lại.

Tóm lại, hãy nhìn thấy thứ gì thì dạy thứ đó. Dạy ngôn ngữ cho trẻ thông qua cuộc sống hàng ngày của các bé, vừa hình tượng lại vừa cụ thể, nếu lặp đi lặp lại nhiều lần thì có thể phát huy tác dụng mạnh mẽ trong việc phát triển ngôn ngữ cho trẻ nhỏ.

LỜI KHUYẾN 3: Ngôn ngữ của cha mẹ phải chính xác, rõ ràng và nhẹ nhàng, thông thả

Khi rèn luyện khả năng ngôn ngữ cho trẻ nhỏ, đòi hỏi ngôn ngữ mà cha mẹ sử dụng phải thật chính xác, rõ ràng và phải nhẹ nhàng, đồng thời hãy biết lặp lại và tái hiện một cách hợp lí.

Một khi trẻ có những hành động rõ ràng như cười, nắm tay, đá chân, lắc đầu thì cha mẹ ngay lập tức phải cổ vũ, kịp thời đáp lại hành động của trẻ. Đặc biệt là khi trẻ cất tiếng gọi “mẹ” “bố”, bạn nên tích cực khuyến khích con nói nhiều hơn, duy trì sự nhiệt tình ấy, đồng thời tạo dựng cho con môi trường nói chuyện tốt.

Ví dụ, khi đưa trẻ ra ngoài đi dạo, hãy kể cho con tất cả mọi thứ mình nhìn thấy trên đường, cái cây cao cao, cỏ xanh xanh, những con chim đang bay lên, những chú kiến đang bận rộn..., tất cả đều có thể trở thành công cụ để học tập. Tóm lại, nhìn thấy thứ gì thì dạy con thứ đó, vốn từ vựng của trẻ cũng từ đó mà trở nên phong phú hơn.

LỜI KHUYẾN 4: Nói chuyện với trẻ bằng những câu hoàn chỉnh

Một vài cha mẹ đặc biệt thích nói với trẻ những câu nói không hoàn chỉnh kiểu như “pa pa”... Có lẽ họ cho rằng dạy con những câu bập bẹ như thế dễ dàng hơn, nhưng rất nhiều thử nghiệm phát hiện, khi trẻ 1-2 tuổi, chỉ cần cha mẹ cẩn thận dạy các bé những câu nói hoàn chỉnh thì trẻ đều có thể học được.

Đối với trẻ sơ sinh và mầm non, những từ láy (dù là để học một chút) tạo thành chướng ngại vật trên con đường học tập ngôn ngữ của trẻ sau này. Đối với ngôn ngữ thì việc học những câu quy phạm hoàn chỉnh chỉ là vấn đề sớm hoặc muộn mà thôi, những câu nói nửa chừng sau này

trẻ sẽ không dùng đến, bắt trẻ phải học hai thứ ngôn ngữ như vậy, tất yếu tạo gánh nặng cho trẻ. Vì vậy, làm cha mẹ thì không nên dạy con những câu nói không hoàn chỉnh, tránh lãng phí thời gian.

Trong quá trình giáo dục ngôn ngữ, Karl Witte luôn nhấn mạnh việc dạy cho trẻ học cách nói những câu hoàn chỉnh ngay từ đầu, nên dùng những từ ngữ rõ ràng để lấp đầy bộ não của trẻ. Karl Witte luôn tỉ mỉ phát âm lại một cách rõ ràng, kiên nhẫn dạy con trai phát âm thật chuẩn. Chỉ cần cậu bé phát âm chính xác, ông lại xoa đầu con và khen ngợi: “Nói tốt lắm, nói tốt lắm.” Khi con phát âm không chuẩn, ông thường quay sang nói với vợ: “Em xem con trai em không biết nói...” thế là vợ ông lại tiếp lời: “Vậy sao, con trai mẹ đến câu đơn giản như vậy mà cũng không nói được sao?” Hành động “người tung kẻ hứng” của cha mẹ đã thôi thúc con trai học thật tốt để phát âm chuẩn hơn cho dù cậu còn rất nhỏ.

5.2 SỚM DẠY TRẺ NGOẠI NGỮ

Vân Hương học tiếng Anh từ hồi 1 tuổi rưỡi, lúc mới bắt đầu cô bé không thuộc nổi mấy chữ đơn giản. Bà ngoại yêu cầu bố mẹ không cho Vân Hương học nữa, đợi cháu lớn một chút rồi học sẽ dễ hơn. Nhưng con gái bà kiên quyết để Vân Hương tiếp tục học tiếng Anh, không chỉ bởi giáo dục hai loại ngôn ngữ từ sớm là phương pháp giáo dục rất thịnh hành hiện nay, mà quan trọng hơn cả, trẻ dưới 3 tuổi là khoảng thời gian tốt nhất để học ngoại ngữ. Để trẻ tiếp xúc với tiếng Anh trong giai đoạn này là điều vô cùng quan trọng với cuộc đời của trẻ.

Lúc mới đầu, Vân Hương gặp chút khó khăn trong việc học tiếng Anh bởi cơ quan phát âm vẫn chưa phát triển hoàn thiện. Đương nhiên mẹ Vân Hương cũng không vội vàng dạy con nhiều từ, chỉ để con nghe nhiều cách phát âm chính xác. Sau một thời gian, cô bé học được mấy chục từ mới. Có lúc mẹ lấy ra quả bóng bay màu xanh, cô bé liền nói “blue”, thấy mẹ cầm quả chuối thì nói “banana”, hơn nữa, cô bé nói rất mạch lạc. Có lúc cô bé dạy mẹ phải phát âm thế nào, buổi sáng còn hay nói “good morning, teacher”, mẹ cô bé thấy thế vô cùng ngạc nhiên, không biết con mình từ lúc nào đã học được nhiều từ tiếng Anh như thế, lại còn chủ động nói tiếng Anh nữa.

CHUYÊN GIA CHẨN ĐOÁN

Lứa tuổi nhi đồng là giai đoạn tốt nhất để trẻ học ngoại ngữ. Khi trẻ được 1-3 tuổi, giai đoạn quan trọng để phát triển ngôn ngữ, hãy để các bé tiếp xúc với tiếng Anh, đồng thời vận dụng tiếng Anh và tiếng Việt để khám phá và phát triển khả năng ngôn ngữ, điều này rất có lợi cho sự phát triển ngôn ngữ của trẻ.

Trẻ dưới 3 tuổi học ngoại ngữ không giống như người lớn, không cần thiết phải dùng quá trình trung chuyển tư duy tiếng mẹ đẻ thành ngoại ngữ. Đứa trẻ lúc này có cảm giác ngôn ngữ rất tốt, chỉ cần dạy trẻ song ngữ, thì các bé đều có thể dùng song ngữ để biểu đạt ý nghĩa.

Vì vậy, cha mẹ nên tạo dựng một môi trường học ngoại ngữ thật tốt cho trẻ, điều này giúp ích rất nhiều cho việc phát triển khả năng biểu đạt ngôn ngữ và sự phát triển trí tuệ của chúng.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Dạy trẻ học ngôn ngữ không phải là một việc dễ dàng. Cha mẹ cũng từng có những trải nghiệm trên phương diện này, muốn học giỏi ngoại ngữ thì bắt buộc phải nhớ nhiều từ. Nhưng từ mới sẽ quên rất nhanh. Cách làm cứng nhắc, nhồi nhét sẽ không thể đạt được mục đích mà ngược lại còn phản tác dụng. Vậy phải định hướng cho trẻ nhỏ học ngoại ngữ thế nào mới thu lại được hiệu quả như mong muốn?

LỜI KHUYẾN 1: Cho trẻ nghe nhiều

Đối với trẻ dưới 3 tuổi thì việc học ngôn ngữ phần nhiều là chịu sự kích thích của âm thanh, vì

thể “nghe” trở thành sự khởi đầu cho việc trẻ tiếp thu ngôn ngữ.

Ở phương diện này, Karl Witte đã làm rất tốt. Thông qua việc nói chuyện, bàn luận với con trai về những dụng cụ trên bàn ăn, thức ăn, cỏ cây hoa lá, chim muông, côn trùng ở trong vườn... từ lúc nào đó, ông đã giúp con trai nắm chắc được cách phát âm và ý nghĩa của những từ đơn. Lúc mới bắt đầu, nói những câu đơn giản nhất, nhưng mỗi ngày hai cha con đều kiên trì luyện tập quả rất cao.

Khi con trai bắt đầu có thể nghe hiểu những thứ người lớn nói, Karl Witte ngày nào cũng kể chuyện cho con nghe. Qua việc nghe kể chuyện, cậu bé bắt đầu tiếp nhận thế giới xung quanh mình, mở rộng vốn tri thức, đồng thời cũng làm phong phú thêm vốn từ vựng. Không chỉ đơn giản kể chuyện cho con nghe mà có lúc Karl Witte còn khuyến khích con tự kể. Bằng cách thức nhẹ nhàng mà vui vẻ là kể chuyện, con trai ông khi mới 5 tuổi đã có thể dễ dàng nhớ được hơn 3 vạn từ, 8 tuổi đã học được 6 loại ngôn ngữ.

Vì vậy, trong cuộc sống hàng ngày, nên tạo cho trẻ môi trường nghe nhiều. Việc nghe những bài hát nhẹ nhàng, có thể giúp chỉnh sửa ngữ điệu cho trẻ, tăng vốn từ vựng, giúp trẻ hòa nhập với việc học ngoại ngữ một cách vui vẻ. Không chỉ vậy, những giai điệu nhẹ nhàng vui tươi, cộng thêm những từ ngữ đơn giản, dễ hiểu sẽ kích thích trẻ học được những từ ngữ đơn giản trong bài hát, đồng thời ghi nhớ thật kĩ, học tập một cách vui vẻ, từ đó tốc độ nắm bắt ngoại ngữ càng cao.

LỜI KHUYÊN 2: Vừa nhìn vừa học

Học ngôn ngữ ngoài việc cho trẻ nghe nhiều còn phải kích thích thị giác của trẻ, làm sâu sắc thêm ấn tượng của các bé về ngôn ngữ.

Cha mẹ có thể lựa chọn những đoạn phim hoạt hình bằng ngoại ngữ mà các bé yêu thích rồi khuyến khích con học theo ngoại ngữ trong đó. Những hình ảnh sống động cùng tình tiết hấp dẫn, những nhân vật đáng yêu sẽ lôi cuốn trẻ bước vào môi trường hội thoại một cách rất tự nhiên, không đòi hỏi phải phiên dịch một cách tỉ mỉ, chỉ cần mượn những hình ảnh sinh động thì đều có thể đưa trẻ vào thế giới ngoại ngữ, tăng cường khả năng nghe, nói ở trẻ.

Cha mẹ có thể viết tiếng Anh đối chiếu trên những tấm hình, sau đó dán lên những vật dụng trong nhà, ví dụ như trên cửa dán chữ “door”, trên máy tính dán chữ “computer”, giúp trẻ học được tên gọi tiếng Anh của những vật dụng trong gia đình mọi lúc mọi nơi.

LỜI KHUYÊN 3: Vừa chơi vừa học

Chẳng có đứa trẻ nào lại không thích chơi. Vì thế, cha mẹ có thể giúp trẻ học tập một cách vui vẻ thông qua các trò chơi, nên chọn mua những cuốn sách hình có tính chất tương tác, thú vị và có tính gợi mở để các bé vừa học vừa chơi.

Ví dụ, có thể lựa chọn những tài liệu giảng dạy gần gũi cuộc sống, với những trẻ còn nhỏ tuổi có thể sử dụng tranh vẽ để giúp trẻ học từ đơn. Có thể đưa trẻ cầm một quả táo, rồi nói với con: “Cho con một quả “apple”, sau đó thì có thể đưa một vài câu hỏi xoay quanh từ này như là: “apple có ngon không?”, “apple có màu gì vậy con?”, như vậy trẻ sẽ tự nhiên học được từ mới. Khi trẻ lớn hơn một chút, có thể trực tiếp dùng những câu ngoại ngữ ngắn để giao lưu cùng con, khơi gợi nguồn cảm hứng đối với việc học ngoại ngữ của trẻ.

6. CHÚ TRỌNG SỰ PHÁT TRIỂN TOÀN DIỆN Ở TRẺ

Karl Witte cho rằng, nếu một đứa trẻ có kinh nghiệm dồi dào, kiến thức phong phú nhưng lại không thể thích ứng với xã hội như những người khác, không thể trở thành người có thể giúp đỡ hay cống hiến cho xã hội thì phương pháp giáo dục đó sẽ chẳng còn ý nghĩa gì hết. Giáo dục trẻ nhỏ hoàn toàn không phải việc bồi dưỡng trẻ trở thành thần đồng, mà phải nuôi dạy trẻ trở

thành con người phát triển toàn diện. Vì thế, mỗi người cha người mẹ cần giữ tâm thái nhẹ nhàng, nỗ lực nuôi dạy trẻ phát triển một cách toàn diện.

6.1 BỒI DƯỠNG CHO TRẺ LÒNG TỰ TRỌNG THEO ĐÚNG NGHĨA

Có một hôm, một người mẹ tìm đến tôi, chị kể cho tôi nghe câu chuyện về con gái tên Bích Ngân của chị.

Bích Ngân năm nay 4 tuổi rưỡi, mọi mặt đều phát triển rất tốt, cũng rất hòa đồng với bạn bè, nhưng có một điểm không ổn đó là lòng tự trọng của bé quá cao. Khi nhà có khách, lúc rót nước từ bình ra chén mà không may làm đổ là lập tức cô bé khóc nhè. Cô giáo ở trường bảo Bích Ngân biểu diễn một tiết mục, chẳng may diễn không tốt, cô giáo chưa nói gì thì con bé đã khóc không dứt. Lúc ở nhà, cô bé chơi đàn, không may đánh sai một nốt nhạc, bản thân cô bé cũng biết và nhất quyết không để người khác nói ra.

Cuối cùng người mẹ này khẩn thiết hỏi tôi: “Không biết trạng thái tâm lí như vậy có bình thường không?”

CHUYÊN GIA CHẨN ĐOÁN

Trẻ tuy còn nhỏ nhưng cũng có lòng tự trọng. Một nghiên cứu cho thấy: trẻ từ 3 tuổi trở đi bắt đầu hình thành lòng tự trọng. Đây là một trong những biểu hiện quan trọng cho thấy tâm lí trẻ phát triển lành mạnh, và sự phát triển của nó chịu ảnh hưởng từ nhiều nhân tố như cha mẹ, thầy cô giáo, hoàn cảnh gia đình... Trong đó, sự quan tâm của cha mẹ là rất quan trọng đối với việc hình thành lòng tự trọng ở trẻ.

Phần lớn cha mẹ đều yêu chiều con, nhưng chiều chuộng không phải là tôn trọng, có nhiều trẻ nhận được sự yêu thương hết mực từ cha mẹ, nhưng các bé lại cảm thấy cha mẹ không hề tin tưởng vào khả năng của chúng. Ví dụ, khi nói chuyện cùng khách, cha mẹ sợ trẻ nói linh tinh hay có những hành động bất lịch sự, thành ra phải luôn miệng nói chen vào hoặc giúp trẻ giải thích.

Có một vài cha mẹ lại vì sĩ diện của bản thân mà muốn con mình trước mặt người khác phải biểu hiện thật tốt để gây ấn tượng, chẳng may trẻ có làm sai thì lại trách móc con. Cũng như trường hợp của cô bé Bích Ngân trong ví dụ trên, mặc dù mẹ không hề tỏ rõ thái độ khi cô bé làm sai điều gì, nhưng lòng tự trọng của trẻ cũng chính là một cách để trẻ bảo vệ chính mình. Đương nhiên, những trẻ đang ở trong giai đoạn mà lòng tự trọng bắt đầu hình thành, có trạng thái tâm lí giống như Bích Ngân là hoàn toàn bình thường.

Lòng tự trọng là thứ mà bản thân mỗi con người phải tự trải nghiệm. Trong quá trình tự ý thức của trẻ, thái độ và lời phê bình của cha mẹ thường là căn cứ chủ yếu để trẻ tự đánh giá chính được sự khẳng định và tôn trọng từ cha mẹ, lòng tự trọng của trẻ sẽ chuyển hóa thành sự tự tôn, trẻ trở nên tin tưởng vào giá trị của bản thân mình.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Tâm lí học cho thấy, trẻ nhỏ 4-5 tuổi có lòng tự trọng cao thì sau này dễ trở thành những người khỏe mạnh về tâm hồn, luôn có động lực để tiến lên, lại càng dễ dàng tự tạo lập cho mình thói quen làm việc gì đó. Ngược lại, những trẻ có lòng tự trọng không cao, rất có thể sẽ có thái độ thờ ơ bàng quan trước mọi sự việc, điều này sẽ ảnh hưởng trực tiếp đến sự hình thành và phát triển nên những tính cách tốt đẹp ở trẻ. Vậy cha mẹ cần làm gì để bồi dưỡng cho trẻ lòng tự trọng theo đúng nghĩa?

LỜI KHUYẾN 1: Tôn trọng tình cảm của trẻ

Trẻ tuy nhỏ nhưng là một cá thể độc lập, có những tư tưởng độc lập và không gian phát triển

của riêng mình. Vì thế, trong cuộc sống hàng ngày, bạn nên dành cho trẻ những nụ cười và sự quan tâm, chú ý đến từng cử chỉ của con.

Khi con trai còn rất nhỏ, Karl Witte đã đối xử rất bình đẳng với con, chú ý đến từng hành vi của con, tốt thì khen ngợi, không tốt thì phê bình. Không chỉ vậy, ông còn rất chú trọng định hướng cho con nhìn nhận sở trường của những bạn bè xung quanh, để con nhận thấy rằng, những thứ người khác có được thì chưa chắc mình đã có, những gì mình có người khác cũng chưa chắc có được, từ đó mà học được cách bình tĩnh và biết cách khen ngợi người khác từ tận đáy lòng.

Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ không nên dùng giọng điệu ra lệnh để nói chuyện với trẻ, càng không nên dùng những tiêu chuẩn của người lớn để yêu cầu trẻ, không được phớt lờ xem thường lời nói của các bé, đồng thời phải biết tin tưởng và giữ uy tín với trẻ. Làm cha mẹ, nên khuyến khích động viên con mình gánh vác những việc mà chúng có thể làm được, động viên trẻ mạnh dạn phát biểu ý kiến của bản thân, giúp trẻ xây dựng được lòng tự trọng trong sự bình đẳng.

Ngoài ra, cha mẹ nên bớt chút thời gian để tâm sự và chơi trò chơi cùng trẻ, kiên nhẫn nghe ý kiến của các bé, một vài công việc trong nhà cũng nên trưng cầu ý kiến của trẻ. Những cách làm như vậy đều giúp trẻ cảm nhận được sự tôn trọng mà cha mẹ dành cho mình.

LỜI KHUYẾN 2: Phê bình trẻ phải chính xác

Do tuổi còn nhỏ, khả năng tự phê bình của trẻ còn rất kém, chính vì thế mà những lời phê bình của cha mẹ có ảnh hưởng rất lớn đến các bé. Bởi vậy, những đánh giá của người lớn dành cho trẻ nhất định phải khách quan và công bằng, không quá cao mà cũng không quá thấp, càng không thể kết luận vấn đề một cách qua loa hoặc phiến diện.

Ví dụ, một đứa trẻ lúc rót nước không cẩn thận làm rơi vỡ cốc, người mẹ liền tỏ vẻ khó chịu: "Sao mà con dốt thế, đến một việc đơn giản như rót nước cũng làm không nổi!" Lối phê bình như thế làm tổn thương đến lòng tự trọng của trẻ. Người mẹ chỉ biết đánh giá con trên một phương diện, đồng thời vô tình đã gán cho con một tính cách là "dốt", điều này cũng đồng nghĩa với việc định nghĩa "con là một đứa trẻ dốt".

Khi trẻ đạt được bất kì một thành tích nào (dù đối với cha mẹ, thành tích ấy thật quá nhỏ bé) cũng nên khen ngợi và động viên con. Đương nhiên phải nhằm vào hành động cụ thể của trẻ để khen, chứ không phải là tăng bốc quá mức.

Ví dụ, một đứa trẻ chỉ viết chữ hơi ngay ngắn một chút mà mẹ đã khen ngợi con: "Con của mẹ thông minh quá, viết chữ sao mà đẹp thế này!" Những lời đánh giá như thế dễ làm trẻ trở nên đắc ý, từ đó hình thành tích cách thích sự hư vinh.

Mỗi người mẹ nên hiểu rằng, là người mà trẻ kính trọng nhất, những đánh giá của mình đối với hành vi của con sẽ giúp ích cho việc tạo dựng lòng tự trọng của các bé.

LỜI KHUYẾN 3: Nhìn nhận trẻ một cách bình thường

Không nên kì vọng quá nhiều ở trẻ. Nếu trẻ thấy mất mặt trước những tình huống không có khả năng giải quyết, có nghĩa là lòng tự trọng của trẻ đang bị tổn thương. Còn khi các bé có thể độc lập hoàn thành một nhiệm vụ nào đó thì việc này có thể mang lại hiệu ứng hoàn toàn khác trong việc bồi dưỡng lòng tự trọng.

Để trẻ làm một việc, trước tiên phải xem liệu con mình có khả năng hay không. Ví dụ như đã có năng khiếu âm nhạc hay chưa, có khả năng làm việc khó không, có thích đánh bóng hay chạy bộ không. Tóm lại, phải căn cứ vào đặc điểm của trẻ, để rèn luyện cho bé một năng lực bé có thể tự hào, nâng cao lòng tự trọng, chứ không phải so sánh con mình với con người khác một cách mù quáng, bắt trẻ phải làm việc mà các bé không thích hoặc không có khả năng để làm.

Cha mẹ đừng nên chỉ nhìn vào những khuyết điểm của trẻ, mà phải tìm cách phát hiện những ưu điểm, đồng thời giúp các bé phát huy sở trường của mình. Khi trẻ thất bại thì nên động viên cổ vũ các con, khi con sợ hãi thì an ủi, giúp con vượt qua khó khăn.

LỜI KHUYÊN 4: Giáo dục trẻ biết tự chủ, kiên nhẫn vượt khó

Nguyên nhân khiến trẻ có lòng tự trọng cao, không chịu được lời phê bình của người khác có liên quan mật thiết đến việc cha mẹ khen ngợi hay động viên trẻ trong cuộc sống hàng ngày. Khi trẻ làm sai hay nói sai điều gì, cha mẹ ít hoặc không phê bình, cũng sẽ rất dễ dẫn đến tình trạng trẻ có tính tự cao.

Cha mẹ khen ngợi trẻ quá mức làm trẻ nảy sinh tính thích hư vinh, không chịu tiếp nhận những ý kiến không tốt về mình từ người khác, luôn nhạy cảm với lời phê bình của người khác. Hiện tượng như vậy thường hay gặp ở những "câu ấm cô chiêu", là con một trong gia đình, giống như Bích Ngân trong ví dụ trên, dù bản thân biết mình đánh sai nốt nhạc, nhưng nhất định không chịu thừa nhận.

Mặc dù trạng thái tâm lí như vậy đối với trẻ nhỏ là chuyện hết sức bình thường, nhưng trong quá trình trưởng thành, trẻ vẫn phải học cách chịu đựng được và tiếp nhận những lời phê bình từ người khác. Một phương pháp căn bản nhất giúp trẻ học cách tiếp nhận những lời chỉ trích và phê bình từ người khác chính là giáo dục trẻ biết tự chủ, kiên nhẫn vượt qua cảm xúc tự trọng quá cao, tức là cách giáo dục trẻ biết nhận lỗi và chịu được sự phê bình.

Khi tiến hành giáo dục trẻ học cách biết nhận lỗi và chịu phê bình, trước tiên nên dạy trẻ nhận biết rằng mỗi người đều sẽ phạm sai lầm, trẻ nhỏ được trưởng thành từ trong sự phạm lỗi và sửa chữa lỗi lầm ấy. Nếu trẻ mắc lỗi mà bản thân chúng không biết và cha mẹ cũng không kịp thời chỉ ra lỗi của con, thì lỗi lầm ấy có thể sẽ tồn đọng mãi, cuối cùng người chịu thiệt thòi vẫn là trẻ nhỏ.

Trong việc lựa chọn phương pháp cụ thể, cha mẹ phải tuân theo nguyên tắc bảo vệ lòng tự trọng của trẻ, tiến hành theo tuần tự.

Khi thấy trẻ phạm sai lầm, bạn có thể sử dụng một trong những mẹo dưới đây để trẻ vui vẻ tiếp nhận ý kiến và lời phê bình từ bạn:

Một là, phải chú ý đến ngữ khí khi nói chuyện. Đừng dùng những lời lẽ sắc bén, cay nghiệt để chỉ trích trẻ, mà phải đưa ra vấn đề tồn tại, dùng ngữ khí yêu cầu, kiến nghị để trẻ cảm thấy mình được người lớn tôn trọng. Ví dụ như: “Mẹ nghĩ thế này sẽ tốt hơn...” hoặc “thử lại cách khác xem sao!”

Hai là, đưa ra nhiều phương án giải quyết khác nhau để trẻ tự phân tích rồi lựa chọn. Hãy dùng giọng điệu kiến nghị để đưa ra những phương án giải quyết của mình, đồng thời cùng trẻ thảo luận, không khí thoải mái như vậy làm trẻ nhận ra lỗi của mình, và biết phân tích ưu nhược điểm của các phương án, cuối cùng sẽ tự mình chủ động sửa đổi.

6.2 CHÚ TRỌNG GIÁO DỤC PHẨM CHẤT ĐẠO ĐỨC CHO TRẺ

Cô bé Hà An mặc dù còn rất nhỏ, nhưng vì luôn được ông bà chiều chuộng nên đã coi mình là người có quyền nhất trong nhà, nói gì là người khác cũng phải tuân theo, bất kể thứ mà cô bé muốn là gì thì chỉ cần khóc lóc ăn vạ một hồi là sẽ được đáp ứng hết. Mẹ rõ biết con gái mình có tính như vậy, nhưng vì thời gian mẹ ở nhà không nhiều, cộng thêm ông bà lúc nào cũng quấn lấy cháu, nên mẹ không thể giáo dục từ sớm cho Hà An được.

Một hôm, người đồng nghiệp của mẹ đến nhà chơi, Hà An cứ kéo tay mẹ suốt, bắt mẹ phải chơi cùng mình, hễ mẹ quay sang nói chuyện với đồng nghiệp là cô bé bắt đầu làm loạn lên. Lúc ra về, người đồng nghiệp khẽ hỏi mẹ Hà An: “Chị có thấy con bé quá yếu ớt về ý chí và rất ”chuyên

quyền" không? Phải chú ý đấy vì sự nuông chiều của người lớn có thể làm hại đến nó."

Lời nói của người đồng nghiệp đã thức tỉnh mẹ Hà An, không thể tiếp tục để cho con gái làm theo ý mình như thế, phải lập cho nó một quy tắc nhất định, phải tăng cường giáo dục con bé về đạo đức.

Thế là chị bắt đầu lập ra một vài nguyên tắc để điều chỉnh lại hành vi của Hà An:

Trước tiên là làm gương cho con. Trong nhà có đồ gì ngon phải mời cho ông bà ăn trước, ông bà ở bên ngoài về phải chuẩn bị sẵn nước ấm mời ông bà uống... mẹ cố gắng để Hà An chứng kiến mình kính lễ với người già như thế nào.

Tiếp đó, những việc mà Hà An có thể làm được, chị đều để cô bé tự làm. Ngã phải tự đứng dậy, gặp khó khăn phải tự mình nghĩ cách giải quyết, tự học cách mặc quần áo, đi giày...

Sau đó, chị dạy con gái học cách quan tâm đến người khác. Chị thường dạy con phải biết yêu quý động vật và mọi thứ xung quanh, quan tâm đến những người yếu ớt, không được cười nhạo người tàn tật, khi người khác cần được giúp đỡ, nếu có thể giúp thì không được từ chối...

Nhờ sự dạy bảo của mẹ mà chỉ ít lâu sau, Hà An không còn ngang bướng, lười biếng nữa. Ông bà cũng khen cô bé: "Hà An lớn rồi, hiểu chuyện hơn rồi."

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Hiện nay có nhiều cha mẹ trẻ, vì phải chịu áp lực công việc quá lớn mà không có thời gian để quản lý con, mặc cho trẻ tự do, thích gì làm nấy. Trên thực tế, việc giáo dục đạo đức cho trẻ phải được tiến hành càng sớm càng tốt.

Rất nhiều cha mẹ chỉ quan tâm việc học tập của trẻ, họ cho rằng chỉ cần học tốt thì cái gì cũng tốt, rất ít khi chú ý đến giáo dục đạo đức cho trẻ. Thực ra, so với học hành thì việc giáo dục đạo đức quan trọng hơn rất nhiều. Vì phẩm chất đạo đức trẻ nhỏ sẽ ảnh hưởng đến suốt cuộc đời của chúng. Trẻ nhỏ có phẩm chất tốt đẹp hay không, sẽ quyết định phần lớn đến việc trẻ có thể trở thành một nhân tài toàn diện hay không, cũng quyết định về sau trẻ có đạt được những thành tựu lớn không. Hơn nữa, sự hình thành phẩm chất đạo đức của trẻ lại được quyết định bởi sự giáo dục của cha mẹ dành cho các bé.

Karl Witte khi giáo dục con trai rất chú trọng đến việc bồi dưỡng đạo đức, đặc biệt là tính cách của con. Khi cậu bé lớn hơn một chút, ông thường xuyên đọc cho con nghe nhiều loại thơ văn sách báo đạo đức, những câu chuyện giàu tính nhân văn để bồi dưỡng con trở thành một người có phẩm chất đạo đức tốt. Karl còn dạy con trai đứng trên lập trường của mình để suy nghĩ vấn đề, nuôi dạy cậu bé trở thành một người lương thiện và giàu tình cảm.

Đương nhiên, ở những độ tuổi khác nhau thì việc giáo dục đạo đức cũng khác nhau. Khoảng thời gian trước khi đi học chính là thời kì quan trọng hình thành nên tính cách ở trẻ nhỏ, cha mẹ có thể định hướng bồi dưỡng cho trẻ về sự rộng lượng biết nhường nhịn, hoạt bát... Giai đoạn đi học là thời kì xây dựng nên những thói quen về ngôn ngữ, cha mẹ có thể bồi dưỡng trọng điểm cho trẻ những hành vi đạo đức tốt đẹp như biết lễ phép, khoan dung, biết quan tâm, đồng cảm... Giai đoạn thanh thiếu niên là thời kì hình thành các phương thức học tập, có thể bồi dưỡng cho con thói quen học tập và sinh hoạt vui vẻ...

CHUYÊN GIA KHUYÊN

Một người quan tâm đến giáo dục con cái không đơn giản là người chỉ xem con mình nhận biết được bao nhiêu chữ, hát được bao nhiêu bài, đọc được mấy bài thơ, mà hơn hết phải chú ý đến hành vi đạo đức của các bé. Các chuyên gia cho rằng, việc giáo dục đạo đức cho trẻ quan trọng hơn nhiều việc học tập của các bé. Khi bồi dưỡng những phẩm chất tốt đẹp cho trẻ, cha mẹ có

thể tham khảo một vài lời khuyên sau đây:

LỜI KHUYẾN 1: Cha mẹ làm tấm gương tốt cho con

Cha mẹ có vai trò vô cùng quan trọng trong việc giáo dục đạo đức cho trẻ. Mọi hành vi lời nói của người lớn đều là đối tượng để trẻ mô phỏng. Vì vậy, cha mẹ phải thật nghiêm khắc với bản thân mình, làm một tấm gương tốt cho con, định hướng cho trẻ bồi dưỡng những phẩm chất tốt đẹp.

Để nghiêm cấm trẻ làm những việc không tốt, trước tiên chính mình phải không làm những việc như thế; dạy con làm những việc tốt, bản thân cũng phải làm gương làm việc tốt cho con. Mọi lúc mọi nơi, cha mẹ phải làm mẫu cho trẻ noi theo, đây mới chính là phương pháp căn bản của giáo dục trong gia đình, cũng chính là cái gọi là “gần mực thì đen, gần đèn thì rạng” mà người ta thường nói.

LỜI KHUYẾN 2: Để trẻ cảm thấy vinh dự

Trẻ rất thích nghe những lời nói ngọt ngào, cha mẹ hay khen ngợi trẻ sẽ giúp trẻ có động lực để tiếp tục làm nhiều việc tốt hơn, đây thực ra chính là một biểu hiện của việc trẻ đang bảo vệ danh dự của mình. Bồi dưỡng cho trẻ cảm giác vinh dự là một phương pháp quan trọng của việc giáo dục sớm, cũng là con đường quan trọng của việc giáo dục đạo đức.

Trong giáo dục gia đình, bồi dưỡng cho trẻ cảm giác vinh dự còn cần phải kết hợp với những hành vi tốt đẹp ở trẻ, như vậy mới đạt được hiệu quả như mong muốn.

LỜI KHUYẾN 3: Phê bình và trừng phạt

Những năm gần đây, giáo dục theo kiểu tán thưởng rất thịnh hành, nhiều cha mẹ luôn thể hiện sự khoan hồng rộng lượng đối với con cái, có nhiều người không ngớt lời khen ngợi hay biểu dương con. Trên thực tế, bạn phải hiểu rằng đối với những hành vi tốt đẹp của trẻ, khi khen ngợi các bé phải biết phân biệt thế nào là hành vi và thế nào là động cơ, chứ không phải khen ngợi một cách tùy tiện. Phải cho trẻ nhận thức rõ ràng rằng những hành động nào của mình được cha mẹ kì vọng, những hành động nào mặc dù tốt nhưng động cơ chưa đúng đắn và cần được sửa chữa... Thông qua cách giáo dục chính xác và khách quan này, cha mẹ có thể giúp trẻ bồi dưỡng nên những phẩm chất tốt đẹp, đồng thời xây dựng được nhân sinh quan và giá trị quan đúng đắn.

Nhưng khi những hành vi và phẩm chất của trẻ nảy sinh các vấn đề, cha mẹ cần tìm cách trừng phạt con, để trẻ có thể sửa chữa lại hành động của mình. Để trẻ có thể phát triển khỏe mạnh thì sự trừng phạt và phê bình đương nhiên không thể thiếu.

Khi trẻ có những hành vi không tốt như nói dối, bỏ học, đánh nhau, ẩu đả... thì không nên trực tiếp phủ định trẻ, mắng trẻ là “học dốt”, “không trung thực”, “đứa trẻ hư”, thậm chí là đánh mắng... Nhiều trẻ sẽ cảm thấy ảm ức khi cha mẹ mắng mỗ chúng một cách bừa bãi, cảm thấy cha mẹ không hề hiểu mình, bé sẽ cho rằng sai rồi thì cho sai luôn, không thêm sửa sai mà có khi còn phát triển theo hướng xấu hơn.

Người lớn tốt nhất nên tìm một thời điểm thích hợp để cùng trẻ trò chuyện, tìm hiểu kĩ vì sao bé lại mắc lỗi. Trẻ còn nhỏ tuổi, vì thế mà khả năng phán đoán có thể chưa chính xác, có khi có động cơ tốt nhưng lại làm hỏng chuyện. Cha mẹ cần dùng trái tim để cảm nhận động cơ của các bé, đồng thời phải kiên nhẫn dạy con cách phân biệt đúng sai, chỉ cho trẻ những vấn đề trực diện, dám gánh vác trách nhiệm. Hãy cho phép con được phạm sai lầm và để con có dũng khí nói ra sự thật.

Khi trách phạt trẻ, nhất định phải nhằm vào hành vi của trẻ, chứ không phải phủ nhận phẩm chất đạo đức của trẻ. Mục đích của sự trừng phạt chỉ nhằm giảm bớt những hành vi không tốt.

Sau khi phạt, hãy chỉ cho bé nhận ra sai lầm mình đã phạm phải và nếu sau này gặp trường hợp tương tự thì phải làm thế nào, điều này còn quan trọng hơn cả việc trừng phạt trẻ. Người lớn khi trừng phạt trẻ phải nhằm vào mục đích là giúp trẻ hiểu: Khi làm sai việc gì thì nên biết gánh vác hậu quả, tất cả mọi người đều phải làm như thế.

6.3 HÃY ĐỂ ÂM NHẠC VUN ĐẮP TÂM HỒN TRẺ

Một người mẹ rất muốn cho cô con gái 5 tuổi học chơi đàn. Chị bèn gửi con đến một trường học nhạc rất nổi tiếng ở trong vùng để con học đàn piano. Mỗi ngày khi thấy con vui vẻ từ trường trở về nhà, chị cho rằng, chẳng mấy chốc là con gái có thể đàn cho mẹ nghe rồi, mấy bản nhạc đơn giản có là gì đâu. Nhưng mỗi lần chị hỏi con gái hôm nay học được gì thì con chỉ nói: “Hôm nay bọn con luyện hát”, rồi “hôm nay bọn con học đánh trống”, hoặc “hôm nay bọn con học vỗ tay”.

Người mẹ cảm thấy cô giáo này thật kì lạ và thấy rất sốt ruột vì con gái chưa học đánh đàn. Con gái vào trường học được nửa năm, chị thực sự không kiên nhẫn thêm được nữa, đành tìm đến hỏi giáo viên dạy nhạc trong trường, rốt cuộc thì phải đến lúc nào con gái chị mới biết chơi đàn.

Cô giáo dạy nhạc trả lời: “Chơi đàn là một nghệ thuật, nếu không phải là người có hứng thú với âm nhạc thì không nên học làm gì. Nếu con gái chị không có cảm giác với tiết tấu, cảm thụ với âm nhạc thì sao có thể học đàn được đây?”

Nghe câu nói của cô giáo, người mẹ này mới chợt tỉnh ngộ. Mặc dù con gái học trong trường đã được một năm, chưa một lần tiếp xúc qua phím đàn, nhưng chị phát hiện niềm hứng thú và khả năng cảm thụ âm nhạc của cô bé tăng lên đáng kể. Khi bất giác nghe thấy một bản nhạc nào đó, cô bé liền vỗ tay theo điệu nhạc, có lúc còn hát theo rất có hồn. Có khi đây lại là điều quan trọng nhất của việc học nhạc.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Những năm gần đây, nhiều bậc cha mẹ bắt đầu chú trọng tiến hành giáo dục âm nhạc cho trẻ từ sớm, và học đàn piano là một trong những phương pháp giáo dục âm nhạc được ưa chuộng nhất.

Có một người mẹ, vì muốn con mình có thể giành được thành tích tốt trong cuộc thi chơi đàn piano mà suốt kì nghỉ hè bắt con phải ở trong nhà tập đàn. Mặc dù đứa trẻ cuối cùng cũng giành được giải thưởng cao trong cuộc thi, nhưng về sau cô bé không chịu chơi đàn nữa.

Nếu cha mẹ để trẻ tiếp nhận giáo dục âm nhạc với mục đích chỉ để trẻ giành được giải thưởng lớn trong các cuộc thi trẻ sẽ không bao giờ cảm thấy yêu thích âm nhạc được, các bé cũng sẽ không cảm thấy hạnh phúc khi chơi đàn, có thể còn vĩnh viễn ghét bỏ âm nhạc.

Trên thực tế, tiến hành giáo dục âm nhạc đối với trẻ nhỏ không nhất thiết phải cho các bé tiếp cận với nhạc cụ ngay từ đầu. Cách làm chính xác nhất là hãy bồi dưỡng khả năng cảm nhận âm nhạc cho trẻ ngay từ giai đoạn sơ sinh. Hãy cho trẻ nghe đi nghe lại nhiều lần những nhịp điệu, tiết tấu, âm luật phù hợp với độ tuổi của trẻ, các bé sẽ tự nhiên hiểu được âm nhạc, đồng thời có thể tái hiện hoặc tưởng tượng ra âm nhạc ngay cả khi đang ở trong không gian không có âm nhạc. Điều này yêu cầu người lớn trước khi dạy trẻ một thể loại âm nhạc cụ thể nào đó như piano hay violon... thì phải khiến các bé yêu thích âm nhạc trước đã. Cách làm này tương tự với phương pháp mà cô giáo dạy nhạc trong ví dụ trên đã áp dụng.

Trong quá trình giáo dục con trai, Karl Witte không chỉ dừng lại ở việc rèn luyện ba phương diện đạo đức, trí tuệ, thể chất, mà ông còn bồi dưỡng cho con trai tình yêu âm nhạc. Ông hát cho con những bài hát ru, cho con nghe những giai điệu âm nhạc êm dịu, còn khuyến khích con tham gia các hoạt động âm nhạc. Được sự vun đắp của âm nhạc, cậu đã trở thành một đứa trẻ

hoạt bát, khỏe mạnh, giàu trí tưởng tượng.

CHUYÊN GIA KHUYÊN

Trẻ sinh ra đã rất yêu thích âm nhạc, không chỉ vậy, việc tiếp nhận giáo dục sớm nhất cũng chính là bắt đầu từ việc cảm thụ âm nhạc. Vậy cha mẹ cần làm gì để thông qua giáo dục âm nhạc có thể khơi sáng tiềm năng trí tuệ cho trẻ, thúc đẩy trẻ phát triển toàn diện? Chuyên gia kiến nghị cha mẹ nên tham khảo những phương diện dưới đây:

LỜI KHUYÊN 1: Các hoạt động của trẻ nên đi kèm với âm nhạc

Âm nhạc có sức lan truyền mãnh liệt và rất dễ tạo ảnh hưởng với cảm xúc của trẻ. Những đứa trẻ mới 1-2 tuổi, bước đi còn chập chững, thế nhưng đã bắt đầu có cảm giác với những tiết tấu của âm nhạc. Nghe thấy âm thanh trên truyền hình là lập tức phản ứng theo, có lúc còn lắc lư cơ thể trước những tiết tấu mà mình cảm nhận được.

Vì vậy, cha mẹ nên tạo cho trẻ một môi trường âm nhạc lành mạnh. Lúc thức giấc thì phát một vài đoạn nhạc vui vẻ hoạt bát, tiết tấu nhanh; khi ăn cơm thì bật những bài hát nhẹ nhàng, ngôn từ đẹp đẽ; trước lúc đi ngủ cho trẻ nghe những bản nhạc êm ái. Lúc chơi trò chơi cũng có thể để trẻ nhảy múa hoặc biểu diễn những động tác tùy theo tiết tấu và nhịp điệu mà trẻ nghe được từ bài hát, như vậy có thể bồi dưỡng cho trẻ khả năng cảm nhận tiết tấu và cảm thụ âm nhạc.

Khi đi chơi bên ngoài, đừng quên cho trẻ được cảm nhận những thứ âm thanh ở xung quanh như tiếng chim hót, tiếng ếch kêu, tiếng gió thổi làm lá cây xào xạc... cũng có thể để các bé mô phỏng lại những thứ âm thanh quen thuộc, đồng thời khuyến khích trẻ dùng những động tác đơn giản để biểu đạt sự cảm nhận của mình đối với các tiết tấu. Hãy để trẻ được vỗ tay, đá chân, nói mô phỏng âm thanh... điều này không những nâng cao khả năng trải nghiệm và cảm nhận, rèn luyện sự phối hợp nhịp nhàng giữa tay, chân, mắt, mũi, miệng, mà còn giúp điều chỉnh cảm xúc cho trẻ, nâng cao tổ chất âm nhạc một cách toàn diện.

LỜI KHUYÊN 2: Cho trẻ tham gia các hoạt động âm nhạc tập thể nhiều hơn

Thông qua các hoạt động âm nhạc, trẻ sẽ âm thầm cảm thụ được những kiến thức về âm nhạc như tiết tấu, nhịp điệu, ca độ..., đồng thời trẻ có cơ hội được tiếp xúc làm quen với nhiều bạn nhỏ, trẻ sẽ càng ngày càng yêu thích những hoạt động âm nhạc hơn. Trong các hoạt động như vậy, hãy quan sát thật kỹ xem con mình có hứng thú hoặc yêu thích lĩnh vực nào, điều này có lợi cho việc định hướng và bồi dưỡng về sau.

Có rất nhiều hình thức sử dụng âm nhạc để phát triển trí tuệ cho trẻ, ví dụ như mô phỏng các loại âm thanh trong cuộc sống đời thường, xem những chương trình ca múa nhạc và nhảy theo, tham gia luyện tập võ đạo, hình thể... Ngoài ra, trên cơ sở tổng hợp điều kiện sức khỏe, khả năng và thiên hướng âm nhạc của trẻ, chọn cho trẻ loại nhạc cụ thích hợp. Việc học một loại nhạc cụ không chỉ bồi dưỡng tài năng âm nhạc cho trẻ, mà còn rèn luyện cho các bé nghị lực kiên cường và thói quen học tập tốt.

Việc học chơi nhạc cụ đòi hỏi tay, mắt, não bộ của trẻ phải phối hợp nhịp nhàng, những động tác của tay chiếm vai trò quan trọng nhất. Có nghiên cứu cho rằng: Những động tác của ngón tay không chỉ giúp các cơ hoạt động hài hòa hơn, nhanh nhạy hơn, mà còn đóng vai trò quan trọng trong việc thúc đẩy hệ thần kinh phát triển, đặc biệt là hoạt động của não phải, điều này rất có lợi cho sự phát triển trí tuệ của trẻ nhỏ.

Khi giúp trẻ nhỏ lựa chọn một loại nhạc cụ phù hợp, cha mẹ nên tôn trọng sở thích của con, hãy để con tự chủ, đừng ép trẻ phải làm theo ý muốn của mình hay quyết định thay cho trẻ, ép các bé phải học... Bởi làm như vậy, sẽ không có lợi cho việc giáo dục âm nhạc và còn có thể bị phản tác dụng, làm cho trẻ cảm thấy ghét bỏ việc học nhạc.

LỜI KHUYÊN 4: Cha mẹ phải học cách thưởng thức âm nhạc

Khi tiến hành giáo dục âm nhạc đối với trẻ nhỏ, bản thân người lớn cũng phải học cách tận hưởng âm nhạc, đừng nên chỉ chú ý đến việc con mình có luyện tập đều đặn hay không. Âm nhạc là nghệ thuật của cảm xúc. Loại cảm xúc này sẽ không tự nhiên sản sinh ra, nó đòi hỏi phải có sự bồi dưỡng và vun đắp mới có thể hình thành được.

Trong giáo dục âm nhạc từ sớm, cần bồi dưỡng cho trẻ tình cảm tinh tế và những cảm xúc về âm nhạc. Lòng yêu thích và sự tận hưởng âm nhạc của cha mẹ có thể truyền sang trẻ. Chẳng hạn như cha mẹ thường xuyên nghe nhạc hay có hứng với việc bàn luận về những vấn đề liên quan đến âm nhạc, hoặc thể hiện sự hâm mộ và yêu thích của mình đối với những nhạc sĩ nổi tiếng... đều có tác động đến trẻ. Những sở thích đó của cha mẹ đến một lúc nào đó sẽ định hướng cho trẻ tiếp cận, hưởng thụ và yêu mến âm nhạc.

Đương nhiên, bồi dưỡng cảm xúc âm nhạc cho trẻ còn có một phương pháp trực tiếp hơn cả; đó là chăm chú nhìn theo, chăm chú lắng nghe trẻ chơi nhạc cụ, thực sự cảm thấy tự hào vì những diễn tấu của con. Trẻ diễn tấu không đòi hỏi phải có nhiều khán giả, cũng không cần hoa tươi, chỉ cần cha mẹ kiên nhẫn lắng nghe, không ngừng động viên khích lệ và dành cho con những lời khen ngợi chân thành là đủ. Trẻ ngày càng lớn lên thì trình độ diễn tấu cũng ngày một thành thục hơn, hãy đưa ra những lời khuyên công bằng cho trẻ, thực sự giúp trẻ hiểu được ý nghĩa của âm nhạc. Sự lắng nghe và hưởng thụ của cha mẹ có thể giúp trẻ hiểu được rằng: Thì ra âm nhạc cũng chứa đựng nhiều cảm xúc tinh tế, trẻ cũng sẽ cảm thấy tự hào vì mình đã có thể dùng âm nhạc để biểu đạt những xúc cảm bên trong tâm hồn mình.

6.4 GIÚP TRẺ RÈN LUYỆN SỨC KHỎE BẰNG THỂ DỤC THỂ THAO

Cậu bé Bảo Nam khi mới sinh đã được 3,5 kg, vừa trắng trẻo lại vừa mập mạp, nhưng không ai ngờ rằng, khi lên 4 tuổi, cậu bé trở nên xanh xao vàng vọt, gầy đi trông thấy, thân hình mỏng manh, yếu ớt.

Mặc dù từ trước tới giờ chưa bao giờ Bảo Nam bị ốm nặng, nhưng thấy thân hình con như vậy, mẹ cậu thực sự đã rất lo lắng, dùng mọi cách để cố gắng cải thiện, đến cơm cũng phải làm theo thực đơn mẫu, có đầy đủ chất dinh dưỡng, nhưng cậu bé cũng chỉ ăn được vài miếng. Mẹ cũng không tiếc tiền mua cho Nam những thứ thuốc bổ đắt tiền nhưng thuốc uống đã nhiều mà cậu vẫn không béo lên được chút nào.

Mẹ Bảo Nam nhìn cậu bé con nhà hàng xóm, thân hình khỏe mạnh, cao hơn con mình tới nửa cái đầu, cả ngày nô đùa chạy nhảy chẳng biết mệt là gì mà chạnh lòng. Mẹ chẳng thể nào hiểu nổi sao Bảo Nam lại thế, tại sao hai đứa trẻ sần sần tuổi nhau mà thể trạng lại khác nhau đến vậy?

Không còn cách nào khác, mẹ đành đưa Bảo Nam đến bệnh viện để kiểm tra. Mặc dù cậu bé không mắc bệnh gì nhưng bác sĩ vẫn khuyên: Muốn cơ thể của bé trở nên khỏe mạnh thì thứ nhất phải ăn uống hợp lý, thứ hai phải chú ý tập luyện, hai thứ này kết hợp mới có thể giúp trẻ trở nên khỏe mạnh hơn.

Nghe lời khuyên của bác sĩ, mẹ không mua những sản phẩm bổ sung dinh dưỡng cho con nữa, thay vào đó chú trọng điều chỉnh dinh dưỡng cho con, một ngày ba bữa đều đặn. Không chỉ vậy, mỗi ngày mẹ đưa Bảo Nam ra ngoài tập thể dục, có lúc chạy bộ, có lúc chơi bóng, có lúc chơi trò chơi. Dần dần, Bảo Nam tìm lại được khẩu vị, ăn uống bình thường, cũng có sức chạy nhảy, nô đùa và làm những việc mình thích thú.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Một cơ thể khỏe mạnh là cơ sở và tiền đề cho một cuộc sống và học tập thuận lợi. Vì vậy, để trẻ có được một cơ thể khỏe mạnh, cường tráng là điều mà mỗi người cha người mẹ đều vô cùng

quan tâm.

Đáng tiếc là trong cuộc sống hiện nay, vẫn còn nhiều đứa trẻ giống Bảo Nam, thân thể suy nhược, ăn uống không ngon miệng, cũng không có sức lực để học tập. Điều này không chỉ làm cho các bậc cha mẹ thấy phiền muộn mà còn ảnh hưởng đến sự phát triển của trẻ, vì vậy, cần phải chú ý xử lý vấn đề này.

Một vài cha mẹ muốn con cái khỏe mạnh nên cho con ăn, uống thật nhiều những sản phẩm bổ sung dinh dưỡng, cách này thực ra không hẳn là đúng. Trên thực tế, chỉ cần trẻ không mắc bệnh nặng, không suy dinh dưỡng, thì muốn trẻ trở nên khỏe mạnh hơn, chỉ cần tăng cường vận động là được.

Trong quá trình nuôi dạy con trai, lí tưởng giáo dục Karl Witte nói đến chính là bồi dưỡng nên một nhân tài phát triển toàn diện. Vì thế ông không chỉ chú trọng việc phát triển trí tuệ và bồi dưỡng đạo đức cho con mà còn xem trọng việc phát triển cân bằng thể lực cho cậu bé, ông không hi vọng con trai mình lại trở thành một bông hoa mềm yếu, chịu không nổi một trận gió, một cơn mưa.

Hai cha con ông thường xuyên vào thành phố chơi, có lúc lại cùng đi dạo ở trong thôn hay vùng ngoại ô. Con trai Karl từ nhỏ đã rất thích vận động. Tập thể dục giúp cơ thể trở nên khỏe mạnh, tính cậu hay được đi bộ cùng cha và đam mê luyện tập thể thao.

Khi luyện tập thể dục, các dây thần kinh trong cơ bắp sẽ gửi kích thích đến não bộ, thúc đẩy các chức năng của não, làm đại não càng trở nên nhạy bén hơn với những phản ứng của động tác. Không chỉ vậy, tập luyện thể dục còn làm tăng lưu lượng tuần hoàn máu trong não, cung cấp cho não nhiều dưỡng khí, thúc đẩy não bộ phát triển một cách bình thường, điều này có lợi cho sự phát triển trí tuệ ở trẻ.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Tập luyện thể dục giúp tăng cường các chức năng của các hệ thống và cơ quan trong cơ thể, giúp thể trạng của trẻ được cải thiện. Vì vậy các chuyên gia kiến nghị, trẻ nhỏ cũng nên tham gia hoạt động thể dục thể thao. Vậy, việc hướng dẫn trẻ tham gia vào các hoạt động thể dục cần chú ý đến những điều gì?

LỜI KHUYẾN 1: Rèn luyện thể dục để nâng cao khả năng phản ứng nhanh nhạy cho trẻ

Mọi cha mẹ đều có thể thấy rằng những đứa trẻ mà bình thường hay nghịch ngợm bướng bỉnh, thích chạy nhảy thì cơ thể rất linh hoạt, ít khi ốm đau và cũng ít bị thương tật, những đứa trẻ cơ thể yếu ớt không thích vận động lại thường hay va chạm và bị thương. Nhiều cha mẹ không biết nguyên nhân bên trong của tình trạng này. Thực ra lí giải điều này vô cùng đơn giản, những trẻ không thích vận động thì động tác thường không nhịp nhàng, thiếu linh hoạt, khi gặp những tình huống đột xuất thì phản ứng chậm, đương nhiên như thế sẽ dễ bị tổn thương. Trẻ nào nghịch ngợm, thích vận động thì khi gặp những tình huống đặc biệt có thể tùy cơ ứng biến, như vậy khả năng bị tổn thương sẽ ít hơn.

Có thể thấy, một cơ thể khỏe mạnh không chỉ đảm bảo cho việc học hành được thuận lợi mà còn giúp trẻ nâng cao khả năng ứng biến, tăng cường khả năng tự bảo vệ. Bởi vậy, người lớn cần coi trọng việc rèn luyện thể thao cho trẻ, thông qua thể dục thể thao để nâng cao thể chất cho các bé.

Chẳng hạn, mùa xuân có thể đưa trẻ ra ngoài du ngoạn, thời tiết tốt thì đưa con đi leo núi; mùa hè thì dẫn con đi tập bơi, vừa giúp hạ nhiệt lại còn tăng cường thể chất; mùa thu ra ngoài ngắm cảnh; mùa đông thì chạy bộ, đá bóng, nhảy dây...

Tóm lại, chỉ cần trẻ có thời gian rảnh thì hãy hướng con đi tham gia các hoạt động thể dục,

điều này không chỉ giúp các bé trở nên linh hoạt nhạy bén mà còn nâng cao thể chất, góp phần cải thiện thể trạng.

LỜI KHUYÊN 2: Rèn luyện ý chí thông qua tập luyện thể dục

Tổng Diêu Như - cha của Tổng Khánh Linh luôn áp dụng phương thức “dám làm người tiên phong” trong việc nuôi dạy con cái. Ông dạy các con phải biết tự lập, tự tin, tự cường, chú ý bồi dưỡng tinh thần phấn đấu. Tổng Khánh Linh sở dĩ có thể trở thành một nhân vật hiển hách trong giới chính trị Trung Hoa thời kì bấy giờ cũng là nhờ nhận được sự giáo dục đúng đắn từ cha mình.

Một lần, Tổng Diêu Như chọn một ngày thời tiết không đẹp, lại có sấm sét đưa các con đi ngắm cảnh. Ông bảo các con bỏ ô trên tay ra để ngắm nhìn cảnh chùa chiền ở đó, còn nói: “Các con nhìn xem cái tháp kia hàng ngàn năm nay không sợ gió mưa sấm sét, vẫn có thể đứng cao vợi vợi. Nguyên nhân là do nền móng của nó kiên cố, kết cấu bên trong chặt chẽ. Nếu các con đã có ý chí, muốn sau này đầu quân cho cách mạng thì ngay từ nhỏ phải tạo dựng cho mình một cơ sở vững chắc, xương cốt vững vàng. Bây giờ các con hãy thi nhau chạy quanh tháp 6 vòng xem ai là người về đích trước nào.”

Tổng Diêu Như chạy cùng các con, họ dùng hết sức mình để chạy, không có ai chịu chạy sau cả, ai không cẩn thận mà bị ngã trên đất bùn liền lập tức đứng dậy chạy theo mọi người....

Tổng Khánh Linh nhớ rất kĩ lời dạy của cha. Sau đó, khi sang Mỹ học tập, bà luôn luôn nỗ lực, không ngừng tiến lên, tích cực tham gia các hoạt động công ích xã hội, từ đó đặt nền móng vững chắc cho sự nghiệp sau này.

Có thể thấy, tập luyện thể dục không chỉ giúp cơ thể thêm khỏe mạnh mà còn giúp ích cho việc bồi dưỡng ý chí của trẻ.

Người Nhật Bản rất xem trọng việc rèn luyện thân thể và bồi dưỡng ý chí cho trẻ nhỏ. Khi trẻ đã đến tuổi đi học mẫu giáo, thì bất kể mùa xuân, hạ, thu hay đông đều phải tập thể dục. Những ngày đông tuyết rơi, thầy giáo yêu cầu trẻ cởi bỏ quần áo rồi dùng tuyết lạnh để tắm. Mặc dù gió đông buốt đến thấu xương và băng tuyết lạnh đến mức làm bọn trẻ tím tái mặt mũi, toàn thân run rẩy, nhưng không đứa trẻ nào chịu lùi bước cả. Mọi phụ huynh đều rất ủng hộ quy định này của nhà trường, bởi họ nhận thức được rằng phương pháp rèn luyện khá tàn khốc này có thể bồi dưỡng ý chí cho trẻ.

Con cái chúng ta tuy không thể dùng phương pháp rèn luyện này, nhưng cũng đừng để con ở lì trong nhà, không nên để con lúc rảnh rỗi chỉ biết ngồi xem phim, chơi trò chơi hoặc vẽ vờ lung tung. Người lớn dường như quan tâm quá mức đến việc phát triển trí tuệ và bồi dưỡng tài năng cho trẻ mà lơ là việc rèn luyện thân thể và bồi dưỡng ý chí của trẻ. Rất ít ai biết rằng, việc rèn luyện thân thể không chỉ giúp trẻ tăng cường thể chất mà còn giúp các bé bồi dưỡng ý chí, đồng thời thúc đẩy tiềm năng phát triển. Những va vấp, cạnh tranh trên đường đời của trẻ sau này không chỉ ở phương diện khả năng và trí tuệ mà còn bao hàm cả sự so sánh, thi thố về thể trạng và ý chí. Rèn luyện thân thể chính là phương pháp tốt nhất để tăng cường thể lực và bồi dưỡng ý chí cho trẻ nhỏ.

LỜI KHUYÊN 3: Rèn luyện thân thể phải có tuần tự

Những nội dung của tập luyện thể dục ở độ tuổi nhi đồng vô cùng phong phú, có thể là chạy bộ, nhảy xa, chơi bóng...

Các bậc cha mẹ nên cho trẻ tham gia tập luyện thể dục nhằm mục đích tăng cường tố chất cơ thể, làm cho xương cốt rắn chắc hơn. Đối với trẻ, việc tập luyện thể dục cũng phải có mức độ và tính hợp lí. Nhảy, leo trèo hay chạy bộ đều là những hoạt động cần thiết, phù hợp với đặc điểm của trẻ, nhưng phải được tiến hành dưới sự giám sát của người lớn. Có thể tham gia một vài

hoạt động có lợi cho việc phát huy tính linh hoạt hay tính phối hợp nhịp nhàng giữa các động tác như đánh bóng, khiêu vũ... không chỉ tăng cường rèn luyện thể năng, còn giúp những động tác của trẻ trở nên nhịp nhàng, thoải mái hơn.

Cha mẹ nên chú ý: Trẻ nhỏ ngoài việc tham gia thể dục ở trường thì mỗi tuần nên tập luyện 2-3 lần, mỗi lần khoảng 45 phút là đủ. Bạn có thể lựa chọn một vài địa điểm gần nhà hoặc sân vận động để trẻ tập luyện. Tốt nhất không nên cho trẻ tham gia những kiểu vận động nặng như đạp xe quá lâu hay nâng vật nặng. Nên chọn những kiểu tập luyện phù hợp với khả năng của trẻ đồng thời được trẻ yêu thích, hãy để việc tập luyện thể dục thực sự giúp thể trạng của trẻ trở nên khỏe mạnh hơn.

Một vài cha mẹ khi thấy những đứa trẻ ở những gia đình khác có cơ thể khỏe mạnh, thể chất tốt, cũng muốn rèn luyện con cái mình để thu được hiệu quả như vậy. Ít người biết được, nếu ngay từ đầu đã luyện tập một cách gượng ép, thô cứng thì sẽ rất khó có được cơ thể khỏe mạnh, có khi lại rước bệnh vào bản thân.

Chẳng hạn, những loại vận động như chạy dài, leo núi, đi bộ... đối với những trẻ mới tham gia luyện tập nhất định phải luyện tập với mức độ từ thấp đến cao, độ mạnh của động tác tăng dần, phải làm từ dễ đến khó. Sau một thời gian làm quen thì có thể từng bước tăng lượng vận động, tăng độ khó và độ mạnh. Làm như vậy mới có thể đạt tới sự mạnh mẽ cả về thể chất và tâm hồn, đạt đến mục đích rèn luyện cơ thể tốt nhất.

LỜI KHUYÊN 4: Tập luyện thể dục phải bền bỉ

Tục ngữ có câu: “Đông luyện tam cửu, hạ luyện tam phục” (tức là bất kể thời tiết thế nào, dù nắng hay mưa, dù lạnh hay nóng cũng phải bền bỉ tập luyện thể dục, như vậy mới có cơ thể khỏe mạnh, thích ứng được với mọi loại thời tiết). Để có được một cơ thể khỏe mạnh, không thể chỉ luyện tập ngày một ngày hai mà phải trải qua nhiều ngày chăm chỉ rèn luyện mới có thể có được mục đích mong muốn.

Marie Curie rất xem trọng việc bồi dưỡng phẩm chất và ý chí cho con cái. Khi con gái lớn của bà vừa mới biết đứng, bà đã đưa con ra tắm sông. Lúc đầu cô bé sợ đến nỗi phát khóc, nhưng tập qua vài lần thì bắt đầu thích nghịch nước.

Bà thường xuyên khuyến khích con phải mạnh dạn. Mỗi ngày bà đều đưa hai đứa con ra ngoài đi bộ, bất kể thời tiết thế nào cũng phải đi bộ một đoạn đường rất dài, đồng thời tập rất nhiều động tác rèn luyện cơ thể. Bà còn làm một cái xích đu trong vườn để các con tiện vận động. Marie Curie còn dạy con học cách làm vườn, nấu ăn, may vá... với mục đích rèn luyện cho con ý chí sinh tồn.

Có thể thấy, kiên trì những hoạt động tập luyện thể dục có ích cho việc bồi dưỡng ý chí và khả năng tự kiểm chế ở trẻ, từ đó hình thành nên những phẩm chất tốt đẹp và ý chí kiên cường. Tập luyện theo kiểu bữa đực bữa cái thì chỉ làm cho trẻ ngày càng trở nên lười biếng hơn.

Maria Montessori cho rằng, quá trình trưởng thành của trẻ luôn tồn tại những thời kì miễn cảm. Thời kì miễn cảm là một giai đoạn đặc biệt, trẻ bắt đầu biểu hiện ra bên ngoài sự hứng thú đối với một sự vật hay một hoạt động nào đó, không chỉ vậy, trẻ còn có thể nắm bắt hoạt động hay nhận biết sự vật một cách nhanh chóng. Trong giai đoạn này, trẻ học được cách tự điều tiết và nắm bắt mọi thứ, giống như một tia sáng phát ra từ bên trong, hay giống thỏi pin có thể phát ra năng lượng. Chính thời kì miễn cảm này đã thôi thúc trẻ đi tiếp cận thế giới bên ngoài bằng một tinh thần hết sức mãnh liệt và đặc biệt. Trong thời kì này, trẻ học được mọi thứ một cách dễ dàng, luôn tràn đầy sức sống và lòng nhiệt tình. Bởi thế, đây là lúc thích hợp nhất để tiến hành giáo dục, nếu ta bỏ lỡ thì hiệu quả của việc nuôi dạy trẻ sẽ không được như mong muốn.

CHƯƠNG II: NẮM BẮT THỜI KÌ MIỄN CẢM TRONG QUÁ TRÌNH TRƯỞNG THÀNH CỦA TRẺ

TIẾP THU PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC CỦA MARIA MONTESSORI

1. NẮM BẮT THỜI KÌ MIỄN CẢM CỦA CÁC GIÁC QUAN

Trẻ từ khi sinh ra đã có thể dùng những giác quan như thính giác, thị giác, vị giác, xúc giác để làm quen với môi trường và tìm hiểu sự vật. Maria Montessori cho rằng, thời kì nhạy cảm của các giác quan là từ khi sinh ra đến lúc 6 tuổi, và từ 2 - 2,5 tuổi là thời gian mà các giác quan trở nên nhạy cảm nhất. Trẻ nhỏ tầm 2 tuổi thường chú ý đến những vật thể bé nhỏ. Khác với người lớn, dù chỉ là một thứ nhỏ nhất trên bối cảnh của bức tranh rộng lớn, trẻ vẫn có thể nhẹ nhàng và dễ dàng nắm bắt được. Sự quan tâm đến những tiểu tiết như thế khiến trẻ không chỉ chú ý tới sự biến đổi của môi trường xung quanh một cách có lựa chọn mà còn khiến các giác quan của trẻ trở nên nhanh nhạy hơn.

Trong giai đoạn nhạy cảm của các giác quan, trẻ có thể dễ dàng học được các loại hình khối, phân biệt màu sắc, phương hướng, độ cao thấp của âm thanh, và có khi nhận biết được cả mặt chữ, những điều này đều đặt nền móng vững chắc cho sự phát triển hơn nữa về trí tuệ của trẻ sau này.

1.1 XEM TRỌNG SỰ GẮN BÓ TÌNH CẢM CỦA TRẺ

Sinh Gia Hân chưa được bao lâu thì mẹ lại phải đi làm, vì công việc quá bận rộn nên cả ngày Gia Hân ở cùng với người giúp việc. Mẹ cô bé thường xuyên đi sớm về muộn, lại hay đi công tác nên Gia Hân hầu như không có cơ hội gặp mẹ, đến lúc ngủ cũng là ngủ cùng người giúp việc. Mặc dù sống trong ngôi nhà của chính mình nhưng cô bé chẳng khác gì một đứa trẻ được gửi nuôi, thiếu thốn tình cảm và sự quan tâm của mẹ. Tình cảm của Gia Hân và cô giúp việc vô cùng thân thiết. Mỗi lần cô giúp việc về quê là Gia Hân lại không muốn để cô đi, có khi còn buồn hơn cả việc mẹ đi công tác.

Lúc Gia Hân được 3 tuổi, cô giúp việc lập gia đình và không thể tiếp tục chăm sóc Gia Hân được nữa, mẹ lại tìm cho Gia Hân một người giúp việc mới, nhưng cô bé nhất định không thích người mới này, cả ngày chỉ biết khóc lóc ăn vạ. Mẹ không còn cách nào khác đành đổi một bảo mẫu khác. Nhưng lần nào thay đổi, cho dù là người tốt hay không tốt cô bé cũng nằng nặc không chấp nhận.

Người giúp việc cứ thay đổi như chong chóng, Gia Hân cũng lớn dần, không còn hay khóc lóc ăn vạ nữa nhưng cô bé lại không thích nói chuyện với mọi người. Cha mẹ bận rộn đương nhiên không có nhiều thời gian để cùng con tâm sự, cô bé phải sống trong sự cô đơn. Đi học, Gia Hân không chịu nói chuyện với bạn bè, trên lớp cũng chẳng chú ý nghe thầy giáo giảng bài, tự khép

bản thân trong thế giới riêng của mình, không hòa nhập được với trường học. Sau đó, thầy giáo phải thông báo tình trạng này về gia đình, lần này thì cha mẹ Gia Hân đã thực sự lo lắng.

Họ đã nhận ra tính nghiêm trọng của vấn đề và bắt đầu đi tìm hiểu nguyên nhân. Thì ra, vì cha mẹ đã hoàn toàn gửi gắm con gái cho người giúp việc, nhưng khi cô bé bắt đầu hình thành mối quan hệ thân thiết không thể tách rời được nữa với cô giúp việc đầu tiên thì mẹ lại đổi cho con một bảo mẫu mới, rồi mẹ không có thời gian để cùng Gia Hân tâm sự, đọc sách, chơi đùa, khiến quan hệ mẹ con trở nên lạnh nhạt, cô bé luôn thấy cô độc, thậm chí sống khép mình trong một thế giới riêng.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Nhìn từ góc độ tâm lý học, tình cảm lưu luyến giữa mẹ và con được bắt đầu từ trước khi trẻ được sinh ra. Tình cảm ấy tăng lên rõ rệt trong năm đầu đời của trẻ. Mặc dù loại tình cảm gắn bó chặt chẽ này sẽ không ngừng phát triển trong suốt cả cuộc đời của trẻ, nhưng sự gắn bó từ lúc còn nhỏ đối với trẻ là vô cùng quan trọng, nó cũng thúc đẩy sự hình thành tình cảm của các bé đối với xã hội.

Khi tình cảm gắn bó với mẹ bắt đầu thúc đẩy sự phát triển của lòng tin ở trẻ, hàng tỉ những tiếp điểm thần kinh trong các khu vận động, giác quan, trí tuệ và ngôn ngữ của đại não bắt đầu hình thành. Sự kích lệ, tín nhiệm, những cái ôm và vỗ về mà trẻ được trải qua trong năm đầu tiên của cuộc đời sẽ trở thành một phần vĩnh viễn giữa những chức năng và kết cấu của đại não.

Karl Witte kiên quyết phản đối việc gửi gắm con trai cho người khác chăm sóc, ông cho rằng làm như vậy là người mẹ đã từ chối trách nhiệm cao quý của mình. Công việc của người mẹ không nên để người khác làm thay, đặc biệt, việc nuôi dạy con cái nhất định phải do người mẹ đảm nhận. Đem con cho người khác nuôi chỉ là cách làm của những bà mẹ không có khả năng, trốn tránh trách nhiệm của mình. Điều này vô tình làm trẻ cảm thấy buồn phiền, thất vọng, đây là một điều vô cùng đáng tiếc trong cuộc đời mỗi con người.

Nếu ở trẻ hình thành một sợi dây liên kết tình cảm gắn bó chặt chẽ và bền vững đối với người mẹ, thì cánh cửa cơ hội này sẽ mãi rộng mở cho đến khi trẻ bước vào tuổi thứ 2. Qua giai đoạn này rồi thì tình cảm gắn bó ấy khó mà phát triển được như trước.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Tình cảm gắn bó bền vững có lợi cho việc hình thành tâm lý khỏe mạnh ở trẻ. Vậy làm thế nào mới là thực sự xem trọng tình cảm ấy của trẻ, và phải làm gì để trẻ trải qua được giai đoạn tình cảm gắn bó này một cách thuận lợi?

LỜI KHUYẾN 1: Hãy ôm và vỗ về trẻ nhiều hơn

Sự lưu luyến ở trẻ là khởi đầu cho mọi thứ tình cảm sau này. Vì vậy, đối với những đứa trẻ mới ra đời, cha mẹ nên thể hiện tình yêu thương của mình dành cho trẻ, và cách biểu đạt trực tiếp của tình yêu thương ấy chính là hãy ôm ấp và vỗ về con càng nhiều càng tốt.

Trẻ nhỏ cũng giống như người lớn, rất cần được bao bọc và vỗ về. Trên thực tế, đây là một loại tính cách bẩm sinh, một cảm giác gắn bó giống như con người ta không thể thiếu thức ăn và nước uống, các nhà tâm lý học gọi đây là “tiếp xúc an ủi”.

Các nhà tâm lý học bằng thí nghiệm tách khỉ mẹ khỏi khỉ con để chia rẽ tình cảm hai bên cũng đã chứng minh được điểm này, tức là đặc điểm tất yếu của tình mẫu tử không chỉ đơn giản là việc mẹ cho con ăn mà còn bao gồm cả cảm giác thoải mái khi mẹ tiếp xúc với con một cách thân thiết.

Một đứa trẻ nhận được sự bao bọc và vỗ về từ cha mẹ thì cảm giác gắn bó giữa cha mẹ và con cái sẽ phát triển mạnh mẽ, thể trạng và tâm lí trẻ cũng trở nên khỏe mạnh, ổn định, trẻ cảm thấy tin tưởng thế giới bên ngoài hơn, mối quan hệ với cha mẹ ngày càng hòa hợp, từ đó mà những mối quan hệ xã hội sau này cũng có khả năng hài hòa hơn. Ngược lại, những đứa trẻ không có được cảm giác lưu luyến gắn bó với cha mẹ thì cảm xúc thường không ổn định, hay phiền não, có khi trở nên lạnh lùng, thiếu đi cảm giác tin tưởng với thế giới xung quanh, làm cho mối quan hệ với cha mẹ, với những người xung quanh trở nên căng thẳng.

Có thể thấy ôm hôn hay vỗ về cũng giống như người ta cần được ăn, uống vậy, là một loại nhu cầu rất đối tự nhiên. Vì vậy, cha mẹ hãy xem trọng sự gắn bó về tình cảm của trẻ nhỏ, trong giai đoạn trẻ cần được gắn bó nhất thì nên ôm con, vỗ về con nhiều hơn.

Chúng ta cũng thường nghe thấy các phương tiện thông tin đại chúng khuyên người mẹ nên làm theo hướng dẫn của bác sĩ, mỗi ngày đều đặn mát xa cho trẻ. Việc này không chỉ thích hợp với trẻ sơ sinh mà với trẻ ở giai đoạn mầm non cũng vậy. Sự thỏa mãn khi được xoa bóp cũng chính là một trong những nguồn vui của trẻ, cũng là một sự đảm bảo cho việc hình thành nên lòng tin vững chãi ở trẻ sau này.

Vì thế, người mẹ ngoài lúc tiếp xúc khi cho con bú, mỗi ngày nên có ý thức giao lưu với con nhiều hơn. Hàng ngày mát xa cho con, để con cảm thấy vui vẻ thoải mái mỗi khi được vuốt ve và trải qua thời kì cần được gắn bó tình cảm một cách thuận lợi.

LỜI KHUYÊN 2: Tạo nên sự gắn bó có tính an toàn giữa mẹ và con

Giai đoạn từ khi sinh ra đến lúc 2 tuổi là giai đoạn mà tình cảm gắn bó lưu luyến giữa mẹ và bé mãnh liệt nhất. Trong thời kì này, nếu không vì những lí do đặc biệt, người mẹ tốt nhất nên cùng trẻ tạo dựng một mối quan hệ gắn bó bền vững, đừng để con phải sống trong một môi trường thiếu đi tình yêu thương của người mẹ. Những lúc có việc mà trẻ nhất định không rời khỏi mẹ thì cũng không được dọa nạt hay đánh mắng con, bởi làm như vậy chỉ làm xấu đi mối quan hệ gắn bó bấy lâu, làm rạn nứt tình cảm mẹ con.

Nửa đêm, đứa trẻ đột nhiên tỉnh giấc và òa khóc, ngoài nguyên nhân là buổi tối cho con bú làm con khó ngủ ra thì phần nhiều do trẻ thấy lo lắng khi tách khỏi mẹ. Lúc này, người mẹ tốt nhất nên lập tức vỗ về con, tuyệt đối không làm trẻ cáu giận. Trên thực tế, rất nhiều nghiên cứu trong và ngoài nước chỉ ra rằng, cách tốt nhất để trẻ đi vào giấc ngủ một cách an lành là hãy gần con nhiều hơn, giảm bớt những lo lắng của con khi bị tách khỏi cha mẹ.

Những đứa trẻ không có được tình cảm gắn bó bền chặt với mẹ, một khi rời xa cha mẹ sẽ rất dễ sinh ra cảm giác lo lắng và bất an, sau này rất có khả năng sẽ không thể hoặc khó thích ứng được với cuộc sống ở trường mầm non.

LỜI KHUYÊN 3: Hãy cùng trẻ chơi đồ chơi

Hãy chơi cùng trẻ, tạo cơ hội để mẹ con cùng tìm được niềm vui chung, điều này giúp ích rất lớn cho việc giảm bớt lo lắng và thúc đẩy mối quan hệ gắn bó giữa hai mẹ con.

Lúc mới bắt đầu, cha mẹ hãy ôm con vào lòng và cùng chơi đồ chơi với con, sau đó để con ngồi một mình và ngồi ngay bên cạnh rồi cùng chơi. Lúc này, nếu có những bạn nhỏ khác cùng tham gia trò chơi với trẻ thì không còn gì tốt hơn. Có thể chơi các trò ném bóng hay chơi những đồ chơi bằng gỗ...

Người mẹ cũng có thể chơi mẫu cho trẻ nhìn trước, sau đó để trẻ tự chơi, dần dần để con ngồi chơi một mình.

Khi trẻ đang chơi rất vui vẻ, bạn có thể tranh thủ thời gian đi làm một số việc nhà, nhưng nhớ kĩ là nhất định phải đứng ở vị trí mà trẻ có thể dễ dàng nhìn thấy mình.

LỜI KHUYÊN 4: Không giao phó trẻ cho người khác nuôi

Vì công việc quá bận rộn, lại phải chịu áp lực lớn nên rất nhiều cha mẹ ngày nay sau khi sinh con xong thì gửi con cho ông bà nội ngoại hay bảo mẫu chăm sóc, làm như thế đồng nghĩa với việc bạn đã từ chối trách nhiệm của bản thân. Mặc dù ban đầu, chúng ta chưa thể nhìn ra được những tác hại mà phương thức nuôi dạy này mang lại cho trẻ, nhưng kiểu chỉ sinh mà không dưỡng như vậy sẽ là nguyên nhân tiềm ẩn ảnh hưởng trực tiếp đến sự trưởng thành của trẻ sau này, đồng thời cũng đem lại không ít rắc rối cho gia đình.

Một cặp vợ chồng trẻ, vừa mới sinh con, điều kiện khá dư dả. Vì không muốn lãng phí tuổi trẻ và công danh nên họ muốn ra nước ngoài lập nghiệp. Họ cho rằng, bây giờ con còn nhỏ thì nên tranh thủ thời gian để đi, đến lúc con lớn rồi thì sẽ không còn thời gian đi đâu nữa. Thế là họ gửi con cho một người họ hàng chăm sóc, dù người này cũng không có nhiều thời gian để nuôi dạy. Đứa bé được 3 tuổi, đôi vợ chồng này trở về và đã hết sức kinh ngạc, đứa con họ dứt ruột để ra bây giờ như người xa lạ, còn không chịu sống cùng họ. Đứa trẻ thường phớt lờ trước những câu hỏi của cha mẹ, không chịu nghe lời. Bây giờ, họ mới hối hận thì đã quá muộn.

Từ câu chuyện trên có thể thấy, cha mẹ không nên tùy ý đưa con về quê gửi ai đó chăm sóc, hãy cố gắng giữ con bên cạnh mình, tốt nhất là ngày nào cũng nhìn thấy con. Nếu có khó khăn thì chính cha mẹ nên là người phải tìm cách khắc phục, chứ không phải đổ gánh nặng lên vai một đứa trẻ còn quá nhỏ. Cha mẹ cũng đừng nên cả ngày chỉ nghĩ đến công việc, không quan tâm đến những nhu cầu của trẻ. Hãy nghiêm túc đối xử với con, mỗi giây mỗi phút ở cùng con, hãy lắng nghe những lời từ trái tim con nhiều hơn.

LỜI KHUYÊN 5: Hạn chế tối đa cảm giác mất mát hụt hẫng ở trẻ

Một số cha mẹ vì lý do công việc hay một vài lý do đặc biệt mà không thể tận tay chăm con, nhưng nhất định phải nghĩ cách để trẻ biết được cha mẹ cũng rất quan tâm đến chúng, cố gắng hết sức không để cho con cảm thấy hụt hẫng.

Ví dụ, khi gửi bé cho ông bà hay những người khác nuôi dạy tạm thời, cần xây dựng tình cảm giữa bé và người đó từ sớm, để trẻ tiếp nhận họ trước thì khi trẻ ở cùng họ sẽ không thấy xa lạ.

Không ở bên cạnh con, bạn nên thường xuyên gọi điện cho bé để cải thiện tình cảm, đồng thời nên định kỳ về thăm con, để đứa trẻ cảm nhận được cha mẹ quan tâm đến chúng từng giây từng phút. Nếu làm được như thế thì cảm giác hụt hẫng cũng dần mất đi, điều này cũng có lợi cho sự phát triển thể trạng và tinh thần trẻ.

1.2 PHÁT TRIỂN THỊ GIÁC CHO TRẺ

Tuấn Tú mới được 3 tháng tuổi, cậu bé rất đáng yêu. Cứ mỗi lúc tỉnh giấc là y rằng cậu đưa ngón tay mũm mĩm vào miệng mút chùn chụt, mắt thì đảo qua đảo lại hết nhìn lên trên lại nhìn xuống dưới, trông rất ngộ nghĩnh. Có lúc cậu bé nhìn chằm chằm vào mẹ rồi cười phá lên. Mẹ vui sướng: “Tuấn Tú nhận ra mẹ đấy à!” Nhưng bà nội thì lại bảo: “Thằng bé mới được 3 tháng tuổi, bây giờ thì biết cái gì, làm gì có chuyện nhận ra được ai với ai. Những lúc rảnh rỗi thì đừng làm phiền thằng bé, để nó ngủ một lúc là tốt nhất”. Nhưng người mẹ lại cảm thấy con trai nhận ra hình dáng của mình, vì thế đã cố gắng tạo cho con một môi trường phong phú đa dạng để kích thích thị giác của bé phát triển.

CHUYÊN GIA CHẨN ĐOÁN

Thị giác chính là nguồn tiếp nhận thông tin quan trọng nhất để con người nhận biết thế giới xung quanh. Thị giác của trẻ sơ sinh về cơ bản đã phát triển hoàn thiện ngay từ khi còn nằm trong bụng mẹ. Đứa trẻ mới ra đời được 3 ngày đã có thể đưa mắt tập trung theo một vật thể nào đó. Trẻ mới sinh được 1 tháng đã có thể nhìn những vật cách mình 20 cm; 2 tháng có thể điều tiết thị lực tùy theo khoảng cách của mắt với vật thể; 3 tháng có thể điều chỉnh ánh mắt từ

vật thể này sang vật thể khác. Tuy nhiên, hệ thống thị giác của trẻ sơ sinh vẫn là một phần nằm trong quá trình phát triển của trẻ, chức năng thị giác vẫn phải cần từng bước được cải thiện.

Nhìn trên phương diện phát triển khả năng nhận dạng hình ảnh của trẻ sơ sinh, thì từ 0-2 tuổi, trẻ vẫn chưa có nhận thức về hình ảnh; đến tuổi thứ 3, trẻ mới bắt đầu phân biệt khá rõ ràng bề mặt của hình ảnh. Nhưng khả năng nhận biết màu sắc ở trẻ lại phát triển từ rất sớm, trẻ được 3 tháng tuổi đã có thể nhận biết 3 màu sắc là đỏ, vàng, xanh; đến khoảng 1 tuổi thì có thể phân biệt được 4 màu là đỏ, vàng, xanh, xanh lá cây.

Rất nhiều thực nghiệm chứng minh, trẻ nhỏ chưa đầy 1 tuổi đã có thể hình thành trong trí óc những ấn tượng khó phai đối với những sự vật hiện tượng xung quanh, đồng thời có thể nhận ra những sự vật ấy khi nhìn vào hình ảnh. Nhưng khi trẻ có được những ấn tượng đó, thì hứng thú sẽ nhanh chóng bị mất đi.

Trẻ mỗi ngày một lớn lên, nhận thức, cảm giác và cả khả năng vận động cũng ngày càng được nâng cao. Trong con mắt của mẹ, trẻ có không ít bản lĩnh, ngày càng trở nên hoạt bát và đáng yêu. Chúng tràn đầy sự hiếu kì, hết nhìn đông lại nhìn tây, quay đầu quan sát các vật thể từ những góc độ khác nhau, có lúc còn cho đồ vật vào miệng nếm thử. Đối mặt với thế giới bên ngoài phong phú và đa dạng, trẻ tràn đầy niềm cảm hứng khám phá và sự tò mò, trẻ không còn mê mẩn trong thế giới nhỏ bé của riêng mình nữa, mà đưa mắt nhìn ra xa hơn. Vì thế, cha mẹ nên tạo cho trẻ những môi trường phù hợp để kích thích thị giác của trẻ.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Từ 0-5 tuổi là thời kì nhạy cảm để bồi dưỡng năng lực quan sát và khả năng thị giác của trẻ, cha mẹ nên biết nắm bắt thời kì này để có sự luyện tập thích hợp cho thị giác của các bé, thúc đẩy sự phát triển về khả năng tập trung và khả năng phân biệt.

LỜI KHUYẾN 1: Treo một số đồ vật trên giường trẻ

Nên treo một vài đồ vật xung quanh giường trẻ, thỉnh thoảng đưa cho con nhìn, như thế vừa có thể kích thích sự phát triển của cơ ở vùng mắt, lại có thể tập cho bé các động tác ngẩng đầu, xoay đầu. Khi treo đồ vật xung quanh giường, cần chú ý những vấn đề sau:

Trước tiên, vị trí treo phải thích hợp, nên treo trong phạm vi mà trẻ có thể nhìn được. Đối với trẻ khoảng 3 tháng tuổi, nên treo đồ ở vị trí cách mắt trẻ khoảng 60 cm. Trong giai đoạn này trẻ nằm ngửa là chính nên đừng treo vật ở ngay phía chính diện bên trên, mà hãy treo chếch sang trái hoặc sang phải một chút; đồng thời phải thay đổi vị trí vật treo thường xuyên, tránh để mắt trẻ chú ý mãi vào một điểm sinh ra bị lác.

Thứ hai, lựa chọn đồ vật treo có màu sắc đẹp mắt. Đối với trẻ sơ sinh, những quả bóng màu sắc sặc sỡ, những con vịt nhỏ biết kêu, hoặc những bức tranh có hình mặt người đều là những đồ vật thích hợp để treo. Những đồ chơi nhiều màu sắc sẽ làm phong phú thêm những cảm nhận thị giác cho trẻ. Đương nhiên, trẻ mới ra đời thì không thể phân biệt được các loại màu sắc, chúng chỉ có niềm yêu thích duy nhất với màu đỏ.

Cuối cùng, cha mẹ nên thường xuyên thay đổi những vật treo để thu hút sự chú ý của trẻ nhỏ. Đương nhiên, bạn cũng có thể tự làm ra những này. Chẳng hạn, dùng dây cố định những bức hình đẹp mắt của cha mẹ rồi treo lên cũng là một cách hay để kích thích thị giác của trẻ.

LỜI KHUYẾN 2: Bố trí môi trường kích thích hợp lí

Trong môi trường kích thích thị giác phù hợp, trẻ nhỏ có thể trưởng thành một cách tốt nhất.

Đầu tiên, cha mẹ có thể cho trẻ chơi những đồ vật với nhiều loại màu sắc, cho con xem những phong cảnh khác nhau, nhưng không để các bé nằm mãi trên giường hoặc tự chơi một mình

trong 6-7 tiếng đồng hồ mỗi ngày. Đồng thời, hãy bớt chút thời gian bồi dưỡng cảm hứng cho trẻ, dần dần dạy con nhận biết sự vật ở xung quanh. Trong giai đoạn này những thứ có màu sắc tươi sáng, có nhiều biến đổi rất dễ thu hút ánh mắt của trẻ. Những đồ chơi nhiều màu sắc, những vật có thể phát ra ánh sáng đều có thể gây chú ý và khiến trẻ thích thú.

Thứ hai, việc bố trí các vật dụng trong phòng và đồ vật treo phải hết sức hợp lí. Tránh để những đồ vật quá phức tạp hay quá nhiều màu sắc làm nhiễu thị giác của trẻ, khiến trẻ hoa mắt chóng mặt, tinh thần hoảng loạn. Nếu cha mẹ mua cho trẻ nhiều đồ chơi thì không nên cho trẻ xem hết một lúc, hãy cất đi một ít, để trẻ làm quen từ từ với từng loại đồ chơi. Làm như vậy không chỉ phát huy đầy đủ tác dụng của đồ chơi mà còn giúp thị giác của trẻ được trải nghiệm một cách phong phú.

Thứ ba, tuyệt đối không để những đồ vật có góc cạnh sắc nhọn làm tổn thương đến mắt trẻ. Khi con lớn dần lên, cha mẹ cũng phải dạy trẻ cách bảo vệ an toàn cho mắt, không được dùng tay để dụi mắt. Người lớn cũng phải chú ý, không để thời gian trẻ mở mắt quá lâu khiến mắt phải điều tiết nhiều; nên tiến hành vài động tác mát xa bên ngoài mắt hoặc cho bé nhìn ra xa để mắt không bị mệt mỏi.

Ngoài ra, cha mẹ nên thường xuyên kiểm tra thị lực cho trẻ, chú ý phòng và phát hiện kịp thời một số bệnh thường gặp ở mắt của trẻ để có những biện pháp chữa trị phù hợp.

LỜI KHUYÊN 3: Định hướng cho trẻ dùng mắt quan sát

Thanh Nga năm nay đã 2 tuổi rồi, cô bé không còn hứng thú với những thứ đồ chơi đẹp mắt hay những bức hình nhiều màu sắc mà cha mẹ mua trước kia nữa. Khả năng vận động càng phát triển, cô bé càng thích ra ngoài chơi. Khi đi chơi bên ngoài, Thanh Nga có một sở thích là nhặt lá cây, thu lượm những hòn đá nhỏ hay những thứ quả dại bên đường, không chỉ vậy, cô bé còn đặc biệt thích ngồi xổm ngắm nhìn những con kiến hay những con côn trùng nhỏ bò qua bò lại.

Những thứ mà người lớn cho là vô cùng nhỏ bé, chẳng có tác dụng gì thì với trẻ lại là niềm hứng thú vô tận, hiện tượng này chúng ta thường thấy ở những trẻ nhỏ 2 tuổi. Điều đó chứng minh rằng, trẻ luôn có một khát vọng mãnh liệt đi tìm tòi và khám phá thế giới bên ngoài.

Người lớn bận rộn thường chẳng có thời gian để ý đến những sự vật nhỏ bé xung quanh mình, nhưng trẻ nhỏ lại khác, các bé có thể khám phá những điều kì bí bên trong. Vì vậy, khi trẻ nảy sinh hứng thú đối với những chú kiến trên mặt đất, những con côn trùng nhỏ hay những hình vẽ nhỏ trên áo thì đây chính là lúc thích hợp để bạn bồi dưỡng cho trẻ độ nhạy cảm về thị giác và thói quen quan sát tỉ mỉ.

Trong cuộc sống hàng ngày, ở bất cứ thời điểm và thời gian nào, cha mẹ cũng có thể tiến hành rèn luyện khả năng thị giác cho trẻ.

Ví dụ như, nói với trẻ: “Hôm nay con mặc áo màu đỏ xinh quá, con nhìn xem mẹ mặc áo màu gì nào?”

Ngoài ra, đưa trẻ đi xem những con vật nhỏ cũng là một lựa chọn thú vị. Ở những nơi ẩn nấp của kiến hay côn trùng, bỏ một ít đồ ngọt như mẩu bánh mì hay vài hạt đường rồi cùng trẻ chờ đợi, quan sát kiến sẽ tha mồi về tổ thể nào, cũng có thể cho cát và kiến vào một cái bình có miệng to để cùng xem kiến xây tổ thể nào. Làm như vậy không chỉ khiến trẻ chú ý đến những chi tiết nhỏ, mà còn giúp bồi dưỡng hứng thú quan sát ở trẻ. Đưa trẻ đi xem bướm hút mật hoa, thu nhặt cỏ dại, hoặc đưa con cùng đi chợ tìm mua những loại quả và rau đặc trưng theo từng mùa, tất cả những việc này đều có lợi cho việc bồi dưỡng khả năng quan sát và năng lực thị giác nhạy bén ở trẻ.

LỜI KHUYÊN 4: Cùng trẻ chơi những trò chơi thị giác

Cha mẹ nên thường xuyên chơi các trò chơi phù hợp với trẻ để kích thích thị giác trẻ phát triển. Dưới đây là hai trò chơi khá thú vị về thị giác:

1) Trò chơi tháp đồ

Trước tiên, hãy chuẩn bị một ít khối gỗ hình lập phương màu đỏ, đương nhiên nếu không có những khối gỗ ta có thể thay thế bằng bìa cứng gấp thành những hình lập phương rồi sơn màu đỏ lên.

Tiếp đó trải một cái thảm trên sàn, rồi thả những khối hình lập phương lên thảm.

Cha mẹ có thể làm mẫu cho trẻ một lần, xếp các khối chồng lên nhau tạo thành một cái tháp.

Cuối cùng hãy để cho trẻ tự làm.

Mục đích của trò chơi này là rèn luyện cho trẻ khả năng phân biệt hình dạng lớn nhỏ.

2) Bánh quy hình động vật đối chiếu với hình ảnh

Trước tiên, chuẩn bị cho trẻ bốn loại bánh quy hình động vật khác nhau cùng ảnh tương ứng với chúng.

Tiếp đến, lần lượt giới thiệu với trẻ những chiếc bánh quy hình động vật ấy.

Cha mẹ đảo lộn vị trí những chiếc bánh trên bàn.

Cuối cùng để trẻ nhặt từng chiếc bánh quy đặt đúng vào vị trí bức hình tương ứng, ba chiếc bánh còn lại cũng làm tương tự.

Mục đích của trò chơi này là giúp trẻ nhận biết được bốn loại động vật, tăng cường khả năng quan sát, tập trung và nhận diện.

Tóm lại, người lớn và trẻ nên thường xuyên chơi các loại trò chơi thị giác như thế, sẽ giúp ích rất nhiều cho việc nâng cao khả năng quan sát và năng lực thị giác của trẻ.

1.3 PHÁT TRIỂN THÍNH GIÁC CHO TRẺ

Cô bé Hà Chi mới 4 tháng tuổi đã không chịu nằm giường một mình. Những lúc thức, cô bé rất thích được mẹ ôm và nghe mẹ hát. Chỉ cần chỗ nào có âm thanh là lập tức cô bé hướng ánh mắt về phía đó. Nhưng mẹ cảm thấy con gái còn quá non nớt, sợ những tiếng động mạnh làm cô bé sợ. Vì thế, căn phòng lúc nào cũng rất yên tĩnh, đến nói chuyện mẹ cũng phải nhỏ nhẹ, đi lại cũng rất cẩn thận, điều này làm chị cảm thấy vô cùng căng thẳng. Có lúc rất muốn nghe bản nhạc mình yêu thích, nhưng vì sợ Hà Chi vẫn còn nhỏ, mình nghe nhạc có khi lại gây tổn hại cho thính giác của con nên chị lại thôi.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Mẹ của Hà Chi không biết rằng trẻ nhỏ cũng rất cần phải có sự kích thích của âm thanh.

Thính giác của trẻ bắt đầu phát triển từ thời kì phôi thai, giai đoạn từ 0-2 tuổi là thời kì mà các cơ quan thính giác của trẻ phát triển nhanh nhất, trẻ bắt đầu có khả năng cảm nhận âm thanh một cách rất nhạy bén. Có nghiên cứu chứng minh, trẻ mới sinh được 12 giờ đồng hồ đã có thể phản ánh lại một cách đồng bộ những âm thanh của người lớn; trẻ sơ sinh 3 tháng tuổi đã có những biểu cảm trên mặt khi nghe thấy âm thanh như trợn mắt, nhíu mày, khoa tay múa chân, há miệng, hoặc phát ra âm thanh...; trẻ 4 tháng tuổi đã có thể nghe người lớn nói “ngôn ngữ trẻ thơ” một cách rất vui vẻ và thích thú. (Ngôn ngữ trẻ thơ dùng để chỉ loại ngôn ngữ mang tính khoa trương, có âm luật, cường độ cao, lặp đi lặp lại nhiều lần mà cha mẹ sử dụng khi nói

chuyện với trẻ sơ sinh).

Nghiên cứu còn phát hiện, trẻ rất thích nghe những thể loại âm nhạc hay và nhẹ nhàng. Có những lúc, khi nghe thấy tiếng mẹ, trẻ sẽ cười, còn nghe thấy tiếng người lạ là y rằng sẽ khóc.

Một vài ông bố bà mẹ trẻ thường hay sợ con bị giật mình bởi các loại âm thanh, nên tìm mọi cách để giữ cho căn phòng thật im ắng, hoặc âm thanh cực nhỏ. Cách làm này thực ra là không cần thiết, bởi nó không tốt cho sự phát triển thính lực. Khả năng nghe của trẻ nhất định phải được bồi dưỡng trong môi trường có âm thanh. Hơn nữa, kíp thời cho trẻ tham gia những hoạt động rèn luyện khả năng nghe mới có thể làm thính giác của trẻ trở nên nhạy bén, đồng thời tạo cơ sở cho việc học tập ngôn ngữ sau này.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Thính lực của trẻ phải được bồi dưỡng trong môi trường có âm thanh, đồng thời trên cơ sở ấy hình thành khả năng ngôn ngữ. Hơn nữa, 0-2 tuổi là thời kì mẫn cảm để phát triển thính giác, trong giai đoạn này tiến hành rèn luyện thính lực cho trẻ sẽ thu được hiệu quả cao mà lại không mất nhiều công sức. Vậy phải làm thế nào mới phát triển khả năng thính giác của trẻ?

LỜI KHUYẾN 1: Tạo môi trường âm thanh phù hợp

Cha mẹ nên tạo cho trẻ một môi trường có âm thanh, tất cả mọi hoạt động bình thường trong nhà đều sẽ phát ra âm thanh như tiếng quét nhà, tiếng đóng cửa, tiếng vòi nước chảy, tiếng người lớn nói chuyện, tiếng xe... những âm thanh phong phú này đều có thể kích thích và phát triển thêm thính giác cho trẻ.

Đương nhiên, những âm thanh lớn đột ngột thì phải hạn chế hết mức, tránh làm trẻ giật mình sợ hãi.

Ở nhà, cha mẹ có thể thường xuyên phát những bản nhạc nhẹ nhàng, hài hòa, ngôn từ đẹp đẽ, để vừa phát triển thính giác, vừa nâng cao khả năng cảm nhận nghệ thuật cho trẻ.

LỜI KHUYẾN 2: Tặng cho trẻ những đồ chơi thính giác phù hợp

Người lớn có thể căn cứ vào độ tuổi và sở thích của trẻ để chọn mua những đồ chơi thính giác thích hợp. Hoặc có thể dùng những vật dụng có sẵn trong nhà hoặc phế liệu để tự tạo ra những đồ chơi thính giác, vừa thú vị lại vừa tiết kiệm. Chẳng hạn, cái muỗng bằng inox trong nhà có thể là một đồ chơi tạo âm thanh rất thú vị, hay cái chuông cũ trên xe đạp cũng là thứ đồ chơi khá hay.

Đương nhiên, đối với trẻ nhỏ, đồ chơi thính giác tốt nhất là những thứ đến từ tự nhiên, trong cuộc sống thường ngày: Tiếng gió thổi, tiếng mưa rơi, tiếng chim hót, tiếng nước chảy róc rách... Tất cả đều có thể làm phong phú thêm sự trải nghiệm của thính giác, nâng cao khả năng phân biệt âm thanh của trẻ. Vì vậy, cha mẹ tốt nhất nên thường xuyên cho con ra ngoài dạo bộ, để trẻ cảm nhận được muôn vàn âm thanh của tự nhiên.

LỜI KHUYẾN 3: Cùng trẻ chơi những trò chơi sử dụng thính lực

Chơi những trò chơi thính lực chủ yếu là để luyện nghe cho trẻ, giúp các bé có thể phân biệt được những âm thanh xung quanh. Dưới đây là hai trò chơi thính lực mà bạn có thể cùng trẻ chơi trong nhà.

1) Nhạc cụ tìm bạn

Chuẩn bị: Trống, chuông nhỏ, cá gỗ, dùi trống, mỗi thứ hai cái. Mục đích để trẻ phân biệt các loại âm thanh.

Cách chơi như sau: Mẹ và trẻ quay lưng vào nhau, đặt nhạc cụ phía trước mặt, mẹ tùy ý gõ một loại nhạc cụ nào đó, trẻ cũng gõ một tiếng tương ứng, sau đó đối chiếu nhau xem loại nhạc cụ mà mình sử dụng có giống nhau hay không.

2) Trò chơi nghe tĩnh

Chuẩn bị: Cha mẹ ghi âm sẵn một vài âm thanh hay tạp âm. Ví dụ như tiếng hát, tiếng chim hót, tiếng nước chảy tí tách, tiếng thìa gõ vào bát hay tiếng kéo ghế, tiếng còi ô tô...

Mục đích: Để trẻ lắng yên lặng nghe, từ đó phát triển độ nhạy bén của thính giác.

Cách chơi như sau: Để trẻ nằm hoặc ngồi trong tư thế thả lỏng ở một nơi thật yên tĩnh, nhắm mắt lại và tập trung nghe âm thanh mà cha mẹ ghi sẵn trong khoảng 30 giây; sau đó trẻ mở mắt, nói cho mẹ biết đã nghe thấy tiếng gì, âm thanh nào hay, âm thanh nào không hay.

LỜI KHUYÊN 4: Tránh những trở ngại cho thính lực của trẻ

Nghiên cứu cho thấy, nếu sống quá lâu trong môi trường chứa nhiều tạp âm sẽ làm các cơ quan thính giác trong tai sinh bệnh khí chất (tức loại bệnh do nhiều nguyên nhân gây ra tác động đến một cơ quan hoặc một hệ thống nào đó trong cơ thể, khiến cơ quan hoặc hệ thống này bị tổn thương lâu dài), từ đó dẫn đến bị điếc. Trong nhà, cần tránh những thứ âm nhạc quá cứng nhắc hoặc gây kích thích thần kinh.

Không được để trẻ nghe máy nghe nhạc, làm ảnh hưởng đến thính lực. Trẻ nhỏ không thích hợp để nghe bằng tai nghe, bởi âm thanh tập trung quá lớn và mạnh sẽ ảnh hưởng không tốt cho tai.

Đồng thời, cũng nên để ý phòng ngừa những bệnh thường gặp ở tai. Trong suốt lứa tuổi nhi đồng, tai là bộ phận dễ bị lây nhiễm nhất. Ống tai của trẻ vừa ngắn lại vừa hẹp, những bệnh thường gặp như viêm tai trong hay bệnh về hô hấp đều có hại cho thính lực, đòi hỏi người lớn phải hết sức chú ý.

1.4 PHÁT TRIỂN VỊ GIÁC CỦA TRẺ

Minh Ngọc năm nay 1 tuổi, rất thông minh và đáng yêu, cô bé rất thích làm những kiểu mặt kì quặc để chọc mẹ cười. Nhằm phát triển khả năng nhận biết của con, mẹ Minh Ngọc mua cho cô bé rất nhiều đồ chơi. Nhưng chị lại phát hiện ra là con gái rất thích bỏ những đồ vật lạ vào miệng cắn. Nếu cố tình lấy mất, cô bé lập tức cáu giận, điều này làm chị vô cùng đau đầu. Sau đó chị lại phát hiện, những lúc không chơi đồ chơi, con gái hay đút tay vào miệng mút. Mặc dù nhiều lần nhắc nhở: “Con đừng cho tay vào miệng, cũng đừng cho đồ chơi vào miệng, như vậy bẩn lắm, mau nhè ra cho mẹ!” thế nhưng cô bé nhất định không chịu nghe lời, cứ có cơ hội là y rằng lại cho thứ gì đó vào miệng. Chị thực sự không hiểu sao Minh Ngọc lại có thói quen không tốt (hay cắn đồ vật, mút ngón tay) như vậy, có lúc chị nghĩ nếu kiên quyết sửa cho con thì liệu tính nết cô bé có trở nên xấu đi không?

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Các cơ quan vị giác của trẻ bắt đầu hình thành từ trong thời kì thai nhi. Vị giác của trẻ mới sinh vô cùng nhạy bén, những thứ kích thích vị giác không giống nhau thì dẫn tới những phản ứng vị giác khác nhau. Rất nhiều cha mẹ phát hiện, từ giây phút trẻ cất tiếng khóc chào đời, chỉ cần là thứ gì có thể cho được vào miệng là các bé đều muốn nếm thử.

Xét từ góc độ tâm lí học, việc trẻ đưa thứ gì đó vào miệng cắn trước tiên là muốn thử xem nó có vị gì, sau đó là muốn dùng lưỡi để cảm nhận đặc tính của vật thể. Bởi đối với trẻ nhỏ, sử dụng lưỡi chính là cách để cảm nhận sự vật, chính việc cắn hay liếm một thứ gì đó cũng làm cho trẻ cảm thấy vui thích.

Trong cuộc sống, chúng ta thường thấy cha mẹ hay mắng trẻ: “Cái đó bẩn lắm đấy, còn không mau nhè ra à!” Trên thực tế, trẻ chỉ muốn thông qua miệng để tìm hiểu về đặc trưng của sự vật, muốn tìm hiểu xem nếu cho vào miệng rồi thì sẽ có cảm giác thế nào, mùi vị ra làm sao, có đặc biệt không. Dường như khi cho thứ gì đó vào miệng, trẻ muốn nói rằng: “Nếu như mình không bỏ cái này vào miệng thì mình sẽ chẳng thể biết được rốt cuộc nó là cái gì!” Có thể thấy, sử dụng vị giác chính là giai đoạn đầu tiên để trẻ nhận biết sự vật.

Trẻ ngày một lớn khôn, và niềm hứng thú với việc tìm hiểu mọi thứ cũng ngày càng sâu sắc hơn. Trẻ khoảng 1 tuổi, cho dù bạn có ngăn cản con tùy ý cắn thử gì đó thì trẻ cũng sẽ nảy sinh hứng thú với những thứ khác. Lúc này, cha mẹ cũng không cần phải lo lắng quá mức đối với hành động này của trẻ. Chỉ cần qua giai đoạn khoảng 1 tuổi rưỡi là khả năng đi lại của các bé cũng sẽ tốt hơn, hứng thú của trẻ nhờ đó mà càng nhiều, những hành động như mút tay hay cắn đồ vật cũng ít dần đi.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Đối với trẻ nhỏ, miệng không chỉ có chức năng để thưởng thức mùi vị, mà quan trọng hơn thế, đây là công cụ để trẻ tìm hiểu thế giới bên ngoài. Trẻ tìm hiểu mọi sự vật xung quanh thông qua hành động nhìn, nghe, sờ, ngửi, nếm, vì vậy miệng chính là phương tiện không thể thiếu để trẻ tìm hiểu về thế giới. Nhưng nếu cứ tùy tiện bỏ thứ gì đó vào miệng thì sẽ không an toàn và mất vệ sinh, người lớn nên chú ý đến việc tạo cho trẻ những kích thích vị giác an toàn để làm phong phú hơn những trải nghiệm của vị giác. Vậy có phương pháp nào thích hợp để làm phong phú hơn sự trải nghiệm của vị giác ở trẻ nhỏ?

LỜI KHUYẾN 1: Cho trẻ chơi những đồ chơi an toàn

Cha mẹ nhất định phải bảo đảm, trong phạm vi hoạt động của trẻ không đặt những thứ đồ chơi quá nhỏ vun hoặc những đồ vật nhỏ. Đồng thời, bỏ ra những thứ đồ chơi dễ vỡ, nhọn, sắc tránh trường hợp trẻ không may nuốt phải sẽ vô cùng nguy hiểm. Gia đình nào có điều kiện, có thể tìm mua cho con những đồ chơi có thể cho được vào miệng, để trẻ phát triển khả năng cảm nhận thông qua những đồ chơi không độc hại, giúp các bé thỏa mãn yêu cầu sinh lý trong giai đoạn này. ngón tay

Nguyên nhân khiến trẻ mút ngón tay vô cùng đa dạng nhưng tiêu biểu nhất là do trẻ thấy vô vị và nhàm chán.

Trong tình huống như thế thì nói chuyện hoặc chơi trò chơi cùng trẻ là phương pháp tốt nhất.

Nếu trẻ có thể nghe hiểu, lúc trẻ sắp đưa tay vào miệng, bạn có thể nhắc khéo: “Cái tay, cái tay”, nói nhẹ nhàng để nhắc nhở con, lúc đó trẻ sẽ lập tức bỏ tay ra. Khi trẻ bắt gặp ánh mắt của người lớn, tốt nhất bạn hãy lắc đầu, tỏ ý rằng “mút tay là không tốt chút nào”. Ngoài ra, còn có thể vừa bảo con “mình ra ngoài chơi đi” hay “mình ra ngoài chơi đồ chơi đi”, vừa kéo tay con ra khỏi miệng.

Đương nhiên, cha mẹ nên để trẻ làm một vài việc mà các bé cảm thấy hứng thú để con quên đi thói quen mút ngón tay.

Một vài trẻ khi cảm thấy bất an cũng thường mút ngón tay. Những lúc như thế, cha mẹ không thể giải quyết vấn đề bằng cách nhắc nhở trẻ không được mút ngón tay. Trước tiên, nên tìm hiểu xem vì sao con lại có cảm giác bất an, sau đó nghĩ cách để bé cảm thấy nhẹ nhõm, bình tĩnh hơn. Sau đó, cho con chơi những trò chơi hay đồ chơi mà con thấy hứng thú. Như thế, trẻ sẽ dùng tay nhặt đồ chơi mà quên đi việc mút ngón tay.

LỜI KHUYẾN 3: Cùng trẻ chơi trò chơi vị giác

Cha mẹ chuẩn bị sẵn một ít nước ép trái cây để trẻ thưởng thức.

Trong quá trình thực hiện các thao tác, hãy nói với trẻ: “Thử xem, miệng con có nhạy không nào, nếm thử xem rồi cho mẹ biết đây là vị gì nhé.”

Bảo trẻ nhắm mắt lại, bón cho trẻ một ít nước hoa quả mà bạn đã chuẩn bị sẵn, sau đó hỏi con: “Ngọt hay là chua, con đoán xem đây là nước ép của quả gì?”

Trò chơi này có thể giúp trẻ nhận biết được vị của nhiều loại trái cây khác nhau, từ đó thúc đẩy năng lực phán đoán của vị giác.

LỜI KHUYÊN 4: Dạy trẻ dùng tay để sờ các đồ vật

Với những đứa trẻ có thói quen cắn đồ vật, có thể trực tiếp để trẻ tự tay lấy đồ vật ấy ra, sau đó chuyển hướng hứng thú của trẻ sang “sờ thử xem sao, xem là cái gì”.

Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ nên để trẻ sờ nhiều vật bằng gỗ, những hạt cát nhỏ mịn, những sợi lông mềm nhẹ, hay những tờ giấy trắng mịn... để trẻ biết được cảm giác khi sờ chúng. Trên thực tế, không cần thiết cứ phải là đồ chơi, việc cho trẻ sờ những đồ vật xung quanh cũng rất mang lại nhiều lợi ích.

Thông thường, với những trẻ hay mút ngón tay hoặc cái gì cũng cắn, cha mẹ phải tìm cách khiến trẻ dùng hai tay để chơi, như thế mới có thể làm cho các bé không còn cách nào để đưa tay vào miệng nữa.

Bạn cũng có thể cùng con chơi trò “con chim bay bay”. Trò chơi này đòi hỏi trẻ phải dùng cả hai tay để hoạt động. Nhất thời, các bé sẽ quên đi việc đưa tay vào miệng mà tập trung chơi trò mà mình thích.

Ngoài ra, những đồ chơi có thể phát tiếng động như trống, chuông... cũng rất hay. Những đồ chơi như vậy không chỉ đòi hỏi trẻ phải dùng đến hai tay mà còn có những biến đổi rất thú vị, thu hút sự chú ý của trẻ, các bé sẽ tự nhiên không cho tay vào miệng nữa.

1.5 PHÁT TRIỂN XÚC GIÁC CỦA TRẺ

Thụy Miên chưa đầy 2 tuổi mà càng ngày càng khó bảo. Vừa mới dọn dẹp đồ đạc xong xuôi, chớp mắt một cái cô bé đã làm mọi thứ bừa bộn hết cả. Còn cố ý vứt mấy quyển sách xuống sàn nhà, có lúc tự mình nhặt lên rồi sau đó lại cố tình ném ra xa. Bất kể là quyển sách mình thích hay không, Thụy Miên đều lấy ra xé, có lúc còn đập vỡ tan tành những đồ vật có giá trị, điều này thực sự khiến mọi người phải đau đầu. Không những thế, cô bé còn rất thích sờ soạng, nhìn ngó những đồ vật trong nhà, không cho động vào thì nhất quyết phải động bằng được mới thôi. Thụy Miên nhanh tay nhanh mắt, động tác nhanh nhạy đến mức không tưởng tượng được, thường xuyên gây rắc rối; thành ra mẹ không lúc nào dám rời mắt khỏi con gái. Chỉ cảm thấy hơi sốt ruột, bồn chồn, con bé này đúng là đồ phá phách, liệu có phải nó đang tìm hiểu mọi vật xung quanh bằng cách sờ vào chúng?

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Thời kì sơ sinh là giai đoạn nhạy cảm để phát triển xúc giác ở trẻ, thời kì này, xúc giác của trẻ sẽ phát triển vô cùng nhanh chóng. Bắt đầu từ tháng thứ 3, trẻ sẽ dùng xúc giác của mình để gom nhặt thông tin của sự vật trong thế giới xung quanh. Lúc mới bắt đầu, trẻ dùng miệng để tiếp xúc đồng thời tìm hiểu về vật thể. Sau 1 tuổi, việc tìm hiểu bằng miệng bắt đầu giảm dần, các động tác của tay tăng lên. Giống như cô bé Thụy Miên trong ví dụ trên, thích sờ mó khắp nơi, lại hay hoạt động, trong con mắt của mẹ, cô bé trở thành một đứa trẻ hư chỉ biết phá hoại.

Trẻ luôn thích động vào một chút, sờ mó một chút những đồ vật xung quanh. Thực ra, đây là việc trẻ đang tự rèn luyện xúc giác cho mình. Đối với trẻ, hoạt động sờ cũng giống như đang hấp thu chất dinh dưỡng vậy, thiếu đi loại "dinh dưỡng" này thì tâm lí trẻ không thể phát triển

được. Có thể nói, xúc giác có vai trò vô cùng quan trọng đối với sự phát triển của trẻ. Những cảm nhận về khoảng cách, mùi vị, hình thù, tính chất của vật thể đều phải phụ thuộc vào sự trải nghiệm của những động tác tiếp xúc.

Điều đáng chú ý là, xúc giác là cơ sở để trẻ phát triển nhận thức sau này, vì thế đừng xem thường việc phát triển khả năng tiếp nhận thông tin qua xúc giác của trẻ, càng không nên ngăn cấm trẻ sờ mó khắp nơi. Bởi động chạm vào vật thể là nhu cầu phát triển tâm lí của trẻ trong giai đoạn này, không cho trẻ hoạt động, sờ mó chính là đã tước đi khả năng tìm hiểu sự vật xung quanh của trẻ.

“Con người sinh ra có được hai thứ quý giá nhất, đó là đôi bàn tay và trí óc, dùng tay mà không dùng não chẳng mấy chốc sẽ bị quật ngã, dùng não mà không dùng tay thì cơm ăn cũng không no, dùng cả tay lẫn não mới thực sự là người tuyệt vời, là người có thể khai thiên lập địa.” Có thể thấy rằng, tay của trẻ là không lúc nào ngừng hoạt động, như vậy mới có thể tăng cường được năng lực trên các lĩnh vực. Trên cơ sở của việc tiếp xúc, các kĩ năng của cảm giác và động tác mới dần phát triển được. Trẻ lớn lên sẽ dần học được cách kết hợp giữa cảm nhận và các động tác, đây cũng là một sự bước tiến lớn đối với việc phát triển trí tuệ.

Vì vậy, khi trẻ có thể thả lỏng bàn tay nắm chặt, có thể sử dụng ngón tay, miệng, mắt để đi tìm hiểu những tính chất khác nhau hay những độ cứng khác nhau, những hình thái không giống nhau của sự vật hiện tượng, thì cha mẹ hãy bắt đầu rèn luyện cho trẻ về khả năng tiếp xúc. Có thể đem những vật dụng hay đồ chơi trong cuộc sống hàng ngày để trẻ tiếp xúc tìm hiểu, để trẻ cảm nhận và có được những trải nghiệm khác nhau về cảm giác từ việc tiếp xúc nhiều vật thể.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Maria Montessori từng nói: “Bàn tay chính là thầy giáo tốt nhất cho trẻ.” Một nhà giáo dục cận đại nổi tiếng người Trung Quốc có tên là Đào Hành Tri cũng rất xem trọng tác dụng của bàn tay, ông còn từng tự sáng tác một bài hát mang tên “Trường ca não và tay” để nhấn mạnh tính quan trọng của việc bồi dưỡng khả năng hành động và tiếp xúc. Vì vậy, đối với trẻ nhỏ, đặc biệt là trẻ dưới 2 tuổi, việc để các bé tự mình động tay đi tìm hiểu những thứ xung quanh là vô cùng quan trọng. Cha mẹ đừng ngần ngại khi sử dụng một trong những phương pháp dưới đây để phát triển xúc giác cho trẻ.

LỜI KHUYẾN 1: Xây dựng môi trường khám phá an toàn

Trẻ từ 1-2 tuổi là giai đoạn mà xúc giác phát triển nhanh nhất. Trong giai đoạn này, trẻ thường dùng nhiều cách khác nhau như ném, vứt, đập thật mạnh... các đồ vật để thử nghiệm, đồng thời còn cảm thấy vô cùng hứng thú với những kết quả hành động của mình. Ví dụ như, trẻ có thể ném cái thìa nhỏ trên bàn xuống đất, nhìn xem nó rơi đi đâu, sau đó lại nhặt lên rồi lại ném, ném rồi lại nhặt, rồi lại ném, cứ thế mà không hề cảm thấy nhàm chán. Người lớn thường nghĩ rằng trẻ thật nghịch ngợm, nhưng trên thực tế, đây là sự khởi đầu của việc trẻ bắt đầu đi tìm hiểu các sự vật, vì thế cha mẹ càng nên định hướng cho con, tạo một môi trường khám phá an toàn cùng những đồ vật để dùng tay tiếp xúc với những hình dáng kích thước khác nhau, giúp trẻ cảm thấy thỏa mãn khi chơi đùa. Những thứ như chai dầu gội đầu rỗng, các quảng cáo trên báo, quả bóng da... đều có thể thu thập lại để làm đối tượng cho trẻ tiếp xúc.

Điều mà nhiều bậc cha mẹ nên chú ý đó là, có những trẻ thích cho những thứ có thể cầm nắm vào miệng, vì vậy, đừng mua cho con những đồ chơi bé đến mức có thể nuốt được vào trong bụng, những chi tiết, phụ kiện trên đồ chơi cũng phải thật chắc chắn. Đồng thời, đồ chơi phải tuyệt đối không độc hại, vệ sinh sạch sẽ, tránh gây hại cho sự phát triển của trẻ.

LỜI KHUYẾN 2: Mua cho trẻ những đồ chơi cầm, nắm thích hợp

Hiện nay, trên thị trường, những đồ chơi giúp phát triển xúc giác cho trẻ nhỏ không nhiều. Vì vậy, người lớn có thể tìm trong cuộc sống hàng ngày một vài nguyên vật liệu nào đó thích hợp

để trẻ tiếp xúc.

Trong nhà, những loại vải có chất liệu khác nhau như vải sợi gai, vải bạt, vải lụa, vải sợi hóa học, vải nylon, vải cotton, chất liệu da thuộc hay những thứ đồ chơi làm từ những chất liệu trên đều có thể là đồ chơi xúc giác cho trẻ.

Cát, đất sét, bột mì là những thứ hết sức tự nhiên giúp phát triển xúc giác của trẻ.

Thực ra, chỉ cần cha mẹ để tâm một chút, thì có thể phát hiện hoặc tự tạo ra vô vàn những thứ đồ chơi xúc giác cho trẻ ngay trong cuộc sống và tự nhiên.

LỜI KHUYẾN 3: Cùng trẻ chơi các trò chơi sử dụng xúc giác

Trong cuộc sống hàng ngày, bạn có thể thường xuyên cùng trẻ chơi những trò chơi phải sử dụng cơ quan xúc giác, nói cho trẻ biết một vài cảm nhận khi tiếp xúc, một lúc nào đó các bé sẽ bắt chợt tích lũy được nhiều trải nghiệm về cảm giác, thúc đẩy xúc giác phát triển. Dưới đây, chúng tôi giới thiệu hai loại trò chơi để cha mẹ cùng tham khảo:

1) Tắm xúc giác

Chuẩn bị: Những tấm gỗ hình vuông, phân làm hai loại, một loại thô ráp, một loại láng mịn, mỗi loại bốn tấm.

Mục đích: Dạy trẻ phân biệt được sự khác nhau giữa thô ráp và mịn màng, học cách tự đối chiếu.

Cách chơi như sau: Giới thiệu các món đồ vật cho trẻ để trẻ nhận biết trạng thái của vật. Sau đó, lấy ra những tấm gỗ có bề mặt thô ráp, làm mẫu cho con trước cách tiếp xúc, rồi để con tự thử làm lại lần nữa, từ đó rút ra những cảm nhận như “thô ráp”, “rất ráp”, “rất tay”. Tiếp đó, lấy ra những tấm gỗ trơn mịn, cũng làm mẫu cho con trước rồi để con tự lấy tay sờ thử, rồi rút ra những cảm nhận như “láng mịn” hay “trơn mượt”.

2) Xác định chất liệu vải

Chuẩn bị: Các loại vải nỉ, nylon, bông, da, lụa, mỗi loại hai mảnh. Mục đích: Dạy trẻ cảm nhận được mức độ mềm cứng, dày mỏng khác nhau.

Cách chơi như sau:

Trước tiên, lấy ra mảnh vải hoặc dùng những mảnh vải này để tạo ra những thứ đồ chơi khác nhau rồi đặt trên bề mặt trơn phẳng.

Tiếp đó, để trẻ tiếp xúc và cảm nhận hai loại vải chất liệu tương đối giống nhau rồi so sánh chúng với nhau.

Tóm lại, cha mẹ cùng con cái chơi trò chơi không chỉ giúp nâng cao nguồn cảm hứng cho trẻ mà hơn nữa còn trực tiếp thúc đẩy chức năng của cơ quan xúc giác.

2. NĂM BẮT THỜI KÌ NHẠY CẢM CỦA NGÔN NGỮ Ở TRẺ NHỎ

Khi trẻ bắt đầu biết chú ý nhìn khẩu hình của người lớn lúc nói chuyện, đồng thời phát ra tiếng “a, a” đòi học tiếng, thì đó chính là thời kì nhạy cảm của ngôn ngữ. Maria Montessori cho rằng, thời kì nhạy cảm của ngôn ngữ trẻ nhỏ bắt đầu từ sau khi sinh 2 tháng và kéo dài đến tận khi trẻ 8 tuổi. Học ngôn ngữ đối với người lớn không phải chuyện dễ dàng, đây là một quá trình khá vất vả. Thế nhưng, trẻ nhỏ lại có thể dễ dàng học được tiếng mẹ đẻ bởi vì các bé được trời phú cho sự nhạy cảm với ngôn ngữ.

Montessori còn cho rằng, việc đạt được khả năng ngôn ngữ và vận dụng khả năng ấy là một trong những biểu hiện bên ngoài của sự phát triển trí tuệ ở trẻ nhỏ. Khả năng ngôn ngữ trực tiếp ảnh hưởng đến khả năng biểu đạt ngôn ngữ, không chỉ vậy còn tạo cơ sở cho các mối quan hệ xã hội sau này.

2.1 TRẺ BẮT ĐẦU NÓI TỪ KHI NÀO

Duy An được một tuổi rưỡi rồi và khả năng vận động của cậu bé phát triển rất tốt. Duy An biết chạy bộ, đi giạt lùi, còn biết đi vòng tròn nữa, đặc biệt là rất thích leo trèo cầu thang. Mỗi khi leo cầu thang Duy An chẳng cần người lớn đỡ, tự mình lấy tay bám rồi trèo lên, từng bước từng bước rất vững chãi. Bất kể nơi nào có cầu thang là cậu bé lập tức leo lên và chơi rất vui vẻ, mẹ cũng chiều theo yêu cầu phát triển tự thân vận động của con trai.

Khả năng vận động một cách độc lập của Duy An quả thật phát triển rất tốt. Cậu bé còn xâu những hạt ngọc trai thành chuỗi rồi đeo lên tay cho mẹ. Duy An còn rất thích chơi trò xây dựng khối gỗ, xếp những khối hình rất cao.

Mặc dù khả năng vận động phát triển như vậy, nhưng mẹ Duy An lại rất đau đầu vì không hiểu sao con trai mình lại biết nói chậm hơn những đứa trẻ khác. Từ lúc 11 tháng tuổi, cậu bắt đầu cất tiếng gọi mẹ nhưng cho đến giờ dường như cậu bé chỉ mới dừng lại ở giai đoạn cất tiếng gọi, trong đó có một vài âm tiết đơn giản như “ơ, a”, mà không thể nói được những câu đơn giản, điều này khiến mẹ vô cùng lo lắng. Trước giờ chị vốn rất quan tâm đến việc giáo dục từ sớm cho con, hay kể chuyện, hát các bài hát thiếu nhi và không ngừng tâm sự cùng con, thế mà cậu bé vẫn nói khá chậm.

Đương nhiên, mặc dù Duy An không thể nói ra những câu nói đơn giản, nhưng những lời nói hay chỉ thị của mẹ thì cậu bé đều hiểu hết. Ví dụ như mẹ bảo Duy An đóng cửa, bê ghế, rồi hoan hô, tạm biệt... cậu bé đều có thể làm theo. Nhưng kì lạ là, đã có thể nghe hiểu những lời người lớn nói thì tại sao lại cứ nhất định không chịu nói, phải chăng là do khả năng vận động quá tốt mà làm hạn chế mất sự phát triển của khả năng ngôn ngữ?

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Giai đoạn 1-2 tuổi là thời kì mà ngôn ngữ nói ở trẻ nhỏ phát triển nhanh chóng. Trong giai đoạn này, trẻ đã chuẩn bị cho mình một cơ sở ngôn ngữ vững chắc, đồng thời cơ hội tiếp cận người lớn nói chuyện cũng nhiều lên, trẻ bắt đầu thử bập bẹ nói ra những suy nghĩ và nhu cầu của bản thân.

Đương nhiên, lúc bắt đầu, trẻ thường sử dụng những từ đơn giản. Khi khối lượng từ vựng và các kĩ năng học tập không ngừng được tăng lên thì những câu nói của trẻ không đơn giản chỉ là biểu đạt yêu cầu nữa. Lúc này, các bé sẽ sử dụng những câu nói dài hơn và ý nghĩa biểu đạt cũng phong phú hơn.

Cậu bé Duy An trong ví dụ trên vẫn đang ở trong giai đoạn biểu đạt nhu cầu, và biểu đạt rất tốt thông qua sở trường của bản thân là ngôn ngữ cơ thể, có thể vì thế mà khả năng phát triển ngôn ngữ nói hơi chậm.

Ngoài ra, môi trường ngôn ngữ của Duy An cũng có thể là một lí do làm hạn chế nguyện vọng nói chuyện của bé. Bởi ở nhà thì mẹ nói tiếng Bắc, cha nói tiếng Bắc nhưng cách phát âm lại mang chút đặc trưng của người Huế (bố mẹ cậu là người Huế), bà nội lại nói giọng Huế, điều này có ảnh hưởng nhất định đến việc học tập ngôn ngữ của trẻ.

Một khi Duy An có nhu cầu muốn nói chuyện với người lớn, muốn nghe ý kiến và cảm nhận của người khác, thì có nghĩa là thời kì bùng phát ngôn ngữ của cậu bé đã đến.

Cha mẹ nên chú ý, mỗi đứa trẻ đều có những đặc điểm phát triển của riêng bản thân mình.

Thường thì có thể chia trẻ nhỏ thành hai nhóm: Một nhóm dùng thính giác để học tập, nhóm kia dùng xúc giác để học tập. Những trẻ dùng thính giác để học tập sẽ rất dễ dàng học hỏi thông qua việc nghe, vì thế mà khả năng ngôn ngữ phát triển nhanh. Những trẻ dùng xúc giác để học hỏi thường hay có hứng thú với màu sắc, hình thù, các bé dùng giác quan để học tập, vì thế khả năng vận động tốt, nhưng đồng thời khả năng ngôn ngữ cũng sẽ phát triển hơi chậm một chút. Đây cũng chính là lí do mà cậu bé Duy An đến giờ vẫn không biết nói những câu nói đơn giản.

Đối với những trẻ có khả năng vận động cao thì người lớn nên định hướng cho các bé vận dụng sự phát triển của động tác để thúc đẩy sự phát triển ngôn ngữ, từ đó có được sự phát triển toàn diện; những trẻ có khả năng ngôn ngữ tốt thì nên định hướng cho trẻ phát triển toàn diện thông qua việc nói chuyện nhiều hơn nữa.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Khả năng ngôn ngữ vô cùng quan trọng đối với trẻ nhỏ. Mặc dù hoàn cảnh của mỗi đứa trẻ là hoàn toàn không giống nhau, nhưng trong giai đoạn trẻ tập nói đòi hỏi, cha mẹ phải tạo cho trẻ những kích thích ngôn ngữ phù hợp, dùng nhiều loại ngôn ngữ để khơi gợi trẻ nói chuyện, tạo cho các bé một môi trường học tập ngôn ngữ ở bên ngoài. Vậy phải làm thế nào để xây dựng được cho trẻ một môi trường học tập ngôn ngữ thật lí tưởng?

LỜI KHUYẾN 1: Nói chuyện cùng trẻ nhiều hơn

Trong quá trình học tập ngôn ngữ, trước tiên trẻ có hứng thú với âm thanh tiếng người nói, sau đó bắt đầu có cảm hứng với những kết cấu ngôn ngữ và từ ngữ phức tạp, đồng thời có ý muốn tiếp thu. Trong thời kì nhạy cảm của ngôn ngữ, sự trải nghiệm của mỗi đứa trẻ đều bắt đầu từ lúc bập bẹ cất tiếng nói, đến nói những từ đơn, rồi ghép từ hai đến hơn hai từ thành một câu nói, rồi đến mô phỏng lại những kết cấu câu phức tạp hơn, cuối cùng là học các hình thức ngữ pháp và bước vào giai đoạn đối thoại.

Trẻ nhỏ bắt đầu học nói, thứ ngôn ngữ mà các bé học là những điều nghe được từ môi trường xung quanh. Vì vậy, muốn trẻ sớm biết nói, thì bắt đầu sang tháng thứ 2 - 3 sau khi sinh, đừng ngại ngần đối đáp với con. Mặc dù ban đầu trẻ sẽ không thể hiểu được những lời mẹ nói, nhưng nếu những lời nói của mẹ hay người khác lặp đi lặp lại nhiều lần thì chắc chắn sẽ phát huy tác dụng. Ngôn ngữ có thể kích thích thính giác của trẻ, thần thái cùng khẩu hình khi nói chuyện sẽ để lại ấn tượng trong con mắt của trẻ, lặp lại nhiều lần như thế, những ngôn ngữ mà trẻ nghe được sẽ trở thành tín hiệu của vật thể hay động tác nào đó.

Trong giai đoạn này, trẻ sơ sinh chỉ tiếp nhận được những từ ngữ có quan hệ mật thiết với cuộc sống như tên gọi, danh từ chỉ người, cơ thể, thức ăn, đồ chơi... Khi dạy các bé nói một danh từ nào đó, nhất định phải cho bé cảm nhận được vật thể ấy. Ví dụ khi nói “đèn”, nhất định bạn phải chỉ tay vào cái đèn để con có thể thấy được. Như vậy, trong đại não mới hình thành nên một mối liên hệ giữa tên gọi và hình dáng của vật thể, giúp trẻ nhận biết được cái đèn là gì, và dần dần biết nói tiếng “đèn”. Cha mẹ nên chú ý, khi nói chuyện cùng trẻ hãy nhìn vào mắt các bé, duy trì sự tiếp xúc giữa hai cặp mắt, như vậy sẽ làm trẻ phải tập trung tinh thần để nghe người lớn nói chuyện, từ đó học được nhiều từ mới hơn, rèn luyện cho mình khả năng ngôn ngữ. Ngoài ra, trong giai đoạn này, trẻ vẫn chưa thể hiểu được những thứ ngôn ngữ trừu tượng, vì vậy khi nói chuyện cùng các bé, người lớn nhất định phải kết hợp ngôn ngữ, động tác, và hình ảnh, như vậy mới giúp ích cho việc phát triển khả năng ngôn ngữ.

LỜI KHUYẾN 2: Đưa ra những yêu cầu phức tạp

Trẻ hơn 1 tuổi rưỡi có thể nghe hiểu yêu cầu của người lớn. Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ thỉnh thoảng có thể đưa ra một vài yêu cầu phức tạp và đề nghị trẻ hoàn thành như: “Vào phòng lấy cho mẹ quyển sách trên bàn có vẽ hình con mèo nhỏ đang thả diều” hoặc “vào bếp lấy cái bát bằng inox của con ra ăn cơm”... Nếu như trẻ tập trung tinh thần nghe hết câu nói

của bạn thì hãy tin chắc rằng các bé sẽ hoàn thành tốt nhiệm vụ.

Một vài trẻ đang rất chăm chú làm việc của bản thân mình mà có khi không để ý rằng cha mẹ đang nói chuyện với chúng. Bạn đừng nên quát mắng con, hãy kiên nhẫn nhắc con một lần nữa. Khi đã chắc chắn rằng, trẻ đang tập trung nghe lời mình nói, hãy bảo con làm theo chỉ thị của mình.

Nếu trẻ thường xuyên chăm chú lắng nghe lời nói của người lớn, các bé sẽ dần dần học cách mô phỏng, rồi làm theo. Trong quá trình dần dần sử dụng ngôn ngữ, khả năng nói của trẻ cũng sẽ phát triển.

LỜI KHUYẾN 3: Khi trẻ nói sai không nên cười nhạo

Khi trẻ học nói, thường có thói quen “ơ, ơ, a, a”, không theo bất kì một quy tắc ngữ pháp nào cả, những việc như nói sai hoặc hay nói đi nói lại những từ mình thích đều là những chuyện hết sức bình thường, không có gì kì lạ cả. Bởi trẻ đang ở trong giai đoạn học tập ngôn ngữ, khó tránh khỏi việc dùng từ không đúng hoặc có lúc nói những từ hơi buồn cười. Những trường hợp như vậy hoàn toàn là bình thường, cha mẹ không nên quá lo lắng, càng không nên nóng vội sửa lỗi ngữ pháp cho trẻ. Cha mẹ chỉ cần dùng hình thức ngữ pháp chính xác để nói lại một lần nữa cho trẻ nghe, từ ngôn ngữ của người lớn, trẻ bắt đầu học được cách nói chính xác hơn.

Ngoài ra, cha mẹ không nên tập trung quá mức vào những nhược điểm về ngôn ngữ của trẻ, phải tạo cho con những kích thích ngôn ngữ phù hợp, đây là cách tốt nhất để khuyến khích trẻ tiến bộ. Nếu cha mẹ cứ tập trung nhắc đến việc vì sao trẻ không chịu nói gì, như thế trẻ sẽ lo nghĩ. Trên thực tế, các bé sẽ tùy theo tiến độ và tốc độ phát triển của chính bản thân để tự mình tiến bộ.

LỜI KHUYẾN 4: Cùng trẻ hát bài hát thiếu nhi

Trong giai đoạn này, trẻ có thể không nhớ được lời bài hát, những điều này không thành vấn đề, trẻ vẫn rất thích ngâm nga các bài hát thiếu nhi. Khi đi chơi ở ngoài, đừng ngần ngại mang theo một vài bài hát thiếu nhi mà trẻ yêu thích để phát cho bé nghe. Nghe bài hát không chỉ giúp giảm bớt không khí ngột ngạt trên xe ô tô, mà còn thúc đẩy khả năng ngôn ngữ trẻ phát triển.

Có một vài bài hát đơn giản, bạn cũng có thể hát cho trẻ nghe, đến khi bé cảm thấy quen thuộc với âm luật của bài hát, cha mẹ và bé có thể cùng hát. Nếu bạn biết chắc con mình đã rất quen thuộc một bài hát nào đó thì khi bạn hát cho trẻ nghe, hãy cố ý để sót một từ trong một câu nào đó đồng thời dùng ánh mắt chờ đợi trẻ. Y như những gì bạn mong đợi, bé sẽ lập tức bổ sung từ còn thiếu trong đoạn nhạc, bởi các bé rất yêu thích trò chơi chữ kiểu này.

LỜI KHUYẾN 5: Để trẻ chơi trò chơi nhiều hơn

Chơi trò chơi là loại hoạt động có thể giúp trẻ phát huy một cách đầy đủ nhất trí tưởng tượng và sức sáng tạo. Khi tham gia loại hoạt động này, trẻ có lúc sẽ đối thoại cùng những đồ vật trong trò chơi, miêu tả lại trò mà mình đang chơi, điều này có thể làm tăng cường sự phát triển khả năng ngôn ngữ. Không chỉ vậy, có lúc đang chơi trò chơi, trẻ vô tình đem những từ ngữ mình nghe được trong cuộc sống hàng ngày khi nghĩ đến nội dung của các mẫu chuyện, tên của những người quen thuộc với mình ra miêu tả lại. Có một số trẻ còn dùng những ngôn từ phong phú hơn trong cuộc sống đời thường rất nhiều.

Ví dụ, khi trẻ bày những thứ đồ chơi như hình người, động vật, hay dây hàng rào nhỏ vào một mô hình công viên hay mô hình cánh đồng nào đó, hãy để trẻ làm hướng dẫn viên cho bạn, hãy để bé giới thiệu cho mẹ biết về những thông tin liên quan đến công viên hay cánh đồng ấy. Để trẻ kể cho bạn nghe đây là người nào, những con vật này là những con gì và họ hay chúng đang làm gì.

Trí tuệ của trẻ trong khi tham gia các trò chơi có thể làm cha mẹ phải kinh ngạc. Đối với biểu hiện của trẻ, cha mẹ phải biểu lộ ra rằng mình vô cùng thích thú, đồng thời tích cực đưa ra những đánh giá về một vài vấn đề cơ bản. Làm như vậy sẽ thôi thúc trẻ tích cực sử dụng ngôn ngữ khi tham gia các trò chơi, đẩy nhanh sự phát triển của khả năng ngôn ngữ.

Vì vậy, nhiều cha mẹ khi nhìn thấy trẻ đang chơi trò chơi mà ngồi nói chuyện một mình thì không nên lập tức ngắt lời con. Có lẽ nhiều bậc cha mẹ không biết rằng, thông qua việc chơi trò chơi, khả năng ngôn ngữ của trẻ sẽ phát triển vượt bậc.

LỜI KHUYÊN 6: Khuyến khích trẻ tập nói

Với những trẻ không thích nói chuyện, hãy động viên bé mạnh dạn nói ra. Đứa trẻ nào cũng có tính hiếu kì, nếu bé không nói, người lớn có thể thử cách chỉ dùng đến khẩu hình, không phát ra âm thanh. Những lúc này, hành động của bạn đã tạo ra sức hút với con, bé rất muốn biết bạn đang nói gì với chúng, lập tức bé sẽ cảm thấy sốt sắng và cất tiếng hỏi ngay: “Mẹ đang nói gì thế?”

Cha mẹ có thể áp dụng cách chơi trò chơi, ví dụ như trò âm thanh to nhỏ. Một bên làm cử chỉ giả bộ đang nói âm thanh rất to, một bên làm cử chỉ như kiểu âm thanh rất nhỏ, thường xuyên cùng trẻ chơi trò này sẽ sửa được thói quen trẻ không chịu mở miệng nói.

Điều đáng để cha mẹ chú ý đó là: Có một số nhỏ những trẻ nói rất ít, cho dù như vậy, cha mẹ cũng đừng nên quá lo lắng. Bởi lẽ, sự phát triển khả năng ngôn ngữ ở mỗi trẻ nhỏ có sự khác biệt rất lớn. Một vài trẻ cho dù đã gần 2 tuổi mà khả năng nói còn rất kém, không thích nói chuyện, nhưng các bé hoàn toàn có thể nghe hiểu những điều người lớn nói, đồng thời cũng có lúc trẻ phát ra những câu nói hoàn chỉnh. Điều này chứng tỏ khả năng ngôn ngữ của trẻ đã có bước tiến triển. Thông thường, đến khoảng tầm 3 tuổi, trẻ đã trang bị cho mình khả năng giao tiếp cơ bản.

Ngoài ra, cha mẹ hãy làm tấm gương để trẻ noi theo. Ví dụ, đưa con ra ngoài chơi nhiều hơn, chủ động nhiệt tình chào hỏi người hàng xóm, nói chuyện, mời bạn bè đến nhà, mời con của hàng xóm sang nhà mình chơi... Hãy tạo nhiều cơ hội để trẻ tiếp xúc với mọi người, để con dần dần thích ứng được với môi trường, khuyến khích con hãy cởi mở hơn, như thế các bé sẽ chủ động nói chuyện.

2.2 LÀM THẾ NÀO KHI TRẺ NÓI NGỌNG?

Tuấn Tú đã hơn 2 tuổi, tính cách hoạt bát, rất thích nghịch ngợm. Các bạn cùng tuổi với cậu bé đều đã có thể ăn nói rõ ràng lưu loát, từng câu từng chữ. Nhưng cậu bé thì vừa không thích nói chuyện, vừa còn nói ngọng, những phụ âm kép thường phát âm thành phụ âm đơn như âm “kh” thì hay đọc thành “h”, từ có dấu “ngã” thì đọc thành dấu “hỏi”... Có lúc, mẹ Tuấn Tú cảm thấy có thể do thời gian nói chuyện của con trai không nhiều, cũng có thể do con ít nói, ít luyện tập, nên chị bắt đầu chỉnh âm cho con. Nhưng không ngờ, càng chỉnh lại càng tệ hơn, Tuấn Tú không những không có tiến triển gì mà nói còn ngọng hơn. Mẹ vô cùng lo lắng, cứ tiếp tục như thế này thì không biết nên tiến hành huấn luyện cho con theo cách nào?

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Hiện tượng nói ngọng hay không phát âm tốt những phụ âm kép là hiện tượng thường thấy ở trẻ nhỏ 3-4 tuổi. Trên thực tế, trong quá trình phát triển khả năng ngôn ngữ của trẻ thì những hiện tượng này là hoàn toàn bình thường.

Trẻ nhỏ dưới 3 tuổi, các cơ quan phát âm vẫn chưa hoàn thiện, khả năng phân hóa của thính giác còn kém, rất khó phân biệt được âm nào là âm kép, âm nào là âm đơn, đồng thời trẻ cũng không giỏi trong việc điều phối các cơ quan phát âm, cũng không am hiểu rõ các phương pháp phát âm, vì thế mà âm “kh” phát âm thành “h”.

Một vài trẻ nói ngọng là do ảnh hưởng của giáo dục và môi trường xung quanh. Con đường chủ yếu để trẻ học nói chính là mô phỏng, nếu người lớn xung quanh nói sai chính tả, trẻ cũng sẽ mô phỏng theo. Có những cha mẹ không biết cách nói chuyện, khi trẻ nói hõn, nũng nịu mà không sửa, thì sau một thời gian, trẻ cũng sẽ sinh ra nói ngọng, điều này không hề có lợi cho sự phát triển ngôn ngữ.

Đương nhiên, do một số trẻ nhỏ có lưỡi hơi ngắn, vì thế mà có lúc phát âm không chuẩn, vấn đề này thuộc về nguyên nhân bệnh lí, người nhà nên biết phân biệt để có cách đối phó.

Nói tóm lại, khi các cơ quan phát âm trở nên thành thục, thì hiện tượng nói ngọng ở trẻ sẽ dần mất đi, thường là đến lúc trẻ vào học mẫu giáo.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Mặc dù nói ngọng là hiện tượng thường gặp trong quá trình phát triển khả năng ngôn ngữ của trẻ nhỏ, là cha mẹ, bạn vẫn có thể có một vài cách giúp trẻ vượt qua giai đoạn này một cách thuận lợi.

LỜI KHUYẾN 1: Để trẻ luyện tập nhiều lần

Khi trẻ bắt đầu học nói, mỗi từ mới học được đều phải nói đi nói lại nhiều lần mới có thể nắm bắt được. Mà trẻ nhỏ muốn nắm bắt được từ mới đó thì phải biết phân biệt một cách chính xác điểm khác nhau trong phát âm của từ đó với những từ khác, điều này đòi hỏi các cơ quan phát âm phải phối hợp nhuần nhuyễn với nhau.

Trẻ hơn 2 tuổi do vẫn đang ở trong thời kì mà khả năng phân tích, tổng hợp mới manh nha và còn khá non nớt, thêm nữa các cơ bắp vẫn chưa phát triển, nên việc điều hòa hoạt động giữa các cơ quan phát âm với nhau là rất khó. Từ đó, trẻ sinh ra nói ngọng hoặc phát âm không chuẩn. Lúc này, cha mẹ phải định hướng cho trẻ rằng, mỗi lần học được một từ mới thì phải luyện đi luyện lại nhiều lần, để phát triển tính hài hòa giữa các cơ quan phát âm và những động tác của tổ chức cơ, đồng thời rèn luyện tính nhạy bén của cơ quan thính giác.

Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ có thể bắt đầu dạy trẻ từ những sự vật rất đồi quen thuộc xung quanh, hoặc từ những thứ mà trẻ cảm thấy hứng thú nhất. Trước tiên, dạy những từ đơn, sau khi dạy từ ngữ, khi lượng từ tăng lên rồi thì có thể bắt đầu đến giai đoạn dạy các câu.

Quá trình dạy trẻ tập nói phải thật tự nhiên và thú vị. Ví dụ như, có trẻ phát âm “l” thành “n”, không phân biệt được cách phát âm giữa hai từ này, trong tình huống như vậy, sau khi con đi rửa tay, bạn hãy hỏi: “Rửa tay xong thì phải làm gì hả con?”, trẻ sẽ đáp lại “lau tay” (nếu trẻ nói là “nau tay” thì yêu cầu trẻ nhắc lại cho đúng); đến khi ăn cơm có thể hỏi: “Mẹ nấu cơm cho ai ăn ấy nhỉ?”, trẻ lập tức trả lời: “cho Lan ăn”... Tóm lại, cần chủ động dạy con luyện tập phát âm hai từ này, luyện tập không ngừng như vậy tự nhiên sẽ giúp ích cho việc sửa lỗi phát âm những từ đó.

LỜI KHUYẾN 2: Phải kiên nhẫn làm mẫu và giảng giải

Việc cha mẹ làm mẫu đóng vai trò quan trọng trong việc sửa lỗi nói ngọng của trẻ. Khi làm mẫu cho trẻ, cha mẹ cần quan tâm đến khả năng của trẻ trên hai phương diện là nghe và nhìn, làm sao để trẻ có thể mô phỏng lại. Đôi lúc, việc làm mẫu bằng khẩu hình thì đòi hỏi phải đi đôi với những giải thích phù hợp. Với những từ khó phát âm, đòi hỏi phải có sự tham gia của lưỡi, trẻ không dễ dàng nhìn thấy được, nên có lúc phát âm không chuẩn. Khi dạy trẻ phát âm những từ này, phải nói rõ cho trẻ biết những âm nào thì lưỡi phải đặt sát hàm, sau đó để con nhìn thật kĩ, cùng con thử phát âm một số âm tiết. Khi trẻ nắm bắt được những tuyệt kĩ này thì nói năng tự nhiên sẽ lưu loát.

LỜI KHUYẾN 3: Yêu cầu trẻ phải phát âm chính xác đồng thời cổ vũ con nhiều hơn

Các bậc cha mẹ phải chú ý, từ khi trẻ bắt đầu học nói, nên yêu cầu bé phát âm một cách chuẩn xác, không được để trẻ nói chuyện theo lối ngọng nghịu. Nếu không, một khi đã hình thành thói quen này thì sẽ mất rất nhiều thời gian và sức lực để chỉnh sửa lại.

Đồng thời, trong giai đoạn trẻ tập nói, chỉ cần phát hiện bé có chút tiến bộ thì lập tức hãy động viên, khen ngợi con. Trẻ nhỏ rất thích được người lớn khen ngợi, những lời khen của cha mẹ sẽ không ngừng kích thích tính tích cực của việc học ngôn ngữ.

Khi phát hiện trẻ nói không rõ ràng nhưng không sửa mà lại nệ cơn tam bành, tức giận thậm chí còn đánh mắng, thì sẽ làm cho trẻ sợ hãi, cảm thấy căng thẳng, càng nói ngọng hơn, có lúc còn sinh ra nói lắp.

LỜI KHUYÊN 4: Suy nghĩ, hành động phải tự nhiên

Khi trẻ đang nói, cha mẹ phải để ý phát hiện có những chỗ nào con phát âm chưa được tốt, hay tất cả mọi từ đều phát âm không rõ ràng. Nếu đến 4-5 tuổi mà trẻ vẫn phát âm không rõ ràng, lại không có biến chuyển gì hơn thì lúc ấy bạn nên đưa bé đến bệnh viện để kiểm tra. Nếu phần lớn các âm trẻ nói khá tốt, chỉ còn một bộ phận nhỏ chưa thật rõ ràng, thì chắc chắn là trẻ gặp khó khăn trong việc nắm bắt những âm đó. Cơ hội nói chuyện của trẻ ngày càng nhiều, nếu như cha mẹ tích cực sửa cho trẻ thì hiện tượng này cũng sẽ giảm bớt dần.

Người lớn cần chú ý: Có một vài trẻ phát triển bình thường trừ việc gặp hiện tượng nói ngọng. Trong y học, người ta gọi hiện tượng này là rối loạn chức năng phát âm. Biểu hiện chủ yếu là nói năng không rõ ràng, phát âm chữ không chuẩn. Cha mẹ nhất định phải chú ý đến vấn đề này, không được lơ là để hiện tượng trên ngày càng trầm trọng, cũng không được quá chú ý đến việc trẻ nói ngọng, bởi cả hai cách làm này sẽ đều gây ảnh hưởng đến việc phát triển thuận lợi của ngôn ngữ ở trẻ. Đồng thời, những khó khăn về mặt ngôn ngữ sẽ ngầm dẫn đến những vật cản về tâm lí của trẻ sau này. Vì thế, trong giai đoạn từ 1 đến 5 tuổi, cha mẹ cần có định hướng đúng đắn cho trẻ, để các bé có thể bước qua giai đoạn then chốt của việc phát triển ngôn ngữ một cách suôn sẻ.

2.3 LÀM THẾ NÀO KHI TRẺ NÓI LẮP?

Bé Chí Dũng được coi là biết nói khá sớm so với những đứa trẻ cùng tuổi. Lúc 1 tuổi rưỡi, cách biểu đạt ngôn ngữ của cậu bé đã rất tinh tế, giọng nói khá lanh lợi, lên 2 tuổi, Chí Dũng đã biết cách nói chuyện khéo léo, hài hước. Thế nhưng, không hiểu sao gần đây, cậu bé đã bắt đầu nói lắp. Có khi chỉ là một câu nói rất đơn giản mà phải nói rất lâu mới xong. Ví dụ như có lúc “con con... mẹ mẹ...” phải đến hồi lâu mới nói được hết câu. Bây giờ cứ hễ nhìn thấy con nói chuyện, là mẹ lại cảm thấy sốt ruột: Nếu không sửa được cái tật nói lắp này thì phải làm sao?

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Maria Montessori cho rằng, trẻ nhỏ không học ngôn ngữ theo kiểu từng chữ một, mà đây là một hiện tượng bùng phát, hiện tượng này là cấp tốc, tự nhiên phát sinh ở trẻ nhỏ. Trẻ nhỏ thường hay đột nhiên học được rất nhiều từ trong một khoảnh khắc nào đó. Hiện tượng này thường xảy ra ở trẻ 2 tuổi, đây cũng chính là thời kì bùng phát ngôn ngữ, một hiện tượng rất đổi bình thường.

Cậu bé Chí Dũng trong ví dụ trên, mặc dù càng ngày càng học được nhiều từ, dần dần học được nhiều cách sử dụng từ ngữ - lúc này dù Chí Dũng có biết cách dung hợp những từ vựng mà mình có với yêu cầu và nguyện vọng của mình - nhưng sự phát triển của ngôn ngữ và tư duy không hài hòa, trẻ lại không biết phải chọn từ nào mới phù hợp, nên khi nói chuyện sẽ xuất hiện tình trạng nói lắp.

Thực ra, đây cũng chỉ là một hiện tượng tự nhiên trong quá trình phát triển ngôn ngữ ở trẻ nhỏ. Trẻ lớn lên thì hiện tượng này cũng sẽ mất dần, vì vậy, cha mẹ không nên nóng vội trong

việc sửa chữa cho con, sự nóng vội của bạn sẽ chỉ làm tăng thêm áp lực tâm lí cho bé, có khi sẽ khiến trẻ thực sự mắc bệnh nói lắp.

Nếu thực sự trẻ có khuynh hướng bị nói lắp, thì lúc đó nên tìm đến bác sĩ, có phương pháp điều trị cụ thể, giúp trẻ thoát khỏi bệnh này. Cha mẹ tuyệt đối không được vì quá nóng vội muốn chữa cho con mà trừng phạt hay đánh mắng trẻ.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Trẻ tầm 2-3 tuổi khi gặp chuyện kích động là bắt đầu nói lắp. Có lúc vì muốn nhanh chóng nói hết một câu mà thành ra nói lắp. Gặp những tình huống như vậy, cha mẹ phải làm thế nào?

LỜI KHUYẾN 1: Kiên nhẫn nghe trẻ nói chuyện

Trẻ nhỏ tầm 2 tuổi đã có thể nói chuyện khá rành rọt, có thể đối thoại với mọi người trong nhà kiểu anh một câu, tôi một câu. Cha mẹ nên tạo cho trẻ nhiều cơ hội nói chuyện hơn và dành đủ kiên nhẫn cho con, để bé có cơ hội nói hết câu mà mình muốn nói, đừng vội cắt ngang lời con.

Khi trẻ nói quá chậm, hãy đứng trên góc độ của trẻ, hiểu được khó khăn mà bé gặp phải khi nói chuyện, cho con thêm chút thời gian để biểu đạt hết điều mình muốn nói đừng nên ngắt lời khi con nói chưa thuần thục.

Khi trẻ nói quá nhanh, cha mẹ nên khuyến khích trẻ nói chậm rãi hơn, dùng giọng điệu nhẹ nhàng để nhắc nhở con đừng quá vội, cứ nói rõ ràng từng câu một.

LỜI KHUYẾN 2: Tạo môi trường thoải mái cho trẻ

Nếu phát hiện trẻ nói lắp, hãy tìm hiểu xem ở xung quanh trẻ có ai nói lắp không. Nếu có thì tốt nhất đừng để bé tiếp xúc nhiều với người đó, để phòng trẻ cảm thấy hiểu kì nên muốn mô phỏng cách nói chuyện của họ. Nếu để lâu, trẻ có muốn thay đổi cũng khó.

Đối mặt với việc trẻ nói lắp, cha mẹ phải giữ thái độ đúng đắn, tạo bầu không khí thoải mái để trẻ phát triển ngôn ngữ, cố gắng hết mức để giảm bớt hoặc xóa bỏ những căng thẳng, lo âu hay sợ hãi khi trẻ nói chuyện, tuyệt đối không được vì lí do trẻ nói không trôi chảy mà quay ra trách móc, thậm chí là trừng phạt. Tốt nhất là cha mẹ giả vờ không để ý đến bé đang nói lắp và vẫn nói chuyện như thường. Rất nhiều lúc trẻ nói lắp là bởi vì nhất thời chưa thể nghĩ ra được từ ngữ nào là thích hợp để dùng, hoặc không nhớ từ đó phát âm thế nào, vì thế mà cha mẹ phải kiên nhẫn chờ đợi. Bạn có thể bình tĩnh nói cho con biết từ này nên phát âm thế nào, khẩu hình ra sao, lưỡi phải đặt ở vị trí nào. Ngoài ra bạn có thể dạy con hát, đọc ca dao. Qua một thời gian, tình trạng nói lắp sẽ dần mất đi.

Quốc Trung được 2 tuổi rưỡi, cậu mắc tật nói lắp, mẹ cậu bé nghĩ đi nghĩ lại xung quanh chẳng có ai bị bệnh nói lắp cả. Chị cảm thấy vô cùng sốt ruột, nhưng những lúc Quốc Trung nói lắp, chị cũng không nhắc nhở mà cũng không chế giễu bằng cách nhại cách nói của con bởi chị sợ làm vậy sẽ khiến con trai trở nên căng thẳng, nảy sinh tâm lí không tự tin, từ đó bệnh tình ngày càng nghiêm trọng hơn.

Trong thời gian đó, chị có đọc lí thuyết giáo dục trẻ từ sớm của Maria Montessori và biết được tầm 2 tuổi là thời kì bùng phát liên quan đến thời kì này, và cũng là một hiện tượng hết sức bình thường trong thời gian trẻ học ngôn ngữ, thế là chị bàn bạc với mọi người trong nhà: Trong giai đoạn này tuyệt đối không được nhại lại lời mà Quốc Trung nói, cũng không được cười nhạo tật nói lắp của bé, càng không được giục cậu nói nhanh. Khi Quốc Trung nói chuyện, mọi người phải dùng tinh thần cổ vũ, động viên và phải kiên nhẫn lắng nghe lời bé nói. Nếu Quốc Trung thực sự không thể nói thì chỉ cần giúp con bổ sung thêm từ để hoàn thành hết câu là được.

Mẹ Quốc Trung rất bình tĩnh và nhìn nhận vấn đề của con một cách khoa học. Nhờ vậy, Quốc Trung bước qua được giai đoạn bùng phát ngôn ngữ, nói năng đầy đủ, rõ ràng mà cũng không còn biểu hiện nói lắp nữa.

Điều đáng chú ý ở đây là cha mẹ không nên đem hai từ “nói lắp” để phê bình trẻ. Thái độ của người lớn càng nghiêm khắc, càng nóng vội trong việc chỉnh sửa hiện tượng trẻ nói không lưu loát thì trẻ lại càng cảm thấy căng thẳng, gánh nặng tâm lý tăng lên, hiện tượng này sẽ ngày càng nghiêm trọng.

Đương nhiên, nếu tình trạng này cứ mãi kéo dài, rất có khả năng dẫn đến bệnh nói lắp mãn tính, cần được tiến hành điều trị ngay.

Có một số trẻ nhỏ có triệu chứng nói lắp rất nghiêm trọng, gây ra một vài khó khăn tâm lý như cảm giác sợ hãi, tội lỗi, thất vọng... cần được tư vấn hoặc đến gặp bác sĩ để được điều trị kịp thời. Nếu không, một khi đã hình thành thói quen, thì không chỉ làm cho triệu chứng nói lắp trở nên nghiêm trọng hơn mà còn ảnh hưởng đến sự phát triển khỏe mạnh của thể trạng và tâm lý.

LỜI KHUYÊN 3: Để trẻ kết bạn với nhiều trẻ cùng tuổi

Thứ mà trẻ nhỏ luôn mong muốn là được quan tâm và động viên. Việc trẻ được sống trong một môi trường hạnh phúc, tràn đầy cảm giác an toàn, sẽ có lợi cho việc giúp trẻ nói năng lưu loát hơn. Trong môi trường có nhiều áp lực, không khí lúc nào cũng căng thẳng, thì những khó khăn khi nói chuyện sẽ biểu hiện rõ rệt. Vì vậy, cha mẹ phải chú ý tạo môi trường an toàn thoải mái cho trẻ mắc tật nói lắp.

Tình bạn giữa những đứa trẻ luôn là mối quan hệ trong sáng, tốt đẹp nhất, cha mẹ nên khuyến khích trẻ mời các bạn cùng tuổi đến nhà chơi, hoặc đến nhà các bạn khác chơi. Hãy để trẻ bị nói lắp giao lưu nói chuyện với những bạn nói năng lưu loát, để các bé cùng hát, cùng kể chuyện, như vậy có thể giảm bớt được nỗi sợ hãi, tạo nên sự tự tin và nâng cao hứng thú tham gia nói chuyện cho trẻ.

Bản tính của trẻ nhỏ là rất thích chơi đùa, các bé có chung niềm hứng thú, chung ngôn ngữ, chung cảm xúc nên sẽ dễ sản sinh tiếng nói chung. Cho dù là những bạn mà trẻ không hề quen biết thì gặp nhau lần đầu cũng y như là bạn cũ vậy, chơi với nhau rất hòa thuận. Khi các bé cùng nhau chơi trò chơi, những câu hỏi, lời đối đáp hay độc thoại trong trò chơi đều là cơ hội tốt để trẻ luyện tập khẩu ngữ. Với những sự việc mà bản thân đã quá am hiểu và quen thuộc thì trẻ hoàn toàn không có trở ngại nào về tâm lý, nói năng cũng không căng thẳng, ngôn từ sẽ lưu loát hơn một chút. Không chỉ vậy, trẻ vừa chơi vừa nói chuyện trong không khí vui vẻ thì ngôn ngữ sẽ tự nhiên được biểu đạt ra ngoài. Điều này phát huy hiệu quả tích cực cho việc nâng cao độ trôi chảy khi nói trong quá trình rèn luyện khẩu ngữ.

2.4 NÓI CHUYỆN MỘT MÌNH LIỆU CÓ PHẢI LÀ BỆNH LÝ?

Gia Linh năm nay 3 tuổi, mẹ hay để ý và đột nhiên phát hiện, lúc chơi một mình, Gia Linh thường độc thoại.

Lúc nằm trên giường hay ngồi chơi, cô bé hay tự lí nhí nói gì đó với chính mình, giống như đang kể chuyện cho người khác nghe vậy, cũng có khi là đang thương lượng gì đó với món đồ chơi đang ôm trong người.

Có lúc Gia Linh vừa chơi búp bê vừa tự mình nói: “Em đừng có mà nghịch ngợm, nếu không chị sẽ không chơi cùng em nữa!” Những lúc chơi trò ghép hình, gặp chỗ nào khó, cô bé vừa gỡ mảnh ghép vừa nói: “Sao chỗ này lại thiếu mất một mảnh chứ, đi đâu không biết? Làm sao mà tìm ra được đây? À, để xem mày chạy đi chỗ nào. À, tìm thấy rồi, phải ghép vào chỗ này, lần này thì được rồi!”

Nhìn con gái vừa chơi vừa tự nói chuyện rất vui vẻ, mẹ cảm thấy vui mừng, nhưng trong lòng cũng không khỏi lo lắng, không biết con mình như thế có bình thường không?

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Sự phát triển ngôn ngữ ở trẻ nhỏ được chia thành hai giai đoạn: Giai đoạn ngôn ngữ phát ra bên ngoài và giai đoạn ngôn ngữ bên trong (không có âm thanh). Cô bé Gia Linh trong ví dụ trên thuộc giai đoạn ngôn ngữ phát ra bên ngoài, cũng chính là dùng lời nói để biểu đạt ra bên ngoài những hoạt động tư duy.

Ví dụ, lúc chơi trò xếp khối gỗ, trẻ vừa chơi vừa nói: “Mình phải xếp một tòa nhà thật lộng lẫy, đây là cổng của tòa nhà, sau cái cổng còn có một cái cầu trượt rất lớn.”

Thông thường, trẻ tầm 2-3 tuổi hay có thói quen vừa chơi vừa nói chuyện một mình. Việc trẻ tự nói chuyện một mình chứng tỏ các bé đang ở trong quá trình chuyển đổi ngôn ngữ: Từ ngôn ngữ bên ngoài thành ngôn ngữ bên trong, là một giai đoạn bắt buộc phải trải qua trong quá trình phát triển ngôn ngữ của trẻ ở độ tuổi này. Cho nên, cha mẹ hoàn toàn có thể yên tâm rằng đây là một tình trạng hết sức bình thường trong quá trình phát triển ngôn ngữ, chứ không phải một hiện tượng bệnh lí.

Đương nhiên trẻ nhỏ rất thích tự nói chuyện một mình trong khi chơi các trò chơi, đây cũng được gọi là hiện tượng tự chỉ đạo mình. Trong quá trình tham gia trò chơi, trẻ tự dùng mệnh lệnh của mình để hoàn thành trò chơi trí tuệ trên tay. Nói cách khác, trẻ nhỏ đang dùng ngôn ngữ của mình để giải quyết vấn đề của bản thân một cách chính xác, trên thực tế, có rất nhiều người lớn cũng như vậy.

Ngôn ngữ của trẻ ngày càng trở nên thuần thục, khoảng sau 7 tuổi thì khả năng tư duy trừu tượng và ngôn ngữ đã được nâng cao đáng kể, hiện tượng tự nói chuyện một mình cũng ít dần đi.

Những người mẹ nào quan tâm đến con thì chắc hẳn không ngại gì việc để mắt một chút, xem con mình liệu có lúc nào vừa chơi vừa tự nói chuyện rất to không, thực ra đây chính là lúc trẻ đang tự mình điều tiết chức năng vận dụng ngôn ngữ.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Suốt thời thơ ấu, việc trẻ tự mình nói chuyện là rất phổ biến. Một số chuyên gia chuyên nghiên cứu hiện tượng tự thoại ở trẻ nhỏ phát hiện, việc trẻ tự nói chuyện có thể giúp chúng điều chỉnh được hành vi của mình, đồng thời nắm bắt được những kĩ năng mới thông qua việc nỗ lực khắc phục khó tự nói chuyện, càng không nên can thiệp vào khi trẻ đang độc thoại, mà phải giúp đỡ và định hướng cho các bé, để con có thể thuận lợi bước qua giai đoạn phát triển ngôn ngữ.

LỜI KHUYẾN 1: Không can thiệp khi trẻ tự độc thoại

Việc trẻ tự nói chuyện một mình có quan hệ rất mật thiết với tư duy. Khi trẻ tự nói chuyện cũng chính là khi tư duy của trẻ đang ở trong quá trình hoạt động. Trong lúc hoạt động thì việc tự nói chuyện một mình thực ra chính là đang hướng dẫn hành động của mình bằng ngôn ngữ. Phải có quá trình học tự nói chuyện và hòa nhập này thì trẻ mới dần dần tiêu hóa và tiếp thu ngôn ngữ học được từ chỗ khác, nhờ đó định hướng cho hành vi của mình. Trong những tình huống như vậy, tư duy của đại não tiến hành kết hợp vỏ bọc của ngữ âm với ý nghĩa thật sự của từ, ngôn ngữ của trẻ nhờ thế mới có bước nhảy vọt về chất.

Nếu cha mẹ áp dụng hình thức ngăn cấm việc trẻ tự nói chuyện, điều này sẽ gây tổn hại cho việc phát triển khả năng ngôn ngữ và phát triển tâm lí lành mạnh ở trẻ nhỏ. Khi trẻ tự nói chuyện, nếu người lớn có những định hướng đúng đắn, thì các bé sẽ nhanh chóng đem việc tự

độc thoại này nội hóa thành ngôn ngữ bên trong. Đương nhiên, hiện tượng này không hoàn toàn mất đi được. Bởi có nhiều lúc đối mặt với khó khăn, chúng ta cũng hay có hiện tượng tự nói chuyện để điều chỉnh hành vi của bản thân. Ở một mức độ nhất định, việc tự nói chuyện giúp ích cho chúng ta trong việc khắc phục những khó khăn.

Sau khi trẻ nhỏ đem ngôn ngữ bên ngoài chuyển hóa thành ngôn ngữ bên trong, có lúc vẫn xuất hiện tình trạng này. Ví dụ như lúc không có người khác ở đó, hoặc đang nghĩ đến vấn đề khó khăn nào đó, khả năng tập trung của trẻ sẽ chỉ nhằm vào thế giới nội tâm bên trong, lúc này ở trẻ lại xuất hiện tình trạng tự nói chuyện một mình. Người lớn đừng nên cho rằng hành vi của trẻ nhỏ là rất kì lạ, thực ra đây chỉ là lúc trẻ đang đắm chìm suy nghĩ, nên muốn đem thứ mình nghĩ biểu đạt ra thành lời nói, để dễ dàng giải quyết hơn.

LỜI KHUYÊN 2: Dạy trẻ chăm chú lắng nghe người khác nói

Trẻ nhỏ hơn 3 tuổi đã có một nền tảng ngôn ngữ nhất định, đồng thời cơ hội được lắng nghe người khác nói chuyện cũng nhiều lên, khả năng ngôn ngữ ngày càng được nâng cao. Qua việc tập trung lắng nghe mọi người nói chuyện, khả năng ngôn ngữ của trẻ từng bước được tăng cường, hơn nữa các bé có thể học thêm được rất nhiều kiến thức liên quan đến ngôn ngữ trong đó.

Trẻ chăm chú lắng nghe mọi người nói chuyện sẽ giúp ích rất lớn cho khả năng ngôn ngữ của các bé. Trẻ còn nhỏ, khả năng kiềm chế còn kém, nghĩ gì là làm nấy, rất ít khi để tâm đến việc người khác đang nghĩ gì. Vì thế, muốn các bé chăm chú lắng nghe lời người khác nói, trước tiên phải gạt bỏ những nguồn gây nhiễu ở xung quanh trẻ, để trẻ có thể nghe hiểu lời người khác nói chuyện, như vậy mới có thể tham gia đối thoại một cách tập trung.

LỜI KHUYÊN 3: Tán gẫu với trẻ nhiều hơn

Trò chuyện một cách thân thiết và thoải mái với trẻ là một phương pháp hiệu quả cho việc phát triển khả năng biểu đạt khẩu ngữ của trẻ. Cha mẹ nên tùy theo độ tuổi của trẻ để tiến hành trò chuyện từ đơn giản đến phức tạp, đồng thời có những đánh giá thích hợp, đưa ra những định hướng tùy theo tình trạng của các bé.

Ví dụ như, khi đón trẻ từ trường mầm non về, trên đường cha mẹ nên hỏi han con tình hình học tập ngày hôm nay thế nào. Sự quan tâm của cha mẹ sẽ khuyến khích trẻ nói chuyện, bé cũng sẽ thích thú kể cho bạn nghe ngày hôm nay đã trải qua những gì. Đôi lúc, câu nói của trẻ có thể rất vụn vặt, thậm chí là lặp đi lặp lại nhiều lần, bạn phải hết sức kiên nhẫn nghe xem con đang muốn nói gì.

Khi được trò chuyện cùng cha mẹ, những kĩ năng về ngôn ngữ của trẻ cũng sẽ được củng cố và nâng cao. Cho nên, cha mẹ phải trò chuyện với trẻ một cách thoải mái, đồng thời tạo cho con nhiều cơ hội luyện tập, điều này là rất quan trọng đối với việc nâng cao kĩ năng giao tiếp.

Ngoài ra, khi nói chuyện cùng trẻ, tốc độ nói chuyện của bạn nên chậm rãi, âm lượng phải lớn một chút, đồng thời phải dành cho trẻ không gian và thời gian thích hợp để các bé tập nói chuyện.

2.5 NHỮNG THAY ĐỔI SAU KHI VÀO HỌC MẪU GIÁO

Chi Bảo ở nhà rất thích nói chuyện, nhưng từ khi đi học mẫu giáo, cậu bé lại trở nên ít nói và trầm tính.

Cô giáo phản ánh với gia đình rằng, trước giờ cậu bé không chịu chủ động giao lưu với các bạn. Với các hoạt động trên lớp, khi cô đưa ra câu hỏi thì hầu như cậu bé không chịu trả lời, hoặc có lúc cũng trả lời một hai câu nhưng vẫn không thể giống như những bạn khác trong lớp - nhanh chóng đưa ra ý kiến một cách hoàn chỉnh, thường thì chỉ trả lời nhát gừng từng chữ với âm

lượng rất nhỏ.

Về nhà, trẻ con hàng xóm thì nói chuyện với cha mẹ rồi cười đùa khúc khích, nói hết chuyện này đến chuyện khác, thế mà Chi Bảo cũng không chịu tâm sự với mẹ những chuyện ở trường mầm non. Cho dù mẹ có hỏi cũng vờ như không nghe thấy. Điều này làm mẹ Chi Bảo vô cùng phiền não, không biết cậu bé gặp phải trở ngại gì?

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Khi ở nhà, trẻ rất thích nói chuyện, nhưng khi vào học mẫu giáo lại trở nên trầm tính ít nói, không chịu trả lời câu hỏi của cô giáo, rất có thể là do trẻ vẫn chưa thích ứng được việc cùng ở chung với cô giáo và bạn bè trong trường mầm non.

Trên thực tế, rất nhiều cha mẹ gặp phải những vấn đề tương tự, đó là cho trẻ đi học mẫu giáo rất khó khăn, trẻ nhất quyết không chịu rời xa cha mẹ. Cứ đưa trẻ đến trường là các bé khóc lóc ăn vạ. Nếu ăn vạ mà không ngăn được việc bị đưa đi mẫu giáo, thì có thể các bé sẽ chuyển "chiến thuật" sang phản ứng kịch liệt, tức là đến trường không chịu nói chuyện, không tiếp xúc với bất kì ai. Thực ra điều này là rất bình thường. Trẻ khi rời xa cha mẹ sẽ sinh ra những cảm xúc như lo âu, bất an, buồn rầu. Môi trường mới, gặp cô giáo và bạn bè xa lạ, tất cả đòi hỏi trẻ phải có những thay đổi trên phương diện trao đổi ngôn ngữ hay thói quen sinh hoạt. Đối diện với việc mất cân bằng tạm thời, trẻ dễ sinh ra lo lắng khi bị tách rời, biểu hiện về ngôn ngữ là rất bình thường khi ở nhà thì đến lúc đi mẫu giáo, lại đột nhiên chẳng thèm nói chuyện với ai.

Cũng giống như cậu bé Chi Bảo ở ví dụ trên, ở nhà thì nói chuyện với cha mẹ rất bình thường, nhưng khi đến trường lại không chịu nói chuyện. Điều này chứng tỏ cậu bé chẳng có vấn đề gì về ngôn ngữ cả, chỉ là không quen nói chuyện với người lạ mà thôi, hoặc là ở bên ngoài không thích nói chuyện.

Có những trẻ ở trường mầm non rất ít nói là vì có tâm lí hoài nghi và sợ hãi. Trẻ nhỏ phải sinh hoạt trong một môi trường mới ở trường mầm non có thể sẽ sinh ra một chút hiểu lầm trong tâm lí, ví dụ như trẻ sẽ nghĩ: "Có phải mẹ không cần mình nữa?" đặc biệt có nhiều cha mẹ rất hay lấy câu nói này ra dọa nạt trẻ, ví dụ như: "Con đừng có khóc, khóc nữa là mẹ đưa đến trường mầm non đó." Như vậy chỉ làm tăng thêm ở trẻ những sự hiểu lầm đối với trường mầm non. Trẻ đến trường sẽ cảm thấy không thoải mái, không được tự do tự tại, tự nhiên sẽ không thích nói chuyện cùng bất cứ ai.

Đối với những trẻ như thế, cha mẹ tuyệt đối không nên bắt ép bé, tránh gây ra tâm lí chống đối. Đôi khi con thích nghi được với môi trường mới thì khả năng ngôn ngữ cũng sẽ dần ổn định.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Đối với trẻ nhỏ, những năm học tập và sinh hoạt trong trường mầm non là thời kì mà khả năng ngôn ngữ phát triển nhanh chóng. Cha mẹ nên tích cực định hướng cho trẻ thích nghi với cuộc sống ở môi trường mới, để trẻ có cơ hội giao lưu với các bạn cùng tuổi, thúc đẩy khả năng ngôn ngữ và khả năng giao tiếp phát triển.

LỜI KHUYÊN 1: Trước tiên để trẻ hiểu hơn về cuộc sống trong trường mầm non

Trước khi gửi trẻ đến trường mầm non, hãy cho con quan sát xem trường mầm non là như thế nào. Hãy để trẻ làm quen với cô giáo, nhìn các bạn trong trường chơi trò chơi, đồng thời khuyến khích con ra chơi cùng các bạn. Như vậy, trẻ hình thành một ấn tượng tốt đối với trường mẫu giáo, không còn cảm giác xa lạ nữa. Nếu chỉ chính thức nhập học mới biết trường mẫu giáo là như thế nào, trẻ sẽ cảm thấy lạ lẫm, có lúc sinh ra tâm lí sợ hãi.

Thực ra, cuộc sống tập thể trong trường mầm non, cùng các bạn vui chơi học tập sẽ khiến trẻ trở nên hoạt bát cởi mở, tính cách vui vẻ lạc quan, tầm hiểu biết được nâng cao, có cơ hội rèn

luyện khả năng tiếp xúc với các bạn khác, cũng giúp bồi dưỡng nên những phẩm chất tốt đẹp. Một vài thói quen không tốt lúc ở nhà thì đến khi đi học mẫu giáo cũng được thay đổi và cải thiện. Không chỉ vậy, trẻ nhỏ 3 tuổi đã bước đầu có được khả năng sinh tồn, có thể hiểu được lời người khác nói, cũng có thể trò chuyện những câu đơn giản cùng các bạn, có thể dùng ngôn ngữ và hành động để biểu đạt mong muốn và nguyện vọng của mình, trẻ cảm thấy rằng không gian ở nhà không phong phú bằng môi trường mầm non, có thể cùng chơi đùa với nhiều bạn bằng tuổi, trường mẫu giáo thực sự là nơi lí tưởng nhất.

Đương nhiên, bạn cũng không nên đặt ra yêu cầu quá cao đối với trẻ mới đến trường mẫu giáo, đừng thường xuyên dạy trẻ ở trường phải biết lễ phép, khi hát thì phải hát thật to, trả lời câu hỏi thì phải giơ tay, vì như thế trẻ sẽ cảm thấy ở trường thật là gò bó áp lực.

LỜI KHUYẾN 2: Tâm sự về chuyện ở trường mầm non

Trên đường đưa con trở về nhà, hãy khéo léo nhắc đến chuyện ở trường. Ví dụ như hỏi trẻ đã làm quen được với bao nhiêu bạn rồi, có biết các bạn tên gì không, các bạn ở trường tính cách thế nào. Hỏi con hôm nay cô giáo dạy những gì, học được gì mới, xem con có thể kể rõ ràng được không.

Khi trẻ bắt đầu kể cho cha mẹ nghe những chuyện xảy ra trong trường một cách rõ ràng, mạch lạc thì chứng tỏ lúc đó bé đã bắt đầu thích nghi được với cuộc sống nơi đây.

Có lúc được học một bài hát mới ở trường, nhưng trẻ chỉ hát được mỗi một câu, hoặc chỉ biết nói tên của bài hát thì cha mẹ cũng không nên quá nóng vội nói về những nội dung này với trẻ, hãy để trẻ tự mình hát hoặc nói ra cho mọi người nghe, như vậy sẽ nâng cao khả năng ngôn ngữ và sự nhiệt tình với việc học của chúng.

Đương nhiên, nếu cha mẹ phát hiện trẻ không chịu trả lời câu hỏi của mình, hoặc không muốn nhắc đến những chuyện ở trường, thì nhất định phải liên hệ với cô giáo, hỏi cho rõ nguyên nhân vì sao con mình lại như vậy.

LỜI KHUYẾN 3: Để trẻ học cách vận dụng những từ ngữ quen thuộc

Ngôn ngữ truyền miệng và ngôn ngữ trong sách vở có quan hệ trực tiếp với nhau, những văn tự được viết trên sách vở có tác dụng biểu đạt một cách tốt hơn tư tưởng của con người. Cha mẹ nên dạy trẻ học cách sử dụng những từ ngữ mà mình nghe được, thấy được, những từ mà trẻ thấy quen thuộc. Ví dụ, tên của siêu thị ở gần nhà, bất cứ khi nào đi siêu thị hãy chỉ cho con thấy biển hiệu của siêu thị, đọc cho con nghe tên của nó.

Cũng như những chữ trên sách vở, những tên gọi viết trên gói kẹo, những tên gọi trong phim hoạt hình hay đoạn băng ghi âm mà trẻ yêu thích cũng có thể dùng làm tư liệu để dạy cho trẻ. Nhận biết mặt chữ giúp trẻ hiểu được mối liên hệ giữa chữ và cuộc sống hàng ngày, trẻ sẽ rất thích thú thu gom những từ ngữ quen thuộc trên bao bì đóng gói sản phẩm.

Cùng trẻ xem những cuốn sách có nội dung hài hước là một cách khác để kích thích ngôn ngữ. Trẻ sẽ thấy rất yêu thích những bức tranh biếm họa hay những ngôn từ hài hước, thú vị trong sách.

Trẻ nhỏ có thể sử dụng thuần thục những từ ngữ quen thuộc, khi nói chuyện đã có thể xây dựng được vấn đề để bàn luận. Khi khẩu ngữ của trẻ lưu loát trôi chảy, thì khả năng ngôn ngữ cũng sẽ được nâng cao nhanh chóng.

3. NĂM BẮT THỜI KÌ NHAY CẢM CỦA ĐỘNG TÁC

Trong khoảng thời gian từ khi sinh ra đến lúc 4 tuổi, trẻ rất thích hoạt động, các động tác ngày càng nhuần nhuyễn, đó cũng là cơ sở cho việc phát triển trí tuệ sau này. Maria Montessori cho

rằng: “Nếu trong giai đoạn này, có thể hoàn toàn thuần thục một động tác nào đó, thì sẽ giúp ích cho sự phát triển bình thường của thần kinh và cơ thể, thêm nữa còn có ảnh hưởng tích cực đối với việc hình thành nhân nhĩ thiếu sự vận động, sẽ gây ra tình trạng mất tự tin đối với vận động, hình thành nên cảm giác không thỏa mãn trong tinh thần trẻ.

Thông thường trẻ thích bò, sau đó mới thích đi bộ, tiếp đó lại thích cầm nắm các đồ vật. Khoảng tầm 4 tuổi, trẻ thích nhắm mắt lại rồi dùng tay sờ mó nhận biết các vật thể. Vì thế, cha mẹ nên cho phép trẻ vận động, biến các động tác cơ thể trở nên chính xác nhuần nhuyễn, đồng thời giúp phát triển cân bằng hai não trái - phải.

Đương nhiên ngoài việc chú trọng tập luyện cơ bắp, Montessori còn nhấn mạnh cần tập luyện những động tác rất nhỏ nhằm điều hòa giữa tay và mắt. Bởi như vậy không chỉ bồi dưỡng nên thói quen hành động nhanh nhẹn ở trẻ mà còn giúp ích cho phát triển trí tuệ.

3.1 TẬP LUYỆN CHO TRẺ ĐÔI CHÂN MẠNH MẼ

Nhật năm nay 2 tuổi. Khoảng thời gian mới biết đi, Nhật rất thích chạy qua chạy lại, mặc dù có lúc cũng vấp chỗ nọ, va chỗ kia, nhưng luôn tỏ ra rất dũng cảm, tự bò dậy tiếp tục đi, không bao giờ muốn được người lớn đỡ dậy. Nếu đang đi rất vui vẻ mà người lớn bỗng nhiên ôm lấy là cậu bé liền khóc và nhoài ra.

Ở nhà, Nhật thường xuyên đi lại không ngừng, đi hết từ phòng nọ sang phòng kia. Có lúc đem đồ từ chỗ này bỏ vào chỗ kia, rồi lại mang từ chỗ đó bỏ ra chỗ khác, dường như không biết mệt là gì.

Có một lần cả nhà ra ngoài chơi, lúc đó Nhật vừa mới biết đi, nhưng cậu bé không hề cảm thấy buồn chán, tự chơi một mình, lúc thì đi bộ, lúc thì lật đật chạy, mà nhất định là phải đi hết quãng đường mới thôi. Có khi trên đường có những cái rãnh nhỏ, cậu bé vẫn nhất định không dừng lại, đến bên cạnh luống hoa hay trên thảm cỏ rồi lại tiếp tục đi tiếp, hoàn toàn không thấy mệt mỏi.

Sau đó, mẹ Nhật dần dần phát hiện, mặc dù con trai đã biết đi và đi khá vững rồi, nhưng cậu bé bắt đầu lười biếng, muốn người lớn bế, không muốn tự mình đi nữa. Mà Nhật lại hay tìm lí do, nào là mệt quá, nào là đau chân quá, đường khó đi để khiến cha mẹ phải bế mình.

Mẹ không muốn chiều con từ bé nên kiên trì để con đi tiếp. Đương nhiên, Nhật sẽ không quan tâm đến sự ép buộc của mẹ, cũng chẳng thích mẹ dạy bảo. Mẹ phải dùng rất nhiều cách để khiến con tiếp tục tự mình bước đi, chẳng hạn, dạy con chơi trò chơi bắt bóng, để con giẫm lên bóng, vừa đi vừa chơi; mẹ còn chỉ cho con trai những hiểu biết về bóng, vì thế cậu bé rất vui và sẵn lòng chơi trò chơi này cùng mẹ. Khi con trai lười không muốn đi, mẹ cũng dùng những sự việc rất thú vị ở xung quanh để đánh lạc hướng sự chú ý của con, vừa đi vừa nói chuyện, ngoài ra còn chơi trò chơi phần thưởng nhận biết chữ. Ví dụ, khi đi chơi, bên đường có rất nhiều biển hiệu, hai mẹ con vừa đi vừa nhận biết chữ cái, làm như thế sẽ giúp con ôn lại được những chữ mà mình đã biết, con nhớ được một chữ, vượt qua được trò chơi thì mẹ lại tặng con một cái ôm.

Bây giờ, cậu bé Long Nhật đã hoàn toàn làm chủ được khả năng đi lại của mình, cũng khắc phục được tâm lí lười biếng, đôi chân cũng trở nên vững chắc mạnh mẽ.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Sau 1 tuổi, trẻ nhỏ bắt đầu tập đi, muốn thoát khỏi sự ràng buộc của việc không biết đi. Khi biết đi rồi thì hai chân có thể chạy nhảy khắp mọi nơi, điều này thôi thúc khả năng độc lập của trẻ dần được thể hiện ra bên ngoài, và đây là kết quả tất yếu của quá trình trưởng thành. Khi trẻ phát hiện ra mình có thể chạy nhảy khắp nơi, các bé sẽ cảm thấy mình đã thành công. Người lớn mà muốn bế, lập tức các bé sẽ lẩn tránh.

Khi trẻ đã biết đi, mục đích trẻ đi bộ khác hẳn với người lớn. Người lớn đi bộ là vì một mục đích bên ngoài nào đó, cho nên sẽ chỉ tập trung đi đến điểm cần đến. Ngược lại trẻ đi bộ là muốn hoàn thiện khả năng của bản thân, muốn phát hiện những thứ mới lạ. Trẻ đi rất chậm, vẫn chưa có những bước đi có tiết tấu nhịp điệu, hơn nữa chân lại ngắn nên không có sức để đi một quãng đường dài, vì thế, cho dù các bé có thể đi được thì cũng sẽ tỏ ra lười biếng, muốn người lớn bế mình. Đợi đến khi trẻ có bước đi vững chãi, có thể đuổi kịp tốc độ đi bộ của cha mẹ, thì tự nhiên bé sẽ không để người khác bế nữa.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Trẻ nhỏ nắm bắt được khả năng đi lại thông qua quá trình tập đi chứ không phải nhờ việc chờ đợi khả năng này tự đến. Đối với trẻ nhỏ, bước đi đầu tiên chính là đánh dấu sự tự do đã bắt đầu. Những ngày sau đó, khi trẻ thử bước đi, không cần biết là sẽ gặp phải những khó khăn gì thì bé cũng sẽ kiên trì đến cùng. Vậy, làm thế nào để định hướng cho những trẻ mới tập đi?

LỜI KHUYẾN 1: Nhắc nhở trẻ để ý những vật cản dưới chân

Khi trẻ đang đi hoặc chạy, luôn luôn có những lúc vì không tập trung mà té ngã, điều này sẽ ảnh hưởng đến sự tự tin khi trẻ đi bộ hoặc chạy nhảy, khiến trẻ trở nên nhút nhát, sợ sệt.

Một khi cha mẹ nhận thấy trẻ hay ngã thì nên lưu ý một chút xem có phải là trẻ chưa thực sự tập trung không. Có một vài trẻ nhỏ vì mới biết đi nên cảm thấy rất thích thú, bận nhìn hết chỗ nọ chỗ kia mà không để ý đến những chướng ngại vật nhỏ ở trước mắt. Cho nên khi trẻ đi bộ hoặc chạy nhảy, cha mẹ phải đôn đốc, nhắc nhở còn chú ý những vật cản dưới chân.

LỜI KHUYẾN 2: Rèn luyện cho trẻ sức bền bỉ, dẻo dai

Mặc dù khả năng cân bằng và phối hợp của trẻ đã từng bước được nâng cao, trẻ đã tự tin hơn khi đi bộ, hơn nữa còn có thể bắt chước kiểu đi của người lớn, có thể nhảy từ trên bậc thềm hơi thấp xuống đất, nhưng độ bền bỉ của trẻ vẫn chưa đủ, cha mẹ nên tích cực rèn luyện cho trẻ phương diện này.

Rèn luyện cho trẻ sức bền bỉ dẻo dai, không chỉ giúp trẻ bước đi một cách bình thản, còn có thể giúp bé tập leo lên những dốc nhỏ với độ dốc không cao lắm. Leo dốc có thể rèn luyện cơ bắp vùng chân, tăng cường độ bền bỉ dẻo dai khi vận động. Đương nhiên, việc này còn tùy theo tình hình đi lại của trẻ.

Ngoài ra, khi cùng trẻ đi dạo, phải chú ý bước đi của trẻ đồng thời biến việc đi dạo trở thành một sở thích. Ví dụ như hãy chỉ cho con xem một vài đồ vật thú vị, thực vật hoặc các trẻ đang tràn đầy cảm hứng đưa trẻ đi chơi, điều này có lợi cho việc luyện tập khả năng đi bộ.

Trẻ hơn 2 tuổi, nhiều lúc sẽ làm nũng với cha mẹ, không chịu đi bộ. Giai đoạn này, bạn nên giúp trẻ hiểu được đi bộ là một phần không thể thiếu của cuộc sống hàng ngày, không phải lúc nào cũng ngồi xe hay để người lớn bế. Đi bộ là việc rèn luyện rất tốt. Cha mẹ cũng có thể dùng âm nhạc để tự sáng tạo những động tác thú vị ở nhà. Ví dụ, cùng trẻ nhảy theo điệu nhạc mà bé yêu thích. Có thể những động tác của con có lúc chẳng liên quan đến nhau, nhưng điều này chứng tỏ rằng bé sẵn lòng nhảy theo điệu nhạc, sẵn lòng uốn mình, lắc hông, khua tay múa chân. Đây cũng là một dạng trò chơi vận động giúp trẻ rèn luyện tay chân và toàn cơ thể.

LỜI KHUYẾN 3: Để trẻ tự giác đi bộ

Cha mẹ nên rèn luyện cho trẻ thói quen tự giác đi bộ, và cũng có thể dạy bé một vài kỹ năng vận động.

Ví dụ, bảo con kiểm soát gót chân lên thử đi, lúc bắt đầu những động tác này, có thể trẻ sẽ hơi hấp tấp một chút, đi không vững, cũng có thể bị té ngã mà mất tự tin.

Người lớn có thể phân những động tác này thành nhiều bước rồi giúp trẻ tiến hành. Trước tiên để bé đứng vững, sau đó dần dần nâng phần phía sau của bàn chân lên, một khi đã đứng thẳng rồi thì lại nhấc cao hơn một chút, dần dần có thể đứng vững bằng mũi chân. Bước tiếp theo là khuyến khích trẻ nhấc một chân đưa ra phía trước vài cm, chân còn lại đứng vững, sau đó bắt đầu bước đi, chân nọ đuổi theo chân kia.

Để trẻ nắm bắt động tác này, đầu tiên cần phải hết sức kiên nhẫn, không được nóng ruột. Trước tiên, cho trẻ tập ở nhà, khi đã nắm vững các bước thì có thể đưa con ra công viên tập. Khi đã nắm vững được một vài kĩ xảo đi bộ thú vị như thế, tự nhiên trẻ sẽ tự giác đi bộ.

Cha mẹ nên chú ý: Kỹ năng vận động của trẻ được nâng cao sẽ khiến các bé trở nên nhiệt tình hơn trong việc tham gia các trò chơi vận động, hễ có cơ hội là trẻ sẽ cùng các bạn nhỏ chạy nhảy khắp mọi nơi, thể hiện sự quyết đoán và tinh thần dũng cảm của các bé. Ví dụ như chơi cầu trượt hoặc leo lên cao. Có lúc, sự mạnh bạo của trẻ còn vượt qua cả khả năng mà bản thân đang có. Bởi vậy, trẻ sẽ gặp phải những khó khăn và rất cần sự an ủi từ người lớn.

3.2 CHO TRẺ QUYỀN LÀM VIỆC

Hải (2 tuổi rưỡi) rất thích bê đồ vật, nếu không mang cái ghế trong phòng ngủ mang ra phòng khách thì cũng bê cái xô đựng nước từ nhà vệ sinh ra phòng khách. Mặc dù mẹ không hề ngăn cản con để đồ lung tung, nhưng chị luôn cảm thấy con cứ chạy đôn chạy đáo bê đồ như thế thật là tốn sức, nên cũng muốn giúp con một tay.

Một hôm, mẹ nhìn thấy Hải bê ra một cái thau rửa mặt từ nhà tắm đi ra, rất chậm chạp và nặng nhọc đi qua căn phòng, lại còn vừa đi vừa nói: “Cẩn thận, cẩn thận!”, lúc này, chị thực sự không thể khoan tay đứng nhìn nữa mà nhấc lấy cái thau để vào chỗ mà Hải muốn đặt. Chị nghĩ rằng làm như vậy là đang giúp con, nhưng không ngờ cậu bé không nhận lòng tốt của mẹ mà ngược lại cứ như bị ầm ức, liền khóc òa lên.

Sau đó, chị thay đổi sách lược, chuẩn bị cho con rất nhiều những đồ vật nho nhỏ làm bằng nhựa, có thùng nhỏ, có ghế nhỏ, rồi có cả cái xẻng nhỏ... Chị nhìn thấy con bê cái thùng đựng nước nhỏ cẩn thận đi từng bước, từng bước, mỗi bước lại dừng lại một chút, cuối cùng thì đặt nó đến đích một cách an toàn, điều này khiến cậu bé vui sướng vô cùng. Lúc đó, mẹ mới nhận ra rằng, trẻ thích vận động. Bưng bê các đồ vật là một loại hoạt động cơ bản của trẻ ở độ tuổi này, trẻ khát khao có được một “công việc” như vậy. Công việc đó thoả mãn những nhu cầu cơ bản của trẻ trong giai đoạn đặc biệt này và nó vô cùng quan trọng đối với việc phát triển tâm lí ở trẻ.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Nhiều lúc, những thói quen cẩn thận và bản lĩnh mà trẻ luyện tập được trong môi trường thích hợp lại khiến cho người lớn kinh ngạc và than phiền không ngớt.

Cha mẹ thường phát hiện, công sức mà trẻ tiêu tốn khi hoàn thành xong một việc gì đó luôn vượt qua sự tưởng tượng của chúng ta. Ví dụ, một đứa trẻ ôm một cái thùng giấy còn lớn hơn cả cơ thể của bé, hai tay giữ không chắc, buộc phải ưỡn bụng ra để đỡ; như thế thì không thể nhìn được hai chân của mình, nhưng khuôn mặt lại lộ rõ vẻ vui mừng, cẩn thận đặt cái thùng vào vị trí cần thiết.

Khi trẻ bắt đầu tư duy, chúng cảm thấy mình đã lớn, trước lúc làm việc gì đó là suy nghĩ một cách phân minh mạch lạc, sau đó mới bắt đầu hoạt động có mục đích rõ ràng. Kiểu hoạt động này trong con mắt của trẻ là một “công việc” hết sức ý nghĩa.

Thông thường, trẻ từ 1,5 - 3 tuổi rất hay có những "công việc" như vậy. Ví dụ, khi mẹ đặt vào tay trẻ một cái giẻ lau, lập tức bé sẽ đi lau dọn nhà. Trẻ sẽ dùng cái giẻ để lau những thứ đồ chơi mà mình yêu thích, đồng thời cảm thấy thích thú vô cùng với công việc của mình. Đương

nhiên, mẹ sẽ rất ít khi cho trẻ có cơ hội như vậy, bởi mẹ nghĩ rằng công việc như vậy thì không thích hợp với trẻ còn quá nhỏ.

Trên thực tế, trẻ sinh ra đã có bản năng yêu thích làm việc. Nhưng điều đáng tiếc là nhiều cha mẹ lại không hiểu, ngược lại còn phớt lờ những bản năng này của trẻ. Bởi người lớn và trẻ nhỏ thường hay nảy sinh xung đột vì một vài việc, giống như vài đồ vật bằng gốm sứ trong nhà, hay những thứ bằng thủy tinh, người lớn càng không cho phép trẻ động vào thì trẻ lại càng muốn động, điều này có thể khiến trẻ cáu gắt. Thực ra, các bé chẳng muốn những thứ bằng gốm sứ hay thủy tinh gì đó, mà chỉ muốn có nó để chơi, để rèn luyện khả năng hoạt động cơ bản của bản thân.

Nếu người lớn không cho phép trẻ tiếp xúc với môi trường xung quanh, không hiểu được tính quan trọng của việc trẻ thích “làm việc”, sẽ làm ngăn cản sự trưởng thành của trẻ, điều này không hề có ích cho việc phát triển khả năng vận động.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Khi trẻ nhỏ cất tiếng nói đầu tiên, cha mẹ đừng vội chuẩn bị cho bé một món quà đặc biệt nào đó. Nhưng khi đôi bàn tay bé nhỏ của trẻ muốn được làm việc, thì cần phải có thứ gì đó để phối hợp - những loại đồ vật có thể kích thích hoạt động. Nếu người lớn không hiểu trẻ đang muốn vận dụng hai tay, không biết rằng vận chuyển hoặc sờ mó một thứ gì đó cũng là một biểu hiện của bản năng làm việc ở trẻ nhỏ, như vậy sẽ cản trở sự phát triển của thể trạng và tâm lý trẻ. Cách giải quyết vấn đề này chính là phải tạo cho trẻ một môi trường thích hợp, để các bé có thể thực hiện khát khao mãnh liệt của mình.

LỜI KHUYẾN 1: Tạo cơ hội cho trẻ được thử sức

Khi một ai đó nhìn thấy trẻ đã bỏ không ít công sức vào một việc gì nhưng hiệu quả lại quá nhỏ, liền lập tức ra tay giúp đỡ, trên thực tế, hành động này đồng nghĩa với việc cướp đi cơ hội “làm việc” của trẻ.

Ví dụ, một cô bé 2-3 tuổi muốn tự mình chải tóc, khi người lớn nhìn thấy bé đã làm tóc rối tung lên thì không những không vui mừng vì khả năng của trẻ mà có khi còn chê bai, chế giễu. Bởi vì trẻ không thể nào nhanh chóng chải tóc gọn gàng được, thế là người lớn liền ra tay giúp đỡ. Trẻ vốn dĩ có thể rất thích thú vì được một lần thử sức với một công việc mới nhưng cuối cùng lại bị người lớn vô tình cướp đi cơ hội đó.

Những việc khác như mặc quần áo hay đi giày cho trẻ, đương nhiên đều là do cha mẹ làm hộ. Cứ như vậy, đến khi trẻ đã lên lớp 1 vẫn phải nhờ cha mẹ chải tóc, mặc quần áo, thắt dây giày... lúc này, người lớn lại còn mắng trẻ là vô dụng. Nhưng cha mẹ đâu có nghĩ được rằng, chính mình lúc đầu đã tước đi cơ hội thử làm những việc đó của các bé, vì thế mà bây giờ mới thành ra thế này.

Cách làm đúng đắn nhất chính là khi nhìn thấy trẻ để tâm đến những việc vụn vặt thì tốt nhất đừng nên can thiệp, hãy cứ để trẻ tự nhào nặn là được rồi. Đây là giai đoạn mà đứa trẻ nào cũng phải trải qua trong quá trình trưởng thành, mất đi cơ hội rèn luyện trong giai đoạn này, trẻ rất có thể sẽ thiếu mất sự nhiệt tình đối với “công việc”. Ví dụ khi trẻ đang cân nhắc không biết nên trải chiếc khăn trải bàn thế nào, cứ mặc kệ trẻ, để trẻ tự mình dần dần cân nhắc xem trải thế nào cho phẳng. Việc này đối với trẻ nhỏ ở độ tuổi 2-3 là một hành động vĩ đại, người lớn chỉ cần đứng một bên và quan sát, để trẻ tự mình cảm thấy thành công khi hoàn thành công việc này một cách thuận lợi.

LỜI KHUYẾN 2: Khoan dung trước sự mất trật tự và hỗn loạn mà trẻ tạo ra

Khi trẻ nhỏ thử sức với mọi loại hoạt động, sẽ không tránh khỏi việc bày bừa mọi thứ đồ đạc trong nhà, lúc này người lớn nên thông cảm cho sự hoạt bát hiếu động của trẻ, hãy kiên nhẫn,

đội bé hoạt động xong thì nhắc nhở con tự đi thu dọn "bãi chiến trường". Sự bao dung của cha mẹ sẽ tạo điều kiện cho trẻ tự hoàn thành việc mà mình muốn làm, đồng thời cũng có lợi cho việc nâng cao năng lực phán đoán và tư duy độc lập ở các bé.

LỜI KHUYÊN 3: Để trẻ tự do tham gia mọi vận động thích hợp

Trẻ nhỏ phải thông qua sự nỗ lực của bản thân và tham gia mọi hoạt động mới có thể trưởng thành được. Như vậy, sự phát triển của trẻ vừa phải dựa vào yếu tố tâm lí, vừa phải dựa vào yếu tố thể chất. Đối với trẻ nhỏ thì vận động là rất quan trọng, nó là một sự biểu hiện ra bên ngoài năng lượng mang tính sáng tạo, trẻ cần thiết được trải qua đầy đủ các hoạt động để rèn luyện cho cơ bắp, từ đó thúc đẩy sự phát triển của khả năng vận động.

Người lớn nên động viên trẻ hãy chơi đùa cùng các bạn khác thật vui vẻ thoải mái, để trẻ tham gia chơi bóng, leo trèo, chạy bộ, lăn lộn..., những hoạt động này vừa dễ làm mà lại rất thú vị, không chỉ kích thích các kĩ năng vận động phát triển, mà còn bồi dưỡng cho trẻ kiến thức lao động.

Cha mẹ nên hiểu rằng, sự hoàn thiện kĩ năng vận động của trẻ chỉ có được là do trẻ tham gia các hoạt động trò chơi. Nếu như con bạn thích một loại hoạt động trò chơi nào đó, đừng cảm thấy phiền hà, bởi mỗi lần được trải qua sự vận động là một lần kĩ năng vận động vốn có của trẻ được nâng cao thêm một bước.

3.3 DẠY TRẺ CÁC ĐỘNG TÁC TAY CHÂN VÀ HÌNH THỂ

Ngân Khánh năm nay 3 tuổi. Ở trường mẫu giáo, bé được cô giáo rất yêu quý bởi nói năng lưu loát, kể chuyện lại rất sinh động, các bạn đều thích nghe Ngân Khánh kể chuyện. Ngân Khánh hơi trầm tính, không thích nghịch ngợm cùng các bạn trong lớp nên cô giáo rất nhàn khi trông nom bé. Tuy nhiên, Ngân Khánh có một nhược điểm rất lớn khiến cô giáo phải phản ánh lại với gia đình, đó là các động tác tay chân quá vụng về, thao tác không đúng và chậm, khả năng vận động mạnh rất kém.

Một lần, trường mẫu giáo có tổ chức trò chơi vận động, học sinh trong lớp cùng tham dự tiết mục ech con nhảy múa, thế nhưng chỉ có mình Ngân Khánh là làm không tốt. Việc này khiến mẹ cô bé rất buồn. Nhưng mẹ không biết rằng việc mẹ lúc nào cũng chỉ thích cô bé ngồi nhà đọc sách, nghe nhạc cũng là nguyên nhân dẫn đến việc Ngân Khánh không thích vận động. Dù có ra ngoài dạo chơi thì cô bé vẫn thích những hoạt động nhẹ nhàng và không quá ồn ào. Những hoạt động như đi xe đạp, chạy bộ cùng các bạn, chỉ cần tham gia một lúc là cô bé thấy chán nản. Mẹ Ngân Khánh cảm thấy hơi lo lắng, không biết liệu có phải khả năng vận động của con có chút vấn đề?

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Giai đoạn 3-4 tuổi, trẻ sẽ phát triển chiều cao, các bộ phận khác của cơ thể cũng phát triển nhanh. Trong vòng 1 năm, trẻ có thể cao thêm 8 cm, nặng thêm 3 kg. So với những bộ phận khác của cơ thể thì phần đầu vẫn hơi nhỏ. Những biến đổi bình thường này khiến cơ thể trẻ trở nên linh hoạt hơn, trẻ nhỏ có thể vận động trong thời gian dài một cách tràn đầy sinh lực mà không hề cảm thấy mệt mỏi chút nào. Lúc này, người lớn còn cảm thấy được, cái bụng nhỏ căng tròn trước kia của trẻ nay không thấy nữa rồi. Đây là kết quả của việc lượng vận động tăng lên và tay chân ngày càng trở nên linh hoạt.

Đương nhiên, 3-4 tuổi là thời kì quan trọng để trẻ học được các kĩ năng vận động. Kĩ năng vận động chính là những khả năng liên quan đến cơ thể khi đang di chuyển trong không gian, chủ yếu bao gồm: đi lại, chạy, nhảy, nhảy lò cò, chạy nhanh... Trẻ nhỏ trong độ tuổi này tham gia các hoạt động ngoại khóa nhiều hơn, không chỉ thúc đẩy sự sinh trưởng của cơ thể, mà còn giúp phát triển trí tuệ.

Kĩ năng vận động được nâng cao khiến trẻ nhỏ nhiệt tình hơn, vui vẻ và hoạt bát hơn khi tham gia các hoạt động vui chơi. Hễ có cơ hội là các bé đều thích cùng các bạn nô đùa, chạy nhảy, nhờ thế càng thúc đẩy khả năng vận động phát triển.

Đáng tiếc là một số cha mẹ lại luôn hi vọng con mình chịu ngồi yên trong nhà, ngoan ngoãn xem ti vi và sách, không cho con chạy nhảy khắp nơi, mà không ngờ rằng làm như thế sẽ ngăn cản sự phát triển về các kĩ năng vận động ở trẻ.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Đối với trẻ nhỏ 3-4 tuổi, người lớn nên tạo thật nhiều cơ hội để phát triển khả năng vận động cho con, đừng bỏ lỡ thời kì quan trọng này. Bạn có thể tham khảo những lời khuyên dưới đây.

LỜI KHUYẾN 1: Cho trẻ tham gia hoạt động ngoài trời nhiều hơn

Ở trẻ tầm 3-4 tuổi, khả năng vận động đã được nâng cao hơn rất nhiều. Điều này có nghĩa là, trẻ sẽ chạy nhảy khắp những nơi mà chúng thấy có thể chơi được hoặc leo trèo được. Đương nhiên là bao gồm cả những địa điểm an toàn và những địa điểm không an toàn. Một số cha mẹ quá lo lắng đến vấn đề an toàn của con mình, vì vậy đã ngăn không cho bé vận động. Ví như không cho con ra ngoài chạy lung tung, tránh bị đau đớn, chỉ cho phép con ở nhà chơi đồ chơi..., làm cho trẻ mất đi cơ hội được tự mình luyện tập khả năng vận động. Kết quả là những hoạt động như nhảy lò cò, nhảy cao hay đi thăng bằng, những đứa trẻ khác có thể làm được một cách dễ dàng thì đối với con mình lại khá khó khăn.

Cách làm chính xác là mỗi ngày nên dành chút thời gian nhất định để đưa con ra ngoài hoạt động, đặc biệt là vào ba mùa hạ, xuân, thu.

Khi hoạt động ngoài trời, hãy hướng dẫn cho con một vài kĩ năng hoạt động sau đây:

1) Đi bộ

Dạy con tiến lên, lùi xuống, xoay người, cũng có thể mô phỏng cách đi của một vài loài động vật, cũng có thể dạy trẻ đi khom lưng, đi uốn ngực. Cha mẹ cũng có thể đặt một sợi dây thừng trên mặt đất, để trẻ dẫm lên rồi đi.

2) Chạy

Dạy trẻ tập chạy về phía trước, chạy ngược, hoặc chơi trò chạy theo mệnh lệnh; địa điểm hoạt động là nơi có không gian rộng rãi hoặc đồng cỏ bằng phẳng.

3) Nhảy

Để trẻ đứng trên bậc cao hoặc tấm ván rồi nhảy xuống, ban đầu bạn nên nắm tay con và làm mẫu cho con xem. Hãy để trẻ chạy nhảy, chạm tay vào những vật thể nằm ở những nơi cao. Ví dụ như quả cầu hay cái chuông. Tập nhảy lò cò, đồng thời khom lưng nhặt bóng hay túi cát...

4) Lăn bóng

Người lớn đứng cách trẻ khoảng 3-4 m, lăn quả bóng về phía chân trẻ, yêu cầu trẻ nhân lúc quả bóng vẫn chưa dừng lại thì dùng chân đá nó ra xa.

5) Vượt chướng ngại vật

Trên đồng cỏ bằng phẳng, sắp xếp các vật thể làm chướng ngại vật, ra lệnh cho trẻ chạy vòng quanh, trèo qua hay nhảy vượt qua. Khi trẻ vượt qua chướng ngại vật, hãy ghi chép lại thời gian cụ thể giúp con.

LỜI KHUYÊN 2: Nâng cao cảm hứng vận động ở trẻ

Nếu như khả năng phối hợp vận động của trẻ còn hạn chế thì sự tham gia của cha mẹ chắc chắn giúp ích cho việc khiến trẻ hứng thú hơn với vận động hơn. Cùng trẻ tham gia chơi bóng hoặc chơi trò chơi, cùng con chạy bộ... đều là những cách vận động rất tốt.

Nếu trẻ thích chơi bập bênh thì hãy cùng chơi với con, ngồi trên chiếc bập bênh rồi nhẹ nhàng nâng lên hạ xuống, như thế có thể rèn luyện cho bắp chân, cánh tay, còn khiến bé trở nên tự tin hơn. Đương nhiên, khi chơi trò chơi này, phải chú ý duy trì độ thăng bằng của cơ thể.

Bất kể là ở nhà, ở trường mẫu giáo hay ở trong công viên, người lớn đều phải khuyến khích trẻ chơi đùa cùng các bạn bằng tuổi khác. Sự trải nghiệm này chính là phương pháp tốt nhất kích thích hứng thú chơi đùa và nâng cao khả năng vận động của trẻ.

Tóm lại, mỗi lần chơi đùa đều có thể khiến kĩ năng vận động vốn có của trẻ từng bước nâng cao. Thế nên cha mẹ phải xây dựng cho các bé những trải nghiệm về vận động thật thú vị, từ đó nâng cao hứng thú vận động.

LỜI KHUYÊN 3: Không được thúc ép những trẻ nhút nhát

Nhiều trẻ nhỏ khi sinh ra đã rất nhút nhát, chúng sợ phải chơi đùa trong không gian quá trống trải. Khi thấy trẻ nhút nhát thì đừng nên thúc ép bé, cười nhạo hay châm biếm chỉ khiến trẻ càng trở nên nhút nhát hơn. Giả dụ trẻ sợ bị té ngã, người lớn lại dùng những cách thức thúc ép, lúc đó bé chỉ còn cách đứng yên bất động. Cha mẹ tốt nhất nên dùng những phương thức thật nhẹ nhàng và có sức thuyết phục để khuyến khích con, bởi trẻ rất cần được sự động viên và ủng hộ từ người lớn. Dưới sự giám hộ của người lớn, những đứa trẻ nhút nhát sẽ chịu tham gia vui chơi. Đương nhiên, trẻ nhỏ cần nắm bắt được kĩ năng vận động thật tốt và cần thêm chút thời gian, vì thế cha mẹ phải hết sức kiên nhẫn.

LỜI KHUYÊN 4: Phải có lòng kiên nhẫn

Giả dụ, khi nhất thời không thể nắm bắt được một động tác nào đó, trẻ sẽ có cảm giác thất bại. Người lớn nhìn thấy bộ dạng trẻ như vậy thì nổi nóng, trách móc, khiến cảm giác thất vọng trong trẻ càng trở nên trầm trọng. Vì vậy, khi thấy các bé khóc hay tức giận, bạn phải đến an ủi con ngay, đưa con ra khỏi hoạt động đó. Đợi con bình tĩnh trở lại thì tiếp tục đưa con vào chơi tiếp.

3.4 RÈN LUYỆN KHẢ NĂNG PHỐI HỢP GIỮA TAY VÀ MẮT

Tùng năm nay 3 tuổi rưỡi, cậu bé đã nhớ được rất nhiều bài thơ, cũng nhận biết được không ít mặt chữ, kể chuyện lại vô cùng sinh động, hấp dẫn. Tuy nhiên, những động tác phải cầm bút như viết chữ hay vẽ thì cậu bé lại không nắm bắt được. Ở trường mẫu giáo, rất nhiều những động tác của Tùng cho thấy cậu bé hơi “ngớ ngếch”. Cô giáo phản ánh rằng lúc vẽ tranh, cậu bé không dùng ngón tay để cầm bút mà dùng cả bàn tay. Trước tình trạng đó, mẹ Tùng đã không chỉ tận tay làm mẫu cho con, chị còn nắm tay con rồi hướng dẫn từ cách cầm bút, nhưng cứ rời khỏi mắt mẹ là cậu bé lại chứng nào tật nấy. Mẹ cũng không muốn bắt ép con phải thay đổi, sợ tạo áp lực tâm lí cho con. Nhưng chị thực sự không hiểu nổi, không biết là do động tác phát triển còn chậm hay do tính cách mà con trai lại thành ra như thế, tại sao sự phát triển các động tác và khả năng phối hợp của Tùng lại thua các bạn cùng tuổi một cách rõ rệt như vậy?

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Những việc nhỏ như viết chữ, vẽ tranh là việc dường như bất kì đứa trẻ nào trong trường mầm non đều có thể làm được. Nhưng muốn làm tốt thì lại không dễ dàng, bởi trẻ nhỏ nhất định phải có khả năng vận động của các cơ bắp lớn nhỏ với trình độ tương đương thì mới có thể làm được. Trên phương diện này, có những trẻ biểu hiện thụt lùi so với các bạn khác, và đã gây ảnh

hưởng đến sự tự tin của các bé. Thông thường, cha mẹ không mấy nhạy cảm về khả năng phát triển trên phương diện này, nhưng các thầy cô giáo trong trường lại có thể phán đoán khá chính xác.

Động tác cầm bút của cậu bé Tùng không tốt, vì thế mới dùng cả bàn tay để cầm bút. Vì Tùng cảm thấy như vậy sẽ dễ vẽ hơn, dùng ngón tay cầm bút có chút khó khăn đối với cậu. Lúc này, cha mẹ nên kiên nhẫn khuyên bảo con trai, làm mẫu cho con xem, để cậu bé thấy được cha mẹ làm thế nào mà dùng được ngón tay cầm bút vẽ một cách chính xác, phải cho con biết dùng ngón tay cầm bút vẽ sẽ dễ dàng không chế được bút hơn là dùng cả bàn tay.

CHUYÊN GIA KHUYÊN

Đương nhiên, có một số trẻ nhỏ khả năng vận động nhất thời biểu hiện hơi tụt hậu một chút, cha mẹ cũng đừng quá căng thẳng, hãy rèn luyện kịp thời, sớm muộn gì cũng sẽ đuổi kịp tốc độ phát triển của những bạn nhỏ khác. Cho dù như thế, cha mẹ cũng phải chú ý phát triển khả năng vận động của các cơ bắp, đồng thời, trong cuộc sống hãy không ngừng động viên khích lệ con. Bạn có thể tham khảo một trong các cách sau đây.

LỜI KHUYẾN 1: Quan tâm tới năng lực thực tế của trẻ

Khả năng phối hợp động tác ở trẻ nhỏ còn kém, vì thế mà cầm bút không chắc. Cha mẹ đừng quên rằng, khả năng phối hợp các động tác của trẻ có tiến bộ hay không, mấu chốt và động viên mỗi ngày, sự hoàn thiện của cơ thể và hệ thống thần kinh, cuối cùng là cảm hứng đối với học tập. Chẳng hạn, khi bạn tạo áp lực cho bé, nói với con rằng: “Con nên học tập chỉ, viết chữ ngay ngắn và thẳng hàng”, sẽ có thể làm trẻ nhỏ mất đi hứng thú đối với việc viết chữ. Vì thế, trong lĩnh vực hội họa và viết chữ, đừng nên đặt mục tiêu vượt quá độ tuổi của các bé, mà nên nghĩ đến lứa tuổi của con và khả năng phối hợp các động tác, khuyến khích con chăm chỉ rèn luyện.

LỜI KHUYẾN 2: Để trẻ tự mình lựa chọn: dùng bút vẽ hay bút chì

Cha mẹ có lẽ cũng sẽ phát hiện, giữa bút chì và bút vẽ, trẻ sẽ thích bút vẽ hơn, mặc dù những đường nét mà trẻ vẽ ra vẫn chưa đẹp mắt như cha mẹ mong muốn. Một số nguyên nhân khiến trẻ cảm thấy dùng bút vẽ sẽ thú vị hơn dùng bút chì là bởi khi vẽ tranh, dùng bút vẽ sẽ dễ vẽ ra được những tác phẩm với nhiều màu sắc, tốc độ vẽ nhanh hơn; hơn nữa cán bút của bút ngắn thuận tiện cho việc cầm nắm, không cần đến những động tác điều chỉnh ngón tay quá phức tạp; không những thế, những màu nước tạo nên những đường nét lộn xộn nhưng lại rất kì diệu trên bề mặt bức tranh và thường được trẻ nhỏ ở độ tuổi trước khi đi học rất yêu thích. Cũng giống như việc viết chữ trên quyển vở, trẻ nhỏ phải thông qua học tập mới có thể nắm bắt được các kĩ xảo. Vì thế, khi trẻ vẽ tranh, hãy để bé tự lựa chọn xem nên dùng bút vẽ hay bút chì, tốt nhất là mỗi hình thức đều cho trẻ thử một lần. Thông qua vẽ tranh, khả năng phối hợp hoạt động giữa tay với mắt sẽ tiến bộ hơn nhiều.

LỜI KHUYẾN 3: Đừng so sánh con với những đứa trẻ khác

Trẻ nhỏ có rất nhiều cơ hội sinh hoạt cùng các bạn nhỏ khác, bất kể là chơi với các bạn ở trường mầm non hay mời các bạn về nhà mình chơi, trẻ cũng sẽ giống như người lớn, đem bản thân mình ra so sánh với những người khác. Ví dụ, trẻ hay đem tác phẩm của mình ra so sánh với tác phẩm của các bạn khác, cũng giống như người lớn hay đem tranh con mình vẽ để so sánh với con nhà người khác, để phán đoán khả năng vẽ tranh của con giỏi hay không. Nếu trẻ vẽ không đẹp bằng các bạn khác, lúc này cha mẹ lại đưa ra yêu cầu cao hơn, như thế lòng nhiệt tình với công việc vẽ tranh ở trẻ sẽ mất đi. Một khi trẻ nhỏ mất đi sự tự tin đối với năng lực của bản thân, dẫu cơ hội có sắp đến, trẻ cũng sẽ không tình nguyện nhấc bút lên vẽ hay viết chữ nữa.

Cha mẹ nên chú ý: Thông thường, sự tiến bộ của khả năng phối hợp hoạt động giữa tay với mắt của trẻ là khá cân bằng, nhưng khoảng 3-5 tuổi thì khả năng này tiến triển hơi chậm, có lúc rất khó để nhận biết được. Lúc này, cha mẹ nên động viên rằng khả năng của bé đã thuần thục hơn vài tháng trước rất nhiều rồi. Trẻ cần được cha mẹ động viên, khích lệ, như thế các bé sẽ nhận thấy được bản thân mình đang dần tiến bộ.

LỜI KHUYẾN 4: Đào tạo trẻ có bài bản

Trẻ nhỏ cần đến rất nhiều lời động viên, khích lệ từ người thân để nâng cao khả năng phối hợp tay mắt. Đồng thời cũng mong muốn cha mẹ sắp đặt một vài trò chơi giúp phát triển khả năng này.

Ví dụ, hãy chuẩn bị cho trẻ một cái kẹp thật đẹp, bảo con dùng nó thử nhặt những hạt đậu lớn nhỏ trong cái bát, hoặc bảo con dùng kéo cắt những mảnh giấy nhỏ, dùng dây xâu hạt, ghép tranh... Trẻ nhỏ có thể sẽ có hứng thú với những việc như vậy.

4. NĂM BẮT THỜI KÌ NHẠY CẢM CỦA TÍNH TRẬT TỰ Ở TRẺ NHỎ

Montessori cho rằng, trẻ nhỏ vô cùng nhạy cảm. Nói về vấn đề phát triển của chúng, thời kì nhạy cảm của tính trật tự có ý nghĩa rất quan trọng đối với quá trình hình thành nên nhân cách của trẻ nhỏ. Montessori từng nói: “Trật tự là một điều cần thiết của cuộc sống con người, khi nó được tích tụ đầy đủ thì con người mới có được sự vui vẻ thật sự.” Trong một thời kì nào đó của cuộc đời mỗi đứa trẻ, niềm vui chính là món quà mà chúng tìm được ở một nơi thích hợp. Thời kì nhạy cảm của tính trật tự bắt đầu xuất hiện từ năm trẻ 2 tuổi, trung bình kéo dài trong 2 năm, khoảng 3 tuổi là thời gian biểu hiện rõ rệt nhất của đặc tính này.

Theo cách nhìn của Montessori, trẻ nhỏ có hai loại ý thức về trật tự. Một loại nằm bên ngoài, là nhận biết của trẻ về mối quan hệ giữa bản thân mình và môi trường xung quanh; loại còn lại nằm bên trong, khiến trẻ nhỏ nhận biết được các bộ phận không giống nhau của bản thân mình và những vị trí tương ứng của chúng. Nếu như trẻ nhỏ phát hiện vị trí của đồ vật phá hỏng trật tự vốn có, trẻ sẽ cảm thấy lo lắng bất an, có khi cáu gắt. Để thích nghi được với thời kì nhạy cảm của tính trật tự ở trẻ nhỏ, cha mẹ nên đặt, để các đồ vật vào những vị trí cố định, đồng thời còn phải qui định những nguyên tắc, phương pháp và trình tự cụ thể khi sử dụng đồ đạc.

4.1 KHÔNG ĐƯỢC ĐẢO LỘN TRẬT TỰ CỦA TRẺ

Cô bé Thanh khi gần 2 tuổi trở nên không giống như trước nữa. Trước kia, cô bé rất đáng yêu, ngoan ngoãn, mẹ thấy vô cùng tự hào về con mình, nhưng bây giờ chị cảm thấy càng ngày càng bối rối.

Một dịp cuối tuần, chị đưa con gái đến nhà bà nội chơi, lúc đi thời tiết rất đẹp, vì thế mà chị chỉ mặc một chiếc áo mỏng. Đến ngày thứ hai, không ngờ thời tiết đột ngột thay đổi, mưa to gió lớn nổi lên, không còn cách nào khác, chị đành phải khoác thêm áo của chồng.

Không ngờ, khi nhìn thấy mẹ mặc áo của bố, Thanh liền kéo tay mẹ nói: “Đây là áo của bố mà, mẹ mau cởi ra đi!”

Chị cảm thấy rất ngạc nhiên, con bé này bình thường rất ngoan ngoãn, sao hôm nay lại phản đối mẹ gay gắt. Chẳng nhẽ con bé đang ở trong giai đoạn nhạy cảm của tính trật tự.

Qua nhiên, vài hôm sau, lúc cô bé đang mải mê với một đồng hồ chơi trên giường thì nghe tiếng bố gọi, em lập tức nhảy xuống rồi chạy về phía bố. Lúc Thanh rời khỏi phòng, mẹ nhìn thấy vì quá vội nên Thanh đã đá phải cái thùng rác ở ngoài cửa, cô bé nghe thấy âm thanh này liền quay đầu lại, liếc nhìn chỗ lúc nãy phát ra tiếng động, sau đó thì cẩn thận mang cái thùng rác đặt lại vị trí ban đầu.

Chỉ một hành động nhỏ này đã làm cho mẹ Thanh cảm nhận được con gái mình đang ở trong giai đoạn nhạy cảm của tính trật tự.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Câu chuyện của Thanh cho thấy, bản năng của trẻ nhỏ đối với tính trật tự là rất mạnh. Điều khiến người ta kinh ngạc là tuy còn nhỏ mà trẻ đã có thể biểu lộ ra được sự nhạy cảm đến vậy.

Nghiên cứu phát hiện, sự nhạy cảm của trẻ nhỏ đối với trật tự đã bắt đầu ngay từ tháng đầu tiên sau khi ra đời. Khi nhìn thấy một vài đồ vật được đặt ở vị trí thích hợp, trẻ sẽ thấy rất hưng phấn và vui mừng. Một đứa trẻ 2 tuổi sẽ dùng phương thức phát ra âm thanh để bộc lộ sự nhạy cảm của chúng đối với trật tự, thông thường khi gặp phải khó khăn, trẻ sẽ bộc lộ càng rõ

ràng hơn. Trong giai đoạn này, sự nhạy cảm như thể trở thành kim chỉ nam cho những hành động của trẻ.

Biểu hiện của mỗi đứa trẻ trong thời kì nhạy cảm là không giống nhau. Người lớn cần để tâm quan sát mới có thể nắm bắt được nhu cầu nội tại của trẻ nhỏ.

Khi phát hiện con mình tràn đầy sự hiếu kì và tinh thần tìm tòi nghiên cứu đối với một sự vật nào đó, hoặc tỏ ra cố chấp với vị trí đặt để một vài đồ vật, thì trước tiên, bạn hãy nghĩ rằng liệu có phải con mình đang ở trong thời kì nhạy cảm. Trong giai đoạn này, thường có một động lực mà trẻ không thể khống chế, nó thôi thúc con người trẻ sản sinh ra sự cuồng nhiệt, mong muốn được thử sức đối với những sự vật mà trẻ cảm thấy đặc biệt hứng thú, cho đến khi thỏa mãn được nhu cầu hoặc độ nhạy cảm giảm dần thì động lực này cũng sẽ tan biến.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Sự yêu thích tính trật tự của trẻ khác với người lớn. Trong năm đầu tiên sau khi ra đời, trẻ đã cần có được những nguyên tắc thích ứng từ môi trường sống mà sau này chúng phải chi phối. Bởi trẻ nhỏ trưởng thành trong chính môi trường mà chúng tồn tại, vì thế đòi hỏi phải được định hướng bằng những quy tắc xác định. Vậy người lớn nên làm thế nào đối với trẻ nhỏ đang ở trong thời kì nhạy cảm của sự trật tự?

LỜI KHUYẾN 1: Đừng đảo lộn trật tự xung quanh trẻ

Tính nhạy cảm về trật tự là khả năng kì diệu mà tự nhiên đã ban tặng cho trẻ nhỏ. Nếu môi trường mà trẻ đang sinh sống ngăn cản sự phát triển bình thường của tính chất này, trẻ sẽ có biểu hiện lo lắng bất an, có khi nổi cáu... Điều này đòi hỏi người lớn phải kiên nhẫn quan sát phản ứng của trẻ, từ đó hiểu rõ sự phát triển của cảm giác trật tự. Ở đây có một câu chuyện khá thú vị.

Một cô bảo mẫu vì có việc nhà nên xin nghỉ phép mấy hôm, mẹ liền thuê một cô bảo mẫu khác, nhưng cô bảo mẫu mới này thực sự cảm thấy khó chịu, ngay cả lúc tắm rửa bé cũng không chịu hợp tác, còn khóc lên khóc xuống. Dùng hết cách này đến cách khác, đứa trẻ cũng không chịu chấp nhận cô bảo mẫu mới. Khi cô bảo mẫu cũ quay lại, bé lại ngoan hơn nhiều.

Sau đó, mẹ phát hiện cách bế bồng của hai cô bảo mẫu không giống nhau, mà con mình lại chỉ thích được bế như cô bảo mẫu đầu tiên từng làm. Cô bảo mẫu mới vô tình làm đảo lộn mất cảm giác trật tự vốn có của trẻ, vì thế mà bé mới khóc lóc, cáu gắt.

Đối với trẻ nhỏ, trật tự sẽ sản sinh ra niềm vui một cách tự nhiên, vì thế nếu trật tự bị đảo lộn, trẻ sẽ tự nhiên nổi cáu. Ví dụ, một đứa trẻ chưa đầy 2 tuổi, khi nhìn thấy cô bảo mẫu lấy mất cái ghế của mình thì sẽ khóc to để phản đối cho đến khi cái ghế được đặt lại vị trí ban đầu mới thôi. Thực ra, đối với trẻ nhỏ đang ở trong giai đoạn nhạy cảm về trật tự thì chỉ cần đồ vật thay đổi vị trí vốn có một chút là trẻ sẽ phát hiện ra rất nhanh, đồng thời yêu cầu mang vật về vị trí ban đầu. Nếu người lớn không hiểu được tính nhạy cảm này của trẻ mà vô tình làm đảo lộn trật tự, thì chỉ làm tâm lí trẻ nảy sinh xung đột mạnh mẽ, không có lợi cho việc lập ra những quy tắc sau này.

LỜI KHUYẾN 2: Hãy thỏa mãn cảm giác trật tự ở trẻ

Khi trẻ nhỏ phát hiện một số đồ vật nào đó bị để lộn xộn, dường như bé phải chịu một sự kích thích nào đó, và nhận được một mệnh lệnh nào đó. Ví dụ như, một mẫu xà bông nằm trên cái bồn rửa mặt chứ không được để vào gọt gọt vào hộp hoặc một cái ghế đặt ở vị trí không thích hợp, một đứa trẻ 2 tuổi đột nhiên chú ý tới, sau đó mang nó trở về vị trí cũ. Những trẻ nhỏ đang ở trong thời kì này có thể phát hiện sự mất hài hòa của một vài chi tiết rất nhỏ mà người lớn hay những đứa trẻ lớn hơn lại không hề chú ý đến.

Đã từng có một trường hợp như sau:

Một cô bé mới 6 tháng tuổi đang ngoan ngoãn ở trong phòng, đầu cảm thấy bồn chồn. Nguyên nhân của biểu hiện này không phải vì cô bảo mẫu mà lí do là ở cái ô. Cô bé nhìn chăm chăm vào cái ô một lúc, sau đó bắt đầu khóc, cô bảo mẫu tưởng rằng bé đang đòi cái ô nên lấy đưa cho bé, không ngờ cô bé còn khóc to hơn, vừa khóc vừa đẩy cái ô ra xa. Đúng lúc cô bé khóc không ngớt thì dường như mẹ hiểu được nguyên nhân vì sao con khóc dữ như vậy, liền lấy cái ô mang cất vào phòng khác, cô bé lập tức nín ngay.

Có khi, người lớn vô tình đặt đồ sai vị trí, sẽ làm đảo lộn nghiêm trọng kí ức đồ đạc được đặt có trật tự của trẻ nhỏ.

Cảm giác trật tự là một thứ cần thiết trong cuộc đời của trẻ, khi cảm giác này được đọng đầy, trẻ thực sự có được niềm vui. Cảm giác trật tự giúp trẻ nhận biết được vị trí tồn tại trong môi trường của mỗi đồ vật, nhớ được đồ vật nào thì được đặt ở chỗ nào. Điều này cũng có nghĩa là trẻ nhỏ cũng có thể thích nghi được với môi trường và có thể chi phối môi trường xung quanh mình qua rất nhiều những chi tiết nhỏ bé, chỉ ở trong môi trường như vậy, trẻ mới cảm thấy bình yên và vui vẻ. Thế nên, khi trẻ có hứng thú đi làm một việc gì đó liên quan đến trật tự, người lớn đừng ngăn ngại thỏa mãn nhu cầu của bé.

LỜI KHUYÊN 3: Tạo cho trẻ nhỏ một môi trường trật tự

Trật tự bị phá vỡ sẽ đem đến cảm giác bất an cho trẻ, các bé không thể không tập trung tinh thần vào việc phản đối sự mất trật tự ấy, cũng không thể không lãng phí một ít thời gian trong quá trình trưởng thành của bản thân. Nếu ở nhà, con bạn bướng bỉnh nhất định phải làm một việc gì đó theo đúng trình tự cố định, không cho phép bất cứ sự thay đổi trước sau nào hết, có yêu cầu đặc biệt với việc đặt để các đồ vật, không được thay đổi... thì lúc đó chúng tỏ trẻ đang bước vào thời kì nhạy cảm với trật tự.

Trẻ nhỏ không có nhiều khả năng nắm bắt được trật tự vốn có của cuộc sống, nhưng chúng ta đều hiểu rõ rằng khi thời kì nhạy cảm đối với sự trật tự tới, thì nhất định phải bảo vệ, thấu hiểu, tôn trọng, hỗ trợ và dùng hết sức mình để tạo cho con một môi trường có trật tự.

Tính nhạy cảm về trật tự của trẻ nhỏ thường biểu hiện ở những yêu cầu của trẻ đối với tính tuần tự, thói quen sinh hoạt, và vị trí của tất cả các đồ vật. Montessori cho rằng: nếu cha mẹ chưa thể đem lại cho trẻ nhỏ một môi trường sống có trật tự, trẻ sẽ thiếu đi nhận thức về việc thiết lập các mối quan hệ, đương nhiên trí tuệ sẽ không thể phát triển được.

Bởi vậy, tốt nhất những đồ vật trong gia đình nên được sắp xếp có trật tự, mỗi lần sử dụng xong thì kịp thời mang về vị trí cũ. Những đồ đạc của trẻ nhỏ càng phải chú ý đặt đúng vị trí, không được tùy ý thay đổi, cố gắng đừng nên thay đổi quá nhiều môi trường mà trẻ đang sinh sống như thay ga trải giường nhiều lần, thay đổi môi trường sinh hoạt hoặc phòng ngủ... Dù là bất đắc dĩ thì cũng nên cho con thời gian để thích ứng, đồng thời chuẩn bị tốt về mọi mặt đối với những thứ mà trẻ có thể không thích ứng được.

Với những trẻ đang ở trong thời kì nhạy cảm về trật tự, người lớn có thể định hướng cho trẻ tự đi thu dọn đồ dùng sinh hoạt hoặc các loại đồ chơi, điều này không chỉ giúp hình thành ở trẻ thói quen dọn dẹp mọi thứ một cách trật tự, còn có thể giúp trẻ có không gian trưởng thành hoàn thiện hơn.

4.2 BỒI DƯỠNG CHO TRẺ NHỎ CẢM GIÁC TỐT VỀ TRẬT TỰ

Gần đây, Việt bước vào giai đoạn mà cha mẹ cho là thời kì nhạy cảm về trật tự. Rất nhiều việc trong nhà đều phải làm theo ý của cậu bé, nếu mẹ không may làm đảo lộn một chút cảm giác trật tự của con thì ngay lập tức cậu bé sẽ nổi cáu rồi ăn vạ, đòi mẹ phải để nguyên như cũ, mẹ vì thế mà cũng đành làm theo ý con.

Một lần, nửa đêm Việt tỉnh dậy và muốn uống nước, chị liền bế con đi rót nước. Lúc uống xong, Việt nhất định ôm bình nước không rời. Một lúc sau, mẹ để cái bình xuống, cậu bé nhất định không cho, khóc nhè rồi chỉ tay vào cái bình. Mới đầu, chị không hiểu chuyện gì, sau đó mới biết, là vì không thấy bình nước, chị lập tức nhắc cái bình lên, lúc đó Việt mới an tâm nằm trong lòng mẹ ngủ một cách ngon lành.

Việt còn thích bày những đồ chơi chiếc ô tô nhỏ xung quanh giường, nếu mẹ không cẩn thận thay đổi vị trí thì đúng là đã mắc lỗi to rồi, nếu không khôi phục lại nguyên trạng thì cậu bé nhất định không bỏ qua.

Cậu bé Việt đang trong thời kì nhạy cảm về trật tự bên ngoài, nên mẹ chỉ có thể cố gắng duy trì trật tự của các sự vật xung quanh, tuyệt đối không thay đổi, mục đích chính là để con có một không gian an toàn.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Đối với trẻ nhỏ trong thời kì nhạy cảm về trật tự, thế giới tồn tại theo một trình tự và trật tự nhất định. Loại trình tự và trật tự này một khi đi vào con người trẻ sẽ trở thành những mối logic nội tại đầu tiên. Đây là tư duy của trẻ nhỏ, có lúc được gọi là “tư duy theo đường thẳng”. Về sau, kiểu logic này ở trẻ nhỏ bắt đầu thay đổi, các hạt nhân logic bất biến được trừu tượng hóa, trên cơ sở đó, sự hình thành của sự vật có thể thay đổi, thậm chí là thiên biến vạn hóa.

Trên thực tế, tính nhạy cảm đối với trật tự ở trẻ nhỏ là một loại cảm giác nội tại. Nó có thể giúp trẻ nhỏ phân biệt được mối quan hệ giữa các sự vật, sự việc, chứ không phải chỉ là bản thân sự vật ấy. Tính nhạy cảm này khiến trẻ nhìn thế giới như một chỉnh thể, mà trong môi trường ấy mọi thứ đều có quan hệ gắn bó mật thiết với nhau. Tính nhạy cảm đã giúp trẻ thích nghi với môi trường, từ đó định hướng cho bản thân làm gì đó để đạt được mục tiêu. Giống như cậu bé Việt trong ví dụ trên, bản năng đối với trật tự là rất mạnh. Cảm giác trật tự khiến trẻ nhận thức được vị trí tồn tại trong môi trường của một thứ gì đó, có thể nhớ được thứ gì đặt ở chỗ nào, cũng có thể mang vật đó đặt lại nơi mà trước kia có thói quen đặt ở đó, đây là việc mà những đứa trẻ trong giai đoạn này rất thích làm.

Trong cuốn “Năm bắt thời kì nhạy cảm của trẻ nhỏ” có nói, một khi trẻ nhỏ xây dựng được cho mình cảm giác trật tự thì các bé sẽ chủ động duy trì trật tự có sẵn của một đoàn thể, mối quan hệ giữa người với người cũng trở nên đơn giản và thân thiện. Đứa trẻ nào cũng biết bản thân nên làm gì, đồng thời có thể chú ý đến sự phát triển của bản thân. Điều này có nghĩa là con người rất tôn trọng trật tự bên trong mình, đồng thời cũng thực hiện theo rất nhiều những trật tự bên ngoài khác, trẻ có mục tiêu sống rõ ràng, hướng sự chú ý của mình vào sự trưởng thành của bản thân và việc đi tìm tòi khám phá thế giới xung quanh. hóa thành phẩm chất và được thể hiện ở mọi mặt của cuộc sống, đây chính là tố chất. Một khi trật tự trở thành thói quen, thói quen thành tự nhiên, tự nhiên trở thành nhân cách, tất cả đều bắt đầu từ khi trẻ bước vào lứa tuổi mầm non, chính thời kì nhạy cảm của trẻ đã tạo nên tố chất và phẩm cách cơ bản của một con người.

Vì thế, nắm bắt được giai đoạn nhạy cảm về trật tự của trẻ nhỏ, rèn luyện thói quen trật tự và bồi dưỡng cảm giác tốt về trật tự là việc vô cùng quan trọng.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Điều đáng tiếc là khi trẻ biểu hiện ra bên ngoài những đặc trưng hành vi của giai đoạn nhạy cảm về tính trật tự, rất nhiều cha mẹ phát hiện được nhưng lại không chịu tìm hiểu, làm mất một cơ hội tốt của con. Một số cha mẹ thì nghĩ đó là trẻ nghịch ngợm, không kiên nhẫn được, đã phê bình trách móc những hành vi không thỏa đáng của các bé, khiến cho tâm hồn bé nhỏ vừa mới bước vào thời kì nhạy cảm này không có cách nào thể hiện được những điều tốt đẹp của sự trưởng thành, nhận thức trở nên hỗn loạn, sống khép mình, không còn dũng khí đi tìm hiểu những điều mình chưa biết nữa. Nhưng nếu cha mẹ làm đúng, tức là có thể hiểu những

việc dường như rất khó lí giải được trong giai đoạn này của trẻ, thì bé sẽ cảm nhận được tình yêu thương sâu sắc mà cha mẹ dành cho mình. Vậy cha mẹ nên giúp đỡ các bé thế nào để xây dựng nên cảm giác tốt về sự trật tự?

LỜI KHUYẾN 1: Định hướng cho trẻ vào lúc thích hợp

Thời kì nhạy cảm của trẻ nhỏ chịu sự thúc đẩy của sức sống trong con người trẻ, trong một khoảng thời gian nào đó, trẻ sẽ tích cực hấp thu bản chất đặc biệt của các sự vật xung quanh, đồng thời không ngừng thực hiện và lặp lại quá trình này. Chỉ khi trẻ thuận lợi bước qua được giai đoạn nhạy cảm này thì tâm hồn và trí tuệ của các bé mới có thể phát triển lành mạnh. Có thể thấy, trong giai đoạn nhạy cảm, các khả năng của trẻ nhỏ phát triển rất nhanh, đây cũng là thời kì trẻ rất dễ bị ảnh hưởng, lúc này nếu biết kịp thời định hướng, thì hiệu quả đạt được vô cùng cao mà cha mẹ lại không tốn nhiều công sức.

Khi trẻ nhỏ đang ở trong thời kì mẫn cảm, bạn nên tôn trọng những nguyên tắc trưởng thành tự nhiên của con, khuyến khích bé tự do tìm hiểu, đừng can thiệp quá mức vào hoạt động của con. Ngoài những hành vi có tính nguy hiểm, cha mẹ nên thỏa mãn nhu cầu của các bé hết sức có thể.

Điều đáng lưu ý là, trẻ hoàn toàn không có cảm giác về sự trật tự giống như người lớn. Kinh nghiệm có thể khiến cho suy nghĩ của người lớn trở nên phức tạp, nhưng trẻ nhỏ lại rất đơn giản, các bé đang ở trong quá trình cảm nhận thế giới, thứ gì cũng không hiểu, không ngừng thử nghiệm những sự vật mới. Cho nên, cha mẹ phải chú ý và tôn trọng thời kì nhạy cảm này của trẻ, để bé có thể thuận lợi vượt qua khoảng thời gian quan trọng, đồng thời giúp các bé xây dựng một cảm giác trật tự theo đúng nghĩa.

LỜI KHUYẾN 2: Để trẻ tiếp xúc nhiều hơn với mọi loại môi trường

Không phải khi sinh ra, trẻ nhỏ đã hoàn toàn tuân theo trật tự. Ngược lại, trẻ có thời kì nhạy cảm về trật tự. Có nghiên cứu chứng minh rằng, 1-3 tuổi là quãng thời gian mà trẻ nhạy cảm với sự trật tự nhất, và sau đó đặc tính này vẫn tiếp tục tồn tại.

Mỗi ngày, trẻ đều cần có một môi trường trật tự để giúp chúng nhận biết được sự vật, làm quen với môi trường. Khi môi trường quen thuộc biến mất, trẻ sẽ cảm thấy mất mát, hụt hẫng. Đối mặt với môi trường không quen thuộc, bản năng trẻ nhỏ kì vọng rằng đây là môi trường mà mình quen thuộc, đồng thời nỗ lực thông qua sự hiểu biết rất đơn giản của bản thân để dự đoán và kiểm soát môi trường đó, đem lại cảm giác an toàn cho mình.

Trong khi quan sát, Montessori đã phát hiện, trẻ nhỏ ở trong giai đoạn mẫn cảm, nếu không có cách nào thích nghi được với môi trường sẽ sinh ra sợ hãi, khóc lóc, thậm chí còn nổi cáu.

Vì thế, cha mẹ nên để trẻ tiếp xúc nhiều hơn với những môi trường mà sau này các bé sẽ phải đối mặt, để trẻ nhanh chóng làm quen, hòa nhập, xây dựng nên một trật tự rất đổi bình thường mà các bé mong muốn, điều này rất có lợi cho việc xây dựng và bồi dưỡng tính kỉ luật trong tương lai.

LỜI KHUYẾN 3: Để trẻ hình thành ý thức kỉ luật càng sớm càng tốt

Cha mẹ nên chú ý: Trẻ sau 2 tuổi cần thiết phải sống cuộc sống tập thể. Nếu là con một trong gia đình, đến năm 3 tuổi trẻ được đưa đến học mẫu giáo, điều này ít nhiều cũng sẽ phá vỡ trật tự vốn có của tự nhiên nên trẻ có thể phải chịu một gánh nặng tâm lí nhất định. Vì thế, khi trẻ hơn 1 tuổi, nên tạo cơ hội để bé cùng chơi đùa với các bạn nhỏ cùng độ tuổi khác, chuẩn bị tốt cho việc hòa nhập cuộc sống tập thể của trẻ sau này. Khi trẻ đang vui chơi, chúng sẽ phối hợp lẫn nhau, hình thành nên ý thức về những qui tắc hay còn gọi là ý thức kỉ luật.

LỜI KHUYẾN 4: Để trẻ chơi trò chơi tìm đồ vật

Trẻ nhỏ khoảng 2-3 tuổi thường thích chơi trò trốn tìm. Chúng ta có thể thấy trẻ rất thích trò chơi sau: Trẻ bò dưới gầm bàn, trên bàn trải một chiếc khăn phủ đến tận chân bàn. Bạn cùng chơi sau khi nhìn thấy bạn mình đã chui vào gầm bàn rồi liền bước ra khỏi phòng, sau đó vén tấm khăn lên, khi phát hiện thấy bạn đang ở dưới gầm bàn, thì vui mừng hét toáng lên, trò chơi này thậm chí lặp đi lặp lại nhiều lần.

Trong con mắt của người lớn, thì trò chơi này chẳng có gì thú vị, nhưng trẻ lại chơi rất vui vẻ. Điều này không phải chỉ vì trò chơi có thể đem lại niềm vui cho trẻ mà quan trọng hơn là trẻ tìm được thứ cần tìm ở một nơi hiểm hóc, đây là niềm vui mà cảm giác trật tự tạo nên.

Có một lần, Montessori tham gia chơi trò chơi này, bà nhìn thấy bọn trẻ chơi rất vui, có lúc còn cười rất to, hết hét, hết gọi rồi còn vỗ tay, bởi vì các bé tìm được bạn mình đang trốn đằng sau cái cửa. Bọn trẻ nhìn thấy Montessori liền tiến về phía bà nói: “Bà chơi cùng chúng cháu đi, bà trốn nhé!” Bà chấp nhận lời mời của bọn trẻ. Lũ trẻ ngây thơ chạy ra khỏi căn phòng và dường như không biết bà đang trốn ở chỗ nào. Bà hoàn toàn không giống như các bé là trốn đằng sau cánh cửa, mà trốn ở đằng sau một cái tủ. Bọn trẻ trở về và tìm đến đằng sau cánh cửa nhưng không tìm thấy ai. Bà ngồi đợi, hi vọng rằng các bé sẽ tìm thấy mình ở đằng sau cái tủ, nhưng bà ngồi mãi mà không thấy động tĩnh gì hết, thế là đành phải tự bước ra. Lúc này bà mới phát hiện, vì không tìm thấy mình nên các bé thất vọng quá và bỏ đi hết cả rồi.

Nếu như trẻ chơi trò chơi chỉ vì vui vẻ, vậy trong thời kì nhạy cảm với tính trật tự của trẻ, thì niềm vui của chúng chính là có thể tìm thấy một vật ở một vị trí cố định. Việc cha mẹ nên làm đó là tạo cho trẻ nhỏ một môi trường có tính trật tự tốt, thúc đẩy cảm giác trật tự trong con người trẻ phát triển theo hướng tốt đẹp.

LỜI KHUYÊN 5: Quan tâm đến sự trưởng thành trong tâm hồn trẻ

Thông thường, bất kể là trẻ đang ở độ tuổi nào thì cha mẹ đều kì vọng vào con, hết điều này đến điều khác. Nhưng bạn không nên lơ là những đặc tính lứa tuổi của con nhỏ mà kì vọng quá lớn vào trẻ, để trẻ bỏ lỡ mất những hành vi trong thời kì quan trọng hiếm có của cuộc đời này.

Người lớn phải quan tâm đến sự trưởng thành của trẻ, chú ý đến từng thay đổi dù là nhỏ nhất trong từng giai đoạn, thấu hiểu được hành vi và tâm lí của con. Lúc trẻ thấy vui mừng, phấn khởi thì hãy chia sẻ niềm vui cùng chúng, lúc con thất bại, buồn phiền, hay tức giận, hãy dành cho con sự thấu hiểu và an ủi đáng có.

Ngoài ra, hãy dùng ngôn ngữ hay những biểu cảm để cho trẻ thấy bạn đang quan tâm đến con, từ đó khiến tinh thần các bé ổn định hơn, có được cảm giác an toàn và càng tin tưởng vào cha mẹ hơn. Nếu trẻ vi phạm qui tắc, làm việc không nên làm, thái độ của cha mẹ phải hết sức thân thiện và chân thành, đừng khiến con vì không biết nên làm gì mà thành ra khủng hoảng.

Ví dụ, nếu trẻ đặt một vật nào đó vào một vị trí mà bé cho là nên đặt, cho dù trong con mắt của người lớn thì vị trí đó hoàn toàn không hợp lí chút nào, cũng không nên cảm thấy bực bội với con. Bởi trong con mắt trẻ nhỏ thì như vậy là chính xác, trẻ vì điều này mà cảm thấy vui vẻ, phấn khởi. Đương nhiên, bạn cũng có thể thông qua việc định hướng và giáo dục dần dần khiến trẻ thích ứng được với trật tự mới, quan trọng là phải dành cho con thời gian để thích ứng và thời gian để sống trong trật tự đó.

4.3 BỒI DƯỠNG CHO TRẺ NHỮNG THÓI QUEN TỐT

Được 2 tuổi rưỡi, Chí Dũng bắt đầu đi học mẫu giáo. Ở trường mầm non, cậu bé được coi là đứa trẻ đặc biệt hiếu động.

Mới vào trường, nhưng Chí Dũng đã dùng tay chân dẫm đá cô giáo. Đến khi đã thích nghi được với cuộc sống sinh hoạt ở đây, cậu bé bắt đầu không tuân theo một qui tắc nào hết, uống nước không xếp hàng, đẩy bạn lúc đi vệ sinh... Mỗi lần đón con trai về nhà là hết cha mẹ cháu này đến

cha mẹ cháu kia mách tội, làm mẹ Chí Dũng chẳng còn mặt mũi nào cả.

Ở nhà cha mẹ cậu dùng mọi cách, hết cổ vũ, động viên, đến phê bình nhưng vẫn không mang lại một hiệu quả rõ rệt.

Mẹ Chí Dũng đành xin ý kiến của cô giáo trong trường, cô giáo nói: “Các bạn mới vào học thường giống như Chí Dũng, rất khó quản, biểu hiện của các bé chủ yếu là do không có cảm giác về qui tắc, cũng không có ý thức kỉ luật.”

Vậy tại sao những đứa trẻ này lại có những biểu hiện như thế? Thông qua việc tham khảo nhiều tài liệu, cuối cùng mẹ Chí Dũng cũng tìm được đáp án, thì ra những đứa trẻ như Chí Dũng đều bị bỏ lỡ mất “thời kì nhạy cảm của sự trật tự”.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Năm 1978, 75 người đoạt giải Nobel đã tụ họp ở Paris. Một phóng viên đến hỏi một người trong số đó: “Ông cho rằng mình đã học được thứ quan trọng nhất được học từ trường học nào, từ phòng thí nghiệm nào?”

Người đoạt giải thưởng Nobel với mái tóc bạc phơ điềm tĩnh trả lời: “Là ở trường mầm non”.

Cô phóng viên cảm thấy hết sức ngạc nhiên: “Tại sao lại là ở trường mầm non ạ? Ông cho rằng ông đã học được những gì từ trong trường mầm non?”.

Ông cười và trả lời: “Trong trường mầm non, tôi đã học được rất nhiều thứ, như chia sẻ những thứ của mình với các bạn khác, không phải đồ của mình thì không được lấy, đồ đạc phải để gọn gàng, phải rửa tay trước khi ăn cơm, ăn trưa xong phải nghỉ ngơi, làm sai việc gì thì phải biết hối lỗi; học tập thì phải suy nghĩ nhiều, phải quan sát tỉ mỉ thế giới tự nhiên. Tôi cho rằng, đây là tất cả những gì mà tôi học được.” Nhân vật đoạt giải Nobel này cho rằng, những thói quen tốt đẹp mà thầy cô trong trường mầm non đã dạy ông là quan trọng nhất.

Trẻ nhỏ khoảng 2 tuổi rưỡi trở đi dần dần thoát khỏi tư tưởng bản thân là trung tâm của thế giới, mà cảm thấy hứng thú rõ rệt với những hoạt động mang tính tập thể, kết giao bạn bè. Lúc này, bạn nên giúp trẻ lập ra một qui tắc sống rõ ràng và cả phép ứng xử trong cuộc sống hàng ngày, để giúp trẻ sau này có thể tuân thủ theo những qui tắc xã hội, có được lối cuộc sống kỉ luật.

Vì vậy, khi trẻ nhỏ khoảng 3 tuổi, cha mẹ nên dạy cho trẻ một vài qui tắc ứng xử cơ bản và những hành vi giao tiếp đơn giản giữa trẻ với những bạn bè khác, điều này rất có lợi cho việc bồi dưỡng ở trẻ thói quen tốt trong học tập và trong cuộc sống.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

John Locke, một nhà giáo dục người Anh thời kì cận đại, từng viết trong tác phẩm của mình: “Nuôi dạy trẻ nhỏ không phải cứ áp dụng những qui tắc giáo dục là được, những qui tắc sẽ thường xuyên bị trẻ lãng quên. Bạn nên tận dụng mọi thời cơ, dành cho con những cơ hội rèn luyện không thể thiếu, khiến cho việc rèn luyện trở thành cố định đối với trẻ. Hãy để trẻ hình thành nên một thói quen. Một khi thói quen này được thiết lập, thì không cần phải nhờ đến trí nhớ nữa, nó sẽ rất dễ dàng và tự nhiên phát huy tác dụng.” Vậy, cha mẹ nên lợi dụng thời kì nhạy cảm về trật tự này như thế nào để bồi dưỡng cho trẻ những thói quen tốt?

LỜI KHUYẾN 1: Giúp trẻ hình thành nên những thói quen tốt trong cuộc sống

Một người bạn của tôi có con trai 4 tuổi. Cô ấy bảo với tôi rằng, con trai cô lúc ăn cơm thường cố tình không ngồi nghiêm chỉnh bên bàn ăn mà chạy hết chỗ nọ đến chỗ kia. Cô bạn tôi không thể vừa bưng bát cơm vừa chạy theo sau con, nên chỉ nhân lúc thằng bé vui vẻ thì dứt cho một

miếng cơm, tránh để con cảm thấy đói. Vì việc này mà cô bạn tôi thấy rất đau đầu. Cô ấy hỏi tôi, liệu có cách nào có thể khiến con trai ngồi yên trên bàn ăn cơm hay không.

Rất nhiều cha mẹ trong số chúng ta chỉ khi thấy con hình thành nên những thói quen không tốt mới bắt đầu nghĩ đến việc sửa đổi. Nhưng trên thực tế, việc gì cũng nên phòng trước mới là đúng đắn.

Việc bồi dưỡng những thói quen và cử chỉ tốt đẹp đều phải tiến hành từ sớm. Thời kì nhạy cảm của trẻ có thể kéo dài đến tận lúc 5 tuổi; trong suốt thời kì này, trẻ có thể cảm nhận và lưu lại ấn tượng từ trong môi trường sống theo cách khiến mọi người phải kinh ngạc. Trẻ nhỏ còn là một người quan sát tích cực, bé có thể chủ động tiếp nhận những thông tin từ thế giới bên ngoài. Trong giai đoạn này, trẻ không chỉ học được cách ghi nhớ nhanh chóng, mà thói quen hình thành được cũng sẽ đi theo các bé trong cả cuộc đời. Bởi thế, cha mẹ nên biết nắm bắt thời kì quan trọng này, để dạy cho con những qui tắc ứng xử đúng đắn, để con bồi dưỡng cho mình những thói quen tốt đẹp.

Mọi đứa trẻ đều trải qua thời kì nhạy cảm về trật tự, thường thì kéo dài đến năm 3 tuổi, cha mẹ nên để ý quan tâm.

Ở nhà, người lớn nên dạy trẻ những thói quen: Ngủ sớm dậy sớm, rửa tay trước và sau khi ăn, lấy đồ ở đâu thì phải nhớ đặt vào chỗ cũ.

Nếu trẻ nhỏ trong giai đoạn này được đi học mẫu giáo, có thể học theo cô giáo mầm non những thói quen cư xử tốt như biết xếp hàng, tôn trọng qui tắc trò chơi, biết nhường nhịn...

Nếu trẻ lên 3 tuổi mà chưa đi học mẫu giáo hoặc chưa từng tham gia sinh hoạt tập thể, như vậy là trẻ sẽ bỏ lỡ mất thời kì nhạy cảm để học cách trật tự, tuân theo qui tắc, sau này có muốn bồi dưỡng những điều đó thành thói quen sẽ tốn nhiều công sức mà hiệu quả có khi không tốt.

Đối với những thói quen, hành vi tốt đẹp của trẻ nhỏ, cha mẹ phải kịp thời biểu dương và tán thưởng, để trẻ có được những cảm xúc tích cực, điều này có lợi cho việc bồi dưỡng nên những thói quen tốt ở trẻ.

Ngược lại, nếu trong thời kì nhạy cảm này của trẻ nhỏ mà cha mẹ không có định hướng bồi dưỡng những thói quen tốt, thì có thể sẽ thấy bức mình khi trẻ bị lây nhiễm những thói quen không tốt từ người khác, sau đó mới vội vàng nhồi nhét những kiến thức cho trẻ. Nếu bỏ lỡ mất thời kì này, đến lúc trẻ lớn hơn thì việc chỉnh sửa thói quen cũ là rất khó.

LỜI KHUYÊN 2: Yêu cầu đối với trẻ phải rõ ràng

Những thói quen sinh hoạt tốt phải được bồi dưỡng dần dần, cha mẹ không nên hấp tấp. Việc hình thành nên thói quen là một quá trình đòi hỏi phải có tuần tự, chứ không phải ngay lập tức là chạm tới thành công. Nếu muốn rèn luyện thói quen đi đại tiện đúng giờ thì cần điều chỉnh theo nhu cầu của trẻ: vào buổi sáng hay buổi tối, lâu dần trẻ sẽ hình thành những phản xạ có điều kiện, cứ đến giờ là tự giác đi vệ sinh. Ngoài ra, những thói quen như rửa tay trước khi ăn, đi bên phải đường... cũng cần rèn luyện như thế, tức là tập đi tập lại nhiều lần thì sẽ trở thành tự nhiên.

Một số cha mẹ hơi nóng vội trong vấn đề này, cho nên kết quả đạt được thường không như mong đợi.

Ngoài ra, trong quá trình trẻ rèn luyện một thói quen nào đó, cha mẹ nhất định phải chú ý đến hành vi mà lần đầu trẻ biểu hiện ra. Ví dụ như lần đầu tiên trẻ mắng người khác chằng hạn (việc mà trẻ thường cảm thấy rất thú vị), lúc này trẻ sẽ quan sát những phản ứng của cha mẹ hay những người xung quanh trước hành vi của mình, nếu thái độ của mọi người là lạnh nhạt, nghiêm túc, trẻ sẽ hiểu rằng: “Người lớn không thích hành động này của mình”. Vì thế sau này,

bé sẽ ít thể hiện những hành vi như vậy. Nếu như trong lúc này mà người lớn lại có thái độ tán thưởng hoặc cười lớn, trẻ sẽ cảm thấy hành động của mình được mọi người chào đón, sau này sẽ càng hành động như thế nhiều hơn, rồi dần hình thành nên thói quen không tốt. Cho nên, cha mẹ nhất định phải giữ thái độ rõ ràng, không nên có thái độ mơ hồ trước hành động của trẻ.

LỜI KHUYÊN 3: Khoan dung trước những thói quen xấu của trẻ

Một số bà mẹ thường phê bình những thói quen xấu của con. Rất nhiều cha mẹ hiểu sai rằng phê bình chính là giáo dục. Nhưng trên thực tế, đó chỉ là một phương thức giáo dục mà thôi, hơn nữa lại là một phương thức tiêu cực, rất dễ khiến trẻ nhỏ buồn phiền mà cũng khiến bản thân sợ hãi. Vì vậy, muốn dạy trẻ thói quen tuân theo trật tự, đòi hỏi cha mẹ phải kiên nhẫn, biết tận tâm chứ không phải chỉ quát mắng, dọa nạt.

Khi trẻ bắt đầu xuất hiện những thói quen xấu, trước tiên, bạn nên có thái độ khoan dung. Trẻ có thói quen không tốt không hoàn toàn là một đứa trẻ hư. Có lúc chính bản thân các bé cũng không thích những thói quen xấu ấy của mình, nhưng lại không có cách nào kiềm chế bản thân để không làm những việc ấy nữa. Cha mẹ nên hiểu cho con và có thái độ khoan hồng; trong quá trình giúp con sửa đổi khuyết điểm, hãy dùng những ngôn từ thật nhẹ nhàng, ôn hòa để con nhận ra được lỗi sai của mình, đồng thời phải cổ vũ và động viên con tiến bộ.

Cha mẹ phải chú ý: Không tạo cho trẻ áp lực tâm lí quá nặng, đừng nói với con: “Nếu con mà không sửa thì cả nhà sẽ không quan tâm đến con nữa.” Như thế khiến trẻ cảm thấy sợ hãi và trở nên hấp tấp, nóng vội, không tốt cho việc thay đổi những thói xấu. Nên dùng những phương thức như “đã tốt lại còn tốt hơn”, ví dụ nói: “Con thật đáng yêu, nhưng nếu... thì sẽ đáng yêu hơn nhiều!”, tức là khen ngợi những ưu điểm trước mắt của trẻ và khuyến khích trẻ làm tốt hơn thế nữa, như thế các bé tự nhiên sẽ tiếp nhận.

5. NĂM BẮT THỜI KÌ NHẠY CẢM CỦA VIỆC ĐỌC, VIẾT

Montessori cho rằng, giai đoạn nhạy cảm của việc học viết chữ là khoảng 3-4 tuổi. Trong thời kì này, trẻ bắt đầu cảm thấy rất hứng thú với hình học, đặc biệt là hình học ba chiều, đồng thời bắt đầu xuất hiện trạng thái “bùng phát của việc viết lách”, tức là trẻ tỏ ra rất thích viết lách và vẽ vờ.

Khi học đọc, điều khiến cho trẻ cảm thấy hứng thú là mỗi chữ viết có hình dạng và âm điệu khác nhau. Thông thường, khả năng đọc và viết sẽ phát triển đồng đều. Cho nên, tiến hành rèn luyện đọc viết cho trẻ trong giai đoạn này có ý nghĩa rất quan trọng.

5.1 NĂM BẮT THỜI KÌ NHẠY CẢM ĐỂ GIÚP TRẺ NHẬN BIẾT MẶT CHỮ

Con gái của chị Lý tên là Bảo Như mới 2 tuổi mà đã nhận biết được hơn 50 mặt chữ, bạn bè chị đều khen bé Như rất thông minh. Sự thực thì chỉ có chị Lý mới biết sự thông minh ấy của Như là do giáo dục mà nên.

Từ khi con gái chào đời, chị Lý đã dán rất nhiều bức tranh kích thích thị giác trong phòng bé. 6 tháng sau, chị lại thay những bức tranh trước đó thành những bức tranh nhận thức, có cả rau quả, động vật, con người... Tiếp đó là đến các chữ cái tiếng Việt và tiếng Anh, số thứ tự,... Khi con gái 1 tuổi, chị cho con đọc những sách có tranh, kể chuyện cho con nghe, vừa kể vừa dạy con nhận biết các mặt chữ. Không đến nửa năm, khả năng ngôn ngữ của bé Như phát triển vượt bậc, khi mà rất nhiều bạn nhỏ đang học nói thì con gái chị Lý đã có thể thuộc các bài thơ ngắn. Chính vì cảm hứng đối với việc đọc sách này mà chị Lý quyết định dạy cho con nhận biết các mặt chữ. Chị tự làm ra một vài tấm bìa có viết chữ, rồi hai mẹ con cùng nhau chơi trò nhận biết chữ. Dần dần, bé Như có thể nhận biết được một số chữ đơn giản.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Theo quan điểm truyền thống, trẻ nhỏ ở độ tuổi trước khi đi học thì khó có thể học chữ. Nhưng ngày nay nghiên cứu khoa học phát hiện, nếu trẻ nhỏ biết chữ từ sớm thì sẽ có lợi cho việc phát triển trí tuệ. Ở Tokyo (Nhật Bản), nhiều trường mầm non đã tiến hành phương pháp dạy trẻ nhận biết chữ từ sớm, theo nghiên cứu nhiều năm của họ: Những trẻ nhỏ bắt đầu học chữ từ lúc 5 tuổi thì IQ đạt 95, những trẻ được học từ lúc 4 tuổi thì IQ đạt 120, và trẻ bắt đầu học chữ từ năm 3 tuổi IQ đạt 130.

Không chỉ vậy, nghiên cứu còn chứng minh, trẻ từ 1-2 tuổi đã có được khả năng nhận biết nhất định về sự vật. Vì thế, việc hướng dẫn trẻ 2 tuổi xem tranh rồi nhận biết chữ là hoàn toàn có thể, đây cũng là một trong những phương pháp giáo dục trẻ từ sớm. 3 tuổi là thời kì mà khả năng nhận biết tổng thể và khả năng ghi nhớ đạt đến đỉnh cao, trẻ tự nhiên tiếp xúc và làm quen, nhận biết chữ cái giống như tìm hiểu về các đồ vật vậy. Trẻ 4-5 tuổi có thể học chữ, mà tốc độ nhận biết không chậm hơn so với trẻ 6-7 tuổi.

Đương nhiên, có một số cha mẹ cũng lo lắng rằng, nếu khoảng 3 tuổi mà đã dạy trẻ biết chữ, đọc sách, thì liệu có ảnh hưởng đến sự phát triển của trẻ? Liệu có làm tăng thêm gánh nặng cho con. Trên thực tế, 3-4 tuổi là thời kì mà sự khát khao tìm kiếm tri thức trở nên mãnh liệt nhất. Trong giai đoạn này, hãy cung cấp cho trẻ nhiều thông tin kiến thức, kích thích trẻ chủ động học tập, thỏa mãn khát khao tìm kiếm tri thức, như thế sẽ khiến trẻ ngày càng hứng thú với việc tìm hiểu. Các nghiên cứu khoa học đã chứng minh, học tập trong thời kì mầm non sẽ thúc đẩy sự phát triển của vỏ não, bồi dưỡng trí thông minh cho trẻ. Vì vậy, trẻ khoảng 3 tuổi có thể học chữ mà hoàn toàn không ảnh hưởng đến sự phát triển bình thường của bé.

Biết chữ giúp phát triển tiềm năng của trẻ nhỏ, thúc đẩy sự phát triển của khả năng ngôn ngữ. Thông qua nhìn chữ rèn luyện cho trẻ độ tập trung và khả năng quan sát; thông qua nghe âm và đọc chữ có thể rèn luyện thính giác và khả năng ghi nhớ; thông qua sự hiểu biết về nghĩa của từ có thể phát triển khả năng tư duy và trí tưởng tượng. Đương nhiên, mấu chốt của việc học chữ là phải có định hướng đúng đắn, tùy theo khả năng của trẻ, không nên gượng ép, hấp tấp. Ép buộc trẻ phải học hoặc học quá nhiều, thời gian học quá lâu đều không có lợi cho sự phát triển trí tuệ và cơ thể khỏe mạnh của trẻ.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

3 tuổi là thời gian lí tưởng nhất để trẻ học biết chữ, nhưng cha mẹ cũng phải căn cứ vào sở thích hoặc hứng thú của trẻ, tùy theo khả năng của các bé, không nên ép buộc. Vậy, cha mẹ nên làm thế nào để định hướng cho trẻ biết đọc và viết chữ?

LỜI KHUYẾN 1: Biết chữ phải kết hợp với biết sự vật

Tư duy của trẻ nhỏ luôn luôn là tư duy hình tượng. Vì vậy muốn trẻ nhớ được các chữ cái, đồng thời phải hiểu được ý nghĩa của chúng, cha mẹ cần phải đem việc nhận biết chữ kết hợp với nhận biết sự vật, hiện tượng, để khi trẻ nhỏ đã nhận biết được sự vật thì đồng thời cũng dạy cho bé nhận biết chữ biểu thị sự vật đó. Một số cha mẹ thường dán những bảng chữ có viết tên lên đồ vật trong nhà hoặc trên đồ chơi của trẻ nhỏ như cửa ra vào, cửa sổ, bàn, ghế, ti vi... Như vậy không chỉ tự nhiên thu hút sự chú ý của trẻ mà còn nâng cao hứng thú với việc học chữ của các bé. Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ cần dạy trẻ kết hợp việc nhận biết các sự vật trong thực tế với việc nhận biết các mặt chữ, như vậy sẽ đạt được hiệu quả cao hơn.

Ngoài ra, chữ có tính chất tượng hình, cũng nên căn cứ vào đặc điểm của chữ để dạy trẻ, khiến việc học tập trở nên sinh động, cũng làm tăng tốc độ biết chữ của trẻ. Ví dụ, dạy trẻ nhận biết chữ O, có thể vẽ một quả trứng gà; hoặc dạy trẻ nhận biết số 1, có thể vẽ hình cây bút chì, sau đó để trẻ đối chiếu và tìm ra điểm tương đồng giữa hình bút chì với số 1... Đương nhiên, khi vẽ các bức hình, cha mẹ cần chú ý phải vẽ sao cho sinh động một chút.

LỜI KHUYẾN 2: Hãy làm mẫu biểu thị động từ tương ứng

Khi dạy trẻ học những chữ biểu lộ cảm xúc hay biểu thị các động tác, cha mẹ nên làm mẫu cho trẻ những động tác tương ứng với động từ đó. Ví dụ như đi, chạy, đẩy, mở, nhìn, cười, khóc...

Hoặc khi trẻ thể hiện một cảm xúc hay một động tác nào đó, hãy dạy các bé chữ viết tương ứng. Ví dụ, khi trẻ ăn cơm có thể dạy trẻ chữ “ăn”; khi trẻ uống nước có thể dạy trẻ chữ “uống”. Tóm lại, nên kết hợp động từ và động tác với nhau, như thế sẽ đạt kết quả tốt hơn.

Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ còn có thể cùng trẻ chơi những trò chơi biểu lộ cảm xúc. Như khi dạy trẻ chữ “cười” thì hãy khiến trẻ phải cười; khi dạy chữ “khóc” thì hai mẹ con cùng giả vờ đang khóc. Điều cần chú ý là, những động tác và biểu hiện cảm xúc của cha mẹ có thể hơi khoa trương một chút, bởi như thế sẽ lưu lại ấn tượng lâu hơn đối với trẻ nhỏ.

LỜI KHUYÊN 3: Biết chữ thông qua các trò chơi

Phương pháp chơi trò chơi có thể nâng cao cảm hứng của trẻ. Thông qua các trò chơi với chữ, như trò chơi đối chiếu chẳng hạn, để trẻ tìm và nhận biết chữ, có thể phát triển trí tuệ và khả năng tư duy, làm phong phú vốn kiến thức, đồng thời đảm bảo sự hứng thú của trẻ nhỏ đối với việc học chữ.

Ví dụ, cha mẹ có thể tự làm một vài tấm bìa hình con cá, đồng thời trên mỗi tấm hình viết lên một chữ, sau đó thả chúng trên sàn, đưa cho trẻ một cái cần câu để câu cá, khi trẻ câu được con cá nào thì dạy bé chữ viết mẹ đã viết trên con cá đó.

Cha mẹ cũng có thể chơi cùng con trò chơi đi mua sắm. Chuẩn bị một ít đồ, bên trên viết các chữ tương ứng với đồ vật đó, như “đường”, “bánh quy”, “sữa”, “muối”, “sách”, “bút”, “cái thìa”... Trẻ đóng vai nhân viên bán hàng, và mình làm người đi mua hàng. Khách hàng lúc muốn mua cái này, lúc lại mua cái khác, nhân viên bán hàng bắt buộc phải lấy ra những hàng hóa tương ứng với yêu cầu của khách. Trong những tình huống như thế, trẻ nhỏ sẽ nắm bắt rất nhanh được những chữ liên quan đến đồ vật.

LỜI KHUYÊN 4: Học chữ trong quá trình kể chuyện

Một trong những việc trẻ nhỏ yêu thích nhất là được nghe kể chuyện, vì vậy cha mẹ có thể lồng ghép việc học chữ vào quá trình kể chuyện cho bé nghe. Ví dụ, vừa kể chuyện vừa viết những tình tiết quan trọng hay những nhân vật trong câu chuyện lên bảng, sau khi kể chuyện xong thì có thể đọc lại một lần, lúc thuật lại cố tình dạy trẻ biết chữ. Như thế vừa không ảnh hưởng đến câu chuyện, việc nhận biết chữ còn giúp trẻ ghi nhớ lâu hơn các tình tiết của câu chuyện.

LỜI KHUYÊN 5: Hướng dẫn trẻ học chữ theo phương thức kéo theo

Khi trẻ học một chữ, có thể hướng dẫn trẻ học những chữ khác liên quan. Ví dụ học chữ “trên” thì đồng thời có thể dạy bé chữ “dưới”; học chữ “lạnh” thì đồng thời có thể dạy thêm chữ “nóng”; rồi học chữ “phải” - “trái”...

Phương thức học tập theo kiểu "kéo theo" này có thể giúp trẻ nhanh chóng học được nhiều chữ hơn, còn rất thuận lợi cho việc hiểu được ý nghĩa của từ.

LỜI KHUYÊN 6: Học từng bước, động viên khuyến khích là chính

Tư duy của trẻ nhỏ chủ yếu là tư duy hình tượng, khả năng tư duy trừu tượng còn kém. Vì vậy, khi dạy con học chữ, cha mẹ nên bắt đầu từ những chữ đơn giản, cố gắng giúp trẻ tìm được hứng thú trong quá trình học chữ ấy. Số lượng chữ trong mỗi lần học không nên quá nhiều và quá khó. Không chỉ vậy, khi trẻ ghi nhớ được một chữ, hãy kịp thời dành cho con những lời khen ngợi. Nếu nhất thời trẻ không thể nhớ được một chữ nào đó, cũng đừng nên phê bình con mà hãy tùy theo đặc điểm học tập của bé để cố gắng giúp con ghi nhớ thông qua phương thức hình tượng sinh động, đồng thời thường xuyên lặp lại việc nhận biết và ghi nhớ nhiều lần chữ

đó.

5.2 BỒI DƯỠNG THÓI QUEN ĐỌC

Nga năm nay đã 3 tuổi, rất lanh lợi và thích nói chuyện, cô bé cũng rất hòa đồng với bạn bè ở trường mẫu giáo.

Bé Nga rất thích nghe mẹ đọc cuốn “Dế mèn phiêu lưu kí”. Đây là cuốn sách mà trước đây anh họ của cô bé đã học lúc vào tiểu học. Khi người anh đem cho bé Nga, cuốn sách này không có bìa, nhưng cô bé lại rất thích, mỗi tối trước khi đi ngủ đều quần lấy mẹ, bắt mẹ kể một lần mới chịu đi ngủ. Một cuốn sách khác là “Truyện cổ Grim” cũng được cô bé rất yêu thích.

Nói đến thói quen đọc sách của Nga, mẹ cô bé vô cùng tự hào. Đó chính là kết quả của quá trình chị kiên trì dạy con xem sách có hình và kể chuyện ngay từ khi con còn nhỏ. Bởi chị thấy, bồi dưỡng cho trẻ thói quen đọc sách từ nhỏ, không chỉ khiến trẻ đam mê sách mà còn rất có ích cho việc phát triển trí tuệ của trẻ.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Đọc là kỹ năng mà mọi đứa trẻ bắt buộc phải rèn luyện. Đối với trẻ nhỏ, đọc là vô cùng quan trọng, như Edison đã nói: “Đọc sách, đối với tư tưởng cũng giống như việc vận động dành cho thân thể, vận động khiến người ta trở nên khỏe mạnh thì đọc sách khiến người ta trở nên thông minh hơn.”

Trong quá trình đọc sách, trẻ không chỉ nắm bắt được một lượng lớn kiến thức mà khả năng ngôn ngữ, cảm xúc, thế giới quan đều được phát triển toàn diện.

Một kết quả điều tra cho thấy những trẻ có khả năng học tập tốt đều thích đọc sách. Đọc nhiều sách giúp trẻ nâng cao khả năng đọc, giúp mở rộng vốn hiểu biết, khả năng tư duy cũng tốt hơn. Ngược lại, những trẻ có khả năng học tập kém thì phần lớn là không thích đọc sách. Nhìn từ góc độ này thì đọc cũng chính là “chiếc bánh tinh thần” cho sự trưởng thành của trẻ nhỏ.

Trẻ tầm 2-3 tuổi thường có cảm giác yêu thích rất tự nhiên với những sách, tranh nhiều màu sắc. Các bé cũng rất thích được nghe người lớn kể chuyện. Vì thế, đây chính là thời gian lí tưởng để bồi dưỡng cho các bé thói quen đọc sách.

Cha mẹ hãy trở thành tấm gương tốt cho con cái thông qua việc tự mình nỗ lực, tích cực hành động làm gương cho con, đọc nhiều sách vở, yêu thích chữ viết... như vậy mới có thể đạt được những kết quả tốt, giúp ích cho sự trưởng thành của trẻ.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Những thói quen của cha mẹ luôn âm thầm ngấm sâu và ảnh hưởng đến việc hình thành những thói quen của trẻ. Nếu cha mẹ thích đọc sách, lấy việc đọc sách làm niềm vui thì con của họ cũng sẽ tự nhiên làm theo cha mẹ. Vậy, trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ phải hướng dẫn thế nào để bồi dưỡng được thói quen đọc sách cho trẻ?

LỜI KHUYẾN 1: Tạo bầu không khí đọc sách hài hòa

Chỉ có tạo ra một bầu không khí ấm áp mới có thể định hướng một cách đầy đủ nhất cho việc bồi dưỡng hứng thú đọc sách và niềm yêu thích những trang sách đối với trẻ. Vì vậy, cha mẹ nên chú trọng xây dựng để trẻ có thể thoải mái đọc sách trong môi trường tích cực, giúp trẻ trưởng thành trong môi trường đọc sách lí tưởng (tức môi trường tràn ngập sách vở và kiến thức).

Cô Lan Anh từng chia sẻ kinh nghiệm về việc tạo dựng cho con gái một bầu không khí đọc sách lí tưởng như sau:

Tôi là giáo viên trường trung học cơ sở, chồng tôi là kiến trúc sư cao cấp trong một viện nghiên cứu, mặc dù công việc dạy học hết sức nặng nề nhưng thời gian rảnh rỗi tôi vẫn không ngừng học tập thêm. Chồng tôi ở nhà thường xuyên đào sâu nghiên cứu, tìm đọc tài liệu, viết luận văn... Có thể nói, vợ chồng tôi luôn coi sách như một người bạn, thông qua đó mà không ngừng hoàn thiện bản thân. Chúng tôi không ngừng cố gắng lấy bản thân làm tấm gương, tự nhiên tạo ảnh hưởng tốt đến thói quen đọc sách của con.

Khi con còn rất nhỏ, chúng tôi thường kể chuyện cho bé nghe, dạy bé nhận biết mặt chữ. Khi con trai chưa đến tuổi học mẫu giáo, chúng tôi đã đặt mua định kì những tạp chí dành cho thiếu niên nhi đồng, ngoài ra còn mua về rất nhiều sách dành cho lứa tuổi này... Tan ca trở về nhà, cho dù bận thế nào, mệt thế nào đi nữa chúng tôi cũng dành ra chút thời gian để ngồi cùng con, kể cho con nghe những câu chuyện trong sách. Vì thế mà từ nhỏ con trai tôi đã nhận biết được rất nhiều chữ.

Khi con trai học tiểu học, chúng tôi lại đặt mua những tạp chí phù hợp với lứa tuổi, chúng tôi tích cực cung cấp cho con những loại sách có ích cho bé.

Chịu ảnh hưởng từ vợ chồng tôi mà con trai càng ngày càng thích đọc sách. Chúng tôi còn hay đưa con đi thăm các cửa hàng sách, các siêu thị sách, lần nào đi cũng mua về rất nhiều sách, đi ngắm cảnh, góp vui cũng chính là để hưởng thụ một chút không khí đọc sách. Sách trở thành món ăn tinh thần không thể thiếu vào mỗi dịp cuối tuần của gia đình chúng tôi. Tôi cho rằng, chúng tôi có thể tiết kiệm trên một phương diện nào đó của cuộc sống, còn việc mua sách thì tuyệt đối không thể hà tiện.

Muốn xây dựng một môi trường đọc sách lí tưởng trong gia đình, cha mẹ không chỉ phải lấp đầy kệ sách trong nhà mà còn phải có ý thức bồi dưỡng bồi dưỡng cho trẻ niềm đam mê đọc sách. Hãy bắt đầu từ một vài tác phẩm nhẹ nhàng mà thú vị, kiên trì đọc cho con nghe. Ngoài ra, cha mẹ còn có thể lập kế hoạch đọc sách trong gia đình, ví dụ như mỗi tuần dành ra một tối để tổ chức hội đọc sách, hội kể chuyện, hoặc tổ chức các cuộc thảo luận về sách...

LỜI KHUYÊN 2: Tạo môi trường đọc sách cho trẻ

Nếu có điều kiện, tốt nhất hãy tạo cho trẻ một nơi thoáng mát, có đầy đủ ánh sáng để học tập, hoặc tốt nhất là một căn phòng đọc sách độc lập để khi trẻ đọc sách và học tập ở đó, có thể tĩnh tâm, không bị thế giới bên ngoài làm phiền, trẻ có thể tùy ý tư duy và tưởng tượng mọi thứ. Ngoài ra, có thể sắp xếp một góc nhỏ sạch sẽ và yên tĩnh để đặt kệ sách có được đầy đủ ánh sáng cùng chiếc ghế tựa thật thoải mái khiến trẻ cảm thấy đó chính là nơi để đọc sách, chỉ cần muốn đọc sách là sẽ đến chỗ đó.

Hãy đặt thêm cho con một chiếc bàn sách, độ cao phù hợp với chiều cao của trẻ, hình dáng chiếc bàn nên đơn giản, rộng rãi, tránh những thứ phụ kiện rườm rà hoặc trang trí quá cầu kì. Độ cao của ghế cũng phải phù hợp với chiếc bàn để trẻ có thể ngồi thật thoải mái.

Phía trên bàn đọc sách nhất định phải có một chiếc đèn có thể điều chỉnh ánh sáng cho phù hợp.

Đương nhiên, những vật phẩm chuẩn bị cho trẻ phải thật đơn giản, hữu dụng, không cần phải quá xa hoa. Bởi một số vật phẩm có tính đa năng hoặc những cuốn nhật kí nhiều màu sắc quá sẽ chỉ làm phân tán độ tập trung của trẻ nhỏ.

Cha mẹ có thể đặt trong phòng một giá sách, để trẻ xếp sách của mình lên đó. Khi trẻ nhỏ có được thiên đường đọc sách của riêng mình thì sẽ càng yêu thích đọc sách.

LỜI KHUYÊN 3: Khoan dung trước hoạt động phá hoại lần đầu của trẻ

Một số cha mẹ dành cho trẻ không gian đọc sách độc lập, trong nhà cũng đặt mua một lượng

sách lớn, nhưng lại xếp sách ở giá quá cao, nguyên nhân là sợ trẻ đảo lộn thì khó xếp lại được. Các bé muốn đọc sách trước tiên phải xin phép cha mẹ, sau đó cha mẹ mới lấy xuống cuốn sách mà bé muốn đọc. Có lúc cha mẹ còn thân trọng nhắc nhở: “Tuyệt đối không được làm hỏng sách đâu đấy, cũng không được vẽ bậy lên sách, nếu không thì lần sau đừng đọc!” Như vậy một hai lần, trẻ sẽ không muốn đọc sách nữa. Rồi các bé sẽ có ấn tượng rằng đọc sách là một việc thật phiền phức và đáng ghét.

Trên thực tế, so với một môi trường lộn xộn hay những cuốn sách bị phá hỏng thì thói quen đọc sách và niềm đam mê đọc sách là quan trọng hơn cả. Cha mẹ nên dạy trẻ cách yêu quý, bảo vệ và cách sắp xếp các quyển sách. Dần dần, trẻ nhỏ không chỉ tìm được niềm vui từ việc đọc sách mà còn có thể sắp xếp gọn gàng những cuốn sách của mình.

LỜI KHUYÊN 4: Đọc sách cùng trẻ

Cha mẹ đọc sách cùng trẻ có thể đưa các bé thâm nhập vào một thế giới sách thật kì diệu và huyền bí, khiến thời gian rảnh rỗi của các bé trở nên phong phú, đa dạng và tràn ngập niềm vui.

Lan Phương là giảng viên một trường đại học, con gái cô - Linh Đan - mới 2 tuổi, vẫn chưa biết tự đọc sách, nhưng Lan Phương đã sớm chuẩn bị cả một kế hoạch cho việc dạy con đọc sách.

Lan Phương khuyên các bậc phụ huynh mỗi ngày nên dành một khoảng thời gian nhất định để kể chuyện cho con nghe. Cô cho rằng, nên bồi dưỡng niềm hứng thú đối với việc đọc sách cho trẻ trước khi dạy các bé biết chữ.

Lan Phương thường đọc cho con nghe các câu chuyện thiếu nhi như: “Những cuộc phiêu lưu của Gulliver”, “Peter Pan”, “Ngụ ngôn Aesop”, “Pinocchio”... Khi đọc cho con nghe một vài câu chuyện kinh điển, Lan Phương còn vừa mỉm cười vừa hồi tưởng lại đây cũng là những cuốn sách mà lúc nhỏ cô mơ ước có được. Nhưng hồi bé không có điều kiện để đọc sách, sau này có điều kiện thì tuổi đã lớn, vì thế những tác phẩm văn học kinh điển cho thiếu nhi này cô hoàn toàn chưa được xem qua. Bây giờ có con nhỏ, vừa đọc truyện vừa kể lại cho con nghe, con gái cô rất thích mà bản thân cô cũng cảm thấy đã bù đắp được những thiếu thốn thời thơ ấu.

Lan Phương nói, trong quá trình đọc sách cho con, cô nhận thấy rằng, hầu hết những cuốn sách thiếu nhi kinh điển không chỉ mình trẻ thích đọc mà người lớn cũng thích, và mọi lứa tuổi, mọi tầng lớp trong cuộc đời đều có thể đọc được. Khi đọc những cuốn sách này, độc giả ở những độ tuổi khác nhau sẽ có những suy ngẫm khác nhau. Ví dụ đọc cuốn “Những cuộc phiêu lưu của Gulliver”, điều trẻ nhỏ nhìn thấy là sự thần kì của vương quốc người khổng lồ và người tí hon, nhưng người lớn lại có thể hiểu được ý nghĩa sâu xa hàm ẩn chứa bên trong; đọc “Robinson Crusoe”, điều trẻ nhỏ thấy được là sự mạo hiểm và phiêu lưu, nhưng người lớn lại có thể thông qua nội dung câu chuyện mà cảm nhận được tinh thần nhân văn sâu sắc; đọc “Truyện cổ Andersen” và “Hoàng tử bé”, trẻ được khai phá trí tưởng tượng tuyệt vời, người lớn lại cảm nhận được tình yêu và nỗi buồn của cuộc sống.

Sự phát triển của khả năng đọc sách là cả một quá trình từ thấp đến cao. Cha mẹ cần cùng đọc sách với trẻ nhỏ, dạy cho trẻ những phương pháp đọc sách cơ bản theo từng thời điểm thích hợp, luôn luôn giúp trẻ bồi dưỡng thói quen đọc sách tốt, định hướng cho con bước vào cánh cửa lớn của tri thức. Ban đầu, hãy dành ít thời gian đọc những cuốn sách mà con muốn đọc, hãy thử viết ra giấy vài câu hỏi, gợi ý trẻ chăm chú đọc sách để tìm ra câu trả lời cho những câu hỏi ấy. Qua đó, cha mẹ có thể bổ sung thêm kiến thức cho con, tránh được tình trạng trẻ ôm đồm, không có phân tích hoặc suy nghĩ khi đọc sách.

LỜI KHUYÊN 5: Hướng dẫn trẻ tìm đáp án trong sách vở

Những thắc mắc nhiều khi có thể trở thành con đường định hướng cho trẻ trong tương lai. Nếu trẻ thích đặt câu hỏi, cha mẹ nên cảm thấy vui mừng. Nếu trẻ vì tuổi còn nhỏ mà không biết

đưa ra thắc mắc, sau đó tìm ra đáp án thì cha mẹ nên định hướng cho con.

Chẳng hạn như, khi trẻ bắt đầu vào học trường mầm non, bạn không cần trực tiếp trả lời những câu hỏi của con nữa mà hãy nói với con rằng: “Điều này mẹ cũng không rõ, hay mẹ con mình cùng đọc sách xem sao, rồi tìm đáp án, con thấy thế nào?”

Khi mẹ Hải giới thiệu cho con đọc cuốn “Dế mèn phiêu lưu kí”, trước tiên chị muốn khơi gợi trong con sự hứng thú đối với việc đọc cuốn sách này.

Chị nói với con: “Con nhìn xem trên bìa cuốn sách có rất nhiều bạn nhỏ mong muốn biết được sự bí mật của thế giới dế mèn, con có muốn đọc thử cuốn sách này không?”

Hải trả lời mẹ: “Nhìn bìa sách mới thú vị làm sao, con đương nhiên là muốn biết câu chuyện thú vị của loài dế mèn trong cuốn sách này rồi.”

Mẹ nói: “Mẹ đã từng đọc cuốn sách này rồi. Lúc con ngồi đọc sách một mình có khi sẽ tự dừng cười phá lên, rồi sau đó lại lặng người đi, cảm thấy thế giới tự nhiên thật sự rất kì diệu.”

Để định hướng cho con đọc cuốn sách này, lần đầu tiên khi cậu bé tiếp xúc với cuốn sách, chị cho con quan sát bìa sách để khơi gợi nguồn cảm hứng trong con, hoàn thành được mục tiêu bước đầu. Sau đó, thông qua mô tả lại những biểu hiện của mình khi đọc hết cuốn sách mà khiến con cảm thấy tò mò: “Rốt cuộc cuốn sách thú vị đến thế nào?”, những kết quả mà mẹ có được khiến cậu bé có một sự kì vọng mãnh liệt vào nội dung cuốn sách, và muốn đọc nó càng sớm càng tốt.

Khi trẻ bắt đầu biết đọc, bạn có thể tìm mua cho con những cuốn sách khám phá thế giới tri thức, để trẻ tự mình xem sách và tìm đáp án.

Khi trẻ đưa ra câu hỏi mà không thể tìm ra câu trả lời từ những cuốn sách ở nhà, hãy cùng bé tìm kiếm câu trả lời từ những cách như mượn sách, mua sách hay tìm tài liệu, thông tin trên mạng...

5.3 BỒI DƯỠNG KHẢ NĂNG VIẾT CHO TRẺ

Từ nhỏ, Huy đã rất thích nhìn cha đọc sách. Mỗi lần cha ngồi vào bàn đọc sách là cậu bé cũng hăng hái ngồi bên cạnh. Nhưng cậu chủ yếu là nghịch phá, khiến cha cảm thấy không hài lòng. Làm sao để đưa niềm hứng thú của trẻ vào việc học tập một cách chính đáng đây? Cha của Huy cuối cùng đã nghĩ ra một cách.

Khi Huy 2 tuổi, mỗi lúc cha đang đọc sách, cậu bé cứ kéo tay đòi cha kể chuyện cho mình nghe. Cha bèn đưa cho cậu bé một cái bút chì để Huy vẽ các đường nét trên tờ giấy trắng. Nhìn những đường nét do chính tay mình vẽ ra, cậu bé có chút hứng thú. Nhưng sau một thời gian, Nhật Huy không còn hứng thú với việc vẽ các đường nét nữa, cha lại chấm lên giấy trắng những chấm nhỏ rồi bảo con nối các chấm này lại với nhau. Mỗi lần những điểm mà cha chấm lên giấy lại không giống nhau, Nhật Huy phát hiện ra điều đó, những đường nét mà mình vẽ ra cấu thành một hình đơn giản, có lúc là hình cái ghế, có lúc lại là một ngọn núi.

Về sau, cha cũng dùng những điểm nhỏ ấy để biểu thị chữ viết, sau khi nối các điểm lại với nhau, Huy ngạc nhiên phát hiện ra đây đều là những chữ mà mình đã biết rồi. Cứ như vậy, niềm hứng thú đối với việc viết chữ được khơi gợi. Cha cũng chọn mua cho Huy những cuốn vở tập viết chữ phù hợp với các giai đoạn khác nhau. Vì thế, khi hơn 4 tuổi, Nhật Huy đã có thể viết chữ rất thành thạo.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Trước khi trẻ đi học, khả năng viết chữ ít được cha mẹ xem trọng. Trong giai đoạn đầu trẻ

nhập học, thầy cô giáo thường yêu cầu trẻ một vài động tác viết chữ theo quy phạm, đến lúc này sự lo lắng của cha mẹ và trẻ nhỏ về việc viết chữ mới thực sự được bộc lộ. Khả năng viết chữ là biểu hiện cụ thể và tinh tế của các động tác tay. Mọi người đều biết, những động tác tinh tế của tay cũng giống như sự vận động của cơ thể, đều là những hoạt động trí óc quan trọng. Nhà triết học Kant từng nói: “Tay chính là biểu hiện bên ngoài của đại não.” Nhìn từ góc độ kết cấu thần kinh của đại não, các dây thần kinh khống chế tay chiếm khu vực vỏ não, vì thế khả năng vận động của tay, đặc biệt là những hoạt động tinh tế có thể thúc đẩy sự phát triển của lớp vỏ não, từ đó kích thích sự phát triển trên các phương diện như khả năng tư duy, khả năng khái quát, năng lực phán đoán, khả năng tính toán và cảm xúc...

Thông thường, các hoạt động tinh tế của tay bước đầu phát triển là ở giai đoạn trẻ 4 tuổi, ở một số trẻ có thể chậm hơn. Vì thế, đối với một vài trẻ có khả năng viết chữ hơi kém một chút, cha mẹ cũng không cần quá nóng ruột, đây cũng là một hiện tượng hết sức bình thường.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

4-5 tuổi là thời điểm thích hợp để dạy các bé học viết chữ số, trên cơ sở đó tiếp tục dạy trẻ viết chữ. Vậy cụ thể thì phải làm thế nào?

LỜI KHUYẾN 1: Rèn luyện cho trẻ những động tác tay thật uyển chuyển

Việc viết chữ đều phụ thuộc vào những động tác ở bộ phận tay. Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ có thể thông qua một vài cách rèn luyện như dùng tay gấp hạt đậu, cắt giấy, xếp hình, xây khối gỗ, chơi đàn, xâu chuỗi hạt, thậm chí là chơi các trò chơi trên máy tính... để nâng cao khả năng hoạt động của tay. Những hình thức hoạt động này đều giúp ích rất lớn cho khả năng viết chữ của trẻ nhỏ.

LỜI KHUYẾN 2: Rèn cho trẻ cách cầm bút

Trước khi học viết chữ, cha mẹ nên rèn luyện cho trẻ nhỏ một vài động tác để giúp trẻ dễ dàng thích nghi.

Cầm bút là cơ sở của việc viết chữ, vậy phải làm thế nào để trẻ nắm bắt được tư thế cầm bút một cách chuẩn xác đây? Cha mẹ có thể thông qua những cách như để trẻ tự vẽ tranh hoặc chơi trò nối các điểm thành hình vẽ. Đương nhiên quá trình ấy cũng đòi hỏi người lớn phải làm mẫu cách cầm bút chính xác cho trẻ.

Khi đưa cho trẻ cây bút để trẻ tùy hứng vẽ vờn những thứ mình muốn trên tờ giấy trắng, trẻ có thể vẽ ra những đường nét đa dạng khác nhau không theo bất cứ một quy luật nào cả. Mặc dù, những đường nét này trên thực tế chẳng có ý nghĩa gì, nhưng đối với trẻ nhỏ thì quá trình vẽ tùy hứng này lại có thể bồi dưỡng cảm giác viết lách bên trong tiềm thức của các bé, đồng thời cũng bồi dưỡng khả năng phối hợp tay và mắt ở trẻ nhỏ. Đương nhiên, trên cơ sở này, trẻ sẽ bắt đầu có ý thức vẽ những hình vòng tròn hay đường thẳng, tạo đà cho việc nâng cao khả năng viết chữ.

Tiếp đó cha mẹ có thể yêu cầu trẻ hãy nối những điểm có sẵn thành hình thù gì đó, tăng thêm hiểu biết về không gian và khả năng dùng bút để vẽ của trẻ nhỏ. Nối các điểm thành nét chính là chấm một vài điểm theo một quy tắc nào đó trên giấy trắng, sau đó để trẻ dùng bút nối lại với nhau. Cha mẹ nào sáng tạo thì có thể cố ý chấm các điểm theo một hình gì đó có tính đồ họa cao, để trẻ cảm thấy vui vẻ hứng thú trong quá trình nối các điểm, từ đó nâng cao cảm hứng đối với trò chơi này.

LỜI KHUYẾN 3: Dạy trẻ mô phỏng cách viết

Tầm 4-5 tuổi là cha mẹ có thể để trẻ chính thức học viết chữ được rồi. Thông thường khi học viết chữ, trẻ nhỏ nên dùng bút chì màu hoặc bút chì dạng thường.

Giấy viết có thể chọn loại giấy tập viết bình thường, cũng có thể chọn mua cho con những quyển vở tập viết chuyên dụng. Đương nhiên, bất kể là dùng loại giấy nào thì cha mẹ cũng nên chú ý giấy không được quá mềm, quá trơn.

Có rất nhiều cách để giúp trẻ học viết chữ như viết từng nét từng nét theo chữ có trên những tập vở tô chữ hoặc bạn cũng có thể nói ra một chữ rồi yêu cầu trẻ viết lại trên giấy.

LỜI KHUYÊN 4: Khuyến khích nhiều hơn và hạn chế ép buộc

Đối với trẻ nhỏ, học viết chữ hoàn toàn không phải là một việc dễ dàng. Vì thế, cha mẹ cần bắt đầu rèn cho con từ những chữ đơn giản nhất, tránh những chữ quá phức tạp khiến trẻ nản lòng. Đợi đến khi trẻ thích nghi được thì hãy tăng độ khó lên.

Khi trẻ có hứng thú hay nỗ lực làm việc này, bạn nhất định phải khen ngợi trẻ, tuyệt đối không được ép buộc trẻ học chữ.

6. NĂM BẮT THỜI KÌ NHẠY CẢM VỚI VĂN HÓA Ở TRẺ NHỎ

Montessori chỉ ra rằng, niềm hứng thú với việc học văn hóa của trẻ hình thành từ khoảng 3 tuổi; đến khoảng 6-8 tuổi, trẻ bắt đầu xuất hiện những nhu cầu mãnh liệt muốn tìm tòi và nghiên cứu các sự vật, vì vậy giai đoạn này theo cách nói của Montessori là “tâm hồn trẻ nhỏ giống như một cánh đồng màu mỡ, chuẩn bị tiếp nhận một lượng lớn những hạt giống văn hóa”. Trong giai đoạn này, cha mẹ nên cung cấp cho trẻ những kiến thức văn hóa phong phú, để những kiến thức ấy vun đắp tâm hồn trẻ.

6.1 NHÌN NHẬN SỰ MÔ PHỎNG CỦA TRẺ MỘT CÁCH CHÍNH ĐÁNG

Cô bé Quyên đã 1 tuổi rưỡi. Điều đặc biệt là cô bé rất thích bắt chước người lớn.

Khi mới được 8 tháng tuổi, được mẹ bế đi đánh răng, Quyên quay người quan sát mẹ thật kĩ, sau đó cô bé đòi cầm một cái bàn chải, giả vờ đánh răng như thật, lại còn học theo điệu bộ súc miệng của mẹ.

Khi người lớn ăn cơm, cô bé cũng thích bắt chước, tự mình ăn cơm, kết quả là làm cơm bắn tung tóe khắp nơi. Mẹ Quyên thấy vậy liền dứt cho con ăn. Cô bé nhìn thấy mọi người tự gấp thức ăn chỉ có mình là bị dứt cơm, liền dứt khoát đứng dậy tự với, bốc thức ăn bằng được.

Khi nghe thấy cha hắt hơi, cô bé lập tức ngừng chuyện đang làm lại, nghe và quan sát thật chăm chú, cô bé vừa nghe vừa khom lưng: “hắt xì, hắt xì”, bắt chước theo điệu bộ lúc cha. Cha nhìn thấy thế phì cười, nói: “Đáng ghét!” Quyên cũng bắt chước lại: “Đáng ghét!” Cha lại bảo: “Con đáng ghét!” Cô bé cũng đáp: “Cha đáng ghét!” Thế là cả nhà cùng cười vang.

Lúc cô bé hơn 1 tuổi, ông nội gọi điện thoại cho người bà con ở xa, cô bé thấy vậy liền lấy cái điều khiển tivi, giả làm điện thoại, bắt chước giọng điệu lúc ông nội nói chuyện “y a y a”. Mẹ đã nhanh tay ghi lại khoảng khắc đó của Quyên, sau này mỗi lần xem lại đoạn băng, cả gia đình đều không thể nhịn cười.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Trẻ từ khi sinh ra đã có khả năng mô phỏng người khác. Theo nghiên cứu khoa học, trẻ sơ sinh mới ra đời chưa bao lâu đã có thể bắt chước động tác lè lưỡi của người lớn. Trong quá trình trưởng thành của trẻ, mô phỏng chính là phương thức học tập chủ yếu.

Nhưng sự mô phỏng của trẻ cũng có một quá trình. Lúc mới bắt đầu, trẻ chủ yếu mô phỏng lại những biểu đạt mang tính cảm xúc. Ví dụ như người lớn cười, trẻ cũng cười theo; người lớn khóc cũng bắt chước khóc theo. Tiếp theo, trẻ nhỏ bắt đầu mô phỏng lại những động tác của người lớn như đánh răng, cầm thìa ăn cơm... Rồi trẻ mô phỏng lại ngôn ngữ của người lớn bao

gồm cả ngôn từ và ngữ khí khi nói chuyện.

Những nhân vật mà trẻ mô phỏng đầu tiên là những người thân thiết nhất, chủ yếu là cha mẹ, tiếp theo ông bà nội, ông bà ngoại, tiếp đó là các bạn nhỏ khác, rồi cả những người lạ đều có thể trở thành đối tượng để trẻ mô phỏng lại.

Nghiên cứu phát hiện, những trẻ không bình thường hoặc mắc bệnh tự kỉ sẽ gặp khó khăn trong việc mô phỏng lại người khác. Vì thế khi trẻ khoảng tầm 1-2 tuổi mà vẫn chưa có những hành động mô phỏng như đã nói ở trên, thì phải đưa bé đi khám ngay.

CHUYÊN GIA KHUYÊN

Mọi đứa trẻ đều có khả năng mô phỏng, cha mẹ phải tận dụng khả năng này như thế nào để khiến bé trưởng thành lành mạnh?

LỜI KHUYÊN 1: Làm tấm gương tốt cho trẻ

Một cậu bé nhìn thấy mẹ vắt vắt đỡ bà rửa chân, cậu cũng bắt chước làm theo mẹ, bê từ trong bếp một cái thau nước, mặc dù có bị rớt một ít nhưng cậu vẫn rất vui vẻ, cậu bé nói với mẹ: “Mẹ, mẹ rửa chân đi...”.

Trong những năm đầu đời, cha mẹ chính là đối tượng trực tiếp để trẻ mô phỏng, vì thế cha mẹ nhất định phải chú ý lời nói và hành vi của mình, hãy luôn là một tấm gương tốt cho con.

Khi trẻ khoảng hơn 1 tuổi, khả năng nhận biết và khả năng ngôn ngữ dần được nâng cao. Lúc này, chỉ cần cha mẹ sơ suất nói ra một câu nói không văn minh, trẻ rất có thể sẽ bắt chước học theo ngay. Bất luận là từ vựng, câu cú, ngữ pháp cơ bản hay cả những câu nói không tốt, trẻ đều có thể học được thông qua việc bắt chước lại. Khi trẻ nhỏ bắt đầu tập nói, các bé chắc chắn sẽ mô phỏng theo cách phát âm của bạn, những từ ngữ bạn dùng hay cả những ngôn từ khẩu ngữ. Có thể thấy, cha mẹ cần phải đặc biệt chú ý đến lời nói và hành vi của bản thân.

LỜI KHUYÊN 2: Khuyến khích và giúp trẻ mô phỏng

Mô phỏng là một trong những phương thức học tập chủ yếu của trẻ. Khuyến khích và giúp trẻ mô phỏng có thể thúc đẩy các bé hướng tới cuộc sống tự lập.

Ví dụ, ngày nào trẻ cũng thấy những động tác như mặc áo hay đánh răng của bạn, dần dần bé cũng sẽ bắt chước các kĩ năng này, yêu cầu “tự mình làm”. Một khi đã có khả năng tự làm, các bé cũng sẽ dần dần trở nên tự lập hơn. Lúc này cha mẹ phải cung cấp cho trẻ một số vật dụng mà bé có thể tự dùng, khuyến khích bé mô phỏng theo người lớn, thỏa mãn đầy đủ nguyện vọng mãnh liệt của trẻ đối với việc “tự mình làm” này. Ví dụ như dành riêng cho trẻ một cái bát nhỏ để ăn, cái cốc nhỏ để trẻ có thể tự rót nước, kem đánh răng cho trẻ em, bàn chải đánh răng cho trẻ...

Đương nhiên, khi khuyến khích trẻ mô phỏng theo người lớn, có thể trẻ sẽ không làm được hoặc mắc sai lầm. Lúc này, cha mẹ nên động viên và khuyến khích trẻ hãy thử lại, cho đến khi trẻ có thể cảm nhận được dư vị của thành công.

LỜI KHUYÊN 3: Kịp thời chỉnh sửa hành vi không tốt của trẻ

Khả năng mô phỏng của trẻ rất mạnh, nhưng năng lực phán đoán lại rất kém, có lúc không biết được rằng hành động mà mình bắt chước theo là không đúng. Cha mẹ nếu phát hiện trẻ có những hành vi bắt chước không tốt cần kịp thời sửa chữa, đồng thời hướng dẫn cho trẻ biết cái gì thì nên học, cái gì không nên học.

Bạn nên giảng giải cho trẻ hiểu rằng, những lời nói và hành động của những người xấu sẽ phản ánh bản chất không tốt của họ, nếu không nghĩ ngợi gì mà cứ bắt chước người ta thì bản thân

cũng sẽ trở nên xấu. Không chỉ vậy, phải nói để trẻ hiểu, nếu bắt chước theo lời nói và hành vi của người xấu nhiều quá, thì những hậu quả về sau khó mà lường trước được. Trẻ một khi đã nhận ra được những mối nguy hại, sẽ học cách ứng xử văn minh lịch sự hơn, không bao giờ học theo những thứ xấu nữa.

LỜI KHUYÊN 4: Giúp trẻ phán đoán đúng sai, tốt xấu

Mô phỏng là bản năng bẩm sinh của trẻ nhỏ, trẻ chỉ cần nhìn thấy người khác làm gì là y rằng sẽ làm theo như thế, nhìn thấy người khác có những gì thì bản thân cũng muốn có thứ đó. Mỗi ngày một trưởng thành và phạm vi tiếp xúc các sự vật cũng ngày càng mở rộng, kinh nghiệm và sự hiểu biết dần được tích lũy, trẻ bắt đầu mô phỏng theo những hình tượng nhân vật trên phim ảnh, trong những câu chuyện... Nhưng trong giai đoạn này, khả năng phân biệt đúng sai, tốt xấu còn kém, bởi vậy rất nhiều trẻ có những hành vi bắt chước không tốt.

Trên thực tế, ẩn sau những hành vi bắt chước không tốt ấy chính là việc trẻ thiếu mất năng lực phán đoán. Cho nên, nhiệm vụ quan trọng nhất của cha mẹ đó là giúp trẻ biết cách phân biệt tốt xấu, đúng sai để trẻ tự xây dựng cho bản thân khả năng phán đoán.

Ví dụ như, bạn phải thường xuyên cùng trẻ nghiên cứu bàn luận về những hình tượng nhân vật trên phim ảnh hay trong những câu chuyện, định hướng cho trẻ bình luận về một nhân vật một cách chính xác. Đương nhiên, khi đánh giá về một nhân vật phải biết để tâm đến hình tượng trực quan của nhân vật đó và những tình tiết bên ngoài, phải dạy trẻ học theo sự ngoan cường và dũng cảm của các vị anh hùng, căm ghét sự tàn bạo ngang ngược của kẻ thù. Hãy thường xuyên giới thiệu những hình tượng nhân vật chính diện cho trẻ, giúp trẻ hiểu được những tư tưởng tốt, phẩm chất tốt. Từ việc bắt chước lại hành động bề ngoài của các nhân vật chính diện mà nâng cao lên thành việc học tập những phẩm chất đạo đức và tư tưởng tốt đẹp của họ. Lâu dần trẻ sẽ hình thành trong mình những giá trị đạo đức đúng đắn.

Cũng giống như vậy, trong cuộc sống hàng ngày, mọi con người hay sự vật hiện tượng đều có những mặt tốt - xấu; chính diện - phản diện; tích cực - tiêu cực. Là cha mẹ, bạn phải biết định hướng cho trẻ học tập những thứ tốt đẹp, tránh những thứ xấu xa trong quá trình mô phỏng, hãy để trẻ học được cách lựa chọn cái mà mình sẽ bắt chước.

6.2 BỒI DƯỠNG TRÍ THÔNG MINH VỀ ÂM NHẠC CHO TRẺ

Cô bé Mỹ Vân năm hơn 2 tuổi. Mẹ Vân phát hiện con mình rất thích âm nhạc, đặc biệt nhảy cảm với âm nhạc. Bất cứ lúc nào, chỉ cần nghe thấy tiếng nhạc, cô bé đều chăm chú lắng nghe, tập trung hết tinh thần vào bản nhạc, điệu bộ hết sức tinh tế và nghiêm túc. Mẹ thấy con gái thích âm nhạc như vậy nên muốn cho con đi học nhạc. Nhưng chị lại đọc được trong một cuốn sách có nói rằng trong giai đoạn khoảng 5 tuổi có một thời kì nhạy cảm mà khả năng cảm thụ âm nhạc của trẻ phát triển rất nhanh, vì thế mà chị không biết khi nào thì thích hợp để bồi dưỡng năng khiếu âm nhạc cho con gái.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Các bậc phụ huynh thường khá mơ hồ khi đánh giá liệu con mình có thể học nhạc hay không. Thực ra, mỗi đứa trẻ đều có những thứ gọi là “năng khiếu âm nhạc”.

Trong quá trình quan sát trẻ một cách tỉ mỉ, một nhà giáo dục nổi tiếng tên Trần Hạc Cầm (người Trung Quốc) phát hiện, trẻ sinh ra đã rất yêu thích âm nhạc. Trẻ sơ sinh mới ra đời chưa lâu đã có thể “thưởng thức” âm nhạc rồi, bé có thể nghe được lời hát ru của mẹ và đi vào giấc ngủ một cách êm đềm. Lớn hơn một chút, trẻ lại thích nghe những bản nhạc nhẹ nhàng, ca từ đẹp dễ, khi nghe những bản nhạc có tiết tấu nhanh và vui vẻ là trẻ sẽ khoa tay múa chân theo điệu nhạc. Đến tầm 3-4 tuổi, tiếng mọi người hát, thậm chí là tiếng chim hót ríu rít, tiếng lá cây xào xạc, trẻ đều để ý lắng nghe. Hàng ngày, bất kể là chơi trò chơi, đi bộ hay nghỉ ngơi, trẻ đều có thể tự mình cất tiếng hát, thể hiện những nhịp điệu của âm nhạc.

Có thể thấy, trong mỗi đứa trẻ đều sớm tồn tại một khả năng âm nhạc tiềm ẩn. Điều này không có nghĩa là cha mẹ nên bắt trẻ học đàn, học thanh nhạc từ sớm mà là tạo cho trẻ nhỏ một môi trường âm nhạc. Bởi việc bồi dưỡng và hình thành năng khiếu âm nhạc là cả một quá trình lâu dài.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Mặc dù mọi đứa trẻ đều yêu thích âm nhạc nhưng cha mẹ vẫn rất muốn biết con mình có được thiên phú cho một năng khiếu âm nhạc đặc biệt nào đó hay không, liệu có tài giỏi như nhà soạn nhạc nổi tiếng thế giới - Mozart - 3 tuổi đã nghe hiểu được âm nhạc, 4 tuổi chơi được đàn dương cầm cổ và organ, 5 tuổi bắt đầu soạn nhạc cho đàn phím, 6 tuổi viết những bản nhạc hòa tấu, 8 tuổi viết những bản sonata cho violin; có thể nói rằng Mozart đã khởi đầu sự nghiệp âm nhạc trước khi lên 5 và theo đuổi cho đến ngày ông qua đời, ngót 30 năm. Nếu các bậc cha mẹ muốn tìm hiểu xem con mình liệu có năng khiếu âm nhạc bẩm sinh hay không, thì hãy thường xuyên quan sát.

Đối với trẻ, cho dù âm nhạc là một loại năng lực đặc biệt, nhưng khả năng này hoàn toàn có thể được bồi dưỡng trong một môi trường gia đình tràn ngập những giai điệu. Vậy trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ bồi dưỡng năng khiếu âm nhạc cho trẻ thế nào?

LỜI KHUYẾN 1: Quan sát mức độ nhạy cảm của trẻ nhỏ đối với âm thanh

Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ nên quan sát nhiều hơn xem trẻ có hứng thú đặc biệt hay rất nhạy cảm đối với mọi loại âm thanh trong tự nhiên trong cuộc sống không. Ví dụ để ý xem trẻ có chăm chú lắng nghe những thứ âm thanh khác nhau như tiếng gió thổi, tiếng nước chảy, tiếng sóng, tiếng lá cây xào xạc, tiếng mưa, tiếng côn trùng kêu, tiếng chim hót... Có lúc độ nhạy cảm của trẻ cao đến mức chỉ nghe tiếng bước chân, tiếng chuông cửa hay chuông điện thoại là có thể đoán được rằng ai đang đến. Nếu phần lớn các đáp án là chính xác thì chứng tỏ độ nhạy cảm của trẻ đối với âm nhạc là rất cao, điều này đặt cơ sở vững chắc cho việc cảm thụ âm nhạc về sau.

Cha mẹ có thể thường xuyên bảo trẻ nhắm mắt lại, hỏi bé nghe thấy những âm thanh gì. Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ có rất nhiều cơ hội rèn luyện khả năng thính giác cho trẻ, tích lũy những kinh nghiệm phong phú, khiến trẻ nhạy cảm với âm thanh ngay từ nhỏ.

Ngoài việc để trẻ chăm chú lắng nghe những âm thanh của cuộc sống, quan trọng hơn vẫn là trên cơ sở ấy cho trẻ nghe nhiều âm nhạc hơn, từ đó bồi dưỡng và nâng cao khả năng thưởng thức âm nhạc. Cha mẹ nên cho trẻ nghe những bài hát có nội dung lành mạnh, hình tượng mới mẻ, theo nhiều phong cách khác nhau để trẻ thưởng thức, phân biệt rồi so sánh. Hãy cho các bé nghe thường xuyên những thể loại âm nhạc khác nhau, khơi gợi niềm vui và giúp các bé phát triển khả năng ghi nhớ, tính sáng tạo và trí tưởng tượng phong phú...

LỜI KHUYẾN 2: Quan sát sự hứng thú của trẻ đối với âm nhạc

Trong cuộc sống thường ngày, cha mẹ còn phải quan sát sự hứng thú của trẻ đối với âm nhạc. Một số trẻ từ khi còn rất bé đã vô cùng yêu thích âm nhạc và ca hát. Vì trẻ còn quá nhỏ nên có khi không thể hát ra một bài hát hay ngân nga một đoạn nhạc theo đúng âm điệu của nó, có khi không hiểu nội hàm bên trong của âm nhạc. Cha mẹ chỉ cần quan sát khi trẻ hát có những biểu lộ cảm xúc hoàn toàn phù hợp với nội dung âm nhạc không, âm điệu hát có chuẩn không, liệu có linh hoạt được những dư vị khác nhau của những tiết tấu khác nhau không... qua những nhận tố này có thể phán đoán được liệu trẻ nhỏ có hứng thú với âm nhạc không. Nếu đáp án là có, chứng tỏ trẻ được thiên phú cho khả năng cảm nhận âm nhạc.

Có lẽ nhiều cha mẹ sẽ nói, sao mà dễ dàng thế! Dường như đứa trẻ nào cũng có thể làm được! Thực tế đúng là như vậy. Hầu như mọi đứa trẻ đều có thể phát triển tài năng âm nhạc của bản thân.

Không chỉ vậy, cha mẹ có thể bồi dưỡng niềm hứng thú đối với âm nhạc cho trẻ thông qua nhiều phương thức khác nhau. Ví dụ như cho trẻ học các loại nhạc cụ. Học nhạc cụ đòi hỏi phải có sự phối hợp nhịp nhàng giữa tay và mắt, điều này cũng có tác dụng nhất định trong việc thúc đẩy việc rèn luyện năng khiếu trên một phương diện nào đó. Đương nhiên, học nhạc cụ tốt nhất nên bắt đầu từ sau 4 tuổi, hơn nữa phải hoàn toàn tôn trọng cảm hứng âm nhạc của trẻ. Những trẻ nhỏ dưới 4 tuổi do tay còn bé, nên việc học nhạc cụ sẽ khó khăn hơn.

Ngoài việc cho trẻ học nhạc cụ, còn có thể thường xuyên đưa trẻ đến những buổi liên hoan âm nhạc, để không khí âm nhạc bồi dưỡng thêm cho tâm hồn trẻ. Không khí tràn ngập âm nhạc trong gia đình cũng vô cùng quan trọng. Đưa trẻ cùng đi tham gia những hoạt động âm nhạc trong hội trường nghệ thuật cũng là một cách hay. Liên hoan âm nhạc, múa ba lê, nhạc kịch, hòa nhạc và các loại hoạt động âm nhạc khác đều có thể cho trẻ tham dự, để trẻ tiếp nhận âm nhạc một cách phong phú. Những hoạt động này có thể bồi dưỡng cho trẻ cảm giác về tiết tấu và niềm vui thích, đặc biệt là bồi dưỡng âm nhạc, nâng cao khả năng cảm thụ hưởng tới cái đẹp, mở rộng tầm mắt hướng về thế giới nghệ thuật.

LỜI KHUYẾN 3: Mời thầy giáo chuyên môn kiểm tra năng khiếu âm nhạc của trẻ

Nếu còn cảm thấy mơ hồ, cha mẹ có thể mời thầy giáo chuyên môn để kiểm tra xem liệu con mình thật sự có tài năng âm nhạc hay không.

Trước tiên, kiểm tra xem liệu trẻ có thể hát lại một câu hát nào đó hay không. Ví dụ, thầy giáo đàn một đoạn nhạc ngắn hay một câu hát, xem trẻ sau khi nghe một hoặc hai lần có thể mô phỏng một cách chính xác giai điệu vừa nghe hay không. Những trẻ lớn hơn một chút (những trẻ đã khá quen thuộc với phím đàn) thậm chí có thể chơi lại những giai điệu mà thầy giáo vừa đàn.

Tiếp đó, kiểm tra xem liệu trẻ có thể mô phỏng một cách chính xác những điệu nhạc khác nhau. Xem trẻ có thể hát lại các loại đơn âm, song âm và cả một tổ hợp các âm mà thầy giáo đã chơi hay không. Khi trẻ mô phỏng lại song âm hoặc một tổ hợp các âm, có thể bắt đầu từ những âm thấp đến những âm cao, lần lượt phát ra từng âm. Với những trẻ quen với phím đàn có thể kiểm tra xem trẻ có thể trực tiếp tìm được ngay những âm này trên bàn phím hay không.

Tiếp nữa, kiểm tra xem trẻ có thể dùng phương thức vỗ tay để mô phỏng lại những tiết tấu hay không. Thầy giáo dùng tay để vỗ, bắt đầu từ những tiết tấu đơn giản rồi dần dần đến phức tạp, xem trẻ có thể mô phỏng lại một cách chính xác hay không.

Nếu kết quả kiểm tra lần đầu chưa tốt, cha mẹ không nên vội vã cho rằng trẻ không có tài năng, vì thế mà không cần phải tốn công sức bồi dưỡng năng khiếu âm nhạc cho trẻ nữa. Một số trẻ có tài năng âm nhạc thiên phú nhưng lại không thể phát triển một cách đầy đủ tài năng của bản thân chỉ vì những phương thức và nội dung kiểm tra của thầy giáo hoàn toàn xa lạ với trẻ. Cho dù trẻ không có tài năng âm nhạc thiên phú như cha mẹ kì vọng, nhưng người lớn nên biết rằng, yêu thích âm nhạc chính là bản năng của trẻ, mỗi người cha người mẹ đều phải tôn trọng niềm hứng thú đối với âm nhạc của trẻ, hãy cho trẻ một “đôi tai âm nhạc”.

LỜI KHUYẾN 4: Bồi dưỡng năng khiếu âm nhạc tùy theo độ tuổi

Thông thường, 0-2 tuổi là giai đoạn phù hợp để bồi dưỡng khả năng lĩnh hội và cảm nhận âm nhạc của trẻ. Đặc biệt, phải cho trẻ nghe nhiều, tiếp xúc nhiều với các thể loại âm nhạc kinh điển, đồng thời quan sát xem trẻ có thiên hướng về âm nhạc hay không, trẻ có hứng thú với âm nhạc hay không.

Giai đoạn 2-3 tuổi là thời kì củng cố và phát triển những tố chất của giai đoạn trước. Trong giai đoạn này, trẻ có thể nghe thấy tiếng nhạc và bắt giắc khoa chân múa tay theo tiết tấu. Lúc này, cha mẹ nên chú ý bồi dưỡng cảm giác đối với tiết tấu, có thể cho trẻ nghe những bản nhạc có

tiết tấu mạnh một chút.

Giai đoạn 3-4 tuổi, có thể chuyển hướng luyện tập từ tiết tấu sang giai điệu, âm chuẩn..., đồng thời để trẻ kết hợp bản nhạc với phổ âm. Học đàn điện tử trong giai đoạn này là một sự lựa chọn không tồi.

4-6 tuổi là thời kì quan trọng để bồi dưỡng năng khiếu âm nhạc. Lúc này có thể cho trẻ tiếp xúc một số các kĩ năng âm nhạc thực tế, ví dụ như diễn tấu đàn dương cầm, violon, đàn tranh...

Những trẻ có khả năng thiên phú về âm nhạc, cha mẹ thường rất xem trọng giáo dục âm nhạc cho trẻ, trong nhà không chỉ có nhiều nhạc cụ, mà có cả những giáo trình phụ đạo âm nhạc, đồng thời còn khuyến khích trẻ nhiệt tình việc thực hành. Một môi trường âm nhạc lí tưởng trong gia đình khiến trẻ từ nhỏ đã đắm chìm trong âm nhạc, việc thể hiện tài năng âm nhạc tự nhiên trở nên dễ dàng và đạt kết quả tốt. Những đứa trẻ trưởng thành trong môi trường như vậy, đến khoảng tầm 4-5 tuổi là có thể biểu hiện ra bên ngoài tài năng âm nhạc phi thường.

6.3 BỒI DƯỠNG NĂNG KHIẾU HỘI HOẠ CHO TRẺ

Cô bé Vi Oanh, 5 tuổi, gần đây có hứng thú đặc biệt với hội họa. Vi Oanh thường lấy bút vẽ lung tung trên giấy trắng. Có lúc thì vẽ quả, có lúc vẽ người, có lúc vẽ những hình mà mẹ xem cũng chẳng hiểu. Dù là vẽ gì đi nữa thì cô bé cũng luôn cảm thấy hứng thú.

Cứ đi học về là Vi Oanh lại ngồi một mình trong phòng vẽ tranh. Mẹ gọi ra ăn cơm, cô bé còn nói: "Không ăn, không ăn, bây giờ con phải vẽ", mẹ đến phòng của con gái, trời ơi, con bé đang vẽ lên tường, bực mình lắm nhưng nếu la mắng thì sẽ động chạm đến lòng tự trọng của con nên mẹ đành kiềm chế.

Ngày hôm sau, lúc đưa Vi Oanh đi học, mẹ đem chuyện này kể cho cô giáo. Cô giáo liền nói với chị: "May mà chị chưa mắng cô bé, làm như vậy là rất tốt cho sự phát triển của Vi Oanh. Vừa may, đợt này trường có một lớp học hội họa đặc biệt, hay là chị đăng kí cho bé học đi. Biết đâu, năng khiếu hội họa của Vi Oanh sẽ còn phát triển hơn nữa."

Nghe lời cô giáo, mẹ Vi Oanh liền đăng kí cho con vào lớp học hội họa. Không ngờ, cô bé thật sự rất yêu thích hội họa, mà trình độ vẽ tranh cũng ngày càng nâng cao.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Hội họa là một lĩnh vực quan trọng trong việc giáo dục tố chất cho trẻ, có ý nghĩa đặc biệt đối với sự phát triển của trẻ trong tương lai.

Trẻ nhỏ 4-5 tuổi đã bắt đầu bước vào giai đoạn nhạy cảm đối với hội họa, đương nhiên do đặc điểm của mỗi cá nhân là không giống nhau, nên sự nhạy cảm này sẽ sớm hơn hoặc muộn hơn một chút ở những đứa trẻ khác nhau.

Thông thường, hội họa ở trẻ phân thành ba giai đoạn: Giai đoạn vẽ theo kiểu graffiti, giai đoạn vẽ tượng trưng, giai đoạn vẽ thực tế. Trải qua ba giai đoạn này, kiến thức về vẽ tranh của trẻ sẽ chuyển từ vẽ tự do sang vẽ có ý đồ, và phát triển hơn nữa đến sự biểu đạt các kĩ năng vận dụng có ý tứ. Cảm hứng của trẻ với hội họa cũng tuân theo quá trình từ đơn giản đến phức tạp và ngày càng sâu sắc.

Những cha mẹ nào tinh ý sẽ coi những lúc trẻ vẽ vờn lung tung là cơ hội để bồi dưỡng năng khiếu hội họa cho con. Đương nhiên cho trẻ học vẽ không nên chỉ hướng tới mục đích biến con trở thành họa sĩ, mà là mong muốn có thể thông qua hội họa mà bồi dưỡng cảm xúc, làm cuộc sống của trẻ thêm phong phú.

CHUYÊN GIA KHUYÊN

Có thể nói hội họa là tài năng của hầu hết mọi trẻ nhỏ. Vậy cha mẹ nên nắm bắt thời kì quan trọng này như thế nào để phát triển năng khiếu hội họa cho trẻ?

LỜI KHUYÊN 1: Gìn giữ niềm hứng thú của trẻ đối với hội họa

Các bậc cha mẹ có thể dễ dàng nhận ra đứa trẻ nào cũng rất thích vẽ. Khi trẻ có thể tự cầm bút, trẻ sẽ tự giác vẽ những đường nét hay hình thù gì đó... Những kí hiệu này tuy là đơn giản, và trong con mắt của người lớn thì dường như chẳng có chút thẩm mĩ nào, nhưng trên thực tế chính là sự phản ánh nguyên thủy nhất của trẻ về thế giới xung quanh, là nhận thức đầu tiên của trẻ về cái đẹp. Nếu cha mẹ có thể thường xuyên khuyến khích trẻ trong giai đoạn này thì những nhận thức mông lung và niềm hứng thú của trẻ với mĩ thuật sẽ được gìn giữ.

Trên thực tế, bản thân hội họa là một việc có tính chủ quan. Ở phương Tây, hội họa được xem là “khoa học không có lỗi sai” và việc trẻ vẽ tranh được coi là “hoạt động tự chủ và thực thụ nhất”. Vì vậy, cha mẹ nên cố gắng hết khả năng tạo cho trẻ một không gian tự do để các bé trẻ thỏa sức vẽ theo ý muốn của mình, khuyến khích và khen ngợi trẻ nhiều một chút, đừng nên dùng con mắt của người lớn hay những tư tưởng lỗi mòn để đánh giá các bức tranh mà trẻ vẽ, vì những lời đánh giá không đúng có thể sẽ động chạm đến sự tự tin và hứng thú của trẻ đối với hội họa.

LỜI KHUYÊN 2: Để trẻ thỏa sức phát huy trí tưởng tượng

Trí tưởng tượng của trẻ là vô cùng phong phú. Trẻ sẽ không chịu sự gò bó của sự vật hiện tại, suy nghĩ của trẻ có thể lan man liên miên không ngừng, đây chính là điều kiện buộc phải có của hội họa. Nhưng đáng tiếc là rất nhiều cha mẹ lại quen theo kiểu dùng suy nghĩ của bản thân để áp đặt lên những bức vẽ của con. Ví dụ như nói với con rằng: “Hoa phải màu đỏ chứ không phải màu xanh”, “ngôi nhà thì phải có mái ngói nhọn, bên dưới là một hình vuông và bên trong thì vẽ một cánh cửa”.

Một số cha mẹ nhìn những thứ con vẽ không giống những quy luật thông thường lại cứ bắt con vẽ lại cho giống với hiện thực mới thôi, “quả táo nhất định phải hình tròn”, “mây nhất định có màu trắng”...

Cho dù điều cha mẹ nói là không sai, nhưng bản thân hội họa yêu cầu phải có sức sáng tạo và trí tưởng tượng. Nếu ngay từ nhỏ trẻ đã học vẽ tranh rập khuôn theo sự vật trên thực tế thì những tác phẩm như thế không thể nào mang tính sáng tạo, và cũng không có ý nghĩa gì đối với sự phát triển trí tuệ của trẻ.

Một nhà giáo dục mĩ thuật thiếu nhi đã nói: “Đặc tính của các tác phẩm mĩ thuật của nhi đồng chính là thỏa mãn những nhu cầu về giao lưu và chia sẻ tình cảm của trẻ.” Vì vậy trong quá trình hướng dẫn hội họa cho trẻ, cha mẹ hoặc giáo viên mĩ thuật đều nên kiên trì việc ít phê bình, ít can thiệp mà nên khơi gợi nhiều hơn, động viên nhiều hơn để trẻ có thể học hội họa trong một không khí vui vẻ, thoải mái, biến hội họa trở thành một loại hoạt động hay một loại trò chơi. Như vậy, trẻ mới có thể phát huy một cách đầy đủ trí tưởng tượng của bản thân, mới có thể vẽ ra những tác phẩm đầy sáng tạo.

LỜI KHUYÊN 3: Để trẻ tìm thấy nguồn cảm hứng từ trong các trò chơi

Trò chơi là loại hoạt động cơ bản nhất của trẻ, cũng là hoạt động mà trẻ thích nhất. Trong con mắt của trẻ, tất cả những thứ thú vị đều là trò chơi. Ví dụ, chơi đùa cùng các bạn, nuôi những con vật nhỏ trong nhà, đi dã ngoại cùng cha mẹ, xem tiết mục hoạt hình mà mình yêu thích... Những "trò chơi" thú vị như vậy sẽ khiến trẻ hòa nhập hết mình. Trong những hoạt động đó, nhiều cảm hứng sáng tạo sẽ bắt đầu nảy mầm. Ví dụ, một số trẻ nhỏ biết vẽ những con vật nhỏ, đây là kết quả của việc trẻ được quan sát những con vật ấy; có một số thì biết vẽ những phong cảnh rất thú vị, đây cũng là những gì trẻ được trải nghiệm trong quá trình tham gia các trò chơi. Vì thế, cha mẹ nên tạo nhiều điều kiện hơn để trẻ có cơ hội được tham gia hay quan sát

những trò chơi mà mình yêu thích, để trẻ có được những trải nghiệm cuộc sống và tìm được cảm hứng thông qua chính trò chơi ấy, từ đó phát huy một cách đầy đủ sức sáng tạo và trí tưởng tượng của bản thân.

LỜI KHUYÊN 4: Mở rộng tầm nhìn về hội họa

Khi trẻ còn nhỏ, cha mẹ nên đưa các bé đến thăm viện bảo tàng hay tham quan triển lãm nghệ thuật... để có thể nâng cao niềm hứng thú đối với hội họa của trẻ, đồng thời giúp trẻ mở rộng tầm mắt.

Nếu trẻ đã có một nền tảng hội họa nhất định, cha mẹ có thể cho trẻ tham gia một số cuộc thi và giao lưu hội họa, để trẻ tìm kiếm sự khác biệt trong cạnh tranh, tìm được sự tiến bộ trong giao lưu. Trong quá trình đó, trẻ có điều kiện tiếp xúc nhiều hơn với những thông tin và không khí nghệ thuật, học tập điểm mạnh của người khác, bổ sung khiếm khuyết cho bản thân; hơn nữa, tầm nhìn của trẻ cũng được mở rộng, tư duy trở nên nhanh nhạy, có ích cho việc tự rèn luyện và nâng cao.

6.4 BỒI DƯỠNG CHO TRẺ THÓI QUEN TÌM TÒI NGHIÊN CỨU

Cậu bé Hải Anh (3 tuổi) ngày càng trở nên khó bảo, bất kể là thứ gì cậu đều muốn tự mình nếm thử một chút, sờ thử một chút, khiến mẹ cảm thấy không hài lòng.

Hôm nay cũng không phải là ngoại lệ.

Buổi sáng, mẹ đưa Hải Anh đi chơi công viên, cậu bé nhìn thấy bên đường có viên đá cuội rất đẹp, liền nhặt lên rồi cho tọt vào miệng. Mẹ thấy vậy vội vàng moi viên đá ra rồi mắng to: “Viên đá trên đất bẩn như thế, sao con lại cho nó vào trong miệng, lần sau không được như thế nữa!”

Buổi trưa, mẹ mua về một quả dứa chưa gọt vỏ. Ngày trước khi ăn dứa, mẹ thường gọt sẵn vỏ rồi đặt vào bát cho Hải Anh ăn. Hôm nay vì quá bận nên mẹ không kịp gọt vỏ mà phải tranh thủ đi rửa rau. Lúc này cậu bé nhìn thấy cái thứ kì lạ ấy. Mặc dù mẹ đã nhắc nhở: “Mắt dứa có gai sẽ đâm vào tay đấy, đợi mẹ gọt vỏ rồi cho con ăn”. Thế nhưng cậu bé đã nhân lúc mẹ không chú ý mà cầm vào quả dứa. Cuối cùng là quả dứa đã đâm vào tay Hải Anh, cậu bé đau quá kêu lên và bị mẹ mắng cho một trận.

Buổi tối, nấu cơm xong, mẹ liền cho Hải Anh ăn trước một bát cơm mà mẹ chuẩn bị. Lúc này, Hải Anh nhìn thấy mẹ bung ra một đĩa đầu cá sốt ớt. Quả ớt đỏ khiến cậu bé thấy thật hấp dẫn, thế là muốn nếm thử xem sao. Nhưng ớt vốn dĩ rất cay, mẹ nhất định không cho cậu bé nếm thử bèn đem cái đĩa đi, thế nên cậu bé tỏ ra không vừa lòng...

Những sự việc như thế rất nhiều, mẹ Hải Anh rất muốn biết, gặp phải những trường hợp như thế người lớn phải xử lý thế nào?

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Belinsky, một nhà phê bình văn học người Nga từng nói: “Cuộc sống của con người giống như biển rộng bao la, trong nơi sâu thẳm luôn tồn tại những kì tích.” Trong tự nhiên, có rất nhiều sự vật mà con người không thể dùng mắt thường để nhìn nhận được. Nếu chúng ta thiếu đi tinh thần khám phá thì vĩnh viễn không thể biết được sự thật ẩn khuất bên trong.

Trẻ từ khi sinh ra đã có bản năng khám phá. Trẻ có thể chép miệng tìm thấy ti mẹ khi muốn bú sữa. Một khi có cái gì đó nhét vào cái miệng nhỏ là lập tức trẻ sẽ không ngừng mút nấy mút để. Trẻ mỗi ngày một lớn hơn, những lĩnh vực muốn tìm tòi nghiên cứu cũng ngày một rộng hơn. Trẻ bắt đầu dùng tay, dùng chân, mắt, trí não để khám phá thế giới.

Chính vì trẻ sinh ra đã muốn tìm tòi khám phá, nên trẻ luôn tràn đầy sự kích thích và động lực

để học tập. Mỗi ngày lớn thêm lên, trẻ bắt đầu thoát khỏi khuynh hướng chịu sự gò bó, mất tự do và dè dặt. Trẻ ngày càng yêu thích hoạt động khám phá, nỗ lực tìm kiếm đáp án của những câu hỏi trong cuộc sống, đây là một hiện tượng phát triển tâm lí hết sức bình thường. Thực ra, trong quá trình tham gia những hoạt động tìm hiểu khám phá, trẻ không chỉ thu lại được niềm vui mà khả năng tư duy, sáng tạo đều được nâng cao. Vì thế, cha mẹ nhất định phải xem trọng tinh thần tìm tòi, khám phá của trẻ.

CHUYÊN GIA KHUYÊN

Kinh nghiệm của người lớn không phải là không có tác dụng mà vì rất nhiều người không biết cách sử dụng nó như thế nào. Với người trẻ tuổi, có rất nhiều việc yêu cầu họ phải tự đi tìm hiểu, tự đi lĩnh hội. Vì thế cha mẹ nhất định phải nắm bắt thời kì nhạy cảm đối với việc tìm tòi khám phá của trẻ, bồi dưỡng cho trẻ những thói quen tốt đi tìm hiểu nghiên cứu sự vật. Cụ thể là cha mẹ nên chú ý những điểm sau:

LỜI KHUYÊN 1: Cho phép trẻ được tự do khám phá cuộc sống

Một bà mẹ từng nói: "Con trai tôi chỉ giỏi phá hoại, những đồ chơi tốt như thế đều không biết giữ gìn, cứ mua về là lại tháo tung ra, muốn lắp lại cũng không được. Cứ mỗi lần nhìn trên sàn nhà toàn những thứ đồ chơi bị phá hỏng là tôi lại vô cùng tức giận, nhiều lúc bực quá còn đuổi con ra khỏi nhà."

Thực ra, tình trạng mà người mẹ này hứng chịu, tin chắc rằng những bà mẹ khác không ít thì nhiều cũng đã gặp phải. Ví dụ như mẹ mua về cho trẻ một con chó điều khiển từ xa rất đắt tiền, có thể chạy, có thể sữa, lại có thể cử động. Nhưng khi nghĩ ra đủ những kiểu chơi khác nhau, trẻ bắt đầu nghĩ tại sao con chó lại có thể hoạt động như thế, cuối cùng trẻ tò mò bèn tháo tung ra xem bên trong rốt cuộc là có thứ gì thú vị?

Đối với cha mẹ thì đó rõ ràng là một vấn đề đau đầu. Họ cho rằng nếu không ngăn cản thì sau này hễ nhìn thấy gì, trẻ cũng sẽ tháo ra. Bây giờ mới chỉ là tháo dỡ đồ chơi, một ngày nào đó nói không chừng lại là cái ti vi hay tủ lạnh gì đó cũng nên. Điều này không hoàn toàn là vô căn cứ, trong cuộc sống thực sự là đã có những trường hợp như thế. Nhưng nếu cha mẹ ngăn cấm, có khi lại làm hạn chế tinh thần tìm tòi khám phá của trẻ, hạn chế sự phát triển của khả năng tư duy độc lập, phá hỏng mong muốn tìm tòi và tính sáng tạo của trẻ.

Thực ra, vấn đề này không khó giải quyết. Thà để trẻ muốn gì làm nấy còn hơn là muốn mà không được làm.

Đối với trẻ khi còn nhỏ, hãy cứ để trẻ xé giấy, xếp khối gỗ hay xếp hình bằng khối nhựa. Cũng có thể mua cho trẻ một số đồ chơi mà yêu cầu trẻ phải lắp ghép mới có thể chơi được, để trẻ có thể tháo ra rồi lại ghép vào. Những món đồ nhỏ này đều có lợi cho việc bồi dưỡng khả năng sáng tạo.

Đối với một vài hành vi mang tính "phá hoại" của trẻ, cha mẹ không nên đe dọa một cách thô bạo, phải phát hiện những nhân tố mang tính sáng tạo trong những hành động của trẻ, đồng thời tăng cường bảo vệ những nhân tố ấy. Nếu trong gia đình có những đồ chơi, đồ dụng điện hay cái đồng hồ hỏng thì nên khuyến khích trẻ tháo gỡ chúng ra để khám phá. Cha mẹ cũng có thể cùng tham gia quá trình này, tìm hiểu xem bên trong ẩn chứa bí mật gì. Nhưng cuối cùng vẫn phải tìm cách để món đồ chơi khôi phục lại nguyên trạng.

LỜI KHUYÊN 2: Động viên trẻ mạnh dạn khám phá

Trẻ thường xuyên có những suy nghĩ kì quái. Những suy nghĩ này có vẻ hơi hoang đường, không hiện thực một chút nào, nhưng đây lại là biểu hiện của tính sáng tạo của trẻ, là cơ hội tuyệt vời để bồi dưỡng năng lực và ý thức sáng tạo. Cha mẹ nên động viên trẻ mạnh dạn tìm tòi khám phá. Đương nhiên, mỗi đứa trẻ khi khám phá một sự vật mới lạ nào đó thì đều có tâm lí

sợ hãi, sợ bản thân làm không tốt. Lúc này, vì muốn bảo vệ con mà cha mẹ thường nói: “Thôi, nguy hiểm lắm, đừng làm nữa”, “Cẩn thận đấy, con sẽ tự làm mình bị thương”, “Con không được làm việc này, nguy hiểm lắm”... mà không biết rằng làm như vậy, một chút tự tin nhỏ bé yếu ớt mà trẻ muốn có để đi khám phá thế giới trong chớp mắt đã bị cha mẹ làm cho tan biến.

Cha mẹ nên nói với trẻ: “Không sao, con cứ thử đi, nhưng hãy phải chú ý...”, động viên con đi tìm hiểu những sự vật hiện tượng mới, nhưng phải dạy cho con những kiến giúp trẻ tránh được một vài sự nguy hiểm không đáng có.

LỜI KHUYÊN 3: Giữ thái độ nghiêm túc mỗi lần trẻ đặt câu hỏi

Còn nhớ có một nhà giáo dục đã từng nói: "Những câu hỏi kì quái của trẻ luôn tiềm ẩn tinh thần khám phá vô cùng quý báu." Trẻ trước tuổi đi học luôn có vô vàn thắc mắc kì quặc, suốt ngày quần lầy cha mẹ hỏi hết cái nọ đến cái kia, điều này chứng tỏ trong đầu trẻ đang không ngừng nghĩ ra những câu hỏi. Đây chính là lúc thích hợp để tiến hành việc giáo dục trẻ.

Đối với những thắc mắc của trẻ, tuyệt đối không nên cảm thấy phiền hà hay phớt lờ. Đừng nghĩ rằng trẻ còn nhỏ không hiểu chuyện, thực ra, trẻ vô cùng nhạy cảm với thái độ của người lớn. Giải đáp những thắc mắc của trẻ phải đơn giản, rõ ràng, chính xác và sinh động, hãy cố gắng hết sức có thể để giúp trẻ hiểu. Có những câu hỏi rất khó hoặc không thể trả lời ngay được, trong trường hợp này, cha mẹ nên tích cực công nhận thắc mắc mà trẻ đưa ra, sau đó định hướng cho trẻ đọc tài liệu để tìm ra đáp án. Thực ra, quá trình tìm kiếm chính là quá trình nghiên cứu. Khi trẻ tìm được câu trả lời cho câu hỏi và cả những kiến thức khác, tức là đã làm tăng thêm sự hứng thú đối với việc tìm tòi nghiên cứu sáng tạo của trẻ.

LỜI KHUYÊN 4: Để trẻ thử sức mạo hiểm

Trên thế giới này đâu đâu cũng tồn tại những mối nguy hiểm. Con người một khi đã tồn tại thì phải học cách tránh xa hoặc chiến thắng nguy hiểm. Lịch sử của loài người cũng chính là lịch sử của việc đấu tranh với những sự mạo hiểm và chiến thắng nguy hiểm.

Rockefeller - một tỉ phú người Mỹ vì muốn con mình từ nhỏ đã thấm nhuần tư tưởng không thể sống mãi trong sự bao bọc của người khác nên đã thường xuyên cho phép con tự chèo thuyền độc mộc hay thuyền buồm, còn để con mạo hiểm, thử sức với những nguy hiểm. Vì thế, có lần đứa con trai 9 tuổi của ông bị ngã từ trên lưng ngựa xuống, 12 tuổi đã chơi súng và làm chân bị thương. Mặc dù cha mẹ cảm thấy vô cùng sợ hãi, nhưng họ vẫn bất chấp để con đi thử sức.

Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ không nên lo lắng, quan tâm đến trẻ quá nhiều. Có lúc hãy để trẻ thử nếm một chút mùi vị của nguy hiểm, để có thể sẽ tôi luyện ý chí cho con. Làm như vậy, khả năng giải quyết sự việc và lòng tự tin của trẻ được nâng cao, sau này khi phải đối mặt với khó khăn và nguy hiểm, trẻ sẽ nỗ lực tìm cách khắc phục, chứ không trốn tránh.

LỜI KHUYÊN 5: Cho trẻ tiếp xúc với thiên nhiên và xã hội nhiều hơn

Trong cuộc sống, cha mẹ nên tạo không gian cho trẻ tiếp xúc với tự nhiên, tiếp xúc với xã hội. Ngày nghỉ lễ hay nghỉ cuối tuần có thể đưa con đi dã ngoại, cũng có thể đưa bé đến những nơi như cung thiếu nhi, viện bảo tàng, phòng triển lãm... để trẻ học cách đưa ra thắc mắc trong quá trình quan sát sự vật. Tiếp cận với nhiều sự vật thì những suy nghĩ sẽ nhiều hơn. Bắt trẻ khóa mình trong nhà để tập viết chữ hay vẽ tranh sẽ chỉ có thể khiến trẻ trở thành con một sách, tuyệt đối không thể nào bồi dưỡng trẻ trở thành những con người giàu sức sáng tạo và trí tưởng tượng được.

6.5 BỒI DƯỠNG NĂNG KHIẾU SỐ HỌC CHO TRẺ

Tuấn, con trai chị Hương mới được 1 tuổi rưỡi, từ khi được cha dạy cho cách đếm số, cậu bé tự nhiên có niềm hứng thú vô tận với số học, cứ nhìn thấy đồ vật là lại đếm “1...2...3...”. Nhìn thấy

mẹ mua táo về nhà là Tuấn lại nổi hứng, vừa lôira từng quả trong túi ra vừa đếm “1...2...3...”. Bà ngoại nhìn cháu đếm số vui mừng đến nỗi gặp ai cũng khoe: “Cháu tôi thông minh lắm, mới tuổi rưỡi thôi mà đã biết đếm rồi đấy, lớn lên chắc chắn sẽ trở thành một nhà toán học”.

Nhưng chị Hương lại hoàn toàn không nghĩ như thế, chị chỉ cảm thấy đây là giai đoạn mẫn cảm của Tuấn, mà giai đoạn này còn mang lại không ít phiền phức cho chị.

Có một lần chị cùng con đi xe bus, Tuấn nhìn thấy trên xe có rất nhiều người lại bắt đầu đếm “1, 2, 3...”, một lát sau lại nắm lấy tay mẹ đếm ngón tay “1, 2, 3...”, lúc sau cậu bé hướng ra bên ngoài thấy những cái cây cứ lần lượt vút qua cửa sổ lại bắt đầu đếm thật to “1, 2, 3,...” khiến chị thấy rất xấu hổ.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Trong cuộc sống hàng ngày, rất nhiều cha mẹ khi thấy trẻ có thể đếm từ 1 đến 100 là cho rằng khả năng số học của trẻ rất tốt. Trên thực tế thì cách hiểu như vậy về khả năng số học là chưa chính xác. Khả năng số học dùng để chỉ khả năng lí luận và vận dụng con số một cách hiệu quả. Vì thế, năng khiếu về số học hoàn toàn không đơn thuần chỉ là việc đếm số, mà nội dung bao hàm trong đó rất nhiều. Ví dụ: Ý nghĩa thực tế của số, như có thể hiểu được “3” để chỉ 3 vật thể; thứ tự của số, có thể hiểu 2 ở trước 3, 3 ở sau 2, 2 nhỏ hơn 3 và 3 lớn hơn 2; trên phương diện cấu thành nên số thì $3=1+1+1$, hoặc $3=1+2$... Trong câu chuyện trên, Tuấn nhận thức được một phương diện quan trọng của thế giới tự nhiên chính là các mối quan hệ về số lượng, hình thù, trạng thái hay khái niệm về không gian, đồng thời lợi dụng những phạm trù này để tiến hành học tập, từng bước nâng cao năng khiếu số học. Thông thường năng khiếu số học bao gồm những phương diện dưới đây.

1) Đối ứng giữa số và lượng

Thông thường, trẻ nhỏ khoảng 4 tuổi đã có thể làm phép so sánh số và lượng trong phạm vi 5, cũng có nghĩa là số đối với trẻ nhỏ không còn là những kí hiệu hay ngôn ngữ trừu tượng nữa mà đã chuyển thành ý nghĩa cụ thể. Ví dụ, trẻ biết được 5 quả táo là bao nhiêu, và cũng hiểu được là 5 nhiều hơn 3.

2) Bao nhiêu

Bao gồm những nhận biết về hình dạng, khoảng cách, dung lượng, trọng lượng, thể tích, diện tích...

3) Sắp xếp theo thứ tự

Sắp xếp theo một tuần tự nhất định, ví dụ như từ nhiều đến ít; hoặc xếp theo một quy luật nào đó như: đỏ, vàng, xanh, xanh lá cây...

4) Tập hợp

Bao gồm những khái niệm về tính toán cộng trừ, các tập hợp giao nhau, phân loại...

Vì thế, nội dung chủ yếu của việc bồi dưỡng năng khiếu số học cho trẻ là hiểu được ý nghĩa của số; có thể biểu thị số bằng nhiều cách; có thể nắm bắt mối quan hệ lớn nhỏ tương đối trong một trường hợp cụ thể nào đó; có thể dùng số để biểu đạt và trao đổi thông tin; có thể chọn ra phương pháp tính toán phù hợp để giải được lời giải thích hợp lí với kết quả ấy.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

3-4 tuổi là thời kì quan trọng để phát triển năng khiếu số học ở trẻ. Cha mẹ hãy cùng xem làm thế nào để bồi dưỡng cho trẻ năng khiếu về số học!

LỜI KHUYÊN 1: Hướng dẫn trẻ nhận biết số

Một nghiên cứu về sự nắm bắt các khái niệm của trẻ nhỏ cho thấy, thông thường, trẻ tầm 3-4 tuổi có thể nắm bắt được đến số 5, trẻ 4-5 tuổi có thể nắm được đến số 10, và trẻ khoảng 5-6 tuổi thì có thể nắm bắt được đến số 20. Từ đó có thể thấy, khái niệm và số là một loại hoạt động tư duy trừu tượng cao cấp, đồng thời sự phát triển trình độ hiểu biết phải đạt đến một giai đoạn nhất định mới sản sinh ra được.

Việc đếm các sự vật có thể giúp trẻ hiểu hơn về con số thông qua sự trải nghiệm của bản thân. Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ nên căn cứ vào đặc điểm học tập của trẻ, khi có thể nhận biết trong phạm vi 10, cho trẻ tập đếm số nhiều hơn xuất phát từ chính những trải nghiệm cuộc sống mà trẻ đã có. Ví dụ, có bao nhiêu ngón tay? Từ trong gương có thể nhìn thấy mình có mấy cái tai? Có mấy lỗ mũi? Cả nhà có bao nhiêu người? Trên bàn ăn có bao nhiêu đôi đũa, bao nhiêu cái bát? Đếm xem trên đường có bao nhiêu cây cột điện, bao nhiêu cái đèn?...

Đồng thời, cha mẹ cũng có thể cùng trẻ bàn luận về cách dùng số, đồng thời định hướng cho trẻ đi hiểu về con số trong cuộc sống. Ví dụ, cùng trẻ tìm kiếm những con số trong nhà, như các con số trên đồng hồ, điện thoại, điều khiển tivi, lịch..., sau đó bảo trẻ dùng tay chỉ ra những con số đó. Nếu trẻ vẫn chưa biết đọc, hãy đọc mẫu và cho con đọc theo. Khi trẻ đã lớn hơn, hãy hướng dẫn trẻ tìm kiếm những con số ở bên ngoài, ví dụ như biển hiệu, số nhà, biển số xe ô tô... Như vậy, trẻ có thể biết một cách rõ ràng: Thì ra xung quanh mình lại có nhiều cơ hội để sử dụng đến các con số như vậy.

Cha mẹ nên hiểu rằng, đối với trẻ dưới 3 tuổi, những khái niệm về số như 1, 2, 3, 4... là hoàn toàn không có ý nghĩa gì, bạn đừng nên vội vàng dạy trẻ học đếm số. Trên thực tế, chỉ cần tạo một môi trường tràn đầy những sự khơi gợi về số học, đưa số học vào trong cuộc sống, là có thể kích thích và nâng cao năng khiếu về số học của trẻ.

LỜI KHUYÊN 2: Dạy trẻ học cách đo lường

Piaget, một nhà tâm lý học trẻ em nổi tiếng chỉ ra rằng: “Khái niệm về số học của trẻ nhỏ bắt nguồn từ những hoạt động thao tác cụ thể đối với khách thể, là việc chủ thể được trừu tượng hóa trong sự phối hợp lẫn nhau của các động tác khách thể. Số học trước tiên và quan trọng nhất là dùng trong các động tác của sự vật.”

Trong gia đình, cha mẹ có thể thông qua luyện tập trên phương diện đo lường để trẻ hiểu được kích thước cụ thể của sự vật đồng thời biết cách làm thế nào để biểu thị đơn vị đo lường. Ví dụ như với thời gian thì dùng giờ, phút, giây để đo; độ dài, độ cao, trọng lượng... cũng có những đơn vị đo lường tương ứng.

Dưới đây, chúng tôi giới thiệu trò chơi đo lường của một gia đình: Đo xem căn phòng rộng bao nhiêu.

Trước tiên, cha mẹ và trẻ nhỏ cùng đi từ đầu phòng đến cuối căn phòng, trong quá trình đi hãy dùng bước chân của mình đo độ rộng của căn phòng, xem nó tương ứng với bao nhiêu bước chân. Đồng thời hỏi bé: “Tại sao số lượng bước chân mẹ đếm được lại không giống như của con?”

Tiếp đó, cha mẹ hãy dùng tay để đo độ rộng của căn phòng, đồng thời hỏi bé: “Kết quả của lần đo này có giống như lần trước hay không? Tại sao?”

Cuối cùng định hướng cho trẻ tìm ra kết luận, đơn vị đo lường không giống nhau, thì kết quả đo ra cũng không giống nhau.

LỜI KHUYÊN 3: Dạy trẻ hiểu được việc đo đếm và cảm giác về không gian

Cha mẹ có thể hướng dẫn cho trẻ biết về những hình dáng, kích cỡ to nhỏ, phương hướng thông qua việc quan sát thế giới xung quanh.

Ví dụ, trên bàn ăn có thứ gì là hình tròn, số lượng là bao nhiêu; những thứ nào có hình vuông và số lượng là bao nhiêu, giúp trẻ hiểu được những khái niệm về đo đếm thông qua việc nhận biết những hình dạng khác nhau hay các đồ họa ba chiều khác nhau...

LỜI KHUYÊN 4: Dạy trẻ học phân số

Phân số đại diện cho bộ phận trong một chỉnh thể. Hãy cho trẻ tham gia vào những hoạt động có lợi cho việc tìm hiểu phân số, ví dụ như phân chia đồ ăn.

Mỗi khi đến sinh nhật trẻ, cha mẹ hãy để trẻ tự cắt bánh sinh nhật, từ đó giúp trẻ hiểu được phần nào về phân số: Trước tiên hướng dẫn trẻ nhìn xem có bao nhiêu người tham dự sinh nhật, sau đó định hướng cho trẻ nghĩ xem bánh kem nên chia thành bao nhiêu phần, và chia như thế nào. Trong quá trình chia bánh, hiểu biết của trẻ đối với phân số cũng trở nên sâu sắc hơn.

LỜI KHUYÊN 5: Để trẻ học được cách ước tính

Ước tính dùng để chỉ suy đoán có căn cứ về số lượng, kích cỡ của một sự vật nào đó. Để trẻ có được ước tính chính xác, trước tiên phải khiến trẻ hiểu được hàm nghĩa của số và kích cỡ lớn nhỏ.

Thông thường, những trẻ còn quá nhỏ thì không thể đưa ra được sự ước tính chính xác. Trẻ trước tiên phải hiểu được hàm nghĩa nhiều - ít, lớn - nhỏ. Cha mẹ có thể lợi dụng những hoạt động thường nhật như ăn cơm hay mua sắm để bồi dưỡng cho trẻ khả năng ước tính. Ví dụ, khi ăn cơm có thể để trẻ tính thử xem một bát cơm thì mình có thể xúc mấy thìa là đầy, mức mấy muôi canh thì đầy bát...

LỜI KHUYÊN 6: Rèn luyện về phân loại và sắp xếp

Thực ra, trong quan niệm về số thì ngoài các con số ra còn bao gồm các khái niệm phân loại như: thứ tự, hình dạng, độ dài ngắn, lớn nhỏ...

Khi ăn cơm, nhờ trẻ giúp mình chia dụng cụ ăn là một cơ hội luyện tập rất tốt.

Với những trẻ còn nhỏ, có thể để bé chia dụng cụ ăn căn cứ vào các thành viên trong gia đình, như cha, mẹ, rồi đến trẻ...

Với những trẻ lớn hơn một chút thì để bé chia đĩa, thìa, giấy ăn... Hãy cho trẻ phân loại thức ăn trên bàn theo loại rau, hải sản, thịt; hoặc phân loại theo hình thù lớn nhỏ trên đĩa thức ăn cũng là một trò chơi khá thú vị.

Ngoài ra, cha mẹ cũng có thể lấy những đồ dùng sinh hoạt trong nhà để trẻ quan sát: Những đồ vật này có điểm gì giống và khác nhau, lớn nhỏ như nào, độ dài có đồng nhất không? Từ đó có thể cho trẻ chơi trò chơi phân loại và sắp xếp căn cứ theo hình dáng của đồ vật.

LỜI KHUYÊN 7: Giao lưu số học

Giao lưu số học tức là cùng trẻ trò chuyện và chăm chú lắng nghe những lời trẻ nói. Có thể dùng ngôn ngữ, biểu đồ, tranh vẽ, biểu tượng... để làm công cụ giao lưu.

Khi trẻ đang cùng cha mẹ hay những bạn nhỏ khác dùng những phương thức này để thảo luận, chính là trẻ đang suy nghĩ về việc mà mình đang làm, khiến tư duy trở nên rõ ràng hơn.

Ví dụ, cho trẻ xem nhiều những cuốn sách nhi đồng có tiết tấu lặp lại nhiều lần hoặc bao hàm

những con số. Mượn những lời hát có tiết tấu lặp đi lặp lại nhiều lần để trẻ có nhiều cơ hội luyện tập. Khi khả năng trí tuệ của trẻ đã phát triển đến mức thành thục, có được những kí ức như vậy làm cơ sở, trẻ sẽ tự nhiên có thể gắn kết giữa ngôn từ và ý nghĩa của nó, như vậy năng khiếu về số học sẽ phát triển nhanh chóng.

Ví dụ: “Một con ếch, một cái mồm, hai cái mắt và bốn cái chân...”

“... Một với một là hai, hai thêm hai là bốn, bốn với một là năm, năm ngón tay sạch đều!”

“... Một, tay giơ cao lên trời. Hai, tay giang ngang bờ vai. Ba, tay song song trước mặt. Bốn, buông cả hai tay.”

Những phương thức thú vị như vậy có thể giúp trẻ luyện tập những kĩ năng trên phương diện số học và ngôn ngữ.

6.6 BỒI DƯỠNG THẨM MĨ CHO TRẺ

Cô bé Thanh 2 tuổi đặc biệt thích mặc váy, mỗi buổi sáng thức dậy, mẹ hỏi cô bé có muốn mặc váy không là Thanh lại nũng nịu: “Có ạ.”

“Thế váy có đẹp không?” mẹ hỏi. “Đẹp ạ!” cô bé trả lời.

Có một lần, mẹ mua cho Thanh một cái mũ rộng vành màu hồng, cô bé đội cái mũ lên rồi vội vàng chạy đi khoe với cha và bà ngoại, lại còn không ngừng lắc lắc cái đầu, nhưng bà ngoại và cha không hiểu gì. Nghe mẹ giải thích mọi người mới biết thì ra cô bé muốn mọi người để ý mình đang đội một chiếc mũ rất đẹp.

Lại có một lần mẹ mua cho con gái đôi giày da màu vàng, vừa đi vào chân, cô bé lập tức chạy đi tìm cha, sau đó giơ chân lên: “Giày đẹp!” Cha cô bé cười lớn rồi véo nhẹ vào mũi con: “Đúng là tiểu thư đom đống.”

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Cha mẹ có thể phát hiện rằng, trẻ từ nhỏ đã có một mĩ cảm nhất định. Mĩ cảm chính là sự trải nghiệm về cái đẹp của sự vật căn cứ vào một tiêu chuẩn “đẹp” nhất định nào đó, mĩ cảm cũng là thái độ chủ quan của con người với đối tượng thẩm mĩ, là sự phản ánh của mối quan hệ: Đối tượng thẩm mĩ có thể thỏa mãn được nhu cầu của chủ thể.

Mĩ cảm được thể hiện nhiều ở nghệ thuật, đặc biệt là thẩm mĩ về âm nhạc, hội hoạ, điêu khắc. Sự trải nghiệm của một mĩ cảm nhạy bén chính là sự thể hiện một khả năng trí tuệ nào đó của thiên tài.

Được sự bồi dưỡng của giáo dục và chịu ảnh hưởng của môi trường, trẻ có thể nảy sinh mĩ cảm đối với sự vật, đồng thời nắm bắt được một số yêu cầu và tiêu chuẩn đánh giá đối với cái đẹp.

Nhờ tác dụng của mĩ cảm, trẻ có thể phát huy lòng nhiệt tình với học tập và niềm hứng thú sáng tạo, bước vào con đường thành công.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Bồi dưỡng khiếu thẩm mĩ bao gồm khả năng và sự hiểu biết trên các phương diện: Nhận biết, cảm giác, thưởng thức, xem xét đánh giá, biểu đạt, sáng tạo cái đẹp. Tất cả những phương diện này đều có thể được bồi dưỡng từ ngay chính cuộc sống thường ngày. Cụ thể là phải làm thế nào để bồi dưỡng khiếu thẩm mĩ cho trẻ?

LỜI KHUYÊN 1: Truyền thụ cho trẻ những kiến thức về cái đẹp

Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ có thể truyền thụ cho trẻ một số kiến thức đơn giản về cái đẹp, hay những lí luận và trải nghiệm của bản thân. Trên cơ sở những kiến thức này, cha mẹ định hướng cho trẻ tiếp xúc với cái đẹp của tự nhiên, xã hội, nghệ thuật... để giúp trẻ tự hình thành nên cảm xúc của bản thân, từ đó từng bước bồi dưỡng trình độ thẩm mỹ của mình.

Ví dụ, cha mẹ có thể mượn những thủ pháp nghệ thuật để bồi dưỡng cảm hứng nghệ thuật, làm phong phú thêm cho cuộc sống của trẻ, bồi dưỡng nên những phẩm chất cao thượng. Đối với trẻ, văn học, âm nhạc, mỹ thuật, võ đạo... đều có sức cảm nhiễm rất lớn, đồng thời lại giàu tính hình tượng và tính trực quan. Đọc sách, xem truyện, nghe kể chuyện đều có thể bồi dưỡng trong trẻ niềm hứng thú đối với việc thưởng thức những tác phẩm văn học, đồng thời nâng cao mong muốn tìm tòi kiến thức, bồi dưỡng khả năng cảm thụ, thưởng thức và giám định nghệ thuật. Âm nhạc có thể vun đúc cho tâm hồn của trẻ, những giai điệu đẹp dễ có thể giúp bồi dưỡng năng khiếu âm nhạc.

LỜI KHUYÊN 2: Để trẻ tự mình cảm nhận cái đẹp

Khi trẻ nhỏ đã được trang bị kiến thức cơ bản về cái đẹp thì có thể tự mình thưởng thức cái đẹp của thiên nhiên, cảm thụ những tâm hồn và hành động “đẹp”.

Ví dụ, cha mẹ có thể dùng cái đẹp của tự nhiên để vun đúc cho tâm hồn trẻ, đưa bé đi dã ngoại, đi chơi công viên, đến thăm vườn bách thú... Những hoạt động này có thể khơi gợi trong trẻ cảm hứng và trí tưởng tượng, làm sâu sắc hơn những trải nghiệm đối với cái đẹp của giới tự nhiên, để trẻ đi phát hiện cái đẹp và thưởng thức cái đẹp.

Hãy để trẻ tự mình cảm nhận cái đẹp. Một mặt khiến trẻ cảm nhận được niềm vui khi tham gia vào quá trình này; mặt khác, trẻ có thể đem sự hiểu biết, lòng nhiệt tình, trí tưởng tượng và trải nghiệm về cái đẹp của chính bản thân mình để hoàn toàn dung hợp chúng trở thành một kiểu hưởng thụ, như thế sẽ nâng cao mỹ quan và năng lực xem xét đánh giá cái đẹp.

LỜI KHUYÊN 3: Để trẻ hình thành ý thức thẩm mỹ của bản thân

Mỗi người đều có cách nhìn cái đẹp độc đáo theo cách riêng của họ, trẻ cũng vậy. Sự hình thành ý thức về thẩm mỹ của trẻ được tích lũy dần qua sự giáo dục của cha mẹ. Những trải nghiệm về thẩm mỹ này khiến trẻ không ngừng nâng cao và hoàn thiện hơn khả năng thẩm mỹ của mình trong cuộc sống thực tiễn, làm tiền đề hình thành ý thức thẩm mỹ tinh tế hơn.

Cha mẹ nên dạy trẻ hiểu được phép biện chứng về cái đẹp. Trên thực tế, rất nhiều lí luận của các nhà triết học đều có thể dùng những ví dụ rất đối bình thường trong thực tiễn để chứng minh. Ví dụ, những loài côn trùng cánh cứng có vẻ bề ngoài rất bắt mắt, mặc dù chúng có màu sắc sặc sỡ, nhưng vì chúng là loài ăn các cây lương thực của con người nên không thể coi chúng là đẹp được; ngược lại những con vật không hề bắt mắt như dơi, ếch lại có thể bắt côn trùng gây hại để giúp ích cho con người, con người không lúc nào có thể quên lãng chúng, bản chất của chúng là đẹp. Lại lấy ví dụ, Helen Keller mặc dù bị mù nhưng với ý chí và nghị lực vô cùng kiên cường, phẩm chất và con người bà trở thành hình tượng đẹp đẽ trong mắt của mọi người, đó mới là cái “đẹp” thực thụ.

LỜI KHUYÊN 4: Giúp trẻ hoàn thiện kết cấu tâm lí thẩm mỹ, hình thành nhân cách hoàn thiện

Hoàn thiện kết cấu tâm lí thẩm mỹ tức là nâng cao một cách toàn diện việc bồi dưỡng thẩm mỹ, biểu hiện ở việc phát triển toàn diện ở hai mặt: Khả năng cảm nhận cái đẹp và khả năng sáng tạo cái đẹp. Khả năng cảm nhận cái đẹp bao gồm các loại nhân tố tâm lí như nhận biết, tưởng tượng, tình cảm, độ am hiểu... Khả năng sáng tạo cái đẹp muốn nói đến khả năng sáng tạo ra những sản phẩm đẹp cả về vật chất và tinh thần dựa trên quy luật của cái đẹp, đây là tầng cao nhất của năng lực thẩm mỹ. Trẻ một khi đã được trang bị năng lực này, cũng có nghĩa là kết cấu tâm lí thẩm mỹ đã được hình thành một cách hoàn chỉnh.

Trong cuộc sống hàng ngày, các bậc cha mẹ nên dạy trẻ học cách phân tích sự vật một cách khách quan, phát hiện được cái chân, thiện, mỹ ở những sự vật ấy, và bản thân cũng nỗ lực để trở thành một người chân, thiện, mỹ, từ đó hình thành nên nhân cách hoàn thiện.

Cha mẹ nên hiểu rằng, dạy về cái đẹp chính là một bộ phận cấu thành quan trọng của giáo dục tố chất toàn diện. Nuôi dạy trẻ nhỏ nên cho trẻ phát triển toàn diện những mặt đức, trí, thể, mỹ, đây mới là sự giáo dục hoàn chỉnh.

Khi trẻ nhỏ xuất hiện muôn vàn những “vấn đề”, cha mẹ thường chỉ biết trách móc, hi vọng rằng như thế thì bé sẽ thay đổi. Trên thực tế, nếu chúng ta đứng trên góc độ của trẻ để suy nghĩ thì sẽ phát hiện: Trẻ nhỏ chỉ là chưa biết cách làm thế nào để nắm bắt kỹ năng “làm việc”, chỉ cần các bé nắm bắt được phải làm thế nào, thì tự khắc sẽ không xuất hiện những cái gọi là “vấn đề” nữa. Vì thế, những người cha người mẹ sáng suốt nên học cách đưa những “vấn đề” ấy chuyển hóa thành kỹ năng, trực tiếp động viên, khuyến khích để định hướng cho trẻ. Khi các bé nắm bắt được những kỹ năng liên quan thì sẽ không bao giờ xảy ra “vấn đề” gì nữa. Phương pháp giáo dục kỹ năng cho trẻ nhỏ của Ben Furman - bác sĩ người Phần Lan được đón nhận rất nồng nhiệt, những tinh hoa trong đó cũng đã truyền cảm hứng đến với rất nhiều bậc cha mẹ.

CHƯƠNG III: ĐEM NHỮNG VẤN ĐỀ CHUYỂN HÓA THÀNH KỸ NĂNG

TIẾP THU PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC KỸ NĂNG CHO TRẺ

1. TRẺ NHỎ THỰC RA KHÔNG CÓ “VẤN ĐỀ”

Cho dù cha mẹ đều hi vọng rằng trẻ từ khi ra đời đã không có cái gì đó gọi là “vấn đề”, nhưng trên thực tế, điều này là hoàn toàn không thể. Bởi lẽ, trẻ không thể nắm bắt được tất cả các kỹ năng ngay từ khi được sinh ra. Vì thế mà cha mẹ nào cũng thấy xung quanh trẻ là vô vàn các vấn đề khác nhau. Một khi vô tình đem cái mũ “vấn đề” đội lên trên đầu trẻ, trẻ lập tức sẽ nảy sinh suy nghĩ tự xem thường bản thân, và có khả năng trở thành đứa trẻ thật sự có vấn đề.

1.1 “VẤN ĐỀ” CỦA TRẺ LÀ CHƯA BIẾT TÌM HIỂU

Cậu bé Long 5 tuổi đang học lớp mẫu giáo lớn. Trước lúc đi học, Long rất thích đi chơi, lại rất thích leo trèo lên những đồ vật trong nhà. Mẹ lo lắng rằng nếu cứ để cậu làm như vậy thì có thể con sẽ bị thương mà các đồ dùng trong nhà cũng có thể bị hỏng nên đành đưa con ra ngoài chơi. Cứ mỗi lần ra ngoài chơi là cậu bé lại thích chạy nhảy khắp nơi, mẹ cảm thấy con trai mình lúc nào cũng tràn đầy sức sống, đây thực sự là một việc tốt.

Sau đó, cậu bé vào học mẫu giáo, vẫn thích trèo lên trèo xuống như ngày nào, hơn nữa thường đùa nghịch rất dai, không nghe lời của người lớn. Nhưng điều làm mẹ thấy đau đầu nhất là lúc chơi đùa, Long rất thích đẩy người khác.

Ban đầu, chị cảm thấy con trai làm thế là vì bé thấy thú vị. Những bạn nhỏ khác đẩy Long ngã xuống đất, thằng bé cười sặc sụa, thế là lại đẩy lại người khác. Đến khi cô giáo trong trường phản ánh lại vấn đề này với chị thì lúc ấy sự việc đã trở nên nghiêm trọng, nhất định phải sửa cái bệnh này cho Long.

Nhưng, giảng giải lí lẽ chị cũng giảng rồi, mà đánh thì cũng đánh rồi, thế mà Long vẫn chứng nào tật ấy, không nhớ được lời mẹ dạy. Lúc mẹ nói thì hứa hươu hứa vượn, nhưng cứ hễ chơi với các bạn vui vẻ một chút là lại bắt đầu chứng nào tật nấy, điều này khiến mẹ vô cùng phiền não.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Trong quá trình trưởng thành, mỗi ngày trẻ đều sẽ xuất hiện một vài vấn đề mới, các bà mẹ vì thế mà cũng sẽ thấy phiền lòng hơn. Ví dụ như có một số trẻ trong một giai đoạn nào đó rất thích mắng người khác, mà thường xuyên dùng một từ nào đó để mắng; có một số thì trong giai đoạn nào đó lại rất thích đẩy người khác... Kiểu sở thích này của trẻ hoặc là do ảnh hưởng khách quan hoặc là trẻ muốn mô phỏng lại cử chỉ của một người nào đó xung quanh. Trên thực tế, vấn đề của trẻ chính là vẫn chưa biết cách làm thế nào để ứng xử một cách lịch sự với người

khác. Đây chỉ là một giai đoạn trong quá trình phát triển của trẻ. Chỉ cần cha mẹ có định hướng đúng đắn, thì giai đoạn này sẽ qua đi rất nhanh.

Nếu cha mẹ nhất định phải biến những thứ nhỏ nhặt này thành vấn đề thực sự của trẻ, đồng thời không ngừng nhấn mạnh điều đó, sẽ chỉ càng làm cho trẻ trở nên khó bảo hơn mà thôi.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Một khi trẻ bị gán cái mác “vấn đề” lên mình, thì đứa trẻ này toàn thân đều có “vấn đề”. Vì thế, những người cha người mẹ sáng suốt nên hiểu, đồng thời cũng nên cho trẻ biết được rằng bé chỉ là chưa có kĩ năng nắm bắt, nếu chủ động học tập thì bé hoàn toàn có thể nắm bắt được những kĩ năng này. Vậy làm thế nào để trẻ nhỏ hiểu rằng bản thân các bé không có vấn đề nào hết, mà đơn giản chỉ là chưa nắm bắt được một kĩ năng nào đó?

LỜI KHUYẾN 1: Có thái độ rõ ràng rằng cách làm của trẻ là không chính xác

Một số trẻ luôn tràn đầy sức sống khi tham gia các hoạt động trò chơi. Các bé thích xô đẩy người khác, thích chơi đấu vật, lăn lộn trên đất. Những hành vi như vậy hoàn toàn không phải cố ý làm người khác đau hay khó chịu, mà chỉ là một kiểu đùa vui. Thế nhưng, những đứa trẻ nào là đối tượng phải chịu những hành vi này thì sẽ luôn có cảm giác bất an.

Nếu cha mẹ nhìn thấy con mình đẩy một bạn nhỏ nào đó, nhất định phải kịp thời nhắc nhở trẻ rõ ràng rằng cách làm của trẻ là sai, các bạn nhỏ khác không thích kiểu đùa nghịch như vậy. Nếu trẻ có thể học cách đứng trên lập trường của người khác để cảm nhận, cố gắng dùng phương thức thân thiện khi cùng chơi với các bạn, vậy thì sẽ có rất nhiều bạn nhỏ khác cũng muốn chơi với bé.

Ví dụ, trong câu chuyện trên, mẹ quan sát Long một thời gian và phát hiện, trong lúc chơi đùa, một khi quá hứng thú là cậu bé sẽ xô đẩy bạn khác rồi bỏ chạy. Sau đó, hành động của Long đã phát triển thành cố ý đẩy người khác để mọi người đuổi theo mình.

Về sau, mẹ Long mới vỡ lẽ, con mình đẩy người khác không phải là cố ý làm đau họ, mà đơn giản chỉ là một cách chơi đùa. Khách quan mà nói thì đây không phải là vấn đề nghiêm trọng. Nhưng bây giờ, mỗi gia đình chỉ có một đến hai đứa con, chúng đều là bảo bối của cha mẹ, nếu Long cứ làm như thế thì những bạn nhỏ khác sẽ thấy rất khó chịu. Nhất là nếu xảy ra chuyện gì đó thì phải làm sao?

Thế là chị bèn nói với Long rằng đẩy người khác là một hành động thô lỗ, là một hành vi không tốt chút nào, nếu cứ làm như thế mãi, sau này sẽ không có bạn nào muốn chơi với cậu nữa. Lần sau, cứ hề chơi đùa mà Long lại đẩy bạn, bất kể là lí do gì, mẹ đều phê bình cậu bé. Nếu như Long có thể chơi với các bạn một cách thân thiện, mẹ sẽ thưởng cho Long những thứ cậu thích. Dần dần, Long đã ít đẩy bạn hơn, tinh thần hợp tác với các bạn cũng được nâng cao.

LỜI KHUYẾN 2: Tìm ra nguyên nhân đằng sau những hành vi của trẻ nhỏ

Một khi ở trẻ xuất hiện những hành vi không đúng đắn, người lớn không nên nổi nóng hoặc khiển trách các bé, trước tiên hãy tìm ra nguyên nhân đằng sau những hành vi ấy.

Ví dụ, cha mẹ phát hiện trẻ thích xô đẩy người khác, trước tiên hãy tìm hiểu nguyên nhân, xem thời gian gần đây con mình hay chơi cùng với bạn nào; thời gian này hay kể cho trẻ nghe những câu chuyện nào, hoặc trẻ thích chuyện gì, trong câu chuyện ấy có tồn tại những tình tiết tương tự, khiến trẻ có những hành vi tấn công hay không; nghĩ lại xem liệu trẻ có bắt chước hành vi đó của ai ở xung quanh không...

Sau khi đã tìm hiểu rõ ràng thì cha mẹ có thể tùy theo nguyên nhân để có cách điều chỉnh phù hợp.

Chẳng hạn, hành vi của một bạn nhỏ nào đó có tính bạo lực thì hãy bảo trẻ tránh xa bạn ấy ra, không nên chơi với những bạn như thế. Nếu nhân vật nào đó trong truyện có hành vi mang tính công kích thì đừng tiếp tục cho trẻ xem những câu chuyện tương tự nữa; đồng thời cha mẹ phải nhắc nhở và khuyên bảo trẻ rằng, hành động của nhân vật trong câu chuyện ấy cha mẹ không tán đồng, và người khác cũng không thích những đứa trẻ có những hành vi như thế. Nếu như người lớn trong nhà vẫn hay đùa trẻ như vậy, thì cha mẹ cũng có thể trao đổi nhiều hơn với họ, cùng hợp tác để trẻ tránh xa những hành vi này. Một khi không còn những yếu tố kích thích, trẻ cũng sẽ dần dần quên đi hành động như vậy.

LỜI KHUYÊN 3: Làm gương cho trẻ bằng phương pháp đúng đắn

Bất kể là trẻ có vấn đề gì, thì nguyên nhân cốt yếu cũng là vì trẻ chưa nắm bắt được một kĩ năng nào đó mà thôi. Bởi vậy, cha mẹ nhất định phải làm mẫu cho trẻ một vài phương pháp đúng đắn. Chỉ khi nào trẻ được tận mắt chứng kiến cha mẹ xử lí công việc một cách chính xác, trẻ mới có thể nắm bắt được kĩ năng này.

Ví dụ, khi đồ chơi của trẻ bị bạn khác cướp mất, trẻ sẽ chạy lại tìm mẹ giúp đỡ, cũng có lúc trẻ muốn cướp đồ chơi của bạn khác mà cắn hay đánh nhau với bạn. Lúc này cha mẹ cần nhắc nhở trẻ nên dùng hòa khí để nói với các bạn khác rằng: “Hãy trả lại đồ chơi cho tớ!”, “Cho tớ mượn đồ chơi của cậu chơi một chút được không?”... Dùng những câu nói tương tự như vậy để biểu đạt mong muốn của mình chứ không phải dùng vũ lực để giải quyết vấn đề.

Chỉ khi tận mắt nhìn thấy người lớn xử lí những tình huống này một cách đúng đắn thì trẻ mới có thể học được cách hành xử đúng đắn trong những tình huống tương tự.

1.2 VẬN DỤNG PHƯƠNG PHÁP GIÁO DỤC KĨ NĂNG CHO TRẺ NHƯ THẾ NÀO?

Tiến (2 tuổi) bình thường chơi với bạn bè rất thân thiện, nhưng gần đây cậu rất hay cắn bạn.

Lúc đang cùng các bạn chơi bóng cao su, Tiến đột nhiên xông lên cắn bạn một nhát. Bạn nhỏ đó đau đến nỗi khóc âm lên, cha mẹ đưa nhỏ còn nói nhiều câu rất khó nghe.

Thực ra, lúc Tiến và các bạn khác cùng chơi với nhau, mẹ thường xuyên để mắt tới cậu bé. Nhưng chỉ lơ là một phút mà đã có chuyện rồi, thật là không biết phải làm sao?

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Trẻ có hành vi cắn người chủ yếu là vì muốn gây sự chú ý với người khác. Trẻ khoảng 1-2 tuổi muốn đánh bại người khác cũng có hành động là dùng răng cắn.

Một lí do khác khiến trẻ cắn người khác có thể là muốn có được lợi ích vật chất hay một động cơ tâm lí nào đó ẩn sau hành vi, tức là không cần biết là lúc nào, sau khi cắn bạn sẽ không hài lòng, vì thế có thể có được món đồ chơi mình muốn hay gì đó, không những thế lại còn được người lớn chú ý đến.

Nhưng hành động cắn bạn sẽ ảnh hưởng tới tình cảm giữa hai bên. Nhìn thấy bầu không khí thân thiện đang bị phá vỡ, cha mẹ đương nhiên phải tìm cách để khắc phục, định hướng cho trẻ trở lại với hoạt động trò chơi một cách bình thường.

Quan trọng nhất là cha mẹ cần chú ý nhiều hơn, ngăn ngừa hành vi cắn người của trẻ ngay từ nhỏ, tránh để nó duy trì đến khi trẻ trưởng thành và trở thành hành vi mang tính tấn công.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Thông thường, hành vi cắn người sẽ dần dần giảm đi theo độ thành thục và sự đa dạng hóa của các phương thức biểu đạt, sự phát triển của ngôn ngữ và sự tăng lên của độ tuổi. Trên thực tế, chỉ cần cha mẹ biết cách định hướng thì rất nhiều những cái gọi là “vấn đề” của trẻ đều sẽ giảm

dần theo năm tháng. Vì thế, cha mẹ sáng suốt nên học cách vận dụng những phương pháp giáo dục kĩ năng cho trẻ để định hướng cho con mình, giúp trẻ học được những kĩ năng tốt, giảm bớt những “vấn đề” khiến người khác khó chịu.

LỜI KHUYẾN 1: Tìm ra kĩ năng ẩn chứa sau những “vấn đề”

Đằng sau những vấn đề của trẻ nhất định tiềm ẩn một kĩ năng nào đó mà trẻ vẫn chưa thể nắm bắt được.

Ví dụ, khi trẻ đang chơi mà lại cắn bạn, chẳng qua là vì chưa học được cách làm thế nào để chơi với các bạn thật thân thiện, đương nhiên cũng có một số trẻ chưa học được cách kiềm chế bản thân. Lúc này cần định hướng cho trẻ thử dùng phương thức phù hợp để biểu đạt cảm xúc của bản thân, từ đó đạt được mục đích là cùng bạn bè chơi thật hòa thuận.

Lại lấy ví dụ khác, trẻ nói những lời thô lỗ, lúc mới đầu có thể là do học từ người khác, trẻ cảm thấy thú vị nên cũng muốn làm theo. Tiếp đó, khi trẻ đã tự ý thức được bản thân đang nói những lời thô tục thì đã quên mất làm sao để nói chuyện có thiện ý với mọi người. Khi một đứa trẻ phẫn nộ nói với bạn học của mình rằng: “Mày đúng là đáng ghét, cút đi cho tao!”, trên thực tế, trong những tình huống thế này, trẻ thực ra cũng có thể dùng những lời nói nhẹ nhàng để biểu đạt, như là: “Bây giờ tớ rất khó chịu, bạn đi đi, tớ muốn yên tĩnh một lúc.”

LỜI KHUYẾN 2: Dạy trẻ biết những kĩ năng nào là cần thiết

Nếu cha mẹ cảm thấy ở con mình đang tồn tại một vấn đề nào đó thì tuyệt nhiên nên tránh gán những cái mác tiêu cực như “vấn đề” hay “bệnh tật” để áp đặt cho con nhỏ, trước tiên nên tìm ra kĩ năng tiềm ẩn đằng sau cái gọi là vấn đề đó của trẻ, sau đó nói cho bé hiểu rằng mình vẫn chưa nắm bắt được kĩ năng này. Nếu trẻ nhỏ có thể nắm bắt được kĩ năng đó thì bé sẽ trở nên ngày càng hoàn hảo hơn.

Điều cha mẹ nên dạy cho trẻ hiểu, đó là trẻ không phải là một đứa trẻ có “vấn đề”, mà chỉ là chưa học được một vài kĩ năng nào đó nên mới làm như vậy. Hơn nữa, mỗi người đều phải không ngừng học tập, rèn luyện các kĩ năng, và không ngừng trưởng thành trong quá trình học tập ấy, chưa thể nắm bắt được một kĩ năng nào đó là điều hết sức bình thường. Chỉ cần bản thân tích cực học tập, cuối cùng đều có thể thành công.

LỜI KHUYẾN 3: Để trẻ biết được những ưu điểm của việc học các kĩ năng

Khi cha mẹ hi vọng trẻ có thể học được một kĩ năng nào đó, nhất định phải cho trẻ biết những tác dụng của việc học kĩ năng đó. Điều này khá quan trọng đối với trẻ, bởi nó có thể kích thích tính tích cực đối với việc học tập kĩ năng. Chỉ có thực sự tích cực học tập thì mới thành công được.

Ví dụ, “vấn đề” của một đứa trẻ là khi chơi đùa thường hay bắt nạt bạn bè. Vì thế, muốn dạy trẻ học kĩ năng chơi với mọi người thật hòa thuận, người mẹ nên kể cho con nghe một vài điểm tốt khi học tập kĩ năng này.

“Học tập kĩ năng này sẽ có rất nhiều cái lợi. Trước tiên, nếu con có thể chơi với mọi người thật thân thiện, các bạn sẽ thích chơi cùng con hơn, như vậy con sẽ ngày càng có nhiều bạn hơn, con sẽ có được nhiều niềm vui khi giao lưu cùng các bạn. Thứ hai, khi con và bạn bè thân thiện với nhau, những đứa trẻ khác cũng sẽ không muốn đối đầu với con, con cũng sẽ không thường xuyên bị người khác bắt nạt nữa. Thứ ba, nếu con và các bạn có thể thân thiện với nhau, các bạn sẽ muốn mời con về nhà các bạn ấy chơi, con có thể tham gia những bữa tiệc do các bạn tổ chức. Thứ tư, nếu như ở trường học mà con gặp cha mẹ của những bạn khác, con sẽ không phải nghe những lời mắng nhiếc của họ nữa mà thay vào đó là những lời khen ngợi rằng con là một đứa trẻ ngoan.”

Tiếp đó, mẹ còn có thể kể cho trẻ nghe những lợi ích đối với bản thân người mẹ khi con mình học tập kĩ năng đó.

“Nếu con học được kĩ năng này thì mẹ cũng có rất nhiều cái lợi. Trước tiên, mẹ sẽ cảm thấy yên tâm hơn khi để con chơi cùng các bạn khác, không còn lo lắng là con sẽ bắt nạt các bạn hoặc bị người khác tấn công làm bị thương; hơn nữa sau này sẽ không bao giờ có chuyện có ai đó đến trước mặt mẹ để tố cáo, mẹ sẽ không cảm thấy mất mặt nữa.”

Đưa trẻ nghe lời mẹ, nghĩ đi nghĩ lại thấy cũng có lí, thế là chấp nhận lời đề nghị của mẹ là học kĩ năng này, đồng thời dần dần cải thiện hành vi khi chơi cùng các bạn khác.

LỜI KHUYÊN 4: Kịp thời khen ngợi những tiến bộ của trẻ

Lời khen ngợi chính là động lực cho trẻ học tập, đồng thời cũng là động lực tiến bộ của trẻ. Khi trẻ hạ quyết tâm học tập một kĩ năng nào đó, cha mẹ nhất định phải nhiệt tình khuyến khích trẻ, cho dù sự tiến bộ của con chỉ là rất nhỏ. Chỉ cần trẻ tiến bộ thì nên động viên và biểu dương trẻ. Như vậy, trẻ không chỉ cảm nhận được cảm giác thành công mà còn cảm thấy cha mẹ rất quan tâm, để ý đến những hành vi của mình, vì thế mà sẽ chủ động học tập kĩ năng này cho đến khi hoàn toàn nắm bắt được nó.

LỜI KHUYÊN 5: Cho phép trẻ được lùi bước

Mặc dù chúng ta động viên từng chút tiến bộ của trẻ, nhưng trẻ nhỏ thì vẫn cứ là trẻ nhỏ, trong quá trình học tập, có thể vẫn xảy ra tình trạng các bé lặp lại hành vi không đúng hoặc lùi bước.

Ví dụ, những đứa trẻ học cách cư xử lịch sự hoặc lễ phép đối với người khác, hai tuần trước đó vẫn ổn, đột nhiên có một ngày trẻ buột miệng nói ra một câu thô tục. Trong tình huống này, rất nhiều cha mẹ chọn cách lớn tiếng phê bình: “Tại sao còn lại quên rồi, nói mãi mà cũng không sửa đổi được!” Những câu nói mang tính phê bình thế này thực ra không có nhiều ý nghĩa đối với trẻ. Vì thực ra, trẻ đã cảm nhận được là bản thân đang lùi bước rồi, trong trẻ đã sinh ra cảm giác áy náy. Nhưng nếu cha mẹ lại phê bình con quá gay gắt thì cái cảm giác áy náy ấy sẽ nhanh chóng biến mất. Thay vào đó, trẻ sẽ nghĩ, dù sao thì cũng đã bị mắng rồi, làm sai thêm lần nữa cũng có sao? Cũng chỉ là bị mắng thêm một lần nữa chứ gì? Có thể thấy phê bình gay gắt thực ra không giúp ích gì cho việc học tập của trẻ.

Lúc này cha mẹ đừng ngại ngần gì mà không khoan dung với trẻ một chút, đừng phê bình trẻ mà hãy dùng phương pháp nhắc nhở, khiến trẻ nhận ra rằng cha mẹ rất quan tâm đến hành động của mình, nhưng cha mẹ vẫn thấu hiểu sự thụt lùi của trẻ, hi vọng rằng trẻ có thể dùng phương thức tự kiểm chế bản thân để sau này không còn xảy ra những trường hợp tương tự nữa.

Ví dụ, một bà mẹ nhìn thấy con mới học được cách bỏ rác vào thùng, nhưng hôm đó, sau khi ăn cơm cậu bé lại vứt rác bừa bãi. Lúc này người mẹ nói: “Mẹ biết là con đã rất cố gắng học được cách mỗi lần đều bỏ rác vào thùng, muốn làm được như vậy thực sự là không dễ dàng gì. Còn xem, lần này con quên không bỏ rác đúng nơi quy định rồi. Nhưng mẹ tin là con có thể làm rất tốt. Con sẽ cố gắng hơn đúng không?” Hẳn nhiên, đứa trẻ sẽ đồng ý với mẹ.

LỜI KHUYÊN 6: Hãy chúc mừng thành quả học tập của trẻ

Trong quá trình trẻ không thực hiện hay muốn lùi bước trước lời hứa thay đổi, nếu cha mẹ có thể dùng tâm thái khoan dung, dùng con mắt khích lệ đối với chút tiến bộ dù chỉ rất nhỏ, chắc chắn là trẻ sẽ không ngừng hoàn thiện hành vi của bản thân, cho đến khi hoàn toàn có thể nắm bắt được kĩ năng này mới thôi. Nếu trong vòng 1 tháng mà trẻ có thể nắm bắt được kĩ năng này mà không hề có hiện tượng lùi bước, thì cha mẹ nên tổ chức một bữa tiệc nhỏ để chúc mừng thành công của trẻ.

Ví dụ, đưa con đi ăn món mà con thích hay mua một món đồ chơi nào đó... Khi trẻ được nếm trải cảm giác vui sướng, sau này khi học tập những kĩ năng khác, sự quyết tâm sẽ càng lớn hơn, hiệu quả của việc học tập cũng cao hơn!

2. XỬ SỰ THẾ NÀO VỚI NHỮNG “VẤN ĐỀ” THƯỜNG GẶP CỦA TRẺ?

Trẻ không thể ngay lập tức biết được mọi kĩ năng, vì thế, cái được gọi là “vấn đề” tất nhiên luôn luôn tồn tại. Việc cha mẹ phải làm chính là định hướng cho trẻ nắm bắt được những kĩ năng tương ứng, làm biến mất lần lượt từng vấn đề. Vậy, làm sao để trẻ nắm bắt được kĩ năng tương ứng, từ đó khiến những “vấn đề” này không tồn tại nữa?

2.1 THIẾU MẤT SỰ THÔNG CẢM - ĐỂ TRẺ HỌC CÁCH LƯƠNG THIỆN

Duy An trở về từ trường mầm non và nói với mẹ: “Hôm nay, lúc chúng con đang chơi ở ngoài thì phát hiện một con chim bồ câu đã chết, nó nằm trên mặt đất lạnh lẽo, rất đáng thương mẹ ạ. Nhìn thấy trên mình con chim bị thương, cô giáo con bảo có người đã đánh nó, và vì thương tích quá nặng nên nó đã chết. Chắc con chim bồ câu đau lắm, các bạn trong lớp con ai cũng khóc. Cô giáo đã cùng cả lớp đem nó đi chôn.”

“Thế con có khóc không?” mẹ cố ý hỏi.

“Con không khóc, con là con trai mà”, Duy An ngược lên nhìn mẹ, hơi chút ngại ngùng.

“Con trai cũng cần phải có lòng đồng cảm. Đương nhiên, đồng cảm cũng không nhất định là phải khóc.” Mẹ đã giúp Duy An sửa lại lối suy nghĩ của mình.

“Con nói con chim bồ câu rất đáng thương tử là con đã đồng cảm với nó, điều đó cũng chứng tỏ con là đứa trẻ có lòng nhân ái.”

Duy An nghe những lời mẹ nói, suy nghĩ một chút rồi chạy đi chơi.

Một lúc sau, cậu bé trở về, kêu mẹ bắt giúp con bướm. Mẹ hỏi: “Sao lại phải bắt bướm?”

“Ở công viên bên cạnh có rất nhiều con bướm đang bay lượn mẹ ạ, bạn Hiệp béo bên cạnh nhà mình đã bắt được một con đem về nhà, định ép vào quyển vở ạ.”

Mẹ liền hỏi lại Duy An: “Con đã quên câu chuyện của chú chim bồ câu rồi sao, nó bị người ta đánh nên bị thương nặng rồi chết, thật là đáng thương. Nếu con cũng bắt những chú bướm đẹp để về nhà ép vào vở, chúng cũng sẽ rất đau đớn, chúng cũng sẽ chết, như thế không phải là rất đáng thương hay sao? Con xem, rất nhiều chú bướm đang bay lượn trên khóm hoa, đúng là một cảnh đẹp tuyệt vời của tự nhiên!”

Duy An nghĩ một hồi rồi nói: “Con không cần bướm nữa đâu, nhưng con bướm bạn Hiệp béo bắt thì phải làm sao?”

“Thế con nghĩ phải làm thế nào?”

Duy An dũng cảm trả lời mẹ: “Con đi bảo bạn ấy thả con bướm ra, bảo bạn ấy sau này không được bắt bướm nữa.” Mẹ thơm Duy An một cái, vui mừng động viên con trai: “Con có thể làm được như thế chứng tỏ là con vừa nhân hậu lại vừa rất dũng cảm.”

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Trẻ nhỏ bẩm sinh đã rất lương thiện, có thể biểu hiện sự đồng cảm khi nhìn thấy những cảm xúc của người khác.

Có một nghiên cứu cho rằng, trẻ sơ sinh từ khi ra đời, nghe thấy tiếng khóc của những trẻ sơ

sinh khác đã cảm thấy không thoải mái. Có người cho rằng, đây là biểu hiện đầu tiên của sự đồng cảm ở con người.

Dù vẫn chưa hoàn toàn hiểu rõ khái niệm “bạn” - “tôi”, nhưng trẻ sơ sinh đã có thể đồng cảm với sự đau khổ của người khác. Trẻ sơ sinh vài tháng tuổi nếu nhìn thấy bạn nhỏ khác bị ngã, tự nhiên có thể òa khóc, sau đó thì quay vào lòng mẹ để tìm sự an ủi, dường như người bị ngã không phải ai khác mà là chính mình vậy.

Trẻ mỗi ngày một lớn dần, đến khoảng 1 tuổi, trẻ bắt đầu hiểu rằng nỗi đau khổ của người khác là của người khác, nhưng bản thân trẻ cũng vẫn cảm thấy không biết làm thế nào. Lớn hơn một chút, cha mẹ có lẽ sẽ nhìn thấy con mình tự nguyện đi an ủi bạn nào đó đang khóc, đồng thời mang đồ chơi của mình cho bạn mượn, dỗ bạn không khóc nữa. Một số trẻ còn dắt tay mẹ đến an ủi bạn. Khoảng 3 tuổi, bé đã có thể phân biệt nỗi đau của người khác và nỗi đau của bản thân mình, cũng bắt đầu có thể đi an ủi người khác.

Những hành vi trong thời kì sơ sinh này đều là tự phát, chúng thể hiện bản tính lương thiện sẵn có trong người trẻ.

Tuy nhiên, trong trẻ vẫn tồn tại một bản tính khác đối lập với bản tính lương thiện ấy, tức là chỉ thỏa mãn ý muốn của bản thân mà không quan tâm đến cảm nhận của người khác. Ví dụ, nhìn thấy món đồ chơi mình yêu thích ở trên tay người khác, đứa trẻ 4 tuổi sẽ đẩy người đó để bảo vệ đồ chơi của mình. Trên thực tế, điều này hoàn toàn không phải là trẻ có vấn đề, mà chỉ là bé vẫn chưa học được cách vận dụng bản tính lương thiện của mình một cách đúng đắn.

Vì thế, cha mẹ phải chủ động bồi dưỡng sự đồng cảm và tình yêu thương ở trẻ nhỏ, để trẻ rèn luyện thói quen lấy việc giúp đỡ người khác làm niềm vui, trở thành một người lương thiện và giàu tình yêu thương.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Định hướng và khơi gợi sự đồng cảm trong trẻ là trọng tâm của việc giáo dục sớm. Vậy cha mẹ nên bồi dưỡng sự đồng cảm cho trẻ thế nào?

LỜI KHUYẾN 1: Dạy trẻ biết cảm nhận những cảm xúc của người khác

Muốn bồi dưỡng sự đồng cảm cho trẻ, phải để trẻ nhận thức được nỗi đau hoặc sự bất hạnh của người khác. Đương nhiên, muốn cảm nhận được những nỗi đau và bất hạnh của người khác, đòi hỏi trẻ cũng phải trải qua những cảm giác này, như thế mới có thể cảm nhận một cách sâu sắc nhất những nỗi đau mà người khác phải chịu đựng. Cha mẹ có thể nắm bắt ngay những cơ hội có trong cuộc sống, tạo ra những điều kiện để trẻ có thể nhận thức đồng thời nếm trải được những cảm xúc như vui mừng, sợ hãi, bi thương, phẫn nộ... đồng thời khuyến khích trẻ hãy biểu lộ những cảm nhận của mình ra bên ngoài.

Ví dụ, khi trẻ bị ốm, người lớn đều chăm sóc tận tình. Lúc này, cha mẹ có thể động viên trẻ nói ra cảm giác của mình:

“Con bị ốm rồi, con thấy rất khó chịu.”

“Con mong có thể sớm khỏe lại, để được đi chơi với các bạn.”

“Mẹ chăm sóc cho con thật là vất vả.”

Những câu nói như vậy có thể giúp trẻ tích lũy được những cảm nhận nào đó.

Lại lấy ví dụ, bọn trẻ thường hay cãi lộn hoặc đánh nhau, mà đa số đều do muốn cướp giật đồ chơi của nhau.

Duy An có lần từng tranh đồ chơi với Nhật, còn vì thế mà làm Nhật bị đau. Thấy Nhật khóc lóc chạy về nhà, Duy An cũng òa khóc chạy về bên mẹ. Mẹ nghĩ đây là cơ hội thích hợp để dạy cậu bé.

Thế là sau khi tìm hiểu xem vì sao con mình lại đánh nhau, mẹ mới hỏi Duy An: “Nếu là Nhật làm con bị đau thì con sẽ cảm thấy thế nào?”

“Rất đau.”

“Thế con làm mặt bạn ấy bị đau rồi, bạn ấy sẽ cảm thấy thế nào?”

“Cũng sẽ rất đau.”

Mẹ nhẹ nhàng nói với Duy An: “Biết người khác bị con làm cho bị thương sẽ cảm thấy đau, vậy mẹ tin rằng sau này con trai mẹ sẽ không đánh bạn nữa, đúng không?”

Duy An gật đầu.

Sau lần ấy, cậu bé Duy An không bao giờ đánh bạn nữa.

LỜI KHUYÊN 2: Định hướng cho trẻ đứng trên lập trường của người khác để suy nghĩ vấn đề

Khi con trai Karl của Karl Witte, lúc 3 tuổi, một hôm nhà cậu rất đông khách, Witte nói chuyện với họ rất vui vẻ. Lúc này, con chó nhỏ chạy vào trong nhà. Karl cũng giống như tất cả những đứa trẻ khác, đều thích làm những việc mà mình cảm thấy thú vị. Cậu bé tóm lấy cái đuôi con chó, kéo nó về phía mình. Nhìn thấy con trai làm thế, Witte liền túm lấy tóc con và hỏi: “Con có thích bị người khác túm tóc thế này không?” Karl đỏ mặt trả lời: “Con không thích.” Witte nói: “Nếu như thế thì con không nên đối xử với con chó như vậy chứ.”

Witte luôn dạy con trai phải biết đứng trên lập trường của người khác để suy nghĩ, thông qua cách này để bồi dưỡng con trở thành một người lương thiện, giàu tình cảm. Về sau, cậu bé Karl không chỉ có hòa đồng với mọi người mà còn rất yêu thương động vật.

LỜI KHUYÊN 3: Để trẻ biểu lộ sự đồng cảm của bản thân

Trẻ nhỏ bẩm sinh đã rất lương thiện và biết quan tâm đến người khác. Nhưng nếu lớn lên không được giáo dục đúng đắn thì bản tính tốt đẹp này cũng sẽ mất đi.

Ví dụ, khi xem phim mà thấy nhân vật anh hùng phải chịu sự bất công, có một số trẻ sẽ sụt sùi chảy nước mắt. Có lẽ cha mẹ sẽ cho rằng trẻ thật yếu đuối. Thực ra, khi gặp khó khăn, trắc trở mà không biết tìm ra cách nào để giải quyết mới là yếu đuối. Sự thấu hiểu và đồng cảm với nỗi đau của người khác là một biểu hiện của tính lương thiện ở trẻ. Đây là một phẩm hạnh tốt đẹp, cha mẹ không nên khiển trách.

Những đứa trẻ lương thiện thường có tính cách hiền lành, dịu dàng, thích giúp đỡ người khác và lấy điều đó làm niềm vui. Những ai có thể thấu hiểu và thông cảm cho nỗi đau khổ của người khác, ít tính toán được mất cho bản thân thường rất kiên cường, hoạt bát năng động, dễ duy trì được sự cân bằng tâm lý. Còn những người lạnh lùng, hẹp hòi, xem trọng sự được mất, ngày ngày chỉ biết tính toán với người khác thì chỉ khiến cho bản thân thấy bất an.

LỜI KHUYÊN 4: Khen ngợi hành vi tốt của trẻ

Trẻ vì tuổi còn nhỏ, không biết hành vi nào là có thiện ý, hành vi nào là ích kỉ. Đồng thời, trẻ vẫn chưa hiểu được những hậu quả mà hành vi của mình gây ra. Ví dụ, hành vi lương thiện sẽ làm người ta cảm thấy vui vẻ, còn những hành vi ích kỉ thì khiến người ta ghét bỏ. Điều này đòi hỏi cha mẹ phải giải thích cho bé hiểu hành vi của con sẽ tạo nên những kết quả gì.

Khi cha mẹ phát hiện con mình có những hành động biểu lộ thiện ý với các bạn hoặc anh chị em trong nhà, ngay lập tức hãy biểu lộ sự vui mừng đối với việc ấy. Những lời khen ngợi sẽ làm trẻ cảm thấy mình được động viên, đồng thời khiến hành động này được đề cao.

Cha mẹ cũng có thể cho trẻ đọc nhiều sách về chủ đề lòng nhân ái để bồi dưỡng cho trẻ sự đồng cảm và tình yêu thương đối với con người, để bé chịu ảnh hưởng nhiều hơn từ những nhân vật lương thiện, khiến bé cũng có mong muốn sau này trở thành một người lương thiện, chứ không phải một người ích kỉ chỉ biết tư lợi.

2.2 TÍNH ÍCH KỈ - DẠY TRẺ HỌC CÁCH BIẾT CHIA SẺ VỚI NGƯỜI KHÁC

Hải là một cô bé có cá tính mạnh mẽ. Lúc mới vào học mẫu giáo, vì tuổi còn nhỏ, nhưng lại khá thông minh nên bé được cô giáo quan tâm hơn một chút. Với một số khuyết điểm như ăn cơm không ngoan, khả năng tự làm việc kém, cô giáo cũng thông cảm cho bé. Nhưng đến khi chơi cùng các bạn thì một vấn đề đã xảy ra. Hải có thói quen là những đồ chơi mà mình thích thì chơi không bao giờ biết chán, các bạn khác mà cũng muốn chơi thì cô bé giữ chặt không cho, mặc cho cô giáo nói thế nào bé cũng không chịu đưa đồ chơi cho bạn khác. Vì chuyện này mà Hải không ít lần bị mẹ mắng, nhưng trong lòng cô bé thì nghĩ, những thứ mình đã thích thì nên thuộc về mình.

Mẹ Hải nhận thấy không thể để cho con gái ích kỉ như vậy, nhất định phải bồi dưỡng cho con ý thức biết chia sẻ với người khác. Một hôm, chị đem tờ “Nhi đồng” mà mình đã đặt cho con mang đến trường mẫu giáo để con cùng các bạn xem. Lúc đầu, Hải nhất định không chịu đưa tờ tạp chí cho các bạn xem, mẹ nhiều lần khuyên bảo nhưng không có kết quả.

Sau đó, có bạn nhỏ trong trường mầm non tổ chức tiệc sinh nhật, cha mẹ Hải liền gửi bánh sinh nhật đến trường để con cùng các bạn chia sẻ. Nhiều lần như thế, Hải dần thay đổi tính cách và trở nên đáng yêu hơn.

Một lần, cô bé chủ động đưa ra ý kiến với mẹ, trong ngày sinh nhật để tất cả các bạn cùng chia sẻ bánh sinh nhật với mình, mẹ đồng ý và thực hiện lời hứa ngay. Hôm đó, Hải thực sự rất vui mừng, các bạn đã chia sẻ chiếc bánh sinh nhật cùng nhau, và cô bé nhận được lời chúc từ tất cả các bạn trong lớp học.

Tuy nhiên, trong việc chủ động chia sẻ với người khác, biểu hiện của cô bé vẫn chưa thật tốt. Hành động chia sẻ của cô bé có phần thất thường. Có lúc cho dù là mẹ yêu cầu, Hải cũng không chịu đem những thứ mình không chơi cho các bạn khác chơi. Xem ra, cô bé muốn chơi với các bạn nhưng lại không muốn bỏ ra những thứ đồ chơi mà mình yêu thích.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Từng có một bà mẹ ầm ứ kể lại: “Thằng bé Tú nhà tôi có ba thanh sô cô la, tôi mới chỉ nói đùa rằng con cho mẹ một thanh, vậy mà nó bảo là của nó, nhất quyết không cho.” Người mẹ này cảm thấy con trai mình thật ích kỉ, đến một thanh sô cô la cũng không chịu cho mẹ, sau này phải làm sao?

Thực ra, đối với trẻ nhỏ trong lứa tuổi đi nhà trẻ, những thứ mình thích thường không đem cho người khác, điều này chỉ nói lên rằng trẻ nhỏ đã có khái niệm tự ý thức, nhưng vẫn chưa rõ ràng “của bạn”, “của tôi”, “của người khác”. Thế là, các bé sẽ đều cho rằng những thứ mình có hứng thú hay những thứ mình muốn có thì đều là “của mình”, và thể hiện sự chiếm hữu vô cùng mãnh liệt. Từ đó có thể thấy, hành vi ích kỉ của trẻ chỉ là một hiện tượng bình thường trong quá trình phát triển tâm lí của chúng, chứ không phải cái gọi là “ích kỉ” hay “lòng dạ hẹp hòi” mà người ta vẫn nói. Những tình huống như vậy trong trường mầm non rất nhiều. Cùng với sự trưởng thành của trẻ nhỏ, thêm vào là sự định hướng của cha mẹ, trẻ nhỏ thông thường đều có thể không còn bị chi phối bởi cái tính mà người lớn cho là “ích kỉ” này. Vì thế, các bậc cha mẹ tuyệt đối không nên cảm thấy quá phiền não với những hành vi đại loại như vậy khi trẻ

vẫn còn nhỏ.

CHUYÊN GIA KHUYÊN

Trẻ nhỏ hơn 2 tuổi, có một vài hành vi ích kỉ, đây đều là hiện tượng hết sức bình thường trong quá trình phát triển tâm lí của trẻ. Nhưng nếu cha mẹ không hướng dẫn cho con vượt qua được giai đoạn đặc biệt này, thì hành vi ích kỉ sẽ trở thành thói quen, có thể sẽ đeo bám trẻ trong suốt cuộc đời. Vậy, làm sao để trẻ từ nhỏ đã biết lịch sự, biết chia sẻ với mọi người? Chuyên gia khuyên các bậc cha mẹ có thể tiến hành bồi dưỡng từ những góc độ sau.

LỜI KHUYÊN 1: Khen ngợi những hành vi tốt của trẻ

Thông thường, người lớn hay chú ý hơn tới những hành vi không tốt của trẻ nhỏ. Vì thế, nhiều khi trẻ có những hành vi thể hiện sự thân thiện với cha mẹ hay anh chị em trong nhà thì người lớn lại quên mất việc khen ngợi các bé.

Trong quá trình nuôi dạy con trai, Karl Witte luôn chú ý dạy con biết chia sẻ niềm vui với mọi người, hạn chế (dù chỉ là một chút) hành động ích kỉ. Chỉ cần con trai Karl làm việc tốt là ông lập tức khen con: “Rất tốt!”

Hàng xóm xung quanh nếu gặp chuyện ngoài ý muốn như thiên tai hoạn nạn, ông vẫn thường dẫn con đi hỏi thăm. Lúc này, cậu bé Karl đã biết mang tiền tiết kiệm của mình để giúp đỡ những người hoạn nạn, và Karl Witte cũng không bỏ lỡ cơ hội để khen ngợi con: “Karl, con làm đúng rồi đó.”

Nhờ sự động viên không ngừng từ cha, cậu con trai bé nhỏ đã quyết tâm sau này sẽ chỉ làm những việc tốt.

Có thể thấy, đối với hành vi khiêm nhường của trẻ nhỏ, người lớn nhất định phải kịp thời khen ngợi và động viên, điều này hết sức quan trọng để hình thành nên những hành vi tốt cho con.

LỜI KHUYÊN 2: Tạo cơ hội để trẻ lịch thiệp với người khác

Chắc rằng có rất nhiều cha mẹ kể cho con nghe câu chuyện “Chữ Đồng Tử” (đã nhường cho cha chiếc khố duy nhất của hai cha con). Nhưng trong cuộc sống hiện thực, liệu có được bao nhiêu cha mẹ tạo cơ hội để trẻ có thể thực hành lòng hiếu thảo đó? Nếu như cha mẹ không cho trẻ có cơ hội thì làm sao bé có thể thực hành được?

Thực ra, định hướng cho trẻ nhỏ trên phương diện này rất đơn giản. Ví dụ, khi trẻ đang ăn thứ gì đó thì hãy dạy con trước tiên phải mời người lớn ăn trước...

Người lớn phải chú ý, những thứ mà trẻ mời thì nhất định phải ăn thật, không được giả vờ ăn. Nếu như trẻ phát hiện những thứ mình mời mà mọi người đều không ăn, sau này khi trẻ vui vẻ đem thứ gì đó đến mời bạn, thì bé cũng chỉ cho rằng đây chỉ là hình thức mà thôi chứ không nhìn nhận nghiêm túc, và trong thâm tâm trẻ cũng không thực sự hiểu được hai chữ chia sẻ.

LỜI KHUYÊN 3: Trải nghiệm khi được ở cùng các bạn

Nếu trẻ nhỏ có ham muốn chiếm hữu mãnh liệt, ví dụ khi làm khách ở nhà người khác, trẻ tùy ý vồ lấy một món ăn ngon nào đó hay một thứ đồ chơi thú vị không rời; lúc chơi với bạn thì không muốn lấy đồ chơi của mình ra chia sẻ với bạn; có lúc lại đi cướp mất thứ đồ chơi thú vị nào đó từ tay người khác... Lúc này, nếu cha mẹ dùng biện pháp mạnh tay, lấy ngay đồ trên tay trẻ, thì các bé sẽ khóc lóc, ăn vạ. Nếu cha mẹ ép buộc trẻ phải đưa đồ chơi mình thích cho bạn khác chơi, điều này sẽ không giúp trẻ hiểu được thế nào là lịch sự khiêm nhường, mà còn hiểu nhầm rằng người lớn muốn cướp mất đồ chơi của mình, lại càng giữ chặt hơn nữa.

Điều cần làm trong tình huống này là cha mẹ phải nói nhẹ nhàng với trẻ, chứ không nên chỉ

trích gay gắt. Nhưng, trong tình huống thông thường, những lời nói nhẹ nhàng của cha mẹ có vẻ không đạt nhiều hiệu quả.

Cha mẹ có thể để trẻ tự trải nghiệm sự chia sẻ và nhường nhịn trong quá trình sinh hoạt cùng các bạn nhỏ khác. Ví dụ khi trẻ chơi đùa mà cướp đồ chơi của bạn khác, trong tình huống cha mẹ khuyên bảo không được, lúc đó hãy cho con cùng chơi với những anh chị lớn tuổi hơn một chút, để trẻ có thể tự rút kinh nghiệm cho hành vi của mình. Nếu đồ chơi của con hay bị những người khác cướp thì hãy cho bé chơi với những bạn nhỏ tuổi hơn một chút, để giảm bớt nguy cơ tranh giành. Trong quá trình sinh hoạt cùng các bạn, ý thức về bản thân của trẻ cũng dần phát triển, trẻ cũng từng bước hình thành nên khái niệm về “tôi”, “bạn”, “người khác”, sự chiếm hữu ích kỷ này cũng sẽ được cải thiện rõ rệt. Đối với những thứ của người khác mà trẻ thấy hứng thú, trẻ cũng sẽ biết mượn một cách lịch sự, cũng sẽ đem đồ chơi của mình chia sẻ cùng bạn.

LỜI KHUYÊN 4: Để trẻ cảm nhận được niềm vui khi chơi cùng người khác

Không có bất cứ người nào bị cô lập trong thế giới có nhiều mối quan hệ này. Vì thế, từ nhỏ cha mẹ nên dạy cho trẻ biết cách cùng chung sống với mọi người, điều này rất có ích cho việc hình thành tính cách và khả năng thích nghi với xã hội của trẻ.

Có thể chung sống hòa thuận với mọi người thì mới nhận được nhiều sự giúp đỡ từ họ. Những người ích kỷ, lúc nào cũng cho mình là trung tâm thì sẽ luôn luôn gặp bế tắc trong quá trình kết giao cùng mọi người. Cho nên hãy dạy trẻ học cách chung sống hòa thuận với mọi người, giúp bé khắc phục được tật ích kỷ, tự cao tự đại.

Cha mẹ cũng đừng nên vì lo lắng trẻ ích kỷ sẽ tranh giành với người khác mà nhốt trẻ ở trong nhà. Nếu làm như thế thì trẻ sẽ khó học được nhiều điều hay, lại không biết làm thế nào để sửa được tính ích kỷ, cũng không cảm nhận được niềm vui chia sẻ. Những bậc cha mẹ sáng suốt phải hướng dẫn con chia sẻ cùng người khác, từ đó cảm nhận được niềm vui khi cùng chung sống với mọi người.

LỜI KHUYÊN 5: Định hướng cho trẻ giải quyết mâu thuẫn với các bạn theo cách lịch sự

Khi trẻ nhỏ phát sinh tranh chấp, việc làm thế nào để giải quyết những tranh chấp này một cách hợp lý và lịch sự là điều vô cùng quan trọng với trẻ nhỏ. Khi các bé nảy sinh tranh chấp với người khác, có thể trước tiên sẽ nghĩ đến việc đánh người, hoặc cãi cọ. Cha mẹ phải dạy cho trẻ cách giải quyết mâu thuẫn bằng phương pháp hòa bình, nhân nhượng. Quan trọng hơn là để trẻ biết cha mẹ không tán đồng với hành vi tấn công người khác của chúng, hành vi ấy không chỉ là ích kỷ mà còn khiến người khác cảm thấy bất an, khiến trẻ mất đi bạn chơi cùng.

Ngoài ra, cha mẹ nên khuyên trẻ: Hãy nói ra những cảm nhận của bản thân mình, chứ đừng đánh nhau. Ví dụ như, khi bạn khác cướp mất đồ chơi trong tay con, hãy dạy trẻ nói rằng: “Tôi đang chơi cái này, đợi tôi chơi xong rồi cậu lấy chơi nhé.” Đừng để hễ trẻ tức giận là dùng đến vũ lực để giải quyết.

Đương nhiên, khi định hướng cho trẻ thì từ ngữ của cha mẹ phải phù hợp, đối với những việc thường xuyên xảy ra phải tích cực giảng giải, những lời nói tiêu cực sẽ chỉ làm trẻ trở nên mất tự tin.

Ví dụ, có thể nói với trẻ: “Chơi cùng các bạn thì phải biết cư xử nhẹ nhàng”, chứ đừng nói: “Không được tàn bạo với người khác như thế.” Khi phê bình trẻ thì phải biết lựa lời, ví dụ nói: “Con đánh bạn làm mẹ thấy rất lo lắng, bình thường con đối với các bạn rất tốt mà.”

Cha mẹ nên cố hết sức tìm ra phương thức hoặc những từ ngữ thích hợp, đừng khiến trẻ cảm thấy người lớn đang chỉ trích mình. Nếu cha mẹ dành cho trẻ những lời khuyên tốt đẹp, thì sẽ ngầm định hướng cho trẻ biết đối xử lịch sự với người khác, biết chia sẻ với mọi người.

2.3 NÓI DỐI - DẠY TRẺ BIẾT NÓI THẬT

Sơn Tùng đã học đến lớp Chồi trường mẫu giáo, nhưng sáng nào cũng nằm ì trên giường không chịu dậy, lúc thì kêu đau bụng, lúc thì kêu đau đầu. Mẹ không dễ dàng kéo được cậu bé ra khỏi giường; khi đến trường, Sơn Tùng vẫn kêu: “Mẹ, con không muốn đi học mẫu giáo đâu.” Ban đầu, mẹ nghĩ rằng đây chỉ là cái cớ vì con trai muốn ngủ nướng.

Một lần, Sơn Tùng nói đau bụng, lúc đưa con đến trường, mẹ nói: “Nếu đau bụng thì con hãy nói với cô giáo, hoạt động thể dục ngoài sân con không phải tham gia nữa.”

Không ngờ, qua vài hôm, cô giáo tìm đến mẹ Sơn Tùng hỏi: “Sơn Tùng có nói với chị là thằng bé đau bụng không?” Chị trả lời: “Thằng bé vẫn đến trường bình thường mà cô.” Cô giáo bảo: “Thì ra cậu bé bây giờ đã biết tự xin nghỉ phép rồi. Chỉ cần gặp phải hoạt động ngoài trời nào mà cậu không thích, là liền nói với cô rằng em bị đau bụng hoặc em không khỏe, không muốn tham gia hoạt động. Thực ra tôi có quan sát, Sơn Tùng hoàn toàn không phải là không khỏe, cậu bé thể trạng rất tốt, chỉ là hình như cậu bé đã biết nói dối rồi.”

Nghe lời cô giáo nói, mẹ Sơn Tùng vô cùng tức giận. Một đứa trẻ nhỏ tuổi như thế, sao lại đi học tính nói dối, lừa gạt người khác! Nhưng khi đón Sơn Tùng trở về nhà, nhìn thấy con trai vui vẻ hồn nhiên, kể hết chuyện nọ đến chuyện kia, chị lại không nổi lòng nào trừng phạt con.

Nghe nói, trẻ khoảng 3-4 tuổi rất thích bịa chuyện. Chị thật sự rất lo lắng. Nếu trẻ từ nhỏ đã có thói quen nói dối, thì sau này dạy bảo con thế nào đây?

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Cha mẹ có lẽ sẽ dễ dàng nhận thấy, cùng với việc ngày càng lớn lên, trẻ nhỏ tự nhiên học được cách nói dối để che giấu sự thật. Có lúc, trẻ nói một đằng, làm một nẻo; trước mặt thì thế này, nhưng sau lưng thì lại thế khác. Đối mặt với hành vi này của trẻ, rất nhiều cha mẹ vừa bực mình lại vừa lo lắng, nhiều lần trách mắng con thậm chí là ra tay trừng phạt nghiêm khắc. Nhưng cách làm này có lúc khiến cho trẻ càng thường xuyên nói dối hơn.

Điều cha mẹ phải nhận ra được là trẻ nhỏ nói dối không phải do cố ý. Trẻ tầm 3-4 tuổi còn chưa có kinh nghiệm sống, trình độ ngôn ngữ và nhận thức chưa thành thục, các bé vẫn chưa thể nhìn ra mối quan hệ trực tiếp giữa hành động và lời nói của mình, sự phản ánh đối với sự vật dễ bị lệch lạc: Tròn thì nói thành méo, tím có khi nói thành hồng, đây đều là những chuyện thường gặp. Trong những tình huống như vậy, cho dù trẻ có nói con vịt ở công viên là con thiên nga thì cũng không hẳn là nói dối. Đó là do trẻ nhỏ bị thiếu khả năng khái quát các khái niệm, khả năng biểu đạt và những kiến thức cần có.

Hiện tượng này cũng phản ánh đặc điểm tưởng tượng của trẻ trong giai đoạn này, vừa lẫn lộn với hiện thực, lại vừa tách bạch với hiện thực. Cha mẹ không nên kinh ngạc và trách móc trẻ, đừng cho rằng bé đang nói năng lung tung. Đây đều là hiện tượng thường gặp trong quá trình trưởng thành của trẻ, không nên mặc định rằng trẻ đang nói dối. Chỉ cần cha mẹ giảng giải cho trẻ thế nào là sự thật thì những câu “nói dối vô ý” này cũng sẽ dần mất đi.

Bauer, một nhà giáo dục người Mỹ, tác giả của cuốn sách “Tại sao trẻ nói dối” từng chỉ ra rằng: “Làm cha mẹ, có lẽ bạn sẽ rất kinh ngạc, một đứa trẻ ngây thơ hồn nhiên tại sao lại có thể nói dối như cuội, lúc này bạn có thể thấy hơi lo lắng, cảm thấy phẩm chất đạo đức của trẻ có vấn đề. Nhưng trên thực tế “nói dối” là một giai đoạn trong sự phát triển trí tuệ của trẻ nhỏ, là một loại phản ứng bình thường.” Có thể thấy, lời nói dối ban đầu của trẻ hoàn toàn phải thể hiện rằng đạo đức của bé có vấn đề, mà chỉ là trẻ vẫn chưa học được cách nói thật thế nào. Vì thế, nhiệm vụ chủ yếu nhất của cha mẹ chính là định hướng cho con học cách nói ra sự thật.

CHUYÊN GIA KHUYÊN

Đối với những hành vi của trẻ nhỏ như nói một đằng làm một nẻo hay không giữ lời hứa, cha mẹ nên tìm kiếm nguyên nhân từ trong sự phát triển nhận thức của trẻ, chứ đừng nhìn nhận nó như một hành vi bại hoại mà đánh hay mắng con. Vậy, cha mẹ nên định hướng cho trẻ thế nào để bé nói thật, học được kĩ năng nói ra chân tướng sự thực?

LỜI KHUYÊN 1: Nghiêm túc phân tích nguyên nhân trẻ nói dối

Nói dối là một hành vi không tốt, cho dù là nó xuất phát từ mục đích nào, vì vậy đều không nên dung túng cho trẻ. Nếu trẻ nhỏ vì muốn có được một món đồ chơi nào đó mà nói dối, cha mẹ không nên vì trẻ tuổi còn nhỏ mà dung túng, càng không nên xem con là đứa trẻ thông minh mà đi khoe khoang khắp nơi, điều này chỉ làm cho hành vi nói dối càng thêm gia tăng, tạo thành thói quen ở trẻ.

Khi trẻ nói dối, sự trừng phạt nghiêm khắc của cha mẹ hoàn toàn không có tác dụng, mà chỉ làm cho trẻ càng sống khép kín, hoặc càng nói dối hơn nữa để né tránh sự trừng phạt từ cha mẹ.

Đương nhiên, cứ nhắm mắt làm ngơ trước hành vi nói dối của trẻ cũng không tốt. Nếu như nói dối thành công, trẻ sẽ nếm trải vị ngọt của việc nói dối, từ đó mà không ngừng nói dối để thỏa mãn nhu cầu của bản thân. Vì thế, lần đầu tiên trẻ nói dối, cha mẹ nhất định phải nhân cơ hội này để định hướng cho con nói thật.

Trẻ nhỏ nói dối đương nhiên là có nguyên nhân, những cha mẹ sáng suốt sẽ phân tích thật cẩn thận nguyên nhân vì sao con mình lại nói dối: Liệu có phải mình yêu cầu hơi nghiêm khắc, làm con sợ hãi mà không dám nói thật? Liệu có phải mình lạnh nhạt với con quá mà con phải dùng cách này để gây sự chú ý của cha mẹ? Liệu có phải con thấy tự ti, hi vọng thông qua nói dối để nhận được lời khen từ mọi người? Hay là con muốn tránh khỏi bị trách mắng mà nói dối? Cha mẹ nên căn cứ vào những nguyên nhân khác nhau để có những biện pháp giải quyết khác nhau.

LỜI KHUYÊN 2: Định hướng cho trẻ nói thật

Phương thức nói dối thông dụng nhất của trẻ nhỏ chính là phủ nhận việc mình đã làm sai. Khi trẻ đã làm sai điều gì, để tránh phải chịu sự trừng phạt, bé sẽ dùng cách nói dối người lớn. Ví dụ, lỡ tay làm vỡ cái cốc, trẻ liền thuận miệng nói tại con chó hay con mèo làm vỡ. Nghiên cứu tâm lí học cho biết, biết phủ nhận chứng tỏ trí tuệ của trẻ đang phát triển bình thường, đã bắt đầu hiểu được mối quan hệ nhân quả.

Đối diện với kiểu nói dối như thế, cách làm đúng đắn nhất chính là làm yếu đi khái niệm nói dối trong trẻ, phải biết kiên nhẫn giáo dục, định hướng cho trẻ nói sự thật, thừa nhận lỗi lầm của bản thân.

Ví dụ, một đứa trẻ đang chìm đắm trong trò chơi thì bị người lớn giục: “Đừng chơi nữa, làm bài tập đi rồi hãy chơi!” Những đứa trẻ ham chơi tới quên mình có thể sẽ nói: “Hôm nay cô giáo không giao bài tập!”

Trên thực tế thì đó không phải là tình huống chân thực.

Nhưng cha mẹ cũng không cần thiết phải chỉ trích trẻ rằng: “Con nói dối, rõ ràng là cô giáo có giao bài tập!” Như thế trẻ sẽ vì muốn giữ thể diện cho bản thân mà khẳng định rằng: “Không có bài tập mà” Nếu cha mẹ thuận theo trẻ, tỏ ra thông cảm với con: “Vậy sao? Không có bài tập thì thật là tốt, có thể vui chơi thỏa thích rồi, nếu có bài tập mà không làm hết, ngày mai sẽ bị cô giáo phạt. Hay là hôm nay mẹ con mình chơi thật vui nhé?” Trên thực tế đây chỉ là hành động ám chỉ một cách nhẹ nhàng, nhắc nhở trẻ rằng nên làm bài tập trước rồi mới chơi, chưa làm xong bài tập thì sẽ bị cô giáo phạt. Như thế, khi nghe mẹ muốn chơi cùng mình, nghĩ tới việc bài tập vẫn chưa làm xong, bé sẽ nói với mẹ: “A, con chơi một lúc rồi sẽ làm bài tập.” Lúc này cha mẹ không cần phải hối thúc trẻ nữa, trẻ sẽ tự giác đi làm bài tập thôi.

Việc trẻ nhỏ nói dối cũng phản ánh phần nào sự giáo dục không đúng đắn của cha mẹ đối với lỗi lầm của trẻ, đó là trừng trị con một cách thô lỗ hoặc đánh mắng. Trẻ nhỏ vì muốn tránh bị trách phạt nên đành phải dùng đến cách nói dối.

Cho nên, cha mẹ nên suy nghĩ lại cách giáo dục của mình, điều chỉnh ngôn ngữ, hành vi của bản thân. Trong cuộc sống hàng ngày, nên động viên trẻ nhiều hơn, ít phê bình, tránh việc trẻ sợ bị trừng phạt mà sinh ra nói dối.

LỜI KHUYẾN 3: Không được lừa gạt trẻ

Trong cuộc sống hiện thực, rất nhiều trẻ nói dối là do chịu tác động trực tiếp từ phương pháp giáo dục của người lớn. Nhiều cha mẹ vì không muốn con cứ quẩn lấy mình mãi nên thường dùng những cách lừa gạt để đạt được mục đích.

Ví dụ, khi trẻ quẩn lấy bạn vì muốn đi cùng lên phố, bạn không muốn cho bé đi nên nói: “Mẹ về sẽ mua gà KFC cho con.” Trẻ tin là thật nên sẽ ngoan ngoan ở nhà chờ đợi, kết quả mẹ trở về và không mua cho con thứ gì, khiến bé thấy mình bị lừa dối.

Một ví dụ khác, trẻ ăn cơm chậm, bạn muốn con ăn nhanh hơn liền giục: “Ăn nhanh đi, ăn no rồi mẹ cho đi chơi cầu trượt.” Đứa trẻ lập tức ăn thật nhanh hết bát cơm, nhưng sau đó bạn lại không đưa con đi chơi như đã hứa.

Phương pháp lừa gạt trẻ như thế cha mẹ tuyệt đối không nên áp dụng, đừng nghĩ con còn nhỏ mà có thể tùy ý lừa gạt. Nếu cha mẹ nói dối con quá nhiều, trẻ sẽ biết cha mẹ đang lừa gạt mình và cũng sẽ làm như vậy, trẻ bắt đầu nói dối để đạt được mục đích. Xét cho cùng thì đây chính là kết quả của việc cha mẹ hàng ngày đã nói dối trẻ.

Việc cha mẹ lừa gạt con cái sẽ khiến tâm hồn trẻ bị chai sạn. Đặc biệt là trẻ nhỏ 3-4 tuổi, khi cảm thấy cha mẹ nói mà không giữ lời, bé sẽ cảm thấy ấm ức, muốn chống lại cha mẹ, bé sẽ mất đi sự tin tưởng đối với bậc sinh thành và còn học được cách nói dối. Nếu cha mẹ vì thế mà phê bình trẻ, các bé cũng sẽ trách móc lại cha mẹ, đây chắc chắn là điều mà không một cha mẹ nào muốn thấy.

Mỗi bậc phụ huynh đều nên hiểu rằng, trẻ nhỏ đang ở trong giai đoạn hình thành của phẩm chất đạo đức và những thói quen hành vi, chúng rất giỏi bắt chước theo hành động và lời nói của người lớn, đồng thời lấy lời nói và hành động của cha mẹ làm tấm gương để mình học tập. Cho nên, cha mẹ hãy là một tấm gương tốt cho trẻ. Makarenko, một nhà giáo dục từng nói: “Những yêu cầu của cha mẹ đối với mình, sự tôn trọng của cha mẹ đối với gia đình mình, cách cư xử của cha mẹ đối với ngôn ngữ và hành động của mình, chính là phương pháp giáo dục cơ bản nhất và có vai trò quan trọng hàng đầu.”

LỜI KHUYẾN 4: Cho phép trẻ được thể hiện những nhu cầu hợp lý của mình

Có những lúc, trẻ nhỏ nói dối là do xuất phát từ một nhu cầu nào đó, muốn có được một thứ gì đó. Một số cha mẹ yêu cầu trẻ quá nghiêm khắc, lại thường xuyên không đáp ứng những nhu cầu hợp lý của con. Nếu trong cuộc sống hàng ngày, những nhu cầu của trẻ thường xuyên không được thỏa mãn, bé tất nhiên sẽ phải tìm cách để thỏa mãn nhu cầu của bản thân, mà cách giải quyết đó luôn luôn là nói dối.

Ví dụ, vì muốn có được tấm thiệp mà mình yêu thích, nên Thành đã nói dối với mẹ là cô giáo bảo nộp 10.000 đồng phí tài liệu, mẹ tưởng là thật nên cho cậu bé ngay. Thành cầm được tiền, lập tức chạy xuống cửa hàng mua cho mình cái thiệp mơ ước.

Bởi vậy mới nói, cha mẹ nên cho phép trẻ được trình bày những nhu cầu hợp lý của bản thân. Khi trẻ biểu đạt những mong muốn và nguyện vọng của bản thân, bạn hãy phân tích cho con nhu cầu nào là hợp lý và nhu cầu nào là không hợp lý; những nhu cầu nào thì có thể thỏa mãn

ngay tức khắc và nhu cầu nào thì về sau mới thực hiện được. Sau đó, hãy kịp thời thỏa mãn nhu cầu hợp lý của con. Những nhu cầu nào mà lúc đó chưa cần thiết thì có thể thực hiện dần dần. Đối với những yêu cầu không hợp lý, nên nói rõ để con hiểu.

LỜI KHUYÊN 5 : Nhược hóa “nói dối”, cường hóa “tưởng tượng”

Thông thường, trẻ nhỏ 4-5 tuổi sẽ vì muốn thỏa mãn nhu cầu nào đó của bản thân mà “sáng tạo” ra một vài sự thật, có lúc những “sự thật” này lại rất hoang đường. Tình huống đó xảy ra là do trẻ bị mất đi khả năng nhận thức đối với sự thực, cũng có nghĩa là tính phức tạp của sự vật vượt qua mức độ hiểu biết của bản thân trẻ, dẫn đến việc trẻ hoàn toàn không hiểu thế nào là sự thực, thế nào là tưởng tượng. Nhưng trẻ nhỏ căn bản không nhận thức được là mình đang nói dối. Đối với trường hợp này, cha mẹ không nên trách móc trẻ, mà hãy khuyến khích con nói thật nhiều hơn, đồng thời cổ vũ con đem trí tưởng tượng vận dụng vào những mặt khác của cuộc sống.

Chúng ta hãy cùng xem mẹ của Darwin đã làm thế nào.

Hồi Darwin 7 tuổi, đi học tiểu học, quan hệ với các bạn trong lớp không tốt lắm, chủ yếu vì các bạn cho rằng cậu bé hay nói dối. Khi Darwin nhặt được một viên đá có hình dạng kì quặc, cậu bé sẽ nghiêm túc nói với các bạn rằng: “Nhìn xem, đây là một viên ngọc quý, nó là vô giá.” Các bạn thường cho rằng nào cậu bé có vấn đề, nhưng Darwin hoàn toàn không để ý, tiếp tục nói những câu kì quặc.

Có một lần, Darwin nói với các bạn rằng mình có thể điều chế ra một loại chất lỏng bí mật, chất lỏng này có thể làm ra những bông hoa nhiều màu sắc. Nhưng trước giờ, cậu vẫn chưa làm được thử nghiệm này. Lâu dần thầy cô và bạn bè đều cảm thấy Darwin thích nói dối. Thầy giáo phản ánh lại chuyện này với cha cậu, nhưng cha Darwin không cho rằng đó là nói dối, mà ông nghĩ rằng con trai mình có trí tưởng tượng vô cùng phong phú.

Lại có một lần, Darwin nhặt được trong đất sét một đồng tiền xu, cậu bé liền đem về cho chị xem, còn tỏ vẻ rất bí mật, nói với chị: “Đây là một đồng tiền cổ Roma.” Chị cậu cầm đồng tiền và phát hiện đó chẳng qua chỉ là một đồng xu cũ bình thường, vì bị chôn dưới đất lâu quá nên nhìn có chút cũ kĩ thôi.

Hành vi “nói dối” của Darwin khiến cho chị bức mình, liền đi mách với cha, hi vọng cha có thể dạy cậu bé tốt hơn, để cậu bé không bao giờ nói dối khiến người khác bức mình nữa. Nhưng nghe con gái nói xong, cha Darwin hoàn toàn không trách móc con trai, mà gọi cả hai đến: “Darwin không phải đang nói dối, điều này chỉ đang chứng minh là con có trí tưởng tượng vô cùng phong phú, nói không chắc một ngày nào đó trong tương lai, con sẽ đem những trí tưởng tượng này giúp ích cho sự nghiệp của bản thân.”

2.4 NÓI LỜI THÔ TỤC - DẠY TRẺ HỌC CÁCH NÓI CHUYỆN THÂN THIỆN

Nghị phải đi học mẫu giáo rồi, nhưng điều khiến mẹ lo lắng chính là tuy mới có 4 tuổi nhưng cậu bé đã biết nói tục.

Một hôm, mẹ đưa Nghị đến trường, trên đường, một người khi quay xe, không cẩn thận đã va vào mẹ con cậu, cậu bé liền mở miệng mắng lớn: “Chú không có mắt à? Nào có vấn đề à?”

Trong thời gian học ở trường, cô giáo nói với mẹ của Nghị là cậu bé thường xuyên mắng các bạn khác trong trường. Chị biết những lời cô giáo nói là sự thực.

Khi nói chuyện, Nghị thường xuyên không nói lễ phép kính trên nhường dưới, trong nhà có khách cậu bé cũng không hề giữ ý, khi ăn cơm thì bới tung thức ăn như thế không còn tồn tại ai khác quanh cậu.

Còn có một hôm, Nghị đưa mấy bạn về nhà chơi, mẹ thấy rất vui, muốn hỏi thăm của các bạn, không ngờ Nghị lại đẩy mẹ ra khỏi cửa phòng và nói: “Mẹ làm việc của mẹ đi, đừng lo cho bọn con.” Mẹ đành phải đi làm tiếp việc của mình.

Cậu bé và các bạn ở trong phòng chơi, nói chuyện, cùng xem phim hoạt hình rất vui vẻ. Mẹ Nghị phát hiện khi con chơi cùng các bạn thường nói một số câu thiếu văn hóa, như: “Cái đồ ngu này” hay “Cẩn thận không tao đánh mày đấy”, những đứa trẻ khác cũng thế.

Mẹ Nghị thấy vô cùng lo lắng, con trai thật là không biết lễ phép và thiếu văn hóa, sau này làm sao có thể khiến người khác yêu quý?

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Nói tục là một hành vi thô lỗ, cũng là một hành vi mang tính công kích đối với tâm lí và nhân cách của người khác. Trẻ còn nhỏ, tại sao lại biết nói những lời thô tục?

Căn cứ vào mức độ phát triển của tâm lí trẻ nhỏ, có thể phân trẻ nói tục thành ba loại hình: Bắt chước nói tục, nói tục do thói quen, cố tình nói tục.

Bắt chước nói tục: Trẻ nhỏ thường không có quan niệm đúng sai, ai đó mắng người khác một câu, trẻ cảm thấy thú vị, cũng học cách quát mắng người khác, đây là một loại tâm lí phổ biến của việc trẻ nói lời thô tục.

Nói tục do thói quen: Nếu trẻ nhỏ bắt chước người khác nói tục mà được người lớn đồng ý hay tán thưởng, vậy thì việc nói tục ấy dần dần sẽ trở thành một thói quen.

Cố ý nói tục: Khi trẻ dưới 3 tuổi mà biết nói tục, ngoài nguyên nhân thấy thú vị và bắt chước lẫn nhau thì còn có tính lựa chọn nhất định trong đó, trẻ bước đầu có thể nhận biết được hàm ý của những lời nói đó, đồng thời chỉ nói với những đối tượng nhất định, đây chính là một loại hành vi cố ý. Đương nhiên cũng có một số trẻ vì trong quá trình chơi đùa cùng các bạn mà nảy sinh mâu thuẫn hoặc bị người khác ức hiếp mà bắt buộc phải nói những lời thô thiển để biểu đạt ra bên ngoài rằng mình đang thấy không hài lòng.

Thông thường, trẻ nhỏ dưới 3 tuổi nói tục đều là vô ý, chỉ một số ít là cố ý nói ra. Trẻ nhỏ sở dĩ cố ý nói năng như vậy là vì từ 3 tuổi trở lên, trí tuệ trẻ phát triển rất nhanh, sự tự ý thức của bản thân bắt đầu mạnh mẽ, trẻ bắt đầu biết dùng ngôn ngữ để biểu đạt những cảm xúc của mình. Trong đầu các bé có thể hình thành ấn tượng nhất định đối với sự vật hiện tượng khách quan, không chỉ có thể nhớ được những thứ cụ thể, những sự vật mình đã trải qua mà còn có thể nhớ được những thứ trừu tượng mà mình đã được nghe hoặc nói qua, đồng thời dùng những thứ trừu tượng ấy để biểu đạt sự cảm nhận của bản thân.

Có thể thấy, trẻ có những lời nói thô tục đầu tiên là vì trẻ vẫn chưa học được cách làm thế nào để biểu đạt suy nghĩ của mình bằng những lời lẽ thân thiện. Cho nên cha mẹ phải giúp trẻ học cách nắm bắt kĩ năng nói chuyện với người khác, từ đó giúp trẻ học được cách cư xử lịch sự với mọi người.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Nói tục sẽ tạo nên những mối quan hệ không tốt đẹp giữa người với người trong xã hội. Trong bất cứ hoàn cảnh nào, những đứa trẻ không nói tục, biết kiềm chế bản thân sẽ có được nhiều tình bạn đẹp. Các bậc cha mẹ nhất định phải để trẻ nhỏ hiểu được nói bậy, mắng người là sai. Vậy, trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ nên làm thế nào?

LỜI KHUYẾN 1: Thanh lọc môi trường ngôn ngữ xung quanh trẻ

Những ngôn từ thiếu văn minh của trẻ nhỏ thường bắt nguồn từ môi trường xung quanh.

Muốn trẻ trở thành một người văn minh lịch sự, trước tiên hãy thanh lọc môi trường ngôn ngữ xung quanh trẻ. Bắt đầu từ 2-3 tuổi, khả năng ngôn ngữ ở trẻ phát triển rất nhanh, các bé thích bắt chước những lời nói của người khác. Trên thực tế, có lúc chính trẻ cũng không hiểu những lời mình nói ra có ý nghĩa gì.

Khi cha mẹ phát hiện trẻ nói tục, phải tìm ra “căn nguyên” của việc này, cố gắng hết sức để trẻ tránh xa hoặc ít tiếp xúc với môi trường không tốt đó. Ví dụ, có thể hạn chế trẻ qua lại với những bạn nhỏ có thói quen nói tục; thường xuyên liên lạc với thầy cô giáo, nhờ sự giúp đỡ của thầy cô để thúc đẩy những bạn nhỏ khác hình thành thói quen nói chuyện văn minh; cũng có thể cùng cha mẹ của các bé khác trao đổi và cùng nhau giúp trẻ hình thành thói quen văn minh lịch sự.

Trên thực tế, cha mẹ chính là tấm gương của trẻ, những lời dạy từ cha mẹ là cách giáo dục hiệu quả và sinh động nhất đối với trẻ nhỏ. Cha mẹ có thể tận dụng cơ hội nhà có khách đến chơi để nhắc nhở con, đồng thời làm gương cho con. Hãy chú ý nâng cao việc tự thân tu dưỡng, sử dụng những ngôn từ văn minh, mọi người trong gia đình không nói những lời thô tục, sử dụng từ ngữ lịch sự, nói năng hòa nhã. Tóm lại, cha mẹ phải thông qua hành vi của bản thân để tạo ảnh hưởng tới trẻ, giúp trẻ hình thành thói quen văn minh lịch sự trong một môi trường lý tưởng.

LỜI KHUYÊN 2: Làm mẫu cho trẻ học cách biểu đạt sự thân thiện

Nhiều trường hợp, khi lần đầu tiên trẻ nói tục, một số cha mẹ lại thấy điều đó rất thú vị, còn nói: “Chà, bảo bối của mẹ biết nói tục nữa chứ, con học từ đâu vậy?” Thực ra, trẻ không biết là bản thân mình đang nói tục, bé chỉ cảm thấy người lớn rất thích mình nói những câu như thế, thế là không ngừng lặp lại, lấy điều đó làm trò đùa chọc cười người khác.

Cha mẹ phải khiến trẻ hiểu một cách rõ ràng rằng, khi nói chuyện thì phải văn minh, những đứa trẻ nói tục không phải là đứa trẻ ngoan. Bạn có thể nói thế này với bé: “Cha mẹ không thích những đứa trẻ hay nói tục chút nào, các bạn khác cũng không thích chơi với đứa trẻ như thế.” Hãy thể hiện một cách rõ ràng thái độ của bản thân, giáo dục trẻ một cách nghiêm túc để trẻ thay đổi hành vi.

Đồng thời, hãy dạy cho trẻ nhỏ nhìn nhận đúng đắn những mâu thuẫn, xung đột với những người khác, định hướng cho bé dùng những ngôn từ văn minh để biểu đạt cảm nhận nội tâm. Ví dụ: “Mời bạn đi cho, tớ muốn yên tĩnh một chút!” chứ không phải là “Cút đi!”; hay là: “Bạn nói không có lý gì hết, tớ thấy không vui!” thay vì “Mày không phải là người, mày là đồ khốn nạn!”

LỜI KHUYÊN 3: Dạy trẻ khoan dung trước những sai lầm của người khác

Trẻ nhỏ quát mắng người khác, thực ra là một kiểu biểu lộ cảm xúc khi bản thân bị tổn thương. Ví dụ như khi đồ đạc bị người khác cướp mất, bị người khác giẫm vào chân... Người lớn nên dạy trẻ dùng tinh thần khoan dung, thoải mái để nhìn nhận những mâu thuẫn với mọi người, để trẻ học cách khoan dung với những lỗi lầm của người khác.

Hàng ngày, cha mẹ nên giới thiệu những ưu điểm hay tính cách tốt của các bạn cho con nghe, khuyến khích bé học tập những điểm tốt từ bạn. Hơn nữa, phải dạy con tính khiêm tốn, cẩn thận, không được kiêu ngạo tự mãn, nhìn nhận một cách đúng đắn những điểm yếu và thiếu sót, không lấy những điểm mạnh của mình để so sánh với điểm yếu của người khác, để trẻ hiểu được rằng không ai là hoàn hảo cả.

Đồng thời, trong cuộc sống hàng ngày phải dạy trẻ biết tôn trọng người khác. Ví dụ, đến trường gặp thầy cô, bạn bè, ra ngoài gặp người quen thì phải chủ động chào hỏi lễ phép, khi nhờ người khác giúp đỡ thì phải nói năng lịch sự... Chỉ có không ngừng rèn luyện thói quen tôn trọng người khác, mới có thể ngăn chặn triệt để việc trẻ nói tục.

LỜI KHUYÊN 4: Hướng dẫn trẻ học cách tự kiềm chế bản thân

Chỉ khi dạy trẻ học được cách kiềm chế bản thân thì bé mới có thể dần dần sửa được những thói quen không tốt như mắng mỏ người khác hoặc nói lời thô tục.

Cha mẹ và trẻ có thể cùng đi đến một thỏa thuận: Khi trẻ tức giận, cha mẹ dùng những ngôn từ hay ánh mắt để ngầm báo hiệu trẻ, nhắc bé hãy kịp thời lấy lại bình tĩnh, suy nghĩ xem làm thế nào để có thể biểu đạt ý nghĩ của mình một cách văn minh nhất, từ bỏ những ngôn từ thiếu văn hóa.

Đương nhiên, để trẻ tự học cách khống chế bản thân mình, cha mẹ cũng cần phải dạy trẻ học được cách thổ lộ hợp lí. Ví dụ như động viên trẻ hãy đem những chuyện không vui tâm sự với cha mẹ hay bạn bè để giảm bớt nỗi buồn trong lòng, động viên bé hãy tự cách li để bình tĩnh trở lại, bồi dưỡng trong trẻ tính hài hước và sự lạc quan...

2.5 ĂN CẤP VẬT - DẠY TRẺ HỌC CÁCH MƯỢN ĐỒ CỦA NGƯỜI KHÁC

Một hôm, trời sắp tối, cha đến trường mầm non để đón Định về nhà, Định phấn khởi leo lên xe, suốt quãng đường, hai cha con vừa cười vừa nói vui vẻ.

Về đến nhà, cha nhanh chóng làm bữa tối cho con trai ăn, còn Định ngồi chơi trong phòng khách. Khi bước ra, cha ngạc nhiên thấy con trai đang cầm một mô hình máy bay rất đẹp, và chơi rất vui vẻ. Cha nhận ra đây không phải là đồ của nhà mình.

Cha hỏi: “Mô hình máy bay đẹp như vậy, con lấy ở đâu ra thế?”

“Lấy từ chỗ bạn Hòa, con nhìn thấy hôm nay Hòa quên không mang máy bay về nhà, nên con lấy về nhà mình chơi.” Cậu bé vẫn mãi mê với món đồ.

“Cái gì? Con thật là! Sao có thể lấy trộm đồ của bạn hả?” Cha nghe xong vô cùng tức giận, tóm lấy Định, bạt tai con một cái. Định sợ quá khóc òa.

Thật không ngờ sự dạy bảo của cha lại chẳng mang lại tác dụng gì tích cực, thỉnh thoảng Định vẫn lấy thứ gì đó ở trường mầm non về nhà, có lúc là cái bút, quyển vở, có lúc lại là thứ đồ chơi nào đó... Điều này làm cho cha vô cùng tức giận, đánh mắng đủ kiểu nhưng cái tính trộm vặt của con trai vẫn không thể thay đổi.

Sau đó, cha phát hiện tiền trong ngăn kéo trên phòng ngủ bị thiếu mất 50 nghìn, nhưng tiền không phải vợ lấy thì là ai lấy?

Có một hôm, sau khi cho tiền vào trong ngăn kéo, cha cố ý nhờ Định vào phòng lấy đồ, lúc cậu bé đi vào, động tác rất chậm, đợi con đi ra, cha lập tức chạy vào phòng, quả nhiên lại mất tiền! Cha rất buồn, một đứa trẻ nhỏ như Định, sao có thể là một “tên trộm” chứ?

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Không ít trẻ nhỏ trong quá trình trưởng thành thường lấy trộm đồ của người khác, ví dụ như đồ chơi, khăn tay, bút chì... Trẻ nhỏ lấy đồ của người khác, có khi là do nhầm tưởng những thứ đó là đồ của mình; có lúc vì rất thích và tò mò nên mới lấy đồ của người ta; cũng có lúc là học theo cha mẹ lấy đồ nơi công cộng.

Khi cha mẹ phát hiện trẻ lấy trộm đồ của người khác, luôn cảm thấy thật xấu hổ, cho rằng vấn đề này là vô cùng nghiêm trọng. Thực ra, đối với trẻ nhỏ, các bé hoàn toàn không biết là mình đang ăn cắp, chỉ là chưa học được cách phải biết thỉnh cầu người khác cho mình mượn đồ thế nào khi mình muốn sử dụng món đồ ấy.

Vì thế, cha mẹ không thể tùy tiện đem chữ “trộm” gắn lên con mình. Tùy tiện gắn cái mác “ăn

cấp” cho trẻ sẽ tạo cho các bé một áp lực tâm lí rất lớn, nên dùng từ “lấy”, rồi kịp thời định hướng cho con rằng: Khi bản thân muốn sử dụng một thứ gì đó không phải là của mình, hãy biết nói “mượn”.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Bất kể trẻ nhỏ lấy đồ của người khác với mục đích gì, trước sau gì cha mẹ cũng phải tra hỏi cho rõ nguyên nhân, tùy theo mức độ để điều chỉnh, hướng dẫn cho con biết cách mượn đồ của người khác. Vậy cụ thể nên làm thế nào?

LỜI KHUYẾN 1: Dạy trẻ hãy kịp thời trả lại những đồ vật không phải là của mình

Tôi từng được nghe qua một câu chuyện nhỏ như thế này.

Một đứa trẻ lấy chiếc bút của bạn khác, sau khi cha cậu bé biết được, ông không hề trách mắng con, cũng không mắng mỗ, ông lấy tiền của mình đi mua một cái bút khác về tặng cho con. Ông còn nói với con: “Cha biết đồ của người khác con không cần, nhân lúc người ta không để ý, con hãy lặng lẽ trả lại chỗ cũ nhé.”

Nhiều năm sau, cậu bé này trở thành một tác gia khá nổi tiếng.

Về sau, cậu bé đó tâm sự: “Chính là cha đã dùng những lời nói đầy tin tưởng, thấu hiểu và tôn trọng để định hướng, cho tôi cơ hội giác ngộ.” Thực ra, chính cha là người đã bảo vệ lòng tự trọng yếu ớt của cậu bé, khiến con ghi nhớ suốt đời.

Nếu trẻ có lấy trộm đồ của người khác, cha mẹ không nên vì giận quá mà đánh mắng con, hãy nói với trẻ rằng lấy đồ của người khác là một việc đáng xấu hổ. Nếu ý thức về lòng tự trọng của trẻ còn kém, cha mẹ nên cố gắng kiềm chế tối đa cảm xúc của bản thân, hãy dùng phương pháp cụ thể, trực tiếp, để trẻ nhận ra được lỗi sai của mình. Dùng cách này có thể giảm bớt gánh nặng tâm lí cho trẻ, giữ được thể diện cho bé.

Ví dụ, nếu trẻ lấy trộm đồ của người khác, cha mẹ hãy đem đồ vật của con ra so sánh với đồ vật mà con lấy về, để bé biết được là mình đã lấy nhầm rồi. Đồng thời, hãy yêu cầu con đem trả lại đồ và xin lỗi chủ nhân của món đồ.

Khi cha mẹ phát hiện con mình lấy tiền trong nhà, tốt nhất trước tiên hãy vờ như không biết, sau đó trong bữa cơm có thể kể một câu chuyện tương tự, cùng con thảo luận xem việc đó là đúng hay sai, trong cuộc nói chuyện, trẻ bất giác nhận ra được lỗi lầm của bản thân và sẽ kịp thời sửa đổi.

LỜI KHUYẾN 2: Dạy trẻ biết kiềm chế ham muốn của bản thân

Nếu như trẻ nhỏ vì rất thích hay cảm thấy hiếu kì mà đem đồ của người khác về nhà, cha mẹ nên nhắc nhở trẻ, đồ dùng của người khác thì không thể tùy tiện đem về, phải có sự đồng ý của chủ nhân mới được lấy. Nếu khả năng tự kiềm chế bản thân của trẻ không cao, mặc dù hiểu được lấy đồ của người khác là không đúng, nhưng khi nhìn thấy món đồ làm mình thích thú thì lại lấy đem về, thì hãy dạy con thử đặt mình vào vị trí của người bị lấy đồ để suy nghĩ, dần dần bồi dưỡng cho bé khả năng tự kiềm chế.

Trong câu chuyện trên, Định thực sự không hiểu lấy đồ của người khác là không đúng, chỉ là cậu bé cảm thấy mô hình máy bay của Hòa rất thú vị, vừa hay nhìn thấy bạn quên không mang về nhà, nên cậu bé tiện tay đem về nhà mình chơi.

Gặp phải tình huống này, lẽ ra người cha nên nói với Định: “Ồ, cái mô hình máy bay này quá thật không tồi, nhưng đây là đồ chơi của bạn Hòa, con không nên đem nó về nhà khi chưa được sự đồng ý của bạn.”

Cha cũng có thể giải thích thêm: “Nếu như cái mô hình máy bay này là của con, con quên không đem nó về nhà, Hòa nhìn thấy liền đem nó về nhà bạn ấy chơi, con có thấy vui không?” Bằng cách này, cha có thể khiến trẻ nhận ra hành vi của bản thân là sai.

Cuối cùng, cha có thể nói với Định: “Cha biết con trai không cố ý đem máy bay của Hòa về nhà, chỉ là con rất thích cái mô hình này. Thế này, ngày mai con đem nó đến trường mầm non trả lại Hòa và xin lỗi bạn ấy, có thể đem xe tăng của con cho Hòa chơi một lát. Như vậy, nhất định Hòa cũng sẽ cho con cùng chơi mô hình máy bay.”

LỜI KHUYÊN 3: Định hướng cho trẻ biểu đạt nhu cầu của mình một cách đúng đắn

Nếu trẻ lấy trộm tiền trong nhà, cha mẹ đừng nên quá tức giận mà không kiềm chế được bản thân. Trẻ nhỏ lấy trộm tiền trong nhà chủ yếu là vì bé có nhu cầu phải tiêu tiền, ví dụ như mua món đồ chơi mình thích, đồ dùng học tập, đồ ăn ngon, chơi trò chơi điện tử hoặc tham gia những hoạt động vui chơi khác. Trẻ muốn thỏa mãn những nhu cầu này, nhưng lại sợ nếu xin cha mẹ một cách đáng hoàng thì cha mẹ không cho, thế là đành dùng cách tự lấy.

Khi cha mẹ phát hiện trẻ lấy tiền trong nhà, có thể gọi trẻ lại, bình tĩnh nói chuyện với con. Cha mẹ nên nghe xem lúc đó trẻ nghĩ gì, dùng tiền mua cái gì.

Lúc này, đừng nên chỉ trích trẻ, mà hãy chú trọng phân tích cho bé hai vấn đề sau: Một là về đạo đức, tức là để trẻ hiểu được hành vi này là hoàn toàn không đúng, nó phản ánh phẩm chất tốt - xấu của một người, nếu tiếp tục duy trì thì sẽ gây ra hậu quả xấu; hai là giải quyết sự việc, tức là để trẻ hiểu được muốn tiêu tiền thì phải làm thế nào. Hãy nói với trẻ, muốn mua gì thì phải nói với cha mẹ, chỉ cần là nhu cầu hợp lý thì cha mẹ sẽ đồng ý, nếu là nhu cầu không hợp lý thì tất cả những sự ép buộc hay cấm đoán của cha mẹ cũng đều là vì muốn tốt cho sự phát triển của con, khiến bé hiểu được cha mẹ cho tiền hay không đều phải cần suy nghĩ thật cẩn thận. Nếu lúc này cha mẹ thấy mình thực sự đã không để ý đến những nhu cầu hợp lý nào đó của con thì tự kiểm điểm bản thân để trẻ cảm thấy tin tưởng vào người lớn hơn.

Đồng thời, trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ nên đáp ứng một số nhu cầu hợp lý của trẻ. Nếu bé đặc biệt thích một thứ nào đó, mà điều kiện kinh tế cho phép, có thể mua cho con, tránh những hành vi không tốt của trẻ phát triển đến mức độ “ăn cắp”.

2.6 TÍNH CẦU THẢ - DẠY TRẺ HỌC CÁCH CẨN THẬN, TỈ MỈ

Vân là một học sinh lớp 4, cô bé rất lanh lợi và đáng yêu, được bầu làm lớp phó văn thể mỹ. Thế nhưng những việc mà Vân làm lại chẳng ra đâu vào đâu, tất cả chỉ tại thói cầu thả.

Mẹ nói Vân rất hoạt bát, thành tích cũng không tồi, nhưng khi đi học, cô bé thường quên mang theo vở bài tập hoặc quên không viết đáp án; học tập đọc thì có khi đọc thừa có khi đọc thiếu, viết chữ lại hay viết sai; chép bài cũng hay chép sai, khi viết trên giấy nháp thì rõ ràng là đúng, nhưng khi chép vào vở lại thiếu số. Mỗi lần đến kì thi là cô bé lại càng bất cẩn hơn, cứ làm bài thi xong là lại phát hiện ra mình viết thiếu một số, hoặc quên không trả lời một câu hỏi nào đó.

Cho dù mẹ thường xuyên nhắc nhở Vân hãy cẩn thận tỉ mỉ hơn, nhưng dường như không có chút hiệu quả nào, Vân vẫn thường xuyên lơ đãng.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Mỗi bậc cha mẹ đều hi vọng con mình làm việc và học tập một cách cẩn thận, nhưng rất ít trẻ nhỏ có thể ngay lập tức học được đức tính này. Vì thế, tính cầu thả là một bệnh rất thường gặp ở trẻ nhỏ và cũng đem lại không ít phiền phức cho các bé.

Một số trẻ nhỏ không thể nào nâng cao thành tích học tập cũng chỉ vì bất cẩn. Những đứa trẻ như vậy, cứ thi xong là lại than phiền: “Thực ra bài này không nên sai mới phải, mất điểm thật

là đáng tiếc.”

Có rất nhiều nguyên nhân khiến trẻ nhỏ trở nên bất cẩn. Có thể là nguyên nhân xuất phát từ sinh lí như khả năng ghi nhớ, thị giác và khả năng nhận biết phân biệt còn kém, không có cách nào để làm việc cẩn thận được. Tuy nhiên, còn có nhiều nguyên nhân khác: Có thể là do tính cách trẻ hay hấp tấp, dễ xuất hiện tình trạng làm không đến nơi đến chốn; ở một số trẻ khác là do vấn đề thái độ, không làm việc nghiêm túc thì sẽ dẫn đến không đạt kết quả tốt; còn có thể xuất phát từ vấn đề luyện tập, nắm bắt các kiến thức một cách mơ hồ; cũng có thể là vấn đề nhận biết, không nắm được những nguy hại của việc bất cẩn. Trong đó, nguyên nhân chính vẫn là trẻ không có tinh thần trách nhiệm, không xem trọng công việc.

Thông thường, trẻ cầu thả là điều dễ hiểu, nhất là ở những trẻ tuổi còn nhỏ. Điều này chủ yếu là do khả năng nhận thức qua thính giác và thị giác của trẻ chưa phát triển thành thục, cùng với sự phát triển về tinh thần và thể trạng của trẻ thì vấn đề bất cẩn cũng sẽ có chuyển biến tốt hơn. Nhưng nếu sự bất cẩn của trẻ đã ảnh hưởng nghiêm trọng đến học tập và cuộc sống của bé thì cha mẹ bắt buộc phải dùng biện pháp nào đó để giúp con sửa được khuyết điểm này.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Trẻ nhỏ cầu thả chủ yếu là bởi bé chưa nắm bắt được kĩ năng hành động cẩn thận. Nhưng ở một góc độ khác thì chính là cha mẹ đã không bồi dưỡng cho con thói quen cẩn thận, tỉ mỉ ngay từ khi còn nhỏ. Ví dụ như thường xuyên để trẻ học tập trong môi trường hỗn độn, ồn ào, vừa học vừa xem ti vi. Vì thế, muốn giúp trẻ sửa được căn bệnh bất cẩn đòi hỏi cha mẹ và bé phải cùng nhau nỗ lực. Cụ thể thì nên làm thế nào?

LỜI KHUYẾN 1: Không nên nghiêm trọng hóa việc trẻ bất cẩn

Rất nhiều trẻ nhỏ biết mình có tật bất cẩn, cha mẹ cũng thường xuyên nhắc nhở các bé không được lơ đãng. Vì vậy, mỗi lần làm bài thi, trẻ cảm thấy rất căng thẳng, mà càng căng thẳng thì sẽ càng không cẩn thận.

Gặp phải tình huống này, cha mẹ không nên cứ mãi nhấn mạnh rằng con có cái tật không cẩn thận, mà phải chủ động tăng cường rèn luyện cho trẻ.

LỜI KHUYẾN 2: Để trẻ hình thành thói quen tập trung tinh thần khi làm việc

Rất nhiều trẻ không cẩn thận là do làm việc không tập trung, không để tâm, hay làm bừa. Ví dụ vừa học vừa xem ti vi, vừa làm bài vừa hát ngân nga, vì không tập trung tinh thần làm việc nên thường phạm phải lỗi bất cẩn. Vì vậy, cha mẹ phải yêu cầu trẻ nhỏ học tập hay làm bất cứ việc gì thì trước tiên phải tập trung làm xong một việc, sau đó mới chuyển sang làm việc khác. Như thế, trẻ sẽ chỉ tập trung tinh thần không cẩn thận.

Cha mẹ cũng nên dạy trẻ khi đặt bút xuống giấy thì phải cẩn thận, không được quá phụ thuộc vào viên tẩy. Bút tẩy xóa chính là một nhân tố quan trọng khiến trẻ trở nên bất cẩn trong học tập. Rất nhiều trẻ nhỏ cho rằng, dù sao thì khi sai cũng có thể dùng tẩy để xóa lỗi đó. Vì thế, cha mẹ nên hạn chế trẻ nhỏ sử dụng tẩy, sai rồi thì không được phép tẩy xóa, như vậy trẻ sẽ nghiêm túc hơn, nghĩ kĩ rồi mới làm, cố gắng làm đúng một lần.

LỜI KHUYẾN 3: Để trẻ học tập trong môi trường yên tĩnh

Cha mẹ nên tạo cho trẻ nhỏ một môi trường học tập thật tốt. Ví dụ, trên bức tường trong phòng trẻ, ngoài dán những công thức, bảng chữ cái thì tốt nhất không nên dán bất cứ thứ gì không liên quan đến việc học như là tranh ảnh; bàn đọc sách ngoài đặt các đồ dùng học tập hay sách vở thì không nên đặt thêm bất cứ thứ gì không liên quan, tránh để trẻ bị phân tâm. Khi trẻ đang học hoặc làm bài tập, cha mẹ không nên bật ti vi, tốt nhất cũng đừng nên nói chuyện, tránh làm con xao nhãng. Khi trẻ đã ngồi học thì cha mẹ tốt nhất không nói chuyện với con,

cũng đừng nên đi đi lại lại xung quanh bé hay hỏi thăm tình hình học tập. Những điều này đều làm mất khả năng tập trung của các bé.

LỜI KHUYÊN 4: Dạy trẻ học cách tự kiểm tra bài tập

Rất nhiều bậc cha mẹ mong muốn con có thành tích học tập tốt, vì thế mà rất xem trọng việc học hành của con. Sợ con mắc lỗi trong quá trình làm bài tập, không đạt được điểm cao nên ngày nào cũng kiểm tra bài tập của con. Thế nhưng ít ai biết được là điều này sẽ chỉ khiến trẻ nảy sinh tâm lý ỷ lại, làm bài cầu thả, vì bé biết cha mẹ sẽ sửa bài giúp mình. Bởi vậy, cha mẹ đừng giúp trẻ kiểm tra bài tập, phải để con hình thành thói quen tự kiểm tra và sửa lỗi sai trong bài làm. Như thế trẻ mới nhận biết được sự nguy hại của việc cầu thả, học được cách tự mình kiểm tra lỗi sai, khắc phục được tính cầu thả.

LỜI KHUYÊN 5: Để trẻ ghi lại những lỗi sai của mình

Đối với những đứa trẻ có tính cầu thả, người lớn có thể mua cho bé một quyển vở, để bé mỗi lần làm bài tập có thể chép lại những bài làm sai của mình vào đó, đồng thời tìm ra nguyên nhân làm sai và viết ra đáp án đúng. Quyển vở này trên thực tế trở thành quyển vở tập hợp các lỗi sai của trẻ. Trẻ nhỏ khi phân tích những nguyên nhân làm sai đều phát hiện phần lớn lỗi sai là do bản thân mình bất cẩn, như thế trẻ sẽ nhận thức được sự nguy hại của việc cầu thả, sau đó quyết tâm cải tạo. Dạy trẻ ghi lại những quyết tâm của mình chính là phương pháp tốt nhất để tự dạy bản thân.

Ngoài ra, cha mẹ phải dạy trẻ ngay cả khi viết nháp cũng phải viết chữ thật rõ ràng, không được viết cầu thả, viết ngoáy. Rất nhiều trẻ cầu thả là vì lúc viết nháp quá lung tung lộn xộn, không rõ ràng, dẫn đến việc khi đi thi cũng làm bài không cẩn thận. Vì thế, cha mẹ phải dạy trẻ từ khi viết nháp đã phải nghiêm túc cẩn thận, viết phải rõ ràng, như thế có lợi cho việc khắc phục tính cầu thả.

LỜI KHUYÊN 6: Luyện tập nhiều, động viên nhiều

Rất nhiều trẻ nhỏ biết rằng tính cầu thả có nhiều điểm không tốt, nhưng lại không sửa được. Cha mẹ cũng không ít lần nhắc nhở, nhưng trẻ vẫn chứng nào tật ấy. Vậy làm sao đây?

Đối với những đứa trẻ như vậy, cha mẹ cũng nên học theo trẻ - “giả vờ cầu thả” xem sao?

Ví dụ, khi chuẩn bị bữa sáng cho trẻ thì quên không cho muối; xào rau thì cho nhầm đường thay vì muối; đi chơi thì quên không mang đồ ăn vặt cho con; lên phố quên không mang ví tiền, đến lúc con muốn mua thứ gì đó thì chỉ đành ngậm ngùi không mua nữa... Lâu dần, tin chắc là các bé sẽ không có cách nào chịu nổi những hành vi cầu thả của cha mẹ được nữa, lúc này, cha mẹ hãy tiến hành giáo dục cho trẻ, hiệu quả sẽ rất cao.

Đương nhiên, trong cuộc sống thường ngày, bạn nên tạo cơ hội cho con làm nhiều việc đòi hỏi sự tỉ mỉ, như dùng bút chì viết chữ, khâu cúc áo... để rèn luyện cho trẻ tính cẩn thận.

Khi trẻ không cầu thả, bạn nên kịp thời động viên và khen ngợi để bé không ngừng trải nghiệm sự thành công và càng thêm cẩn thận hơn.

2.7 ĐỐI KỊ VỚI NGƯỜI KHÁC - DẠY TRẺ HỌC CÁCH VUI VẺ TIẾP NHẬN

Ánh Minh là một cô bé có lòng tự trọng rất cao. Trong suốt nhiều năm học, cô bé đều đảm nhiệm nhiều vai trò chủ chốt của lớp, Ánh Minh được các bạn rất yêu quý. Cha mẹ cũng rất chiều cô bé, luôn mua những thứ tốt nhất cho con. Chỉ cần Ánh Minh nói trên lớp các bạn khác có thứ gì tốt là mẹ liền mua cho con gái thứ còn tốt hơn. Dần dần, Ánh Minh sinh ra tính kiêu căng, ngạo mạn.

Gần đây, tâm trạng của Ánh Minh có vẻ không tốt, mẹ có hỏi cô bé có chuyện gì không vừa ý thì Ánh Minh lẩm bẩm: “Chẳng có gì ghê gớm cả, tớ giỏi hơn cậu nhiều.”

Thì ra, trong lớp có một bạn học lực bình thường nhưng trong cuộc thi học kì lại đạt được thành tích tốt, được cô giáo khen ngợi, Ánh Minh cảm thấy bạn học đó chẳng qua chỉ là thỉnh thoảng mới có một lần thi tốt, chẳng đáng được cô giáo khen ngợi. Còn bản thân lần nào thi cũng tốt hơn các bạn, cô giáo lại chẳng khen mình, vì thế mà trong lòng cảm thấy tức tối.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Cô bé Ánh Minh trong ví dụ trên rõ ràng là có thái độ đố kị, không chịu vui vẻ chấp nhận sự thành công của người khác. Đố kị là một loại trạng thái tâm lí không tốt, những đứa trẻ hay đố kị với người khác thì hay đem mình so sánh với người khác, nếu như trẻ phát hiện người khác có một hay một vài phương diện mạnh hơn mình, lập tức trong trẻ sẽ nảy sinh ra một loại tâm trạng nào đó rất phức tạp bao gồm phần nộ, oán hận, bất mãn, xấu hổ.

Thông thường, trong mỗi người đều có sự đố kị nhất định, mà tính đố kị này bắt đầu nuôi dưỡng từ khi còn nhỏ. Ví dụ, khi trẻ thấy một người vô cùng thân thiết với mình ôm một đứa trẻ khác thì tức tối, khó chịu. Trẻ nhỏ trong giai đoạn này có những biểu hiện tương tự cũng là điều hết sức bình thường, không cần thiết phải áp dụng biện pháp uốn nắn nào đặc biệt cả. Hơn nữa, cùng với sự trưởng thành và chín chắn của bản thân, phần lớn trẻ nhỏ đều sẽ biết tự kiểm chế cảm xúc của mình khi thấy ghen tị với người khác.

Tuy nhiên, nếu đến một độ tuổi nhất định mà lòng đố kị của trẻ vẫn rất lớn, không học được cách tiếp nhận người khác, thì cha mẹ cần thiết phải để ý. Vì đố kị là một trạng thái tâm lí không lành mạnh, và hậu quả của nó luôn luôn là sự cạnh tranh, công kích và đối lập, tâm lí đố kị nghiêm trọng sẽ ảnh hưởng không tốt đến sự trưởng thành của trẻ.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Không chịu thừa nhận người khác mặc dù chỉ là một biểu hiện của tâm lí chưa trưởng thành, nhưng trẻ nhỏ bắt buộc phải khắc phục tâm lí này, học cách tiếp nhận người khác. Vậy cha mẹ nên làm thế nào để định hướng cho trẻ?

LỜI KHUYẾN 1: Định hướng cho trẻ biết cách thừa nhận những sự khác biệt cá nhân

Cha mẹ phải dạy cho trẻ, mỗi con người trong hiện thực đều có sở trường và sở đoản riêng, không ở mặt này thì ở mặt khác. Nếu trẻ nhỏ chỉ nhìn thấy ưu điểm của mình mà không thấy ưu điểm của những người khác, thì bé sẽ không thể chấp nhận được sự thực là người ta hơn hẳn mình.

Cha mẹ nên dạy trẻ biết nhìn nhận bản thân một cách đúng đắn, đừng đánh giá bản thân quá thấp hoặc quá cao. Hơn nữa phải để trẻ chấp nhận những điểm mạnh của người khác, bình thản trước việc người khác xuất sắc hơn mình. Cha mẹ phải đồng thời dạy cho con hiểu, muốn bản thân tiến bộ hơn, chỉ có cách tự mình nỗ lực phấn đấu.

Điều đáng chú ý là cha mẹ tuyệt đối không được dùng phương pháp chê bai hay đánh giá thấp đối tượng mà con mình đố kị để làm giảm bớt sự đố kị trong bé, như vậy sẽ chỉ dẫn đến việc trẻ chỉ biết chú ý đến thiếu sót của người khác mà quên mất sự nỗ lực của bản thân.

LỜI KHUYẾN 2: Nhìn nhận đúng đắn những thành tích và tiến bộ của người khác

Mỗi người trong cuộc đời đều sẽ đạt được thành tích nào đó, cha mẹ nên dạy cho trẻ biết cách nhìn nhận đúng đắn thành tích và sự tiến bộ của người khác, tuyệt đối không nên dùng những thái độ xem thường để nhìn nhận họ.

Nếu người khác đạt được thành tích tốt, các bé nên nhìn thấy những khó khăn vất vả mà họ phải bỏ ra. Đừng nên dùng thái độ ghen tị, đả kích, mà hãy phấn đấu nỗ lực để vượt qua họ.

Điều đáng chú ý là, một số cha mẹ khi giáo dục con cái thường có thái độ chế giễu hay đánh giá thấp. Ví dụ như khi con người khác đạt được thành tích tốt, con nhà mình cảm thấy buồn bã, rất nhiều cha mẹ đã dùng cách này để an ủi con: “Nó thì có cái gì ghê gớm chứ, mẹ thấy con giỏi hơn nó nhiều!” Đây thực ra là một kiểu ngôn ngữ đố kỵ, thiếu thực tế, tâm lý đố kỵ của trẻ nhỏ sẽ dần dần phát triển nhờ những lời ám chỉ không tốt đó của cha mẹ.

Phương pháp đúng đắn nhất là: “Lần này bạn ấy đạt thành tích tốt như vậy, chắc hẳn đã phải nỗ lực rất nhiều, mẹ tin rằng nếu cũng nỗ lực như vậy thì con sẽ có được thành tích tốt, đừng nản lòng con nhé!”

Nếu trẻ nhỏ có thể nhìn nhận một cách khách quan những thành tích và sự tiến bộ của người khác, thì bé sẽ có thể khắc phục được tâm lý đố kỵ của bản thân.

LỜI KHUYÊN 3: Để trẻ phát huy thế mạnh của bản thân

Một đặc tính của tâm lý đố kỵ là mong đối tượng mà mình đố kỵ thay đổi từ tốt thành xấu. Cha mẹ nên giáo dục trẻ lấy việc “nỗ lực cải thiện bản thân” làm phương hướng để cố gắng phát huy thế mạnh của bản thân thay vì tức giận, đố kỵ.

Con người không có ai là hoàn hảo cả. Mỗi người đều có thế mạnh riêng, mặc dù trên một phương diện nào đó mình không bằng người khác, nhưng chắc chắn sẽ vượt qua họ trên một phương diện khác.

Người lớn phải dạy trẻ biết nhìn nhận bản thân một cách toàn diện, vừa phải tự tin với những sở trường của bản thân, vừa phải đối diện với những thiếu sót, khuyết điểm; phát huy thế mạnh và hạn chế điểm yếu, không ngừng nâng cao trình độ bản thân. Hãy dạy trẻ thường xuyên tự hỏi bản thân rằng: “Biểu hiện trên mọi mặt của mình bây giờ thế nào? Mình có những ưu điểm gì? Và có những khuyết điểm gì? Mình có thể tiến bộ hơn được không? Thành tích của mình còn có thể tốt hơn không? Liệu mình có nên nghe theo ý kiến của cha mẹ không?” Đồng thời, khuyến khích trẻ tìm cho mình một tấm gương để theo đuổi trên lớp, nhìn thấy điểm mạnh của người khác, phát huy thế mạnh của bản thân, từ đó, đạt được hiệu quả học tập cao hơn.

2.8 NHÚT NHÁT - DẠY TRẺ HỌC CÁCH DỪNG CẢM ĐỐI DIỆN

Hương năm nay học lớp 3, dịu dàng và rất xinh xắn, tuy nhiên, cô bé hơi nhút nhát.

Mẹ Hương nói, cô bé từ nhỏ đã không dám ở nhà một mình, kể cả vào ban ngày, khi cha mẹ không ở nhà, Hương luôn phải đến nhà bà ngoại ở gần đó. Mỗi lần ở nhà có khách là Hương lại rụt rè không dám chào hỏi; trước giờ không dám một mình đi ra đường, có việc gì cũng phải có cha mẹ đi cùng mới được; nếu như có bài tập không làm được, mẹ bảo đi hỏi anh họ, cô bé cũng không dám đi một mình, nhất định bắt mẹ phải đi cùng.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Những đứa trẻ quá nhút nhát đều sẽ gặp phải rất nhiều phiền phức trong cuộc sống và giao tiếp xã hội. Mặc dù không có phương thuốc thần tiên nào dành riêng cho tính nhút nhát của trẻ, nhưng theo nghiên cứu của các chuyên gia trong và ngoài nước thì việc dạy trẻ học cách dũng cảm hay giảm bớt tính nhút nhát là điều hoàn toàn có thể.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Dũng cảm là chỉ tính cách kiên cường về ý chí. Trong hành trình cuộc sống của mình, con người

không phải chỉ cần dùng đến tinh thần dũng cảm để khắc phục khó khăn, mà trong mọi công việc đều cần phải có lòng dũng cảm để đạt được những thành công. Vậy, phải làm sao để những đứa trẻ nhút nhát trở nên dũng cảm hơn?

LỜI KHUYÊN 1: Không được cười nhạo hay dọa nạt trẻ

Nếu trẻ hơi nhút nhát, cha mẹ đừng cười nhạo, cũng không được dọa nạt bé, bởi như thế sẽ chỉ khiến bé trở nên nhút nhát hơn, không chỉ vậy còn khiến trẻ giấu kín sự sợ hãi trong lòng, không dám biểu hiện trước mặt cha mẹ, như thế có thể gây ra những vấn đề về tâm lý cho trẻ.

Những đứa trẻ nhút nhát thường rất sợ người khác phê bình, nếu cha mẹ luôn mắng trẻ là: “Đến cái này mà cũng sợ, đúng là đồ nhát gan!” thì lúc đó trong lòng trẻ tự nhiên hình thành nên một khái niệm không tốt về bản thân, đó là “tôi là một đứa trẻ nhát gan”. Nếu cha mẹ không ngừng dọa dẫm, dùng việc dọa nạt để đạt tới mục đích trói buộc trẻ sẽ làm cho bé càng thêm rụt rè. Vì thế, cha mẹ nên cố vũ con không phải sợ hãi điều gì, hãy để bé hiểu rằng cha mẹ sẵn lòng giúp đỡ con giải quyết vấn đề.

LỜI KHUYÊN 2: Giới thiệu cho trẻ tấm gương về lòng dũng cảm

Một lần, ông Trần Hạc Cầm, một nhà giáo dục nổi tiếng Trung Quốc đưa con trai Nhất Minh đến chơi ở đồng cỏ. Hai cha con đang ngắm nhìn hoa cỏ rất vui vẻ thì đột nhiên, một con cóc từ đâu nhảy đến trước mặt Nhất Minh.

Nhất Minh trước giờ chưa được nhìn thấy con cóc nào to đến vậy, cậu bé sợ quá nên cứ lùi mãi. Trần Hạc Cầm thấy tình hình lúc đó liền nói: “Nhất Minh, đừng sợ. Nhìn cha chơi với con cóc này.”

Nói đoạn, Trần Hạc Cầm nhặt từ dưới đất lên một cành cây nhỏ, chọc chọc vào người con cóc, rồi nói bằng một giọng rất thân thiết: “Cậu Cóc, cậu có khỏe không? Có phải cậu cũng muốn chơi với chúng tôi không?”

Nhất Minh nghe thấy cha “đối thoại” với con cóc thì cảm thấy vừa mới mẻ lại vừa thú vị, liền rút cành cây trên tay cha, cũng đến đùa với con cóc. Tâm lý sợ hãi của Nhất Minh lập tức tan biến.

Có thể thấy, tính nhút nhát của trẻ hình thành là do chúng lo lắng về thế giới mà mình chưa biết, nếu như cha mẹ có thể dùng sự thực hay hành động thực tế để làm tan biến tâm lý sợ hãi hay lo lắng của trẻ, lúc đó bé sẽ dũng cảm hành động.

Ví dụ, trẻ sợ người lạ, khi có người lạ đến nhà, cha mẹ nên nói trước với trẻ khách đến nhà có những ai, nên xưng hô với họ thế nào, tình hình nghề nghiệp và sở thích của họ ra sao, khi nói chuyện với họ thì nên chú ý những điểm gì... Cha mẹ còn có thể dạy trẻ một số kỹ năng khi nhận quà của người khác, để trẻ hiểu rằng khi gặp một người mà mình chưa từng quen, chỉ cần biết trước được hoàn cảnh của người ta, thì khi nói chuyện sẽ thoải mái hơn rất nhiều.

Nếu trẻ sợ bóng tối, sợ ma hay một điều gì khác, cha mẹ có thể rủ trẻ đi tìm ma vào buổi tối, vì có cha mẹ đi cùng nên tâm lý trẻ cũng nhẹ nhõm hơn. Khi trẻ tự mình tìm kiếm và phát hiện chẳng có thứ gì đáng sợ cả, tự nhiên bé sẽ không sợ sệt nữa.

Nếu trẻ sợ phải đi gặp người khác một mình, cha mẹ hãy đi cùng con. Nhưng khi sắp đến nơi, hãy yêu cầu trẻ tự mình đi tiếp, cha mẹ sẽ ở gần chú ý, để con an tâm hơn. Trải qua những nỗ lực không ngừng, tính cách nhút nhát của trẻ sẽ dần dần mất đi, bé trở nên mạnh dạn hơn.

LỜI KHUYÊN 3: Để trẻ học cách dũng cảm đối mặt

Với những trẻ sợ những con vật có lông như chó, mèo..., cha mẹ có thể cố ý dán lên tường

những bức tranh động vật như con chó hay con mèo để trẻ quen thuộc hơn với đặc tính của những con vật này, cảm nhận được sự đáng yêu của chúng, sau đó dạy cho trẻ khi tâm trạng vui vẻ hãy vuốt ve những con vật trên bức tranh, tưởng tượng ra cảnh đang cùng chơi đùa với chúng. Nếu trẻ không còn biểu hiện sợ hãi đối với những con vật trong bức tranh nữa, thì lúc đó cha mẹ có thể cho bé tiếp xúc với con vật thực sự ngoài đời.

Khi trẻ không ngừng rèn luyện, làm một việc gì đó khá mạnh dạn, cha mẹ nên cổ vũ và khen ngợi trẻ, để bé cảm nhận được niềm vui mà sự dũng cảm đem lại, cảm thấy sự nhút nhát trước kia của mình thật là ấu trĩ. Như vậy, trẻ sẽ càng ngày càng mạnh dạn.

Lại lấy ví dụ, một số trẻ nhút nhát chỉ biểu hiện trên một phạm vi rất nhỏ, ví dụ như ở trên lớp học hay ngoài nơi công cộng không dám tự do phát ngôn, khi thầy giáo gọi thì căng thẳng đến nỗi không thốt nên lời. Đối diện với kiểu nhút nhát này, cha mẹ không thể hi vọng là trong một thời gian ngắn trẻ có thể khắc phục được ngay, mà phải rèn luyện cho bé từng bước từng bước.

Đầu tiên, hãy yêu cầu trẻ nghĩ trước câu trả lời của những câu hỏi mà thầy giáo có khả năng sẽ đưa ra, nghĩ xem biểu đạt như thế nào. Sau đó, cha mẹ có thể đóng vai thầy giáo, đưa ra câu hỏi với học sinh để trẻ trả lời. Cũng có thể để một ai đó không phải là cha mẹ đóng vai thầy giáo, đặt câu hỏi để bé trả lời. Cứ như thế làm đi làm lại vài lần, trẻ sẽ không còn cảm thấy căng thẳng trước những câu hỏi của người khác nữa. Tiếp đó, hãy động viên trẻ trên lớp hãy háo hức tay phát biểu ý kiến, để trẻ hiểu rằng, cho dù trả lời sai, thì kết quả xấu nhất cũng chỉ là bị các bạn cười nhạo mà thôi, chẳng có gì ghê gớm cả. Qua vài bước luyện tập như trên, bé sẽ bắt đầu mạnh dạn phát ngôn.

2.9 HƯ VINH - DẠY TRẺ BIẾT HỌC CÁCH KIỀM CHẾ HAM MUỐN

Gia đình Hùng không phải quá giàu có, nhưng so với bạn bè, Hùng là một người khá “phong cách”, bởi cậu tiêu tiền rất thoáng, thường mua hết thứ nọ thứ kia, rồi còn mời các bạn cùng lớp ăn cơm.

Thu nhập của cha mẹ Hùng không hề cao. Mỗi lần Hùng xin tiền là cha mẹ lại lấy tiền mình tiết kiệm đưa cho con. Có lúc mẹ khuyên Hùng không nên tùy tiện mời bạn bè ăn uống, bởi cha mẹ kiếm tiền cũng không dễ dàng gì, nhưng cậu lại nói: “Các bạn khác thường xuyên mời con ăn cơm, con không có tiền giống như các bạn, nhưng con cũng không thể làm mình mất mặt được.”

Mẹ Hùng mặc dù thấy con trai tiêu tiền hơi nhiều, nhưng nghĩ đi nghĩ lại thì mình cũng chỉ có mỗi đứa con, không thể để con thua kém bạn bè, cũng không thể để các bạn bên ngoài xem thường, nên đành phải cho con tiền.

Sau khi vào phổ thông, trên lớp có một bạn học nhà rất giàu, trên người toàn đồ hiệu, thế là Hùng cũng đòi cha mẹ phải mua những hàng hiệu cho mình. Lúc đầu, cha mẹ cũng thỏa mãn nhu cầu của con, nhưng một gia đình lao động bình thường làm sao có thể đáp ứng được nhiều thứ như vậy? Cha mẹ Hùng dần dần chịu không nổi thói quen tiêu tiền không biết kiềm chế của con trai.

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Các nhà tâm lý học cho rằng, tính thích hư vinh là một trạng thái tâm lý dùng những phương thức giả tạo, không thích đáng để thỏa mãn sự tự tôn của bản thân. Cụ thể là, hư vinh là một thứ tình cảm xã hội được biểu hiện ra bên ngoài khi người nào đó muốn có được sự tôn vinh hay sự chú ý từ người khác. Có thể thấy ẩn nấp đằng sau sự hư vinh chính là sự không biết chính xác giá trị của bản thân.

Theo nghiên cứu có liên quan, rất nhiều trẻ nhỏ có tính thích hư vinh. 20% trẻ nhỏ trong số những trẻ được điều tra có tính hư vinh rất cao, đặc biệt là những đứa trẻ con một.

Tâm lí ham hư vinh của trẻ thường biểu hiện ở một vài hành vi sau:

- 1) So bì cái đẹp. Nhìn thấy người khác mặc một bộ quần áo mới, bản thân nhất định phải mua một bộ khác đẹp hơn thế.
- 2) So bì sự giàu có. Thường xuyên khoe khoang những thứ đồ đắt tiền trong nhà mình, như dàn âm thanh, máy tính, ô tô..., khoe những lần tiêu tiền hưởng thụ của mình như đi máy bay, ở khách sạn...
- 3) So bì khả năng. Dùng hai từ “thần đồng” để tự khen mình, cho rằng bản thân cái gì cũng biết. Thường hay nói những câu như: “Nó thì có gì mà ghê gớm, mình còn lợi hại hơn nó nhiều!” Rất thích được nghe lời khen, không thích người khác phê bình.

Tính hư vinh có quan hệ nhất định với nhu cầu thỏa mãn sự tự tôn của trẻ. Mỗi đứa trẻ đều có mong muốn được người khác tôn trọng. Thông thường, nhu cầu được tôn trọng có thể được thỏa mãn thông qua nhiều cách chính đáng. Nhưng khi một số trẻ không được thỏa mãn nhu cầu ấy, hay nhu cầu của mình gặp phải khó khăn nào đó, thì trẻ bắt đầu dùng những phương thức không chính đáng để được thỏa mãn, đây chính là ham hư vinh.

Ham hư vinh chính là sự tự ý thức về bản thân, theo đuổi những thứ bóng bẩy về bề ngoài và hào quang đẹp đẽ về hình thức, là sự thể hiện lòng tự trọng và sự tự hào về bản thân bằng những phương pháp méo mó. Những đứa trẻ có tính hư vinh thường gặp nhiều vấn đề, như hay nói dối để thỏa mãn thói hư vinh của bản thân, tâm trạng không ổn định, học tập không chăm chỉ. Những hành vi này sẽ dẫn đến tình trạng trẻ xuất hiện những vấn đề về tâm lí, như sự đổ kị, tự ti, hiếu chiến, gây ảnh hưởng nghiêm trọng tới sự phát triển về thể trạng và tinh thần của trẻ, cha mẹ nên tìm cách để hạn chế và khắc phục thói hư vinh của trẻ.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Tính hư vinh sẽ biến trẻ trở thành người cả ngày chỉ biết bận rộn với việc theo đuổi thể diện hay cái gọi là lòng tự trọng. Vì thế, các bậc cha mẹ tuyệt đối không được để thói hư vinh tồn tại trong tâm hồn thơ ngây của trẻ. Làm thế nào để sửa được thói ham hư vinh của trẻ nhỏ đây?

LỜI KHUYẾN 1: Không nên kích thích quá mức vào ham muốn vật chất của trẻ

Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ phải dùng những hành động của mình để làm gương cho trẻ, hãy tạo cho trẻ một tấm gương tốt, biết nhìn nhận những ham muốn vật chất bằng lí trí. Cha mẹ phải biết chấn chỉnh lại tâm thái của bản thân, không nên so bì với người khác, đừng theo đuổi sự hưởng thụ vật chất một cách mù quáng; cũng đừng nói về cuộc sống vật chất của những người giàu có trước mặt trẻ, đồng thời biểu hiện ra cảm xúc của bản thân; không nên có thói quen mua cho trẻ mọi thứ, kích thích sự ham muốn vật chất trong con người trẻ. Những điều này đều sẽ làm cho thói ham hư vinh ở trẻ ngày càng trầm trọng.

Trong cuộc sống, đừng quá xem trọng sự hào hoa, xa xỉ, mà phải cần kiệm, để trẻ hiểu được kiếm tiền là không hề dễ dàng và phải biết trân trọng đồng tiền do cha mẹ vất vả làm ra.

Khi khen thưởng, tốt nhất nên mua cho trẻ những món quà có ý nghĩa, ví dụ như sách, đồ dùng học tập, hay những thứ mà trẻ cần thiết phải có, tuyệt đối không nên mua những thứ không cần thiết đối với trẻ. Một khi trẻ thường xuyên bị những thứ vật chất kích thích, sự ham muốn của các bé sẽ ngày càng tăng thêm.

LỜI KHUYẾN 2: Kiểm soát một cách hợp lí tiêu dùng của trẻ

Đối với vấn đề chi tiêu của trẻ, cha mẹ phải có sự kiểm soát nhất định. Những thứ không cần thiết với trẻ, tốt nhất không nên mua về, đồng thời dạy trẻ nên căn cứ vào nhu cầu của bản thân để mua đồ, không được so bì với người khác.

Các bậc cha mẹ phải dạy trẻ không nên xem trọng quá mức sự hưởng thụ vật chất, mà hãy xem trọng việc nâng cao tố chất của bản thân. Thông qua việc không ngừng nỗ lực, dùng chính thực lực và sự phấn đấu của bản thân để có được sự tôn trọng và tín nhiệm từ người khác, đồng thời có được địa vị và danh phận trong xã hội.

LỜI KHUYÊN 3: Bồi dưỡng cho trẻ cách “tiếp nhận bản thân”

Rất nhiều cha mẹ xuất phát từ tình yêu thương con mà thường khen ngợi quá mức những ưu điểm, không để tâm đến khuyết điểm của trẻ. Khen ngợi quá thường xuyên khiến trẻ cảm thấy mình là người hoàn mỹ, đồng thời đòi cha mẹ phải khen ngợi mình bất cứ lúc nào, ở bất cứ nơi nào, lâu dần sẽ hình thành nên tính ham hư vinh trong trẻ. Trong những trường hợp này, một số trẻ sẽ khó chấp nhận được sự thực là người khác giỏi hơn mình. Một khi có ai đó vượt qua mình, trẻ sẽ xuất hiện tâm lí không thể chấp nhận được hiện thực.

Nhìn từ góc độ tâm lí học, những đứa trẻ có tính hư vinh cao thường thiếu mất ý thức “tự tiếp nhận bản thân”. “Tự tiếp nhận bản thân” thực ra là việc nhìn nhận bản thân mình một cách đúng đắn, vui vẻ chấp nhận bản thân, biết phê bình bản thân một cách thích đáng. “Tiếp nhận bản thân” là một tiêu chí quan trọng đánh giá sự lành mạnh về tâm lí của trẻ. Bởi “tiếp nhận bản thân” không chỉ là chấp nhận những sở trường của mình mà còn bao gồm cả việc chấp nhận những sở đoản; không những tiếp nhận thế mạnh của bản thân, mà còn tiếp nhận những thiếu sót; không chỉ chấp nhận quá khứ, mà còn chấp nhận cả tình trạng hiện tại của bản thân.

Để trẻ học cách tiếp nhận bản thân là một việc không hề dễ dàng. Nhưng mỗi bậc cha mẹ đều phải ý thức được rằng, cho dù trẻ thế nào, bé vẫn phải học cách chấp nhận bản thân mình. Như thế, cho dù trẻ nhìn thấy điểm mà người khác vượt qua mình thì cũng sẽ giữ vững sự tự tin của bản thân, tính hư vinh cũng vì thế mà tan biến.

Trong cuộc sống hàng ngày, cha mẹ không nên quá nuông chiều trẻ. Đừng khen ngợi con quá mức, mà nên biết đánh giá khách quan, vừa khen ngợi những ưu điểm, đồng thời cũng phải kịp thời chỉ ra những nhược điểm của bé. Phải để trẻ hiểu rằng, tất cả mọi người ai cũng có ưu điểm và nhược điểm, không nhất thiết phải đánh giá bản thân quá cao hay quá thấp. Mỗi người đều phải biết tin tưởng vào chính mình, đồng thời phải biết nhìn vào những ưu điểm và thế mạnh của người khác, học cách tiếp nhận nó.

LỜI KHUYÊN 4: Dùng phương thức nhẹ nhàng để giáo dục trẻ

Khi trẻ có thói hư vinh, cha mẹ không nên dùng cách đánh mắng trẻ, như thế chỉ thêm kích thích sự ham muốn của trẻ. Phương pháp tốt nhất là giảng điều hay lẽ phải cho trẻ. Để trẻ hiểu được, so bì với người khác hay việc mình dùng đồ hiệu không có nghĩa là bản thân có vị trí cao hơn, chỉ những thành công có được dựa trên những cố gắng, nỗ lực của bản thân mới được người khác tôn trọng.

Đương nhiên, giảng điều hay lẽ phải nên đi đôi với việc dùng tình cảm để dẫn thông tư tưởng cho trẻ, dùng đạo lí để thuyết phục, kể cho trẻ nghe những câu chuyện cụ thể, không nên chỉ giảng mỗi đạo lí, tránh để trẻ cảm thấy nhàm chán, giáo điều.

2.10 ỨC HIẾP BẠN BÈ - DẠY TRẺ HỌC CÁCH CHUNG SỐNG HÒA THUẬN VỚI MỌI NGƯỜI

Công Vinh từ nhỏ đã có tính hướng ngoại, thích cùng các bạn chơi đùa. Nhưng Công Vinh có một tật xấu là khi chơi đùa, cậu bé thường hay cắn và đánh bạn. Mặc dù cha mẹ đã thường xuyên dạy bảo, nhưng Công Vinh vẫn không thay đổi được.

Lên tiểu học, trong lớp Công Vinh được mệnh danh là “đại ca”, nếu như cậu bé bị thiếu mất một thứ đồ dùng học tập nào đó như viên tẩy, cậu sẽ “mượn” của bạn khác, mà không bao giờ trả lại. Nếu bạn không cho “mượn”, lập tức cậu bé sẽ đánh hoặc hất tung đồ đạc của bạn. Bạn nào mà không cẩn thận va phải Công Vinh là cậu bé sẽ lập tức ra tay đánh người. Có lúc, dù

không có lí do, nhưng cậu bé luôn tìm ra cái cớ để ức hiếp những người khác, vì vậy bạn bè đều lánh xa cậu.

Sau đó, cha mẹ của các bạn trong lớp đều tìm đến cha mẹ Công Vinh để tố cáo, yêu cầu quản Công Vinh cho tốt. Cha mẹ cậu bé hết sức buồn phiền, không biết phải quản vị “đại ca” này thế nào?

CHUYÊN GIA PHÂN TÍCH

Rất nhiều trẻ nhỏ đều vì ham muốn của mình không được thỏa mãn mà có những hành vi quá khích mang tính phá hoại hay đối địch. Kiểu tâm lí quá kích động này thường được biểu hiện bằng những hành vi mang tính bạo lực như đánh lộn, chửi mắng, ức hiếp, đập phá hoặc cướp đồ của người khác.

Nhìn từ góc độ tâm lí học thì thấy, do đặc điểm tâm sinh lí của trẻ nhỏ chưa thực sự ổn định nên trẻ có thể có những hành vi bạo lực. Những hành vi này ở mức bình thường sẽ không gây trở ngại cho sự phát triển của trẻ nhỏ, nhưng nếu nó tiếp tục phát triển thì sẽ có khả năng trở thành hành vi làm hại người khác hoặc phát triển thành hành vi phản xã hội. Điều này có ảnh hưởng vô cùng nghiêm trọng đối với tinh thần và việc giao tiếp xã hội sau này của trẻ. Nếu hành vi công kích kéo dài đến tận giai đoạn thiếu niên và đến khi trưởng thành, thì sẽ xuất hiện những trở ngại về nhân cách như quan hệ xã hội căng thẳng, giao tiếp xã hội trở nên khó khăn, từ đó ngăn cản trẻ tìm đến thành công.

CHUYÊN GIA KHUYẾN

Hành vi ức hiếp của trẻ nhỏ trở nên cao trào ở 2 giai đoạn: 3-6 tuổi và 10-11 tuổi. Khi cha mẹ phát hiện con mình thường xuyên có những hành vi mang tính bạo lực thì không được xem nhẹ việc này, phải định hướng cho trẻ càng sớm càng tốt để bé học được cách chung sống hòa thuận với mọi người. Vậy, cha mẹ nên làm thế nào?

LỜI KHUYẾN 1: Bình tĩnh xử lí hành vi tấn công của trẻ

Khi trẻ nhỏ có những hành vi tấn công, một số cha mẹ tức giận đến nỗi không kiềm chế được bản thân, có khi trừng phạt trẻ rất thô bạo. Trên thực tế, làm như vậy chẳng giúp ích được gì, ngược lại còn dễ trở thành một tấm gương xấu cho trẻ học theo để xử sự với người khác.

Nếu cha mẹ quen dùng phương thức bạo lực để tiến hành giáo dục con, trẻ cũng sẽ dùng phương pháp tương tự để đối xử với những bạn nhỏ khác. Ví dụ, khi trẻ mắc lỗi, cha mẹ không phân biệt đúng sai mà đánh con một trận. Hành vi thô bạo ấy khiến trẻ quen dần rồi cũng học theo, đánh đập người khác.

Bình tĩnh xử lí hành vi tấn công của trẻ là lựa chọn sáng suốt nhất. Trước tiên phải dùng lí trí để ngăn chặn hành vi của trẻ, sau đó yêu cầu bé thuật lại nguyên nhân sự việc, những trải nghiệm và suy nghĩ của bé.

Trong quá trình này, điều quan trọng nhất chính là phải làm dịu đi tâm trạng kích động của trẻ, để bé dùng lí trí nhìn nhận vấn đề đã xảy ra, từ đó nhận biết được hành vi của bản thân là sai.

Thường xuyên nói chuyện và khơi gợi để trẻ chia sẻ những cảm nhận của bản thân mình, mục đích là để những tâm trạng không tốt như bất mãn hay căm hận trong lòng trẻ được giải tỏa. Cha mẹ hãy để trẻ bộc lộ những cảm nhận tiêu cực, thông cảm và thấu hiểu cho con, giúp bé bình tĩnh trở lại, sau đó cùng bé phân tích tình hình một cách khách quan.

Khi phân tích, cha mẹ hãy định hướng cho trẻ biết cách đặt mình vào vị trí của người khác để suy nghĩ. Có thể hỏi con: “Nếu như bị đánh thì con sẽ có tâm trạng và cảm nhận thế nào?” Trẻ đứng trên góc độ của người khác, suy nghĩ về hành động tấn công của mình sẽ gây ra hậu quả

thể nào, từ đó hiểu được hành vi của bản thân là không đúng đắn và không lặp lại nữa.

Khi trẻ đã bình tĩnh trở lại, hãy giúp con phân tích đúng sai, phân tích động cơ của hành động tấn công ấy, đồng thời có những hình thức xử lý thích hợp đối với hành vi không tốt của trẻ. Lúc này, trẻ sẽ tâm phục khẩu phục.

LỜI KHUYÊN 2: Tránh để môi trường xung quanh ảnh hưởng đến trẻ

Trong quá trình ngăn chặn hành vi tấn công của trẻ nhỏ, cha mẹ phải tự kiểm điểm phương pháp giáo dục của mình. Ví dụ: “Con có hành vi như thế, liệu có phải là chịu ảnh hưởng từ những hành vi không tốt từ người lớn?” hay “Trẻ không sửa được lỗi, liệu có phải phương pháp giáo dục của mình có vấn đề?”

Một số cha mẹ thậm chí còn nói với trẻ: “Nếu có ai đó đánh con, con cũng phải giơ tay đánh trả.” Được cha mẹ dung túng, trẻ sẽ càng dễ có những hành vi tấn công.

Nếu bản thân cha mẹ có khuynh hướng bạo lực, thì nên biết kiềm chế hành vi của bản thân, hãy xây dựng cho trẻ một tấm gương tốt, không dùng đến bạo lực. Chỉ cần cha mẹ chịu bỏ ra một chút lòng kiên nhẫn và tình yêu thương, tạo một tấm gương tốt cho con noi theo, áp dụng phương pháp giáo dục phù hợp, dùng tình yêu thương để trẻ thấy ấm áp hơn thì những hành vi tấn công của các bé sẽ giảm dần.

Ngoài ra, khi tiếp xúc quá nhiều với những phim ảnh có nội dung bạo lực sẽ khiến trẻ nảy sinh những hành vi tiêu cực. Lúc này, cha mẹ nên giúp trẻ điều chỉnh lại môi trường sống tiêu cực xung quanh, đừng cho con xem nhiều phim có những cảnh quay bạo lực, cũng đừng cho bé chơi những thứ đồ chơi bạo lực, trước mặt trẻ không nói những ngôn từ mang tính công kích, để trẻ có được một môi trường trưởng thành lành mạnh.

LỜI KHUYÊN 3: Trân trọng những hành động thân thiện của trẻ

Khi trẻ nhỏ có những hành vi thân thiện, cho dù chỉ là một việc rất nhỏ, cha mẹ cũng nên kịp thời khen ngợi, từ đó làm tăng lên những hành vi thân thiện ở trẻ, giảm bớt hành vi tấn công.

Thỉnh thoảng, khi con mình giúp ai đó một việc nho nhỏ hoặc biết suy nghĩ cho người khác, thì hãy nói với con một cách rõ ràng rằng mình tán thành những hành động có thiện ý đó của con, để bé biết được cha mẹ hi vọng mình làm như thế, dần dần sẽ làm những việc tương tự nhiều hơn.

Đương nhiên, nếu trẻ nhất thời có biểu hiện không thân thiện với người khác, thì cha mẹ cũng không nên trách móc con. Phải để trẻ nhận ra làm như vậy là không tốt, tin tưởng rằng lần sau con sẽ làm tốt hơn. Ví dụ, thấy trẻ vút con búp bê xuống đất, hãy nói với con rằng: “Này, con làm búp bê ngã đau rồi, mau vồ về cho em ấy đỡ đau đi.”

Thực ra, bản chất của trẻ nhỏ là lương thiện. Điều cha mẹ nên làm là hãy ủng hộ những hành động lương thiện của trẻ, khiến những hành vi này không ngừng được tăng lên.

LỜI KHUYÊN 4: Dạy trẻ học cách thổ lộ những tâm trạng không tốt

Nếu ở trẻ nhỏ xuất hiện những cảm xúc dễ dẫn đến hành vi tấn công như buồn phiền, thất bại, phần nộ... cha mẹ phải dạy trẻ kịp thời bộc lộ những cảm xúc ấy ra ngoài.

Mặc dù cha mẹ cho phép trẻ được tự do bộc lộ cảm xúc không vui của bản thân, nhưng có lúc cách biểu đạt cảm xúc của trẻ khó tránh khỏi việc mất cân bằng, từ đó nảy sinh hiện tượng cảm xúc quá kích, không có lợi cho bản thân và người khác.

Ví dụ, trẻ có chuyện bực mình nên đánh lộn và cãi nhau với bạn khác, kết quả là làm tổn thương cả bản thân lẫn đối phương. Có một số trẻ thích xô đẩy người lớn như cha mẹ, ông bà,

thầy cô. Một số khác lại có thói quen đập đồ vật để biểu đạt cảm xúc một cách kịch liệt.

Gặp phải những tình huống như vậy, cha mẹ đương nhiên không thể làm ngơ, mà nên nghiêm túc chỉnh đốn, để trẻ hiểu được việc bộc lộ cảm xúc phải có một mức độ nhất định.

Cha mẹ nên nói với trẻ, khi gặp khó khăn vẫn phải nghĩ tới những điều hay lẽ phải, không nên dễ dàng cảm thấy bất mãn. Nếu thực sự không thể kiềm chế được cảm xúc của bản thân, hãy dùng những phương pháp giải quyết nào mà không làm tổn thương cho bản thân và người khác.

Chẳng hạn, cha mẹ có thể định hướng cho trẻ dồn sức lực của mình vào những hoạt động ngoại khóa, cho trẻ có cơ hội vui chơi, hò hét thoải mái. Chỉ cần cha mẹ biết tùy theo tình hình mà có những định hướng đúng đắn cho trẻ, thì các bé sẽ dần dần bình tĩnh trở lại.

Chia sẻ ebook : <http://downloadsachmienphi.com/>

Tham gia cộng đồng chia sẻ sách :

Fanpage : <https://www.facebook.com/downloadsachfree>

Cộng đồng Google : <http://bit.ly/downloadsach>